

KIMMO SALO & PÄLVI SALO

VALON KAARI

OULUN SEUDUN SÄHKÖ
100 VUOTTA

Teksti ja toimitus Kimmo Salo ja Päivi Salo | Viestintäsalot Oy

Ulkoasu ja taitto Osmo Leppälä | Station MIR Oy

Valokuvaus Kannen valokuva ja valokuvat
sivuilla 12, 32–33, 52, 54, 59, 74–75, 77, 84, 93, 102–103, 110, 113,
116, 128, 129, 136–137, 138, 141, 144, 145, 146, 148–149, 152–153, 154–155
Timo Heikkala | Studio Timo Heikkala Oy

Arkistokuvat Oulun Seudun Sähkö, Studio Timo Heikkala, Vastavalo,
Pohjois-Pohjanmaan museon kuva-arkisto, Museokeskus Vapriikki

Paperi Pehmeäkantinen kirja: G-Print 130 g/m²
Kovakantinen kirja: Galerie Art volume 150 g/m²

Fontit Minion Pro ja Myriad Pro

Julkaisija Oulun Seudun Sähkö

Kirjapaino Grano 2020

ISBN 978-952-94-4064-1

KIMMO SALO & PÄLVI SALO

VALON KAARI

OULUN SEUDUN SÄHKÖ

100 VUOTTA

LUKIJALLE

Reilut sata vuotta sitten syntyivät ensimmäiset sähköosuuskunnat Oulujokilaaksoon. Ne ryhtyivät valaisemaan maaseutua, koska kuntia ja valtiota tämä valtava urakka ei tuntunut juurikaan kiinnostavan. Osuustoiminnan avulla aktiivinen maaseudun väestö oli tottunut monin tavoin parantamaan elinolojaan ja viemään kotiseutunsa kehitystä eteenpäin. Ongelmiksi muodostuivat kuitenkin sähkön riittämättömyys ja heikko laatu sekä pääoman puute.

Saadakseen toiminnalleen leveämmät hartiat sähköosuuskunnat päättivät osuustoimintahengen mukaisesti ryhtyä yhteistyöhön keskenään. Ne perustivat 26.3.1921 Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkön. Se ryhtyi välittömästi rakentamaan suurjännitelinjaa, joka aluksi oli vain 82 kilometrin pituinen rengas perustajajäsenten kuntien alueella.

Innustus sähköistämiseen oli valtava, ja valojuhlia päästiin seuraavien vuosikymmenien kuluessa viettämään pienimmissäkin kylissä. Tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä toteutui, kun toimialueen viimeiset savut saivat sähkönsä 1970-luvun loppuun mennessä.

Tämän jälkeen Oulun Seudun Sähkö on määrätietoisesti ja päättäväisesti kehittänyt toimintaansa. Se on kasvanut pienestä sähköjakelijasta alueellisesti merkittäväksi, monipuoliseksi energia-alan konserniksi, jonka palveluihin kuuluvat sähkönsiirron ja sähkömyynnin lisäksi kaukolämpö- ja valokuituliiketoiminnat.

Kautta historian ammattitaitoinen henkilökunta ja uusimman teknologian hyödyntäminen ovat olleet paras tae sille, että laatu, toimitusvarmuus ja luotettavuus ovat olleet erinomaisella tasolla. Tehokas toiminta ja viime vuosikymmeninä lisääntynyt oma tuotanto, jota on sekä Suomessa, Norjassa että Ruotsissa, mahdollistavat tänä päivänä sen, että voimme tarjota jäsenillemme Suomen edullisinta energiaa.

Liittoutuminen on ollut ja on edelleen tärkeä osa strategiaamme. Sitä olemme toteuttaneet useissa vaiheissa monien suomalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa niin sähkönhankinnassa kuin myynnissä – tuorein esimerkki tästä on keväällä 2020 toimintansa aloittanut myyntiyhtiö Oomi Energia.

Oulun Seudun Sähkö on vahvasti mukana talkoissa ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Tämä on meille luontainen valinta, onhan valtaosa myymästämme energiasta aina tuotettu vesivoimalla. Myöhemmin mukaan ovat tulleet tuulivoima, bioenergia ja aurinkolämpö. Nyt ja vastaisuudessa haluamme antaa oman vahvan panoksemme matkalla kohti hiilineutraalia energiantuotantoa.

Sadan vuoden matkalle mahtuu monia mielenkiintoisia ja värikkäitä vaiheita. Ne halusimme koota yhteen tähän juhlakirjaan, jonka lahjoitamme jokaiselle yli 16 000 jäsenellemme.

Yrityksemme tarina on luonnollisesti osa Suomen sähköistämisen historiaa. Kaikki ne muutokset, joita ala kokonaisuudessaan on käynyt läpi, ovat heijastuneet ja heijastuvat toimintaamme. Parhailtaan olemme keskellä suurta, maailmanlaajuista energiamurrosta. Siksi katsomme tehtäväksemme myös kertoa näkemyksemme siitä, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Toivomme, että tästä kirjasta lukijat saavat sekä hyötyä että keskustelun eväitä.

Tarttukaa kirjaan ennakkoluulottomasti, sillä kyseessä ei ole pölyinen historiikki, vaan elämänmakuinen ja maanläheinen kertomus suuresta alkuinnostuksesta, haasteiden voittamisesta, oikeaan osuneista valinnoista ja yhteistyön voimasta sekä ennen kaikkea ihmisistä tapahtumien äärellä. Ääneen pääsevät useat Oulun Seudun Sähkön toimintaan vaikuttaneet henkilöt, sillä aineistona on käytetty kirjallisten lähteiden lisäksi runsaasti haastatteluja. Lämmin kiitos teille kaikille, jotka jaoitte muistonne ja kokemuksenne yhteisestä yrityksestämme.

Kiitos kirjoittajille Kimmo ja Päivi Salolle, ulkoasusta vastanneelle Osmo Leppälälle, uudet valokuvat ottaneelle Timo Heikkalalle sekä historyatyöryhmässä mukana olleille Voitto Uusimäelle, Tarja Ollikaiselle ja Merja Kuljulle.

Antoisia lukuhetkiä Valon kaaren parissa!

Kempeleessä 16.11.2020

Keskusosuuskunta
Oulun Seudun Sähkö
Arto Marttila
Hallituksen puheenjohtaja

Keskusosuuskunta
Oulun Seudun Sähkö
Risto Kantola
Toimitusjohtaja

SISÄLTÖ

- 4 Esipuhe
- 8 Oulun Seudun Sähkö 1921–2020
- 13 **SÄHKÖT SYTTYVÄT MAASEUDULLA**
- 14 Keskusosuuskunta perustetaan
- 16 Sähköistämisen hullu vuosi 1918
- 18 Verkosto rakennetaan ripeästi
- 20 Häiriöitä ja onnettomuuksia
- 22 Oma voimalaitossuunnitelma kariutuu
- 25 Kansallinen ylpeys Imatrankoski
- 26 Oulujoen valjastaminen alulle
- 28 Sota yllättää energiahuollon
- 29 Pyhäkosken rakentaminen vauhtiin
- 32 Ammattilaisia työnsä ääressä: Risto Pirinen
- 35 **SÄHKÖISTÄMISEN TOINEN AALTO**
- 36 Maaseutu herkässä mielentilassa
- 39 Syrjäkylien sähköistäminen etenee
- 41 Pällin Valosta Oulun Seudun Sähkön kilpailija
- 42 Pohjoisen energialähteet etelää hyödyttämään
- 46 Lautoja ikkunoissa
- 49 Sähköä Imatran Voimalta
- 50 Koko toimialue sähköistetty
- 52 Ammattilaisia työnsä ääressä: Merja Keskitalo
- 55 **LIIKETOIMINTA LAAJENEE JA TOIMIALUE KASVAA**
- 57 Öljykriisi vauhditti lämpölaitostoimintaa
- 59 Tietotekniikkaa ja romantiikkaa
- 61 Mauri, Sanna ja Tapani
- 64 Historian lehti kääntyy
- 66 Lämpöliiketoiminnasta toinen kivijalka
- 67 Järkiavioliitto toteutuu
- 70 Viestintää ja asiakaspalvelua
- 71 Kohti uutta toimintaympäristöä
- 74 Ammattilaisia työnsä ääressä: Joni Pekkala
- 76 **SÄHKÖMARKKINAT VAPAUTUVAT KILPAILULLE**
- 80 Muskeleita Voimatorilta
- 83 Kiinni omaan tuotantoon
- 84 Uusia tuulia
- 86 Kumppaniksi suomalainen energiajättilä
- 88 Verkkojen tarve kasvaa
- 90 Maastosuunnittelu on taitolaji
- 93 Kumppani löytyikin Lapista
- 95 Vauhti vain paranee
- 97 Jäsenyys kunniaan
- 99 Osaava hallinto avartaa näkökulmaa
- 102 Ammattilaisia työnsä ääressä: Markku Pöykkiö

- 104 **PUHDASTA ENERGIAA
OMALLA TUOTANNOLLA**
- 106 Maailman puhtainta energiaa
- 108 Lisää vesivoimaa Norjasta
- 109 Lamppujen määrätä
etäluettaviin mittareihin
- 111 Mistä sähkön hinta muodostuu?
- 113 Sähköverkon kuntoon panostetaan
- 115 Kaapelia maahan kohtuudella
- 118 Merkittävä pääomasijoitus Vapoon
- 120 Sähkönmyyntiä omalla brändillä
- 124 Merkittäviä vesivoimaomistuksia
- 125 Epämiellyttävä totuus
- 128 Kriisitilanteisiin on varauduttu
- 132 Tietoliikenneyhteydet osaksi
palvelutarjontaa
- 134 Energiaa auringosta
- 136 Ammattilaisia työnsä ääressä:
Ville Sillanpää
- 139 **JUUREVA, OSUUS-
TOIMINNALLINEN OULUN
SEUDUN SÄHKÖ**
- 142 Tällainen on 100-vuotias
Oulun Seudun Sähkö
- 145 Oomi tähtää Suomen suurimmaksi
- 150 Energia-ala murroksessa
- 152 Ammattilaisia työnsä ääressä: Merja Kulju
- 156 Taulukot
- 160 Lähteet

TARINOITA

- 17 Voimalaitosunelmia
- 18 Kenellä on suurin?
- 20 Sähköistämisen asianajaja
- 23 Moottoripyörällä maastoon
- 24 Valot syttyvät 61. leveysasteella
- 25 Kotimainen dynamoihme
- 28 Vangit voimalaitostyössä
- 31 Sähkö riemastuttaa Sanginjoella
- 37 Töitä ruokapalkalla
- 41 Temmes sai sähkönsä
- 43 Valon tuloa juhliittiin
- 48 Verkon rakennusta ankarissa oloissa
- 50 Sähköhuolia Tyrnävällä
- 58 Suomen yleisin lämmitysmuoto
- 63 Helikopteri rysähti metsään
- 68 Energiatehokkuus kaikkien etuna
- 71 Kohderyhmänä koululaiset
- 73 Sähkön historiaa tutuksi
- 80 Komea toimitalo valmistuu
- 82 Pekka pörssikauppiana
- 88 Kasvua teknologiateollisuudesta
- 89 Sähkömies kotiin
- 92 Eikö laitettaisi naapurin pellolle?
- 96 Pullat kurkkuun
- 99 Vuorovaikutusta jäsenten kanssa
- 108 Kauppaa päästöoikeuksilla
- 111 Sähkölasku reaaliaikaan
- 112 Suomessa tehtiin sähkömarkkinahistoriaa
- 115 Emäntä säikähti pahanpäiväisesti
- 119 Turvaan yhdellä jalalla hyppien
- 122 Hiljainen liikkuja kiinnosti
- 123 Kylämyllärinä
- 129 Valvomossa tilanne päällä
- 147 Perunakin tarvitsee sähköä
- 148 Kantaverkot paljon haltioina
- 149 Kauhun tasapaino
- 150 Älykästä lämpöä koteihin

OULUN SEUDUN SÄHKÖ 1921–2020

1918 Maaseudun sähköistäminen alkaa, kun Oulun seudulle perustetaan useita pieniä sähköosuuskuntia: Kempeleen, Kiviniemen, Limingan, Lumijoen, Tyrnävän Kirkonkylän, Tyrnävän Ängeslevän ja Tyrnävän Alapään Sähköosuuskunnat. Oulujoen Sähköosuuskunta perustetaan 1919 ja Oulunsalon sekä Muhoksen Sähköosuuskunnat 1921.

1934 Oulun Seudun Sähköstä tulee taloudellisesti omavarainen, kaikki pankkilainat on maksettu. Sähkön kulutus toimialueella kasvaa.

1939 Talvisota katkaisee lupaavasti alkaneen kehityksen. Suomen energia-teollisuus on varautunut sotaan huonosti.

1949 Sähköistämisen toinen aalto leviää Pohjois-Suomeen: syrjäseutujen sähköistäminen käynnistyy toden teolla. Oulun Seudun Sähkö saa virtaa sekä Pyhäkoskesta (Imatran Voima) että Merikoskesta (Oulun kaupungin sähkölaitos). Imatran Voiman merkitys sähkötoimittajana kasvaa nopeasti.

1952 Teknikko Väinö Mikkonen valitaan toimitusjohtajaksi. Mikkosen perheelle rakennettua asuintaloa Oulun Pikkukankaalla laajennetaan ja siitä tulee yhtiön ensimmäinen konttori. Temmeksen ja Salonpään Sähköosuuskunnat liittyvät keskusosuuskuntaan. Pällin Valo Oy perustetaan, ja Utajärven Sähköosuuskunta liittyy siihen vuonna 1953.

1920

1930

1940

1950

1921 Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkö perustetaan 26.3.1921. Perustajajäseniä ovat Tyrnävän Osuusmeijeri, Oulujoen Valo sekä Muhoksen, Limingan, Kempeleen, Oulunsalon ja Kiviniemen Sähköosuuskunnat. Pian mukaan liittyy myös Alatemmeksen Sähköosuuskunta. Ensimmäiseksi toimitusjohtajaksi valitaan insinööri U. J. Sundström. Suurjänniteverkoston rakentaminen käynnistyy välittömästi. Sähkö hankitaan Oulun kaupungin sähkölaitokselta.

1925 Kempeleen Sähköosuuskunta tekee konkurssin, ja sen verkosto siirtyy keskusosuuskunnan haltuun.

1928 Suomessa säädetään laki sähkölaitoksista ja perustetaan sähköntarkastuslaitos.

1941 Oulujoen Pyhäkosken voimalaitoksen rakentaminen alkaa samana vuonna, kun jatkosota syttyy. Pyhäkoskesta tulee Oulun Seudun Sähkölle merkittävä asiakas. Laitoksen ensimmäinen vaihe valmistuu vuonna 1949.

1942 Sähkön ostot ylittävät 1 000 MWh:n rajan.

1945 Utajärven Sähköosuuskunta liittyy jäsenosuuskunnaksi.

1946 Kolmesta pienestä sähköosuuskunnasta syntynyt Sähköosuuskunta Lumi Lumijoen liittyi jäsenosuuskunnaksi.

1957 Oulujoen valjastus sähköntuotantoon saadaan päätökseen. Kemijoki Oy rakentaa ensimmäisen voimalaitoksensa Petäjäkoskeen.

1964 Sodan jälkeen sähkönkulutus kasvaa jatkuvasti. Oulun Seudun Sähkö ostaa sähköä ensimmäisen kerran yli 10 000 MWh. Ostot ovat kymmenkertaistuneet vuoteen 1942 verrattuna. Keskusosuuskunnan uusi toimitalo valmistuu Oulun Pikkukankaalle.

1965 Oulujoen verkosto myydään, kun Oulujoen kunta liittyy Oulun kaupunkiin. Limingan Osuusmeijeristä tulee Oulun Seudun Sähkön jäsen. Limingan ja Temmeksen Sähköosuuskuntien verkostot siirtyvät keskusosuuskunnan haltuun. Sähkönkulutus lisääntyy edelleen nopeasti. Paikallisten sähköosuuskuntien heikkoon kuntoon ajautuneet verkostot eivät riitä kattamaan kasvanutta sähkön tarvetta.

1967 Liminkaan rakennetaan ensimmäinen tukikohta.

1971 Oulunsalossa toimivan Salonpään Sähköosuuskunnan verkosto siirtyy keskusosuuskunnan haltuun. Kempeleen kunnasta tulee Oulun Seudun Sähkön jäsen.

1973 Limingan sähköasema valmistuu.

1974 Energiakriisi ravistelee maailmaa ja aiheuttaa tappioita sähköyhtiöille ympäri Suomea. Koko kansa joutuu osallistumaan energiansäästötalkoisiin.

1982 Muhoksen sähköasema valmistuu. Automaattinen käytönohjaus alkaa.

1983 Sähköä ostetaan yli 100 000 MWh. Ostot ovat kymmenkertaistuneet vuoteen 1964 ja satakertaistuneet vuoteen 1942 verrattuna.

1993 Oulun Seudun Sähkölle avautuu mahdollisuus ostaa Kemijoesta edullista osuussähköä. Tämä valtion osuussähkö muuttuu vuonna 1997 Kemijoki Oy:n osakkuussähköksi, kun yhtiön osakkeita hankitaan. Asiakaslehti Valokaari alkaa ilmestyä.

1960

1970

1980

1990

1975 Insinööri Osmo Valkama nimitetään uudeksi toimitusjohtajaksi. Muhoksen ja Kempeleen tukikohdat valmistuvat. Oulunsalon Sähköosuuskunnan verkosto siirtyy viimeisenä paikallisten sähköosuuskuntien verkostoista keskusosuuskunnan hallintaan.

1976 Ensimmäinen liikemerkki otetaan käyttöön.

1977 Uusi myyntitariffijärjestelmä, ns. pääsulakehinnoittelu, tulee voimaan. Siirrytään tietokonepohjaiseen laskutukseen. Kempeleen sähköasema valmistuu.

1978 Koko toimialue on sähköistetty.

1979 Ensiaskeleet aluelämpötoiminnan käynnistämiseksi otetaan. Oulun Seudun Sähköstä tulee Muhoksen Lämpö Oy:n osakas.

1984 Melko-tehonohjausjärjestelmä otetaan käyttöön.

1986 Sähköinsinööri ja ekonomi Jouko Simonen valitaan uudeksi toimitusjohtajaksi. Liiketoiminta laajenee, kun tehdään periaatepäätös lämmöntuotannon ja -jakelun aloittamisesta. Näin Oulun Seudun Sähkö kasvaa sähkönjakeluyhtiöstä energiayhtiöksi. Ensimmäiset lämpösopimukset solmitaan 1988.

1989 Uusimpaan teknologiaan panostetaan vahvasti. Kauko-ohjattavat erotinasemat otetaan käyttöön.

1990 Kempeleen Ristisuolle nousee Oulun Seudun Sähkön tekninen toimintakeskus. Oulunsalon sähköasema valmistuu.

1992 Vuonna 1976 käynnistyneet yhdistymisneuvottelut Pällin Valon kanssa alkavat lopulta tuottaa tulosta. Oulun Seudun Sähköstä tulee Pällin Valon pääosakas.

1994 Organisaatiota uudistetaan. Lämpö- ja asennustoiminnot yhtiöitetään nimellä Oulun Seudun Energiapalvelut. Toimialueella olevat, Imatran Voiman omistamat 110 kilovoltin alueverkot siirtyvät Oulun Seudun Sähkön haltuun.

1995 Uusi sähkömarkkinalaki muuttaa perusteellisesti energiayhtiöiden toimintaympäristöä, kun kilpailu vapautuu. Oulun Seudun Sähkön toimialue laajenee, kun fuusio Pällin Valon kanssa toteutuu lopullisesti 1.9.1995. Oulun Seudun Sähkö lähtee perustamaan Suomen ensimmäistä sähköpörssiä, Voimatoria, useiden muiden sähköyhtiöiden kanssa. Näin käynnistyy liittoutumisstrategia. Uusi energiavirtaa kuvaava liikemerkki otetaan käyttöön. Yhtiön hallintorakennus valmistuu Kempeleeseen teknisen toimintakeskuksen yhteyteen.

1996 Oulun Seudun Sähkö täyttää 75 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi järjestetään Sähköllä ennen ja nyt -näyttely ja julkaistaan 75-vuotishistoriikki.

1998 Uusi sähköasema valmistuu Tyrnävälle.

2001 Yhtiön kahdeksas sähköasema valmistuu Kempeleen Paituriin. Liitytään osakkaaksi tuulivoimayhtiö PVO-Innopower Oy:öön.

2002 Oulun Seudun Sähkö ilmoittaa kiinnostuksensa osallistua lisäydinvoiman rakentamiseen. Tavoitteena on 30 megawatin teho-osuus Olkiluoto 3 -ydinvoimalan sähköntuotannosta, mutta osuus jää muutamaan megawattiin.

2005 EU:n sisäinen, hiilidioksidipäästöjä koskeva päästökauppa alkaa. Jäsenmäärän kasvattamiseksi aloitetaan määrätietoinen ja pitkäjänteinen työ. Tavoitteeksi asetetaan rohkeasti jäsenmäärän kasvattaminen hieman yli 3 000:sta 10 000:een ja miljoonan euron edun antaminen jäsenistölle. Tavoitteet saavutetaan jo 2007.

1990

1999 Oulun Seudun Sähköstä tulee Oy Alholmens Kraft Ab:n osakas. Yhtiölle valmistuu Pietarsaaren maailman suurin biopolttoaineita käyttävä voimalaitos. Koekäytöt alkavat vuonna 2001. Oulun Seudun Sähkön ensimmäinen tuulivoimalaitos valmistuu Oulunsalon Riutunkariin. Lisäksi se on mukana perustamassa valtakunnallista tuulivoimayhtiötä Propel Voima Oy:tä. Oulun Seudun Sähkö ja Fortum Energiatalo Oy perustavat yhteisen sähkönmyyntiyhtiön Suomen Energiakauppa Oy:n, josta Oulun Seudun Sähkön osuus on 66 %.

2000 Sähköverkoston rakennus-, saneeraus- ja kunnossapito ulkoistetaan Pohjoistec Oy:lle, myöhemmin nimeltään Eltel Oy. Uudet jäsenosuuskunnat perustetaan Utajärvelle, Vaalaan ja Kempeleeseen. Oulun Energian ja Oulun Seudun Lämpö Oy:n välinen sopimus kaukolämmön toimittamiseksi Oulun Energialta Kempeleen verkkoon allekirjoitetaan.

2003 Uutena toimitusjohtajana aloittaa diplomi-insinööri Risto Kantola. Suomen tässä vaiheessa 5. suurin sähkönmyyntiyhtiö Energiapolar Oy syntyy, kun Suomen Energiakauppa Oy ja Isommus Energia Oy yhdistyvät. Oulun Seudun Sähkö lähtee osakkaaksi Kymppivoima Tuotanto Oy:öön. Oulun Seudun Sähkö ostaa yhdessä Vantaan Energian ja Turku Energian kanssa norjalaisen Eastern Norge Svartisen AS -yhtiön koko osakekannan, jolloin koalitio saa 50 vuodeksi oikeuden 26,1 % osuuteen Svartisenin vesivoimalaitoksen tuotannosta. Kaupan myötä oman tuotannon kapasiteetti kaksinkertaistuu.

2004 Suuret investoinnit omaan tuotantoon jatkuvat. Oulun Seudun Sähkö saa Kymppivoima Tuotanto Oy:n osakkaana käyttöönsä 15 vuodeksi 100 gigawattitunnin vuosittaisen tuotanto-osuuden norjalaisesta Ranan vesivoimalaitoksesta. Pällin Valon fuusion myötä konserniin tullut sähköasennusurakointi, jota hoiti Oulun Seudun Sähköasennus Oy, lopetetaan.

2000

2006 Sähkönsiirtoliiketoiminta eriytetään omaksi yhtiöksi, Oulun Seudun Sähkö Verkkopalvelut Oy:ksi.

2007 Oulun Seudun Sähkö lähtee mukaan Fennovoiman hankkeeseen kuudennen ydinvoimalan rakentamiseksi. Investointeja tehdään mm. Oulunsaloon (uusi sähköasema), Liminkaan (uusi lämpökeskus), Kempeleeseen (varakattilalaitos) sekä lihin (kuntakeskuksen kaukolämpöliiketoiminnan hankinta).

2008 Kempeleeseen rakennetaan toinen sähköasema. Useat tuulivoimahankkeet ovat maalissa: Riutunkarin kaksi uutta voimalaa, Ajoksen tuulivoimapuiston ensimmäisen vaiheen viisi ja toisen vaiheen viisi voimalaa.

2009 Merkittävä investointi tehdään, kun Oulun Seudun Sähköstä tulee välillisesti yksi Vapo Oy:n omistajista useiden energiayhtiöiden perustaman Suomen Energiavarat Oy:n kautta.

2010 Käyttöön otetaan uusi asiakaspalvelu- ja toiminnanohjausjärjestelmä. Asiakkaiden mittareiden vaihtaminen etäluettaviksi alkaa. Suomi toipuu vuonna 2008 alkaneesta taantumasta. Rakentaminen vilkastuu. Oulun Seudun Sähkö tekee historiansa parhaan tuloksen. Yrityksen strategia päivitetään viideksi vuodeksi. Siinä korostuvat osuustoiminnallinen yritysmuoto, paikallisen toimijan rooli sekä oman, uusiutuvan energian tuotanto.

2011 Oulun Seudun Sähkö irtautuu Energiapolar Oy:stä ja sähkönmyynti aloitetaan omalla MeidänSähkö- ja Meidän-Lämpö-brändillä. Uusi liikemerkki otetaan käyttöön ja viestinnän visuaalinen ilme uudistetaan. Oulun Seudun Lämpö fuusioidaan Oulun Seudun Sähköön.

2014 Oulun Seudun Sähkö hankkii yhteistyökumppaneidensa kanssa vesivoimaomistuksia Kokemäenjoesta ja Kymijoesta ostamalla niissä sähköntuotantoa harjoittavan Statkraft Suomi Oy:n koko osakekannan. Hanketta varten on perustettu Kolsin Voima Oy, josta Oulun Seudun Sähkön omistusosuus on 10 %. Sähköntuotannosta 92 % perustuu nyt uusiutuviin energialähteisiin.

2018 Valokuituliiketoiminta käynnistyy, kun verkkoa aletaan rakentaa Liminka, Lumijoen ja Tyrnävälle. Seuraavana vuonna on vuorossa Muhos ja vuonna 2020 Kempele ja Oulunsalo. Valokuituverkkoa rakennetaan toimialueelle yhteensä 1 100 kilometriä, jolloin Oulun Seudun Sähköstä tulee Suomen suurin seutuverkko toimija. Jäsenalennus nostetaan 15 %:sta 20 %:iin. Lisää tuulisähköä saadaan Kymppivoiman osakkaana Kristiinankaupungissa toimintansa aloittaneesta tuulivoimapaistosta. Tuulivoimantuotanto on tavoitteen mukaisesti nyt 10 GWh vuodessa. Oulun Seudun Sähkön liikelos ja nettotulos ovat sen historian parhaat.

2010

2012 Jäsenalennusta jaetaan 2,3 miljoonaa euroa. Jäsenmäärä on noussut 15 000:een.

2013 Oma sähköntuotantokapasiteettia lisätään kahdella uudella vesivoimaomistuksella. Kymppivoiman kautta hankitaan osuus Ruotsin Indalsälven-joessa olevaan seitsemään voimalaitokseen. Yhdessä Oulun Energian ja Pori Energian kanssa ostetaan Pato Osakeyhtiö Oy, joka omistaa Kymijoessa kolme vesivoimalaitosta. Tyrnävälle valmistuu uusi biolämpökeskus. Bioenergian osuus lämmöntuotannossa kasvaa jatkuvasti, kun taas öljyn osuus vähenee. Uusi sähkömarkkinalaki velvoittaa verkkoyhtiöt lisäämään säävarmojen verkkojen rakentamista, mikä käytännössä tarkoittaa suuria investointeja ja maakaapelointiin.

2015 Strategia vuosille 2016–2020 vahvistetaan. Yhtiö lupaa tuottaa jäsenomistajilleen edullisinta energiaa Suomessa. Ilmastonmuutoksen torjunta korostuu. Vastaisuudessa kaikki myytävä sähkö on tuotettu kokonaan uusiutuville energialähteillä. Kaukolämmössä luovutaan öljyn käytöstä. Palvelukirjoa laajennetaan hyödyntämällä uusinta digitaalista teknologiaa.

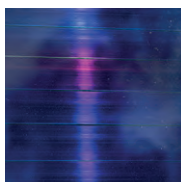
2016 Investoinnit taajamien maakaapelointiin ja haja-asutusalueiden verkkojen saneeraamiseen sekä sähköasemien modernisointiin ovat vuodesta toiseen korkealla tasolla. Näin sähkön toimitusvarmuus paranee.

2017 Sähkönsiirrossa ylitetään 30 000, sähkömyynnissä 23 000 ja kaukolämmössä 1 000 asiakkaan määrä. Aurinko-sähkön avaimet käteen -toimitukset kotitalouksille käynnistyvät. Yhteistyökumppanina on Naps Solar Systems Oy. Iin kunnan alueella oleva kaukolämpötoiminta myydään Vapo Lämpövoima Ky:lle.

2020

2019 Oulun Seudun Sähkön oma tuotanto kattaa koko toimialueelle myydyin sähkön määrän. Sähköntuotanto perustuu omistusosuuksiin tuotantoyhtiöistä, joista tärkeimpiä ovat Lapin Sähkövoima Oy, Oy Alholmens Kraft Ab, Svartisen Holding AS, Kymppivoima Oy, Voimapato Oy ja Kolsin Voima Oy.

2020 Uusi sähkömyyntiyhtiö Oomi Energia aloittaa toimintansa. Oomi Energian ovat perustaneet Lahti Energia, Oulun Seudun Sähkö, Pori Energia, Vantaan Energia sekä Oulun Sähkömyynti Oy ja sen osakkaat: Oulun Energia, Tornion Energia, Haukiputaan Sähköosuuskunta, Raahen Energia, Rantakairan Sähkö ja Tenergia. Oomilla on keskeinen rooli Oulun Seudun Sähkön strategisessa tavoitteessa tuottaa asiakkailleen entistä monipuolisempia arkea helpottavia palveluita.

SÄHKÖT SYTTYVÄT MAASEUDULLA

Paavo Sallinen, Sallisenperän tilan nuori-isäntä Lumijoelta, seisoo pel-
lon laidalla ja tähyilee metsän reunaan. Pakkanen on hyytävä, vaikka
eletään vasta joulukuun alkua. Lämpimikseen hypähtelevä mies
havaitsee liikettä. Sieltä ne kipinät tulevat.

Monet näistä kipinöistä eli sähköasentajista ovat entuudestaan tuttuja. Kärjessä
tarpoo Saukkosen Olavi ja heti hänen vanavedessään joku nuori kolli. Ennak-
koon on sovittu, että Paavo ajaa traktorilla pylväät valmiiksi tulevan sähkölinjan
varrelle. Nyt niitä aletaan nostaa miehissä pystyyn. Homma käy laakiin. Ovat ne
tolkun miehiä. Ja riskejä miehiä. Lämpöä ne ottavat lapioista ja rautakangista, ei
ole taukotupia tänne heitä varten pystytetty.

Miehistä nuorin, joka esittäytyy Tasannon Pekaksi, kiipeää tolppaan ja nostaa
amka-johdon paikolleen. Alas tullessaan tokaisee, että meinasipa tulla veren-
maku suuhun. Sen verran tuli pikkutällejä, kun hommia tehtiin virrat päällä.

Kun viimeinen pylväk on saatu paikoilleen, on sopivasti ruoka-aika. Paavo
Sallisen äiti on valmistanut työmiehille kunnan savottaeväät, pottuja ja lotina-
soosia. Ilmassa on juhlan, valon juhlan, odotusta.

Elettiin joulukuuta 1971, jolloin jo yli 95 prosenttia Oulun Seudun Sähkön
silloisen toimialueen talouksista oli sähköistetty. Lumijoen Sallisenperä oli vii-
meisiä pimeitä alueita, vaan ei viimeinen. Sen jälkeen sähkönsä saivat vielä Tyr-
nävän Leppioja sekä Limingan Kurranperä ja Nakkulanperä, jälkimmäinen
vuonna 1978. Näin tuli tällä alueella päätökseensä pitkä kansallinen projekti,
joka oli saanut alkunsa jo 1800-luvun lopussa ja joka Oulujoen varrella pääsi
täyteen vauhtiinsa 1920-luvulle tultaessa.

Sallisen tila on vanha sukutila. 1970-luvun alussa lypsäviä oli toistakym-
mentä ja lihakarjaa muutama pää. Sähköistämisen myötä toiminta laajeni ja
tehostui. Paavo Sallinen muistelee, että lypsypaikkoja tuli kertaheitolla 30 lisää.

Maanviljelijä Paavo Sallinen
muistelee edelleen lämmöllä
aikaa, jolloin sähköt saatiin
Lumijoen Sallisenperälle.

Käyttöön otettiin putkilypsykone sekä tilatankki, jossa maito voitiin jäähdyttää, kun se aiemmin piti tehdä kaivossa. Elämä helpottui muutenkin, kun tilalle saatiin hydraulinen lannanpoisto sekä viljankuivaamo. Traktorin moottori hyrisi tyytyväisenä, kun sen saattoi käynnistää lämmitettynä. Naisväki iloitsi pyykinpesukoneesta, jääkaapista ja pakastimesta. Enää ei tarvinnut leipää kuivata, eikä lihaa säilöä suolassa. Kun vielä televisio ilmestyi tuvan nurkkaan, oli uusi aika totisesti astunut taloon. Parasta oli kuitenkin se, että myrskylyhtyjen, kynttilöiden ja öljylamppujen valjussa valossa ei enää tarvinnut tihrustaa. Nuo päivät jäivät historian hämärään 13. joulukuuta 1971, kun virrat napsautettiin päälle ensimmäisen kerran.

Kiitollisuuden osoituksena tästä Paavo Sallinen lähti viemään Oulun Pikku-kankaalle, Oulun Seudun Sähkön toimitusjohtaja Väinö Mikkoselle, joululahjaa, ternimaidosta valmistettua leipäjuustoa. Mikkonen oli näet itse ollut vaikuttamassa siihen, että sähköt viimein vedettiin myös Lumijoen syrjäkylälle. Sitä varten tarvittiin hieman suhdetoimintaa, kun Mikkosesta tehtiin paikallisen metsästyseuran kunniajäsen. Kun Sorakankaan vesiasemaa alettiin sähköistää, Sallinen ja Oulun Seudun Sähkön hallitukseen kuulunut lumijokelainen Kalle Kerola esittivät virran vetämistä samalla vaivalla Sallisenperälle asti. Linjaa ja muuntajan paikkaa pähkäiltiin muutamalla jahtireissulla, kunnes Mikkonen erään saunaillan päätteeksi totesi Salliselle, että menehän sinä Paavo katsomaan se muuntajan paikka. Ja Paavohan meni.

Vuonna 1978 Sallisen tilalla tehtiin ensimmäinen sukupolvenvaihdos, kun Paavo yhdessä Ritva-vaimonsa kanssa otti tilan hoidon haltuunsa. Viimeisin sukupolvenvaihdos tehtiin vuonna 2006, mistä alkaen tilaa on isännöinyt Paavon poika.

Omaan sähköyhtiöönsä Paavo Sallinen on ollut tyytyväinen. Kilpailijoiden kosiskelulle hän ei ole korvaansa kallistanut, kun ei sähkökatkokiakaan ole ollut lainkaan.

Keskusosuuskunta perustetaan

Sallisen tilan sähköistämisestä huolehtinut Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkö oli perustettu 50 vuotta ennen edellä kerrottuja tapahtumia, tarkalleen 26.3.1921. Tätä ennen Oulua ympäröivän maaseudun asukkaat olivat vuodesta 1918 lähtien perustaneet useita pieniä, kyläkohtaisia sähköosuuskuntia. Yhtenä pontimena tälle sähköistämisinnotukselle oli ensimmäisen maailmansodan aiheuttama pula valopetrolista. Jo aiemmin jotkut alueen teollisuuslaitokset, ennen muuta meijerit ja sahat, olivat valaisseet tilojaan sähkölampuilla. Sähköä ne tuottivat omilla höyryvoimalla toimivilla generaattoreillaan.

Kyläkuntien laajempaa yhteistyötä sähkön saannin edistämiseksi oli ehdottanut vuoden 1919 alussa Keskusosuusliike Hankkija, joka toimi aktiivisesti taloudellisen toimeliaisuuden lisäämiseksi maaseudulla ja jolle myös Oulun lähitiennoot olivat hyvin tuttuja. Oulun kaupungin sähkölaitos, jolta pienet osuuskunnat halusivat ostaa sähköä, viestitti sekin, että helpointa olisi tarjota edullista sopimusta suurelle yhtymälle.

Oulun Seudun Sähkön perustavassa kokouksessa hyväksyttiin sähköistämissuunnitelma. Sen oli laatinut kolmihenkinen toimikunta, johon kuuluivat Oulun kaupungin sähkölaitoksen toimitusjohtaja, diplomi-insinööri Martti Levón, tuleva Oulun Seudun Sähkön ensimmäinen toimitusjohtaja, insinööri U. J. Sundström sekä Kempeleen asemapäällikkö A. Stråhlmann. Sähköosuuskuntien yhteenliittymän toimialueeksi päätettiin valita Oulun eteläpuoli, olihan siellä jo valmiiksi rakennettua suurjänniteverkostoa. Suomessa oli siirrytty 1920-luvulle tultaessa 120 voltin tasajännitteestä 220 voltin vaihtosähköön, mikä vähensi sähkönsiirron hävikkiä ja mahdollisti siirtokapasiteetin kasvattamisen.

Perustetussa keskusosuuskunnassa olivat jäseninä mukana Tyrnävän Osuusmeijeri, Oulujoen Valo sekä Muhoksen, Limingan, Kempeleen, Oulunsalon ja Kiviniemen Sähköosuuskunnat. Pian mukaan liittyi myös Alatemmeksen Sähköosuuskunta.

Sähkölinjojen raivaaminen oli viime vuosisadan alussa rankkaa työtä.

Oulun Seudun Sähkön ensimmäinen päämuuntamo rakennettiin Kajaanintien varteen. Se oli käytössä vuoteen 1947 asti.

Oulun kaupungin sähkölaitoksen kanssa tehtiin viiden vuoden sopimus sähkön toimittamisesta. Pöydällä oli lisäksi vahvasti kunnianhimoinen suunnitelma omasta voimalaitoksesta.

Sähköistämisen hullu vuosi 1918

Suomalaisella maaseudulla, niin myös Oulujoen varressa, monia tärkeitä yhteisiä asioita oli viime vuosisadan alussa opittu ja totuttu hoitamaan osuustoiminta-aatteen innoittamana. Näissä osuustoiminnallisissa yrityksissä, kuten kauppoissa, pankeissa ja erilaisissa tuotanto-osuuskunnissa, maanviljelijöillä oli keskeinen rooli. Suomalaiset viljelijät olivat valistunutta joukkoa. He osallistuivat muun muassa aktiivisesti oman kuntansa asioiden hoitamiseen ja oman asuinalueensa hyvinvoinnin edistämiseen.

Maanviljelijät innostuivat nopeasti osuustoiminnan ydinajatuksista: yksin on ihminen heikko, mutta yhdessä pienistä yksilöistä koostuva joukko voi olla vahva. Yhdessä, yhteisin voimin, yhteiseksi hyväksi, näin kiteytyy osuustoiminnan kantava ajatus. Ei siis ollut sattumaa, että myös sähkön saanti pyrittiin varmistamaan perustamalla tätä varten osuuskuntia.

Oulun seudulla ensimmäistä sähköosuuskuntaa alettiin puuhata Kempeleessä, jonne sähköistämisuunnitelma tehtiin vuonna 1917. Sähköosuuskunta perustettiin seuraavana vuonna. Valoa ja voimaa Kempeleeseen tuotti meijeriin sijoitettu generaattori. Vuonna 1920 tehtiin sopimus sähkön tuottamisesta Oulun kaupungin sähkölaitoksen kanssa, joka näin alkoi toimittaa sähköä sekä Kempeleen Sähköosuuskunnalle että myöhemmin perustetulle Kiviniemen Sähköosuuskunnalle. Kempeleen Sähköosuuskunnassa oli perustamisvuonna 136 jäsentä ja heillä yhteensä 442 lamppua eli keskimäärin 3,2 lamppua kuluttajaa kohden. 42 jäsenellä oli vain yksi lamppu.

Tyrnävän Kirkonkylän Sähköosuuskunta perustettiin sekin vuonna 1918. Voimanlähteenä oli kirkonkylän meijerin höyryvoimalla toimiva sähkögeneraattori. Kyseistä vuotta 1918 voidaan hyvin sanoa sähköistyksen hulluksi vuodeksi. Silloin perustettiin myös Tyrnävän Ängeslevän Sähköosuuskunta. Tyrnävän alueelle muodostui vielä kolmaskin sähköosuuskunta, Tyrnävän Alapään Sähköosuuskunta. Kukin niistä keskittyi oman kylänsä sähköistämiseen. Tämä on hyvä esimerkki maaseudun sähköistämisen alkuaikojen tyypillisestä ongelmasta, yhteistoiminnan puuttumisesta.

Myös liminkalaiset pitivät perustavan kokouksen sähkövalojen saamiseksi kuntaan vuonna 1918. Sähkövalo ei ollut niittyjen pitäjässä täysin uusi ilmiö, sillä osuusmeijeri oli jo hankkinut voimakoneet tilojensa valaisemiseksi. Perus-

tettuun osuuskuntaan ostettiin oma dynamo, jonka pyörittämiseen saatiin sähkövoimaa sekä osuusmeijeriltä että Matturin riihestä.

Yksi Limingan Sähköosuuskunnan puuhamiehistä ja perustajista, opettaja Paavo Tapio, muisteli sanomalehti Kalevassa 20.8.1938 julkaistussa artikkelissa, kuinka valontarve oli ollut niin suuri, että johtokunnalle oli annettu evästyshankkia sähkövaloa ”maksoi mitä maksoi”. Johtokunta ryhtyikin puuhaan ripeästi, ja rakennustyöt sujuivat sangen nopeasti rakennusmestari Samppa Valjuksen johdolla. Ensimmäiset sähkölamput leimahtivat palamaan liminkalaisissa kodeissa lokakuun 2. päivänä 1918 klo 18. Sähkövalo oli aluksi himmeää ja lepattavaa, eikä sitä raaskittu antaa kuin aivan lyhyen hetken vuorokaudessa kaikkein pimeimpänä aikana. Vuodesta 1923 alkaen Limingan Sähköosuuskunta sai sähkönsä Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkön välityksellä Oulun kaupungin sähkölaitokselta.

Vielä ennen vuoden 1918 loppua ehti päivänvalon nähdä Lumijoen Sähköosuuskunta. Se tuotti itse sähköä kolmella höyrykoneella. Aarne Sutela Lumijoelta muisteli vuonna 1981, kuinka Lumijoen Hirvasniemeen saatiin sähköt. Pylväät hankittiin ja pystytettiin talkoilla, joissa koko kylän väki oli innolla mukana. Linjanvedon suorittivat ammattimiehet. Voimanlähteenä oli meijerille hankittu höyrykattila.

”Syyspuolella 1920 syttyivät sähkövalot. Olihan se mahtavaa: valo syttyi ja sammui nappulasta vääntämällä. Meillekin hankittiin kaksi lamppua, navettaan ja pirttiin. Ei se valo kyllä hääviä ollut. Lamput välillä valaisivat kohtalaisesti, välillä paloivat hiilloksena. Tarkkaa työtä tehtäessä lisävalo oli tarpeen. Muistan, kun isä korjasi tuvassa rekeä, minun piti näyttää päreellä lisävaloa. Vein päreen liian lähelle isää, jolloin häneltä kärähti tukka. Hädin tuskin selvisin selkäsaunatta.”

Oulujoelle sähköosuuskunta perustettiin vuonna 1919. Se sai tarvitsemansa energian Oulun kaupungin sähkölaitokselta. Oulujokivarren laajempi sähköistämisen pääsi vauhtiin, kun sähköosuuskunta Oulujoen Valo perustettiin 1921.

Oulunsalossa sähköosuuskunta perustettiin 50 jäsenen voimin niin ikään vuonna 1921. Lopullisesti innostus sähkövalon saamiseksi tarttui paikkakuntalaisiin, kun maanviljelijän poika Juho Anttila kertoi käynnistään Amerikassa, jossa hän oli nähnyt valaistuksen lisäksi valtavan määrän muita ihmeitä, joita sähköllä saatiin aikaan.

Muhoksen Sähköosuuskunta perustettiin maaliskuussa 1921. Muhos oli jo tätä ennen saanut valot, sillä Puhakan saha myi virtaa kirkonkylään. Ajatus omasta sähköosuuskunnasta virisi siinä vaiheessa, kun kuntalaiset kuuluivat hankkeesta perustaa sähköosuuskunnille yhteinen keskusosuuskunta. Näin ajateltiin saatavan heti leveämmät hartiat toiminnalle.

Voimalaitosunelmia

Useilla sähköosuuskunnilla oli kunnianhimoisia suunnitelmia oman voimalaitoksen perustamiseksi. Ängeslevän Sähköosuuskunta suunnitteli sellaista Suorsankoskeen. Rakennustöitä varten hankittiin soraa ja kiviä, vaikkei kustannusarviotakaan oltu vielä tehty. Voimalaitosunelma jäi patoamistöiden aloittamiseen, mikä oli onni, sillä joki ei olisi soveltunut voimalaitokselle. Sähköntarve saatiin sitten tyydytettyä Toppisen pajan sähkögeneraattorilla, ja lisävoimaa hankittiin Jaakkolan vanhasta meijeristä. Ängeslevän yliimitoitettu voimalaitossuunnitelma osoittaa, miten valtava innostus kyläen valaistamiseksi maaseudulla 1900-luvun alkuvuosikymmeninä vallitsi.

Kenellä on suurin?

Maaseutukuntien sähköistämisen alkuvaiheessa oli isäntiä, jotka levelivät suurilla lampuillaan. Yksi heistä oli muhoslainen Aittalan isäntä Erkki Koistinen. Hän asennutti kotiaan valaisemaan 50 kynttilän tehoisen lampun. Muiden isäntien pitäessä moista sähkön tuhlausena Koistinen oli laushtanut: "Antaa maailmanvalon roikasta". Pian Koistinen kuitenkin palasi päiväjärjestykseen ja asensi taloonsa teholtaan heikomman lampun.

Vuonna 1919 toimintansa aloittanut Tyrnävän Osuusmeijeri kuului Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkön perustajajäseniin. Meijerin yhteydessä toimi myös saha.

Varhaiset sähköosuuskunnat tai sähköyhtymät toimivat lisäksi Oulun alueella Laanilassa, Hintanperässä, Korvenkylässä, Koskelankylässä ja Välivainiolla.

Verkosto rakennetaan ripeästi

Innostus maaseudun sähköistämiseen oli palavaa, mutta samaan aikaan haasteita riitti. Suurin ongelma oli, että verkoston rakentaminen ja sen ylläpitäminen oli tyyristä puuhaa. Vaadittiin melkoisesti pääomia, minkä vuoksi useimmat maaseudun sähkölaitokset velkaantuivat raskaasti. Tämä johti liialliseen säästäväisyyteen, jolloin verkoston kunnosta huolehtiminen jäi retuperälle. Ammattitaitoisen henkilökunnan puute oli sekin huutava.

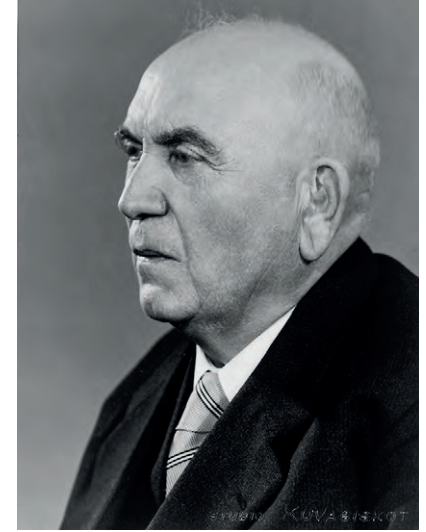
Aluksi sähköosuuskuntien ensisijainen tavoite oli valojen saaminen kuntiin ja kyliin. Pian huomattiin sähköistämisen tarjoamat mahdollisuudet maatalouden koneistamiseen. Tällöin sähkön tarve lisääntyi huomattavasti, ja siltä alettiin vaatia tasaista ja varmaa saatavuutta. Nämä olivat keskeisiä taustasyitä Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkön perustamiselle.

Keskusosuuskunnan rooliksi määriteltiin toimiminen paikallisten sähköosuuskuntien yhteisyrityksenä, jonka paikalliset osuuskunnat yhdessä omistavat (ns. toisen asteen osuuskunta). Sen tehtävänä oli hankkia sähköenergia sekä rakentaa ja pitää kunnossa suurjänniteverkko sekä siihen tarvittavat laitteet. Muut johtoverkot ja laitteet rakentaisivat ja niiden korjaustarpeista huolehtisivat jäsenosuuskunnat, mutta työt piti tarkastuttaa keskusosuuskunnalla.

Oulun Seudun Sähkön jakeluverkoston rakentaminen tapahtui ripeästi. Se pohjautui sähköistämissuunnitelmaan, jonka Martti Levón oli esitellyt paikallisosuuskuntien edustajille Oulun Suomalaisella Klubilla joulukuussa 1920, siis hetkeä ennen keskusosuuskunnan perustamista.

Limingan Osuusmeijeri asennutti omat voimakoneet tilojensa valaisemiseksi. Vuonna 1918 perustettu Limingan Sähköosuuskunta hankki aluksi virtaa sekä meijeristä että Matturin riihestä.

Oulun Seudun Sähkön ensimmäinen toimitusjohtaja, insinööri U. J. Sundström

Työt aloitettiin keväällä ja tavoitteena oli, että jouluna kynttilöitä tarvittaisiin enää tunnelmavalaistukseen. Pylväspuut päätettiin hankkia heti. Niinpä sanomalehdissä ilmoitettiin halukkuudesta ostaa 1200 kappaletta sähköpylväspuita pituudeltaan 10–11 metriä ja paksuudeltaan vähintään kuusi tuumaa. Keskusosuuskunta tarvitsi kaupungin läheltä tontin päämuuntoasemalleen. Sellainen vuokrattiin 50 vuodeksi posteljooni Kustaa Salmen pellolta.

Keskusosuusliike Hankkijan työmiehet saapuivat Liminkaan rakentamaan Oulun Seudun Sähkön jakeluverkkoa kesäkuun toisena viikonloppuna 1921. Paikalle tuli kymmenkunta miestä mukanaan kaksi vaunulastillista johtolankaa. Muutamassa päivässä johtoja oli asennettu jo useita kilometrejä.

Lokakuun loppuun mennessä Oulujoelle, Muhokselle, Tyrnävälle, Liminkaan, Kempeleeseen ja Oulunsaloon oli rakennettu suurjänniteverkosto, jossa virtasi jatkuva 20 000 voltin jännite. Verkoston valmistuttua käytössä oli päämuuntajan lisäksi 27 erikokoista muuntajaa. Johtojen yhteispituus oli 82 kilometriä. Päälinjan johto oli kuparilankaa. Päälinjasta haarautui seitsemän sivulinjaa, joiden johdot olivat rautalankaa. Niiden yhteispituus oli 32 kilometriä. Verkostoon kytkettiin yhteensä 5 300 lamppua ja moottoreita 400 hevosvoiman edestä.

Ensimmäisessä toimintakertomuksessaan Oulun Seudun Sähkön johto hehkutti tyytyväisyyttään siitä, että rakentaminen oli sujunut kaikin puolin mallikkaasti ja vieläpä aikataulussaan: ”Tietääksemme ei tämän kokoista maa-seutulaitosta ole maassamme näin lyhyessä ajassa perustamisen jälkeen saatu toimintaan.”

Vaikka samassa toimintakertomuksessa todetaan, että ”verkosto on rahanarvo huomioon ottaen rakennettu harvinaisen halvalla”, se oli kuitenkin nuorelle keskusosuuskunnalle taloudellinen voimainponnistus. Rakentamiskustannukset rahoitettiin jäsenosuuskuntien maksamilla osuusmaksuilla, joita kerättiin runsas miljoona markkaa, sekä lainoilla, jotka takasivat henkilökohtaisesti hallintoneuvoston jäsenet sekä Limingan ja Tyrnävän Osuusmeijerit.

Häiriöitä ja onnettomuuksia

Verkoston kuormituskyky ei vielä tässä vaiheessa ollut paras mahdollinen, joten häiriöitä ilmeni ajoittain. Rakenneviat korjasi sopimuksen mukaan Hankkija, mutta vahinkoja aiheuttivat myös myrskyt, ilkivalta ja jopa muuttolinnut. Kyllästämättömät pylväätsä lahosivat nopeasti kosteassa maaperässä, ja aavoilla lakeuksilla pylväsriverit saattoivat kaatua, kun myrskyt pyyhkäisivät niiden yli.

Kesällä katkenneet sähköjohdot olivat vaaraksi etenkin sähköä täysin ymmärtämättömille laiduneläimille. Maanomistajien kanssa tehtyjen sopimusten mukaan Oulun Seudun Sähkö joutui maksamaan korvauksia kuolleista lehmistä ja muista eläimistä. Toisinaan tuli kiistaa siitä, minkä arvoisina menettäneitä eläimiä voitiin pitää.

WIKIPEDIA / CREATIVE COMMONS CC0

Martti Levón sähköistämisen asianajajana

”Nykyään jo tavallinen ilmiö Pohjois-Pohjanmaalla on, että vanhan vesivoimalla käyvä myllyn yhteyteen on sijoitettu sähkögeneraattori, joka jakaa sähkövoimaa lähimpään ympäristöön, jopa koko kyläkunnalle. Myläläri toimii sähkölaitoksen johtajana, hoitajana ja monttöörinä. Koska hän useimmissa tapauksissa on teknillisistä asioista aivan tietämätön henkilö, joutuu generaattorin hoito ja johtojen veto hyvin huonolle kannalle. Päämäärä, mihin olisi pyrittävä, on mielestäni perustaa suuremmille alueille voimaa antavia maaseutusentraaleja. Tähän meillä olisi erinomainen tilaisuus etenkin monilla seuduilla, joissa suuret käyttämättömät kosket tarjoavat edullista käyttövoimaa.”

Tällaisen vision esitti vuonna 1916 diplomityössään Martti Levón, joka on

yksittäisenä henkilönä eniten vaikuttanut Oulua ympäröivän maaseudun sähköistämiseen. Toimiessaan Oulun kaupungin sähkölaitoksen johtajana hän ajoi voimakkaasti ajatusta paikallisten sähköosuuskuntien yhteistyöstä.

Levón laati Oulun Seudun Sähkön silloisen toimialueen sähköistämissuunnitelman, jota alettiin toteuttaa heti keskusosuuskunnan perustamisen jälkeen 1921. Ennen Oulun kaupunkia Levón työskenteli Hankkijan sähköosastolla ja vuodesta 1924 Kemi Oy:n palveluksessa. Myöhemmin hänestä tuli puun mekaanisen teknologian professori. Vuosina 1940–1955 hän toimi kahteen otteeseen Teknillisen korkeakoulun rehtorina sekä viimeisinä sotavuosina Suomen Teollisuusliiton toimitusjohtajana.

Tällainen tapaus sattui, kun lehmä kosketti sähköistynyttä aitaa ja kuoli. Kuollut lehmä herätti mielenkiintoa, ja niinpä sitä riennettiin joukolla katsomaan. Tällöin eräs utelias tilallinen kosketti kädellään sähköjohtoa saaden niin voimakkaan iskun, että kaatui tajuttomana maahan. Tapauksesta uutisoi sanomalehti Kaleva heinäkuussa 1931: ”Harvinainen seuraus sähköjohdon katkeamisesta Kempeleessä toissailtana. Katkennut johto laskeutui piikkilanka-aidan päälle, joka tuli sähköiseksi, josta taasen seurasi noin 300 metrin päässä vikakohdasta olleen lehmän kuolema ja paikalle rientäneen miehen tainnoksiin meno. Seuranneessa poliisikuulustelussa tapahtumat todettiin pelkiksi tapaturmiksi.”

Täysin ei ole ihmishenkien menetyksiltäkään sähkötapaturmissa säästyty. Oulunsalon Sähköosuuskunnan toimintakertomuksessa kerrotaan vuonna 1938 riehuneesta myrskystä, joka pudotti maahan yhden ulkojohdon. Tähän sotkeutuivat palvelija Vieno Väyrynen ja Jaakko Takkisen omistama hevonen, jolloin molemmat saivat heti surmansa.

Surullisia ovat olleet myös tapahtumat, joissa ajattelemattomat ja villit pikkupojat eivät ole kielloista huolimatta ymmärtäneet sähkön vaaroja. Sanomalehti Pohjolan Työ kertoi maaliskuussa 1949 ikävästä onnettomuudesta Martin Niemellä: ”Poikanen sähkölankaan, kuolema seurauksena. Kello 12 olivat eräät pojat kansakoulusta päästyään menneet ulkorakennuksen taakse ja nousseet siellä liiterin katolle. Katolla leikkiessään 10-vuotias Pentti-niminen poika joutui sähkölinjojen lähelle ja horjahti niihin kiinni. Tekohengitystä annettiin poikaselle noin tunnin ajan sekä kaksi ruisketta suoraan sydämeen, mutta kaikki ponnistelut hänen pelastamiseksi olivat tuloksettomia, eikä häntä saatu virkoamaan elämään.”

Toisinaan verkostoon kohdistui suoranaista ilkivaltaa. Pohjolan Työ uutisoi tällaisesta tapauksesta huhtikuussa 1949. ”Eilen ilmoitettiin Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkön puolesta Oulun rikospoliisille, että Karjasillan kankaalla oli särjetty kolme kappaletta suurjännite-eristimiä sekä kyseisen linjan päälle heitetty rautalanka. Ilkityöstä aiheutui Oulun Seudun Sähkölle kuluja 2 500 markkaa sekä linja joutui olemaan käyttämättä kaksi tuntia.”

Teknikko Väinö Mikkonen (myöhempi Oulun Seudun Sähkön toimitusjohtaja, kirj. huom.) kertoi lehdelle, että ”kyseinen rautalanka oli siten heitetty, ettei se onneksi koskenut toiseen lankaan tai pylvääseen. Lanka oli niin lähellä pylvästä, että se olisi kuitenkin voinut tarttua pylvääseen. Tällöin olisi lanka aiheuttanut maavuodon ja mahdollisesti pylväspalonkin.”

Joskus sattui myös muuntajapaloja, jotka olivat yleensä salaman sytyttämiä. Näin tapahtui muun muassa vuonna 1938 Limingan Sohlon muuntoasemalla, jossa salama sytytti palon ja särki rakennuksen kalustoa. Suurilta vahingoilta kuitenkin säästyttiin, koska lähistöllä ollut sähköyhtiön työmies sammutti palon heti alkuunsa.

Oma voimalaitossuunnitelma kariutuu

Huhtikuussa 1925 Kempeleen Sähköosuuskunnan lyhyeksi jäänyt taival päättyi vararikkoon. Vaikka Oulun Seudun Sähkö omisti jakelualuettaan halkovat suurjännitelinjat, paikalliseen sähköjakeluun tarvittavat pienjännitelinjat olivat edelleen jäsenosuuskuntien hallinnassa. Varat eivät tahtoneet riittää kunnossapitoon, eikä Kempele pystynyt suorittamaan maksujaan keskusosuuskunnalle. Siksi sähköjakelu kunnan alueella lopetettiin.

Kun Kempeleen Sähköosuuskunnan konkurssipesä sitten erosi keskusosuuskunnasta, Oulun Seudun Sähkö aloitti Kempeleessä suoran sähkömyynnin kuluttajille. Konkurssi merkitsi sitä, että Kempeleen verkosto siirtyi keskusosuuskunnan haltuun.

Kun paikallisuuskuntien taloudelliset vaikeudet jatkuivat muuallakin, Oulun Seudun Sähkölle siirtyi vähitellen lisää vastuuta niiden verkkojen hoidosta. Vuonna 1936 Woima Oy Pöyry teki konkurssin. Se oli aikanaan perustettu lumijokelaisten aloitteesta ja se oli rakentanut oman voimalaitoksen Siikajoen Pöyrykoskeen. Lumijoen kunta lainasi yhtiölle paljon rahaa ja takasi sen lainoja. Kun yhtiö ei menestynyt, kunta joutui suuriin vaikeuksiin.

Pöyryn konkurssin seurauksena Lumijoen Sähköosuuskunta lakkautettiin, ja sen tilalle perustettiin kolme pientä sähköosuuskuntaa. Ne yhdistyivät Osuuskunta Lumeksi vuonna 1946. Samana vuonna Lumi liittyi Oulun Seudun Sähkön jäseneksi.

Woima Oy Pöyry oli tehnyt kovasti töitä saadakseen Oulun Seudun Sähkön asiakkaakseen. Yhtiössä nimittäin tiedettiin sen riippuvuus Oulun kaupungin

Vasemman puoleisessa kuvassa Muhoksen sähköosuuskunnan asentaja Reino Kylmänen. Keskimmäisessä kuvassa asentaja Olavi Polvi ja hänen Husqvarna-moottoripyöränsä.

sähkölaitoksesta, joka oli sitoutunut toimittamaan sille sähköä alkuun vain viideksi vuodeksi. Sähkön saannin loppuminen olikin todellinen uhka, sillä sähkönkulutus Oulussa kasvoi nopeasti. Suurimpana syynä tähän oli kaupungin ulkovalaistuksen lisääntyminen.

Oulun Seudun Sähkö tutki Pöyryn lisäksi mahdollisuuksia ostaa sähköä muualta. Neuvotteluja käytiin muun muassa Veljekset Åström Oy:n, Ab Uleå Oy:n, Oy Raahen sekä Siikajokilaakson Metsä Oy:n kanssa. Muhoksen Sähköosuuskunta esitti lisäksi, että Muhosjoen koskeen rakennettaisiin voimalaitos. Sähkösaannista huolestuneet muhoslaiset uhkasivat muussa tapauksessa jopa erota keskusosuuskunnasta.

Mikään edellä kerrotuista vaihtoehdoista ei toteutunut, koska yksikään niistä ei olisi tarjonnut pitkällä tähtäimellä riittävää sähkönsaantia. Niinpä herätettiin uudestaan henkiin ajatus omasta voimalaitoksesta, joka rakennettaisiin Oulujokeen. Se paljastui paljon rahaa vaativaksi projektiksi, mutta lopulta hankkeen kaatumiseen johtivat poliittiset syyt. Kun sähköä ei saatu paikallisilta teollisuuslaitoksilta, käännyttiin valtion koskivoimakomitean puoleen. Toimitusjohtaja Sundström matkusti henkilökohtaisesti Helsinkiin neuvottelemaan asiasta. Tällöin paljastui, että valtion omat suunnitelmat Oulujoen valjastamiseksi tulisivat keskusosuuskunnan voimalaitostoiveiden tielle. Ajateltu voimalaitoksen paikka kuului valtion Pyhäkoski-suunnitelmaan. Oulun Seudun Sähkö sai lopulta pitkään katkolla olleen sopimuksensa Oulun kaupungin sähkölaitoksen kanssa uusittua 1.1.1929.

Moottoripyörällä maastoon

Monttöorien eli asentajien tehtäviin kuului linjojen kunnosta huolehtiminen. Aluksi asentajat kiersivät maastossa polkupyörän selässä, mutta vuonna 1923 yritykselle ostettiin toimitusjohtaja Sundströmiltä moottoripyörä. Tämä nopeutti huomattavasti keväisiä ja syksyisiä tarkastusmatkoja. Joskus asentajat taisivat pitää liikaakin vauhtia, sillä vuonna 1925 moottoripyörä myytiin pois kolaroituna.

Valot syttyvät 61. leveysasteella

Sähkön historiassa vuosi 1800 on merkittävä. Silloin italialainen Alessandro Volta keksi jatkuvaa sähkövirtaa kehittävän pariston. Ilmiötä ja sen tarjoamia mahdollisuuksia alettiin välittömästi tutkia kaikissa teollistuneissa maissa.

Alan ensimmäiset todellista hyötyä tuottaneet keksinnöt tehtiin viestiteknikan eli heikkovirtateknikan piirissä. Huomattiin, että sähkövirran avulla voitiin siirtää informaatiota silmänräpäyksessä pitkiäkin matkoja. Ensimmäinen sähkölennätin tuli kaupalliseen käyttöön Saksassa vuonna 1833. Kului 25 vuotta ja lennätinlinjat ylsivät Atlantin taakse. Suomeen ensimmäinen lennätinlinja rakennettiin vuonna 1855, ja se kulki Helsingistä Pietariin. Ensimmäiset puhelin keskustelut maassamme käytiin vuonna 1877.

Alusta pitäen ymmärrettiin, että Voltan paristosta saatu sähkövirta tuotti energiaa. Vuonna 1808 Lontoossa havaittiin, miten pariston napoihin kytkettyjen hiilikarkien väliin syntyi häikäisevä valokaari, kun kärjet kosketuksen jälkeen erotettiin toisistaan. Sähkövalo eli kaarilamppu oli keksitty.

1800-luvun puolivälistä lähtien niin useissa Euroopan maissa kuin Ame-

rikassa etsittiin kuumeisesti sellaista sähkövalon lähdetä, joka olisi helpokäyttöinen, hinnaltaan kohtuullinen ja joka soveltuisi sisävalaistukseen paremmin kuin kaarilamppu. Yleisesti kunnia hehkulampun keksimisestä on annettu amerikkalaiselle Thomas Alva Edisonille. Hän sai vuonna 1879 valmiiksi hiililankalampunsa, joka soveltuu heti sarjatuotantoon. Tästä alkoi huolehtia hehkulampun kehitystyötä rahoittamaan perustettu The Edison Electric Light Company. Se vihki käyttöön maailman ensimmäisen kaupallisen sähkölaitoksen vuonna 1882 New Yorkissa. Jakeluverkkoon liittyi 200 taloa, joissa oli yhteensä 4 000 hehkulamppua. Tästä huomaamme, että Amerikassa kaikki on ollut heti alusta alkaen suurta, olihan lamppuluku taloutta kohden peräti 20.

The Edison Electric Light Co. pääsi hyvin myös Euroopan markkinoille. Yhtiön toimittamat valaistuslaitokset otettiin vielä samana vuonna käyttöön Ranskassa Strasbourgin ja Gare St. Lazaren rautatieasemilla, Lontoossa maailmannäyttelyä varten rakennetussa Kristallipalatsissa, Milanon La Scala -teatterissa – ja tämän jälkeen Tampereella. Näin Suomessa tamperealaiset olivat ensimmäisiä, jotka näkivät sähkövalon. Tämä tapahtui vain kolme vuotta Edisonin keksinnön jälkeen 15.3.1882. Tällöin vihittiin juhlallisesti käyttöön Finlaysonin tehtaille Amerikasta tilatut sähködynaмот, jotka alkoivat tuottaa energiaa kutomon ja kehräämön valaisemiseksi. Muutamaa päivää myöhemmin Atlantin yli lensi sähkö, jossa Tampereelta ilmoitettiin: "Valot syttyneet 61. leveysasteella. Täydellinen menestys."

Suomen ja koko Pohjoismaiden ensimmäisen sähkövalaistuksen lamppu Finlaysonin kutomosalista Tampereelta. Valot syttyivät vuonna 1882. Vapriikin kuva-arkisto.

Kansallinen ylpeys Imatrankoski

Oulun Seudun Sähkölle pitkään ainoana sähköntuottajana toiminut Oulun kaupungin sähkölaitos oli maamme toinen kunnallinen sähkölaitos. Se oli perustettu Tampereen mallin mukaan vuonna 1889. Tampereella sähkönjakelu yksityisille talouksille alkoi heti 1890-luvulla.

Oulussa sähkövalo nähtiin toki jo viisi vuotta ennen sähkölaitoksen toiminnan alkamista, kun Åströmin tehtaalle hankittiin höyrykoneella käytettävä dynamo. Kaupungin ensimmäinen voimala rakennettiin Kiikelin saarelle. Kaikki sähkö meni kaupungin ja teollisuuden tarpeisiin. Oulu oli saanut katuvalaistuksensa joulukuussa 1889.

Vaatimukset siitä, että jakelu tulisi ulottaa myös yksityistalouksiin ja liikehuoneistoihin voimistuivat, ja niin valaistustarpeen tyydyttämiseksi alettiin puuhata yksityistä voimalaitosta. Tällöin Oulun kaupunki päätti rakentaa Myllytullin Lasaretinhaaraan uuden sähkölaitoksen. Sen tuotantokyky riittikin sähköön myyntiin laajalle alueelle, joten heti sen käynnistämisen jälkeen aloitettiin yksityisten talojen sähköistäminen vuonna 1903.

Oulun jälkeen seuraavat suuremmat sähkönjakeluyritykset Pohjois-Suomessa perustettiin Tornioon ja Kemiin.

Yleisesti ottaen Suomessa tuotettiin sähköä 1920-luvun alkuun asti pienissä laitoksissa, jotka oli tarkoitettu yhden kohteen valaisemiseen. Teollisuustuotannossa sähkönkäyttö kuitenkin yleistyi nopeasti. Suuri käänne tapahtui vuonna 1917, kun ensimmäinen jakelutarkoitusta palveleva vesivoimalaitos rakennettiin Kajaanin Ämmänkoskeen. Pian ajankohtaiseksi tuli tätäkin suuremman voimalaitoksen rakentaminen. Sen haluttiin palvelevan koko valtakunnan voimatarvetta, ja se päätettiin rakentaa Imatrankoskeen.

Koko yhteiskunnan sähköistämisen tärkeys tunnustettiin yleisesti maamme itsenäistymisen jälkeen. Vesivoiman rakentaminen sähköenergian tuotantoa varten sekä sähkönsiirto voimalaitoksista kulutuskeskuksiin nähtiin yhtenä tärkeimmistä kansallisista tavoitteista. Juuri täysvaltaisten valtioiden joukkoon nousseessa Suomessa ajateltiin, että kyky käyttää tekniikan avulla hyväksi valtakunnan luonnonvaroja oli osoitus kansakunnan kehityksen tasosta. Itsenäisyyden alkuvuosina valtakunnan sähköistämiskysymys kiteytyi vahvasti Imatrankosken vesivoiman rakentamiseen. Siitä käytettiin muun muassa sellaisia yleviä luonnehdintoja kuin ”kansallinen symboli”, ”kansamme ylpeys”, ”Suomen luonnon jättiläinen” sekä ”kansallisen rikkautemme väkevin ilmaisu”.

Valtio rakensi Imatran voimalaitoksen vuosina 1922–1929. Yksin sen ei kuitenkaan tarvinnut huolehtia kasvavan teollisuuden lisääntyneestä energian tarpeesta. Vuosina 1920–1923 valmistui seitsemän metsäteollisuuden rakennuttamaa suurvoimalaitosta.

WIKIPEDIA / CREATIVE COMMONS CC0

Gottfried Strömberg

Kotimainen dynamoihme

Jos sai Tampere sähkövalonsa tuontitavarana Amerikasta, osattiin sitä Suomessakin. Samana vuonna, kun hehkulamppua ensimmäisen kerran esiteltiin Finlaysonin tehtaalla, järjesti vastikään lukionsa päättänyt Gottfried Strömberg Varkaudessa sähkövalonäytöksen. Hänen rakentamansa Suomen ensimmäinen kotimainen dynamo antoi silloin sähkövirtaa kolmeen pieneen lamppuun, siniseen, punaiseen ja valkoiseen, hämmästelevien paikkakuntalaisten suureksi ihmetykseksi. Näin pääsivät myös savolaiset ensimmäisen kerran kosketuksiin sähkövalon kanssa.

Vastavalmistunut Viskaalin muuntoasema ja Muhoksen tiilitehtaan muuntoasema 1940-luvulla.

Sähköä tuottavien voimalaitosten rakentamisen lisäksi toinen ydinasia maamme sähköistämiseksi oli valtakunnallisten siirtojohtojen rakentaminen. Ennen 1920-lukua maassamme ei ollut laajaa voimanjakelujärjestelmää, vaan jokaisella voimalaitoksella oli omat verkostonsa. Aluksi omavaraisina toimineet teollisuusyritykset sekä paikalliset sähkölaitokset ryhtyivät hankkimaan energiaa valtakunnallisista siirtojohtoista välittömästi sen jälkeen, kun ne olivat tulleet niiden läheisyyteen. Voimansiirtotekniikan kehitys mahdollisti pitkien suurjännitelinjoiden rakentamisen.

Imatran Voima Oy aloitti suurjännitelinjan pystyttämisen Turusta Hyvinkään kautta Helsinkiin. Voimalinja nimettiin Rautarouvaksi. Sen voimajohtoja kannattelemaan tarvittiin lähes 2 000 teräsrakenteista kannatus- ja kiristyspylvästä, joista kukin painoi yli 1 700 kiloa. 20 metriä korkeiden pylväiden pystyyn nostaminen aloitettiin keväällä 1926. Rautarouvan jälkeen tämä valtakunnan kantaverkko laajeni koko maahan, ja se kytkettiin myös Ruotsin suurvoimansiirtojärjestelmään. Näin Suomen kehitys oli samankaltainen kuin kaikissa teollistuneissa maissa: voimalaitokset kytketään valtakunnan laajuiseen voimansiirron kantaverkkoon, jonka välityksellä sähkö siirretään tuotantopisteestä alueellisiin ja paikallisiin jakeluverkostoihin.

Oulujoen valjastaminen alulle

1930-luvulla sähkön kulutus kasvoi kaikissa Oulun Seudun Sähkön verkkoon liittyneissä sähköosuuskunnissa. Kotitalouksien valaistus yleisty, sähkön voimankäyttö teollisuudessa lisääntyi ja kotien sähkönkäyttö monipuolistui. Yhä

Oulun Seudun Sähkön
asentajia 1930-luvun lopulla.
Vasemmalta: V. Piirainen, Ansamaa,
H. Kanniainen, J. Pirttikoski ja V. Pirttikoski.

useampaan talouteen hankittiin sähkösilitysrauta, sähkökattila, pölynimuri ja sähköliesi. Vuosikymmenen lopulle tultaessa noin puolet alueen talouksista oli saanut sähköt.

Vuoden 1934 osuuskuntakokouksessa kiiteltiin johtokuntaa ja erityisesti toimitusjohtaja Sundströmiä keskusosuuskunnan toiminnan erinomaisesta hoidosta ja tarkasta taloudenpidosta, sillä osuuskunta oli nyt velaton. Tämä olikin merkittävä saavutus. Useimmat pienet sähkölaitokset ympäri maan kamppailivat tähän aikaan velanhoitovaikeuksien kanssa. Oulun Seudun Sähkön tilit sen sijaan näyttivät esimerkiksi vuonna 1936 voittoa yli 12 000 markkaa. Syy hyvään tulokseen oli paitsi sähkön kulutuksen nousu myös se, että johtokunta onnistui toistuvasti neuvottelemaan osuuskunnalle sangen edulliset ostotariffit kaupungin sähkölaitokselta.

Johtokunta seurasi tiiviisti Oulujoen voimalaitosten valmistelutöitä, sillä voimalaitoksista uskottiin saatavan entistä enemmän sähköenergiaa entistä edullisemmin. Vuonna 1935 Oulun läänin maaherra E. Y. Pehkonen oli tehnyt aloitteen Oulujoen valjastamiseksi, jotta Pohjois-Suomen elinkeinoelämä piristyisi. Samoin useat pohjoissuomalaiset kansanedustajat liputtivat vahvasti pohjoisen voimarakentamisen puolesta perustellen sitä koko valtakunnan edulla.

Oulujokeen ehdotettiin rakennettavaksi yhteensä yhdeksän voimalaitosta. Niistä kuitenkin vain yhdelle ehdittiin saada rakentamislupa ennen talvisodan

Vangit voimalaitostyössä

Jatkosota hidasti merkittävästi Pyhäkosken voimalaitoksen rakennustöitä. Suuri osa koneista ja työntekijöistä jouduttiin luovuttamaan puolustusvoimien käyttöön, mutta työt jatkuivat hitaasti naisten ja ikäämmän työvoiman turvin. Työvoimapolua helpottamaan voimalaitostyömaalle perustettiin Oulun lääninvankilan alainen vankisiirtola, jonka 80 vankia työskentelivät rakennustöissä. Työmaalle tuotiin lisäksi sotavankeja, joiden joukossa oli myös rakennusalan miehiä.

Voimalaitos rakennettiin pääosin sotien jälkeen vuosina 1945–1948. Tällöin työmaalla ahersi parhaimmillaan 1 300 henkilöä. Vaaratonta työskenteleminen ei ollut. Varotoimenpiteistä huolimatta Pyhäkoskella sattui 16 kuolemaan johtanutta tapaturmaa.

puhkeamista. Sen sai Oulun kaupunki Merikosken voimalaitosta varten. Eteässä oltiin hieman kerkeämpiä, kun siellä monet kunnalliset ja yksityiset yritykset alkoivat rakentaa vesivoimalaitoksia. Vuoksi, Kymi ja Kokemäenjoki saatiin pääpiirteissään valjastetuiksi 1930-luvun aikana.

Sota yllättää energiahuollon

Toinen maailmansota syttyi syyskuussa 1939. Tuosta ajasta muodostui maalemme raskas koettelemus. Suursodasta irrallaan käytiin Suomen ja Neuvostoliiton välinen talvisota, joka puhkesi marraskuussa 1939 ja kesti sata päivää. Noita päiviä on sanottu kunnian päiviksi, eikä syyttä. Suomen armeija oli huonosti aseistettu, mutta se taisteli urheasti ja osoitti loistavaa taktista osaamista, jota vielä tänäkin päivänä sotakorkeakouluissa maailmalla ihailaan. Sota päättyi torjuntavoittoon, mutta hinta oli kova.

Sähkönsaannin osalta sodat yllättivät Suomen pahanpäiväisesti. Vielä 1930-luvun lopulla maamme energiahuollon pohja oli tuntunut turvalliselta. Vuonna 1938 sähköntuotanto ylitti ensimmäisen kerran 3 000 GWh:n rajan. Tästä vesivoiman osuus oli noin 80 prosenttia. Sähköntarpeen nopeaan kasvuun oli varauduttu, mutta ei sodankaltaisiin olosuhteisiin. Sähkönhuollon varmistamiseksi ehdittiin tehdä vain jonkin verran hätätoimenpiteitä.

Oulun Seudun Sähkö halusi kantaa kortensa kekoon yhteisen isänmaan asian hyväksi. Se avusti juuri ennen talvisotaa 7 400 markalla ylimääräisiin kertausharjoituksiin kutsuttujen vähävaraisten miesten perheitä. Oulun ja Oulun ympäristön ilmapuolustuksen vahvistamiseen lahjoitettiin 15 000 markkaa. Valtion liikkeelle laskemaa maanpuolustuslainaa otettiin 74 000 markkaa.

Ympäri Suomen voimalaitoksia pyrittiin naamioimaan ilmahyökkäysten varalta. Niiden tärkeimpiä laitteita suojattiin rautalevyjen, betoni- ja puurakenteiden, soralaatikoiden ja hiekkasäkkien avulla. Myös Oulun Seudun Sähkön päämuuntoasema ja muut tärkeät laitteet suojattiin vihollisen pommituksilta sirpalesuojilla. Tärkeä teollisuus- ja satamakaupunki Oulu oli erityisesti jatkosodan aikana ankaran moukaroinnin kohteena. Suurimmat pommitukset ajoittuivat helmikuuhun 1944. Tällöin kaupungissa tuhoutui 71 rakennusta kokonaan ja 927 osittain.

Talvisodan syttyminen vaikeutti sähkötarvikkeiden saantia. Tähän sähköyhtiössä oli osattu varautua hankkimalla ennakolta varastoon tarvikkeita vuoden tarpeisiin. Näin talvisodan ajasta selvittiin suhteellisen hyvin. Sota merkitsi kuitenkin linjojen kunnossapidon hankaloitumista. Tarkastusmatkat täytyi nyt tehdä autolla, koska suurjännitelinjoja oli ennen talvisotaa ehditty rakentaa jo 135 kilometriä. Lisäksi Oulun Seudun Sähkö määrättiin kiireellisesti rakenta-

maan ja kunnossapitämään sähkölinjoja sotateollisuutta varten. Yhtiö anoi ja sai viranomaisilta 50 litraa bensiiniä viikossa henkilöauton menovedeksi.

Kantaverkko oli kaikkialla maassamme yksi pommitusten tärkeimmistä maalitauluista. Lukuisista ilmahyökkäyksistä huolimatta sähkönjakelu Suomessa sujui talvisodan aikana suuremmita keskeytyksittä. Syntyneet vahingot korjattiin yleensä viipymättä, toki osin tilapäisin järjestelyin.

Pyhäkosken voimalaitoksen yläaltaan äärellä. Kuva Matti A. Asikainen / Pohjois-Pohjanmaan museon kuva-arkisto.

Pyhäkosken rakentaminen vauhtiin

Talvisotaa seurasi 15 kuukautta kestänyt välirauhan jakso. Kun usko ikuiseen ystävytyteen ja rauhanomaisiin naapurisuhteisiin Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton kanssa oli kokenut rankimman mahdollisen kolauksen, varauduttiin tulevaan niin sotilaallisesti kuin energiataloudessa entistä päättäväisemmin. Nyt alettiin kiireellisesti kohentaa maamme sähkönhuollon vaikeutunutta tilaa. Talvisodassa luovutetuille alueille oli menetetty useita voimalaitoksia, muun muassa Rouhiala ja Vallinkoski-Enso jäivät uuden valtakunnan rajan taakse. Oulujoen käyttöönotossa ei enää aikailtu. Oulun kaupunki ryhtyi rakentamaan Merikosken voimalaitosta kesällä 1940.

Myös Pyhäkosken hanke polkaistiin nopeasti liikkeelle. Ensimmäiset työryh-
mät saapuivat Muhoksen Leppiniemeen helmikuussa 1941. Pyhäkosken voima-
laitoksen omistaja oli samana vuonna perustettu Oulujoki Osakeyhtiö. Tämän
valtioenemmistöisen yhtiön osakkaita olivat Imatran Voima, A. Ahlström Oy,
Yhtyneet Paperitehtaat Oy sekä Tampereen Pellava- ja Rauta-Teollisuus Oy
(Tampella). Työt alkoivat heti ripeästi uuden yhdyskunnan perustamisella. Lep-
piniemi oli tuolloin asumatonta aluetta, joten paikalle tarvittiin asuntoja, kou-
luja sekä vesi- ja sähköhuoltoa. Lisäksi pystytettiin rakennustyömaata palvelevat
laitokset, kuten höyryvoima-asema, korjaamo sekä sahalaitos.

Pyhäkosken voimalaitos oli lottovoitto Oulun Seudun Sähkölle, joka osallistui
rakentamiseen toimittamalla työmaille sähköt. Näin Oulujoki Oy nousi yhtiön
suurimmaksi yksittäiseksi asiakkaaksi sotavuosina ja vielä sen jälkeenkin. Sota
hidasti rakennustöitä ja laitoksen vihkiäisjuhlaa päästin viettämään vasta huh-
tikuussa 1949. Muhoksen nimismiehen kerrotaan sanoneen, että tuona iltana ei
30 kilometrin säteellä Leppiniemestä yksikään mies ollut selvin päin.

Työvoiman ja materiaalin saanti vaikeutui jatkosodan aikana entisestään.
Hintojen nousu kohotti linjojen ja laitteiden kunnossapito- ja hoitokustan-
nuksia. Sodanaikainen säännöstelytalous koski myös sähkötarvikkeita. Syk-
sillä 1939 perustettuun kansanhuoltoministeriöön tuli energihuollon ylim-
mäksi portaaksi voimatoimisto. Sillä oli laajat valtuudet määrätä muun muassa

vesistöjen säännöstelystä, takavarikoida sähköenergiaa ja luovuttaa sitä maanpuolustukseen sekä sitä palvelevan teollisuuden käyttöön. Energiavarat pyrittiin hyödyntämään mahdollisimman tarkkaan koordinoimalla sähkölaitosten yhteiskäyttöä.

Myös Oulun Seudun Sähkön jakelualue valjastettiin kriisiaikana valtiovalan palvelukseen. Verkoston kunto heikentyi, koska osa ammattimiehistä joutui tarttumaan kivääriin. Työvoiman puutteessa vuotuiset linjakorjaukset, jopa pylväiden uusimiset, jäivät tavallista vähäisemmiksi. Käyttövarmuus heikkeni, mutta suurempia vahinkoja ei kaikesta huolimatta sattunut.

Vuonna 1943 oli kuitenkin pakko alkaa tehdä jotain. Avuksi linjojen korjaustöihin saatiin 30 sotilasta. He pystyttivät pylväitä yhteensä 60 kappaletta ja asensivat 100 kappaletta juuritikua. Sotilaat myös oikoivat pylväitä ja vaihtoivat rikinäisiä eristimiä.

Vaikka Suomi oli jatkosodassa ajoittain erittäin ahtaalla, se onnistui viimeisissä torjuntataisteluissa niin hyvin, että Josef Stalinin oli lopulta pakko todeta pienen ja sisukkaan Suomen olevan liian kova pala. Piti sentään ehtiä Berliiniin ennen liittoutuneiden joukkoja. Niin tehtiin rauha, jossa jälleen menetettiin maa-alueita, niiden joukossa kolmannes maamme silloisesta vesivoimasta. Mutta mikä tärkeintä, Suomi säilytti itsenäisyytensä.

Sodasta huolimatta Oulun Seudun Sähkön tilinpäätökset olivat voitollisia. Toimintakertomuksissa todettiin muun muassa: ”Osuuskuntamme taloudelliseen puoleen ei poikkeuksellisen ajan vaikutus ole ollut epäedullinen”. Samalla todettiin, että osuuskunnan toiminta oli jo sen verran laajentunut, että toimitusjohtajan työskentelyä helpottamaan hänelle päätettiin liikkeen puolesta kustantaa puhelin. Myyntitulot kasvoivat, koska toimialueelle sijoitettiin paljon sähköä tarvitsevaa sotateollisuutta. Myös pommitusten varalta tehdyt rakennusten pimennykset lisäsivät sähkön käyttöä. Keskeisin syy sähkön myynnin kasvuun oli kuitenkin Pyhäkosken voimalaitoksen työmaa.

Oulun Seudun Sähkön alkutaival sen perustamisesta kansakuntamme kohdalonhetkiin oli sängen menestyksekkäs. 1930-luvun puoliväliin mennessä se oli vakiinnuttanut asemansa maaseudun sähköistäjänä. Toiminta oli ollut myös taloudellisesti kannattavaa, sillä osuuskunta oli täysin velaton. Tämä oli pienelle sähköosuuskunnalle todella harvinaista valtakunnallisestikin katsoen.

Ennen kaikkea maaseudun sähköistämällä oli toteutettu merkittävää yhteiskunnallista tehtävää. Ihmisille valaistus ja mahdollisuus hyödyntää erilaisia sähköisiä koneita ja laitteita merkitsivät oman elinympäristön paranemista ja elämänlaadun kohenemista. Suomen Sähkölaitosyhdistys piti sähköä maaseudun henkistä elämää elvyttävänä tekijänä. Ennen muuta sähkövalon sekä radion katsottiin tuovan sivistystä maaseudulle ja piristävän sen asukkaiden oma-aloitteisuutta asioiden seuraamisessa ja tutkimisessa.

Sähkö riemastuttaa Sanginjoella

Kun sähköt saatiin Sanginjoelle maaliskuussa 1953, heittäytyi Kalevan toimittaja runolliseksi. ”Sähkö on päivän puheenaihe Sanginjoella. Siitä puhutaan jokaisessa talossa ja jokainen tiellä vastaan tulija puhuu siitä. Se on ikään kuin taikasana, joka loihtii jokaisen kasvoille aurinkoisen hymyn ja silmiin tähtimäisen kimalluksen. Kilowateista puhutaan ja sähkökojeiden hankkimista suunnitellaan. Kylä on herännyt siitä vuosisataisesta hiljaiselosta, mikä sillä on ollut tähän asti hallitsevana. Uusi aika uusine laitteineen on astunut esille ja ihmiset ovat ikään kuin heränneet pitkästä unesta kirkkaaseen päivänvaloon.”

Aina valmiina

Risto Pirisen työpöydällä on Ilkka Remeksen jännäri Jäätyvä helvetti. Kirja maalailee inhorealistisen kauhukuvan siitä, mitä voisi tapahtua, jos Suomen kantaverkko joutuisi laajamittaisen kyberhyökkäyksen kohteeksi.

Oulun Seudun Sähkö Verkkopalveluiden käyttöpäällikkö kutsuu teosta leikkimielisesti käsikirjaksen. Hän sanoo, että tapahtumat eivät ole vain kirjailijan mielikuvitusta, vaan asioista monet voisivat toteutua aivan oikeasti.

”Silloin olisivat vitsit vähissä, mutta ns. normaaleihin häiriötilanteisiin meillä varaudutaan jatkuvasti. Sellaisia tuovat esimerkiksi myrskyt, ukkoset ja lumiongelmät. Vikojen korjauksen lisäksi verkosto vaatii koko ajan kunnossapitoa ja aika ajoin myös investointeja, jotta laadukasta sähköä saadaan asiakkaille mahdollisimman häiriöttömästi.”

Pirisen mukaan Oulun Seudun Sähkön perusinfra on hyvällä tolalla. Verkot on rakennettu jämakästi ja niistä on pidetty mallikelpoisesti huolta. Viime vuosina automaatiota eli verkon kaukokäyttöä on lisätty vauhdilla. Se tarkoittaa, että viat kyetään paikallistamaan nopeasti ja suurimmalle osalle asiakkaista voidaan palauttaa sähköt jo ennen kuin asentaja ehtii paikalle.

Risto Pirinen tiimeineen vastaa muun muassa siitä, että Oulun Seudun Sähkön kymmenen sähköasemaa toimivat moitteettomasti.

Laaja tehtäväkenttä

Risto Pirinen valmistui sähkövoimatekniikan insinööriksi Ylivieskan ammatikorkeakoulusta vuonna 2001. Hän työskenteli aluksi ABB:llä Vaasassa, ja Ouluun siirryttyään hän pääsi tekemään yhteistyötä Oulun Seudun Sähkön kanssa sähköasemien kunnossapidon parissa.

”Oulun Seudun Sähkö vaikutti kiinnostavalta firmalta. Aistin hyvän hengen aina, kun vierailin siellä. Oli helppo vastata kyllä, kun verkkopalvelujen silloinen toimitusjohtaja Yrjö Vilhunen

alkuvuonna 2007 soitti ja tarjosi paikkaa työnjohdon tehtäviin mittaroinnin esimiehenä.”

Samalla Risto pääsi eläkeikää lähestyneen käyttöinsinööri Pekka Tasanon rinnalle oppimaan lisää ja vähitellen toimenkuva laajeni sähköasemien kunnossapitoon ja muihin sähköverkon käytön tehtäviin.

”Yrjö ja Pekka ovat olleet oppi-isiäni. Olen viihtynyt talossa erinomaisesti alusta lähtien. Pienessä organisaatiossa työnkuvat ovat laajoja ja joustavatkin tilanteiden mukaan. Olen saanut tehdä mielenkiintoisia ja haastavia

tehtäviä. Mahdollisuuksia on annettu ja vastuuta on tullut lisää sopivassa tahdissa. Matkan varrella olen oppinut myös sen, kuinka tärkeä taito on kyky delegoida.”

Risto Pirisen nykyiset lähimmät työkaverit verkkopalveluiden kymmenhenkisessä tiimissä ovat esimies, toimitusjohtaja Timo Patana, verkonrakennuspäällikkö Pasi Jokinen, verkostoinsinööri Tatu Kuronen sekä projektivastaavat Jonne Laurila, Petri Seppälä ja Kari Salmela.

Kunnossa kaiken ikää

Risto Pirisen päivittäistä työtä ohjaavat pitkälti sähköposti ja kalenteri. Työnkuvaan kuuluu sähköverkoston käyttövarmuuden ja kunnossapitovastuun lisäksi teknistä asiakaspalvelua, kytkentäohjelmien tarkastusta ja hyväksymistä, töiden tilaamista ja yhteydenpitoa urakoitsijoihin ja muihin kumppaneihin sekä näiden tekemien töiden auditointia. Myös asiointi viranomaisten kanssa on arkipäivää, kun esimerkiksi määräaikais- ja varmen-

nustarkastuksia järjestetään sähköturvallisuuden varmistamiseksi.

”Verkon kunnossapito ja uudistaminen on jatkuvaa työtä, jota suunnitellaan systemaattisesti ja pitkäjänteisesti. Samalla on oltava aina valmis, jos jotain hämminkiä ilmenee ja odottamatonta sattuu.”

Partiolaisten motto ”ole valmis” sopii hyvin Riston työn olemukseen. Hauskasti se on myös hänen uuden harrastuksensa tunnus. Lapset, kolme poikaa, ovat olleet mukana partiotoiminnassa jo pitempään ja vetäneet mukaan myös isänsä.

Liikunnallisia harrastuksia kovakuntoisella miehellä on kadehdittavan paljon.

”Juoksua ja vaellusta, salitreeniä, pyöräilyä ja hiihtoa”, hän luettelee.

”Taidan elää niitä paljon puhuttuja ruuhkavuosia, jotka ovat sekä antoisia että haastavia. Kiitos työnantajalle siitä, että minulla on ollut mahdollisuus sovittaa yhteen työ- ja perhe-elämä.”

Risto innostuu helposti työkaveriensa ideoimista kuntotempauksista. Mitä haastavampi idea, sitä varmemmin mies on mukana. Tällaisia ovat olleet niin koskenlasku, polkujuoksu kuin 55 kilometrin pituinen päivävaellus Hetta–Pallas-reitillä.

SÄHKÖISTÄMISEN TOINEN AALTO

”Arvi-ukin verstaas se vasta oli jännä paikka. Poikasena kävin siellä monen monta kertaa ihmettelemässä ja ihailemassa ukin tolppakentkiä ja mitä erilaisempia sähköhärveleitä.”

Näin muistelee isoisäänsä Arvi Holappaa Oulun Seudun Sähkön hallituksen puheenjohtajana vuonna 2020 aloittanut Arto Marttila. Holappaa on tituleerattu Lakeuden sähköistämisen pioneeriksi. Sitä hän epäilemättä oli-kin jo siitä syystä, että sata vuotta sitten sähköasentajien ammattikunta oli tässä maassa vielä harvalukuinen joukko.

Holappa oli saanut koulutuksensa Raahen kaupungin sähkölaitoksella. Limingassa ja sen lähikunnissa hän oli pitkän aikaa ainoa alalle koulutettu henkilö, joka sukkuloi hoitamassa kaikki asennustyöt itse, linjojen pystytyksissä toki oli mukana muutakin työvoimaa. Arvi oli erittäin pidetty ja komeaksikin kehuttu mies.

”Kun kävimme taloissa töissä, emännät veivät meidät peräkamariin ja tarjosivat kahvit, joskus ruokaakin. Palkkioksi he saivat Arvilta lämpimän halauksen”, muistelee Ossi Sainila oppi-isäänsä Limingan Sähköosuuskunnassa.

Sainila oli Limingan Sähköosuuskunnan viimeinen palkattu työntekijä ennen kuin osuuskunta luopui ylläpitämästä omaa verkostoaan ja myi sen Oulun Seudun Sähkölle vuonna 1966. Myöhemmin Sainila vaikutti pitkään yrityksen hallituksessa, vuosina 2011–2017 sen puheenjohtajana.

Holappa muisteli 90-vuotissyntymäpäivähaastattelussaan Rantalakeus-lehdessä vuonna 1988 työuransa alkuvaiheita. Sähköasentajien työtä vaikeutti tuoloin materiaalipula. ”Ruotsista hankittiin paljon varsinkin talojen sisällä tarvittavia johtoja. Kotimaassa ei tarjontaa ollut. Liekö tuo tuonti aina ollut niin laillistakaan, mutta jostakinhan niitä johtoja oli saatava.”

Arvi Holappa

Holapan mukaan entisaikojen johdot ja laitteet olivat kaikkea muuta kuin turvallisia. Niissä käytettiin eristeenä paperia, jonka muovi sitten myöhemmin sähköteollisuudessa korvasi. Se oli suuri edistysaskel.

1960-luvulle tultaessa paikallisten sähköosuuskuntien itse ylläpitämät pienjänniteverkostot olivat ajautuneet huonoon kuntoon. Rautajohdot olisi pitänyt uusida kuparisiksi. Muuntajat olivat vanhoja ja liian pieniä. Erityisesti maatilat kärsivät sähkön vähydestä. Niinpä naapurit joutuivat usein sopimaan keskenään esimerkiksi siitä, milloin oli kenenkin vuoro hitsata. Kun sähköosuuskunnat myivät verkostonsa Oulun Seudun Sähkölle, niiden oma liiketoiminta käytännössä päättyi, mutta hallinnollisesti ne säilyivät itsenäisinä osuuskuntina, joilla oli ja on tänäkin päivänä edustus keskusosuuskunnan päätöksenteossa.

Ossi Sainila kertoo, että verkoston myynti ei sujunut täysin nurinoitta. ”Arvi Holappa sanoi minulle, että mene sinä nuoremmaksesi hoitamaan homma. En minä vanha mies enää viitsi lähteä sinne isäntien haukuttavaksi.”

”Homma, josta Arvi puhui, oli tariffointi. Siinä muuttuivat laskutusperusteet, jotka aikaisemmin olivat pohjautuneet lamppujen määrään. Nyt tariffit määräytyivät huoneluvun ja peltohehtaarien mukaan. Minä sekä Veli Leinonen ja Heikki Kanniaainen kiersimme talo talolta kaikki Limingan osuuskunnan sähkön käyttäjät. Teimme samalla kiinteistöjen sähköasennus- ja turvallisuustarkastukset ja annoimme joitakin korjausmääräyksiä. Liittymissopimukset saatiin kuin saatiinkin tehtyä, mutta aikaa ja kahvia siinä kului ja tupakkaa paloi.”

Arvi Holappa johti Limingan Sähköosuuskunnan asennustoimintaa siihen saakka, kunnes hän jäi eläkkeelle. ”Arvi oli sitä mieltä, että oman pienjänniteverkoston myynti oli oikea toimenpide, sillä tarvittavat korjausinvestoinnit olisivat olleet liian suuria pienen osuuskunnan rahoitettavaksi”, Sainila kertoo.

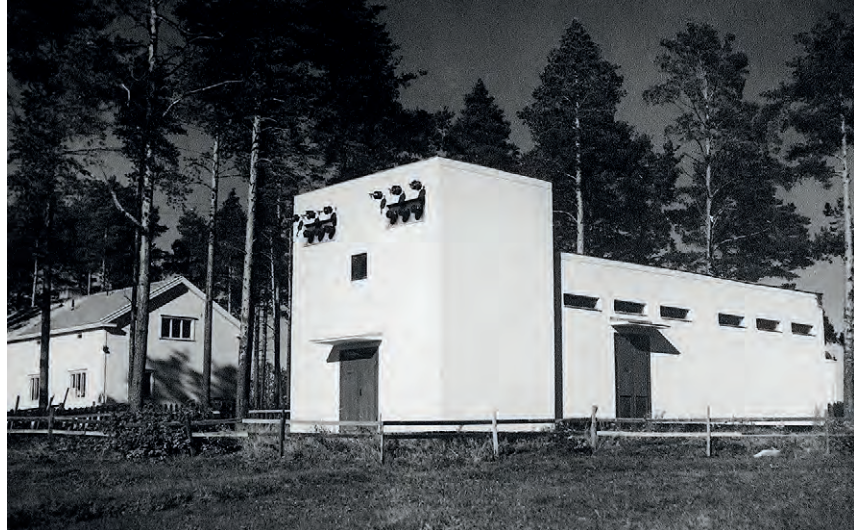
Arvi Holappa ehti pitkän elämänsä aikana nähdä monia myönteisiä muutoksia itselleen rakkaalla alalla. Sähkön laatu ja saatavuus paranivat ratkaisevasti, samoin sähkön käytön turvallisuus. Keskusosuuskunnan toimialue laajeni, ja vähitellen kaikki pienetkin kyläkunnat pääsivät viettämään valojuhlia, kun Suomen sähköistämisen toinen suuri aalto pyyhkäisi yli maaseudun.

Maaseutu herkässä mielentilassa

Sodan melskeiden tauottua tarve maaseudun sähköistämiseen sai lisää tuulta purjeisiinsa. Innostus näkyi Oulun Seudun Sähkön toimialueellakin. Yhtiölle sateli pyyntöjä kuntien ja kylien sähköistämiseksi. Nyt aukeni mahdollisuus toimialueen laajentamiseen. Ensimmäisenä jäsenyyttä ehti anoa Utajärven Sähköosuuskunta helmikuussa 1945 Lapin sodan vielä riehussa pohjoisessa.

Oulun Seudun Sähkön ensimmäinen toimitalo.

Vuonna 1947 käyttöön otettu päämuuntoasema Oulun Pikkukankaalla. Rakennus purettiin vuonna 1990.

Toimeen ryhdyttiin heti ja pylvää pystytettiin urakatöinä. Elokuun puolivälissä Muhoksen ja Utajärven välille nousi pystyyn 350 sähköpylvästä. Syöttöjohto tehtiin raudasta, ja Utajärven kaksi muuntopiiriä liitettiin Oulun Seudun Sähkön verkkoon. Näin Utajärven kirkonkylän asukkaat pääsivät nauttimaan valaistuksesta jo ennen pimeimmän talven tuloa.

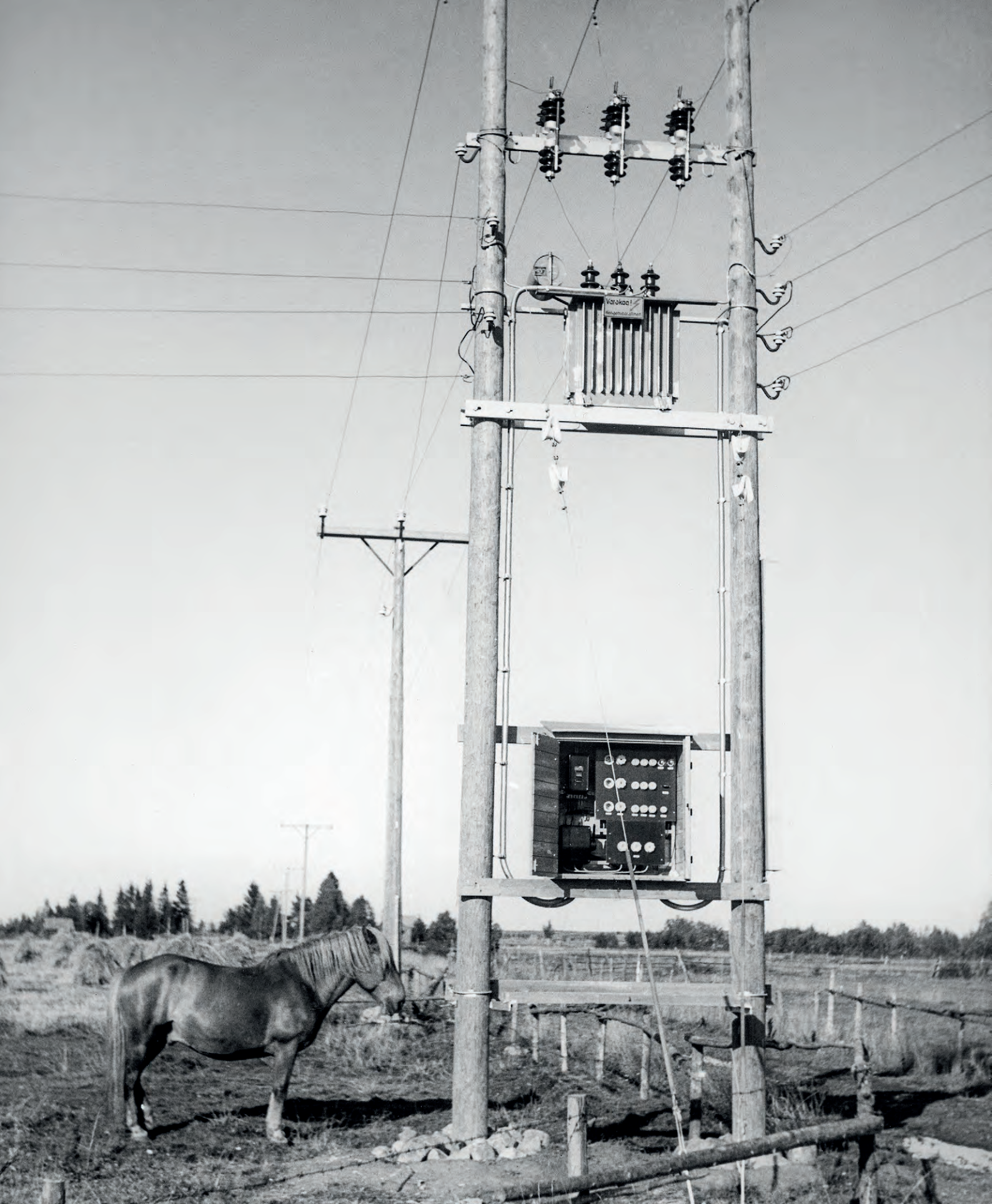
Vuonna 1945 vielä 70 prosenttia Oulun läänin asukkaista oli ilman sähköä, olihan hidasteena se, että välimatkat olivat pitkiä ja asumukset Etelä- ja Länsi-Suomeen verrattuna harvassa. Kuntien tarve sähkönjakelun piiriin pääsemiseksi oli kuitenkin huutava ja innostus valtava. Niinpä saman vuoden puolella Oulun Seudun Sähkölle tuli pyyntö suuren alueen sähköistämistä Siika-Pyhäjoki-seudulla. Temmes, Rantsila, Kestilä, Pulkkilä, Pyhäntä ja Piippola sekä myöhemmin myös Kärsämäki päättivät yksimielisesti pyrkiä jäseniksi Oulun Seudun Sähköön. Toiveena oli, että ne saisivat sen kautta sähkönsä heti, kun Oulun kaupungin Merikosken voimalaitos valmistuisi.

Silmissä siinteli jo tulevaisuus, jolloin koko maakunta olisi sähköistetty. Uskottiin, että voimalaitoksella olisi käännteentekevä merkitys koko alueelle, syntyisihän sen tarjoaman energian turvin runsaasti paikallista teollisuutta. Linjojen vetäminen kuntiin haluttiin aloittaa välittömästi, jotta sähkönjakelu voitaisiin käynnistää heti voimalaitoksen valmistuttua. Toimitusjohtaja Sundström korosti, että tärkeää olisi edetä hankkeessa mahdollisimman nopeasti. ”Maaseutu on nyt pitkän pimeän sota-ajan jälkeen sähköistykseen nähden herässä mielentilassa, ja myös rahaa on nyt runsaasti maakunnassa”, hän perusteli.

Vaan eipä kyennyt Oulun Seudun Sähkö olemaan riittävän ripeä. Kunnat halusivat saada sähkönsä mahdollisimman nopeasti ja olivat kärsimättömiä, kun voimalaitoksen rakentaminen eteni niiden mielestä liian hitaasti. Näin ne päätyivät perustamaan oman sähkölaitoksen, Revon Sähkö Oy:n vuonna 1946. Siihen liittyi osakkaiksi myös osa niistä kunnista, jotka olivat aiemmin olleet aikeissa

Töitä ruokapalkalla

Muuntajien asennus ei aina sujunut ongelmitta. Oulusta tulleet kaksi asentajaa olivat saaneet talon isännältä lupauksen ruokapalkasta. Isäntä ei kuitenkaan ollut muistanut kertoa asiasta emännälle, joka asentajien tullessa taloon kieltäytyi antamasta heille ruokaa.

liittyä Oulun Seudun Sähköön. Perustamisvaiheessa mukana olivat Revonlahti, Paavola, Piippola, Pulkkila, Haapavesi, Pyhäjärvi, Haapajärvi, Kärsämäki, Oulainen, Merijärvi, Alavieska, Pyhäjoki, Saloinen, Pattijoki ja Vihanti.

Oulun Seudun Sähkö sai naapurikseen myös muita alueellisia sähkölaitoksia, Kainuun Valo Oy:n vuonna 1947 ja Koillis-Pohjan Sähkö Oy:n vuonna 1950. Toiminnan laajentamista oli suunniteltu Kestilään ja Vaalaan, mutta nyt Kestilän sähköistämisen otti huolekseen Kainuun Valo. Vaalaan sähköt toi Oulujoki Oy.

Voidaan kysyä, oliko Oulun Seudun Sähkö tässä tilanteessa liian varovainen ja hidasliikkeinen. Kenties, mutta merkittävin este toiminnan laajentamiseen oli sittenkin oman voimalaitoksen puute ja tästä johtuva epävarmuus sähkön saannista. Lisäksi ratkaisua voidaan pitää osuustoimintanäkökulmasta perusteltuna. Useissa sen oman toimialueen kunnissa oli vielä kyliä sähköistämättä. Osuuskunnan toiminnan laajentaminen on kyseenalaista ennen kuin kaikki sen jäsenet ovat täysimittaisesti palveluiden piirissä, onhan osuuskunnan olemassaolon tarkoitus tuottaa palveluja ja niihin liittyviä etuja omille jäsenilleen.

Syrjäkylien sähköistäminen etenee

Sähköistämättömien seutujen asukkaat vaativat aktiivisesti, usein kyläkunnittain, siirtymistä nykyaikaan. Sähköistämispyyntöjä alkoi sadella koko toimialueen vielä pimeistä kylistä. Näitä anomuksia esittivät muun muassa Tyrnävän Rauhio, Partaankylä ja Suutarinkylä, Limingan Ketunmaa ja Tupos, Muhoksen Kylmäälä, Kempeleen Ketunperä ja Utajärven Murrunkylä.

Yhtiö suhtautui tiedusteluihin periaatteessa myönteisesti, mutta sillä ehdolla, että kyliin suunnitellut sähköosuuskunnat kustantaisivat itse liittymisestä aiheutuvat rakennus- ja hankintakulut. Kylille luvattiin toimittaa sähköä mahdollisuuksien mukaan heti sen jälkeen, kun Pyhäkosken rakennustyö valmistuisi. Samalla Oulun Seudun Sähkö kehotti kyliä tiedustelemaan jäsenyyttä kuntien alueella jo toimivista sähköosuuskunnista. Kokemuksesta tiedettiin, että monen sähköosuuskunnan sijoittuminen samalle alueelle tiesi kiistoja kylien välillä kaikkien varjellessa ennen muuta omia etujaan. Koska sähköistys vaati suuria pääomia, jäivät pienten kylien sähköosuuskunnat usein perustamatta.

Totuuden nimessä on sanottava, että syrjäkylien sähköistys ei tässä vaiheessa ollut keskusosuuskunnassa tärkeysjärjestyksessä ykkösenä. Sähköä ei yksinkertaisesti riittänyt toimitettavaksi, kun iso osa siitä meni Pyhäkosken voimalaitostyömaalle. Niinpä syrjäkylien sijasta paukut laitettiin suurjänniteverkkoon, johon tehtiin laajoja parannus- ja korjaustöitä. Vaikka sähkötarvikkeet ja raaka-aineet vapautuivat säännöstelystä vuonna 1949, niitä ei saatu riittävästi säh-

kölinjojen vetämiseksi pieniin sivukyliin. Oli siis tyydyttävä parantamaan olemassa olevaa verkostoa.

Virran viipyessä syrjäkylien ihmiset alkoivat käydä kiukkuisiksi. Muhoksen Soson kylässä asuva Matti Hyyryläinen lähetti sähköyhtiölle vihaisen kirjeen. ”Lienee turha yrittääkään tehdä näitä pyyntöjä teille, koska näyttää siltä, että ajan vaatimaa kehitystä on haluttu jarruttaa meidän köyhäin kustannuksella.” Oulun Seudun Sähkö korosti vastauskirjeessään, että sähköistysasiassa tarvitaan kyläläisten aloitteellisuutta sekä rahallista uhrautuvaisuutta. Ilman näitä kahta asiaa ei mikään kyläkunta saisi sähköjä. Kyläläisillä olisi mahdollisuus saada valtion lainaa ja tukea, jos he alkaisivat ajaa asiaansa asiallisesti. Lopuksi Soson asukkaita kehoitettiin liittymään Muhoksen Sähköosuuskuntaan.

Soson alueen sähköistystilanne alkoi parantua vuoden 1949 aikana, jolloin valot paloivat jo 15 talossa. Muualla Muhoksella sähköistys levisi 1940-luvun lopulla myös Lakkapään, Lehtolanselän ja Tikkanan asutusalueille. Kylmälänkylällä ja Sanginjoella tämä tapahtui vasta 1950-luvun puolella. Vaikka sähköjen tulo syrjäkyllille kangerteli, pääsi teknikko Väinö Mikkonen kehaisemaan Kalevan haastattelussa lokakuussa 1949, että toimialueen sähköistämisprosentti on maaseutuolosuhteissa verrattain korkea. Hän mainitsi, että esimerkiksi Kiviniemi oli sähköistetty lähes kokonaan. Sieltä puuttui sähkö vain yhdestä talosta, koska kuparista oli pulaa. Oulunsalossa puolestaan sähkö valaisi jo noin 90 taloutta. Koko Oulun läänissä tässä vaiheessa kuitenkin vasta alle kolmannes taloista oli saanut sähköt.

Työmaata siis piisasi edelleen. Sähkön riittävyden ja tarvikepulan lisäksi vitkasteluun oli syynä sekin, että Oulun Seudun Sähkö ei hakenut valtion sotien jälkeen myöntämiä sähköistystukia. Niitä jaettiin joko avustusten muodossa tai maksamalla uusien linjojen rakentamiseen tarvittavien lainojen korot ja kuoletukset. Niitä ei kuitenkaan haluttu, koska yritys oli pohjalaiseen tyyliin ylpeä siitä, että se oli koko toimintansa ajan pärjännyt ilman valtion rahallista apua.

Kuntien sähköistäminen sodan jälkeisessä Suomessa oli kuitenkin niin suuri ja tärkeä yhteiskunnallinen asia, että paine Oulun Seudun Sähköä kohtaan kasvoi. Niinpä vuonna 1952 uudeksi toimitusjohtajaksi valittu Väinö Mikkonen esitti keskusosuuskunnan johtokunnalle, että Oulun Seudun Sähkö ryhtyisi itse rakentamaan verkostoa vielä sähköistämättömille alueille sekä hoitamaan jake- luan ja laskutuksen suoraan ilman paikallisia sähköosuuskuntia.

Näin käynnistyi pitkä ja vaativa urakka, joka suurelta osin ratkaisi toimialueen sähköistyspulmat. Suurjännitelinjaa vedettiin lisää 90 kilometriä, pienjännite-

Lämpölamppuja Oulun diakonissalaitoksen sikalassa Oulujoen Petäjäkankaalla vuonna 1957.

Kahdenkymmenen kilovoltin johdon ja muuntoaseman rakennustöissä 1950-luvulla. Vasemmalla Hugo Tasanto, Väinö Rautio, Matti Saukkonen, Kauko Saukkonen ja Väinö Juusola.

linjaa 187 kilometriä ja rakennettiin 24 uutta muuntoasemaa. Rakentamista helpottivat Kansaneläkelaitokselta saadut miljoonalainat, joiden ottamiseen lopulta taivuttiin. Nyt kelpasivat myös valtionavustukset.

Jälleen Oulun Seudun Sähkö osoitti taitonsa ja tehokkuutensa sähköyhteysien rakentajana, sillä jo vuonna 1959 toimialue alkoi olla 90-prosenttisesti sähköistetty. Valonsa olivat saaneet muun muassa Tyrnävän Mällinen, Jokisilta, Ojakylä, Suutarinkylä, Kontti ja Pihlajaranta, Oulujoen Sanginkylä, Limingan Vehkamaa, Lumijoen Korvenkylä ja Varjakka, Kempeleen Ketolanperä sekä Oulujoen Juurussuo, Länsisuo ja Patamäki.

Pällin Valo Oy Oulun Seudun Sähkön kilpailijaksi

1960-luvulla valtionavun saanti tyrehtyi. Yhteiskunta eli nyt voimakasta murrosta. 1950-luvun toiveikas ilmapiiri oli maaseudulla vaihtunut alakulon ja uskonpuutteeseen. Maaltapako koetteli etenkin Itä- ja Pohjois-Suomea, myös Oulun Seudun Sähkön toimialueen kuntia. Väestön vähentyessä jouduttiin tarkoin miettimään, kannattiko kaikkiin autioituviin kyliin vetää sähköjä. Silti Oulun Seudun Sähkö päätti osuustoiminnan hengessä huolehtia pientenkin kylien tarpeista. Sähkön piiriin tulivat 1960-luvulla Tyrnävän Murto, Parras ja Rauhinoja, Temmeksen Huhanperä sekä Muhoksen Matokorpi.

Oulujoen koskien rakentamisen myötä Imatran Voima Oy:stä ja Oulujoki Oy:stä tuli Oulun Seudun Sähkön kilpailijoita. Nekin alkoivat rakentaa uutta

Temmes sai sähkönsä

Temmeksellä sähköosuuskunta perustettiin niinkin myöhään kuin vuonna 1951. Toiveikasta keskustelua valojen saamisesta oli toki käyty jo 1920-luvulta lähtien. Yhdeksän puuhakasta kyläläistä tarttui tilaisuuteen, kun Posti- ja lennätinhallitus päätti rakennuttaa puhelinvahvistusaseman Temmeksen kirkonkylään. Se antoi keskusosuuskunnalle kuparointia rautajohtoa 12,5 kilometriä pitkän suurjännite-
linjan rakentamiseksi Alatemmekseltä Temmeksen meijerille. Perustettu Temmeksen Sähköosuuskunta liittyi heti Oulun Seudun Sähkön jäseneksi. Sähköistämistyöt aloitettiin ilman omaa pääomaa. Pylväät hankittiin luotolla, maanomistajat vedättivät ne paikalle ja nostivat pystyyn. Näin valot kylällä syttyivät juuri ennen joulua 1951.

verkostoa ja jakaa sähköä. Tämä oli yksi syy syrjäisimpien alueiden nopeaan sähköistämiseen, sillä markkinaansa puolustava Oulun Seudun Sähkö ei pitänyt ajatuksesta, että sen toimialueelle tunkeuduttiin. Oulujoki Oy esimerkiksi sähköisti vuonna 1948 omin päin, Oulun Seudun Sähkön kanssa neuvottelematta, Jurvakaisen ja Kaipolan alueet Muhoksella.

Jo ennen Pyhäkosken voimalaitoksen valmistumista Oulujoki Oy oli laatinut oman suunnitelmansa Oulujokialueen sähköistämisestä. Se syytti Oulun Seudun Sähköä tarkoituksellisesta hidastelusta ja saikin aikaan eripuraisuutta keskusosuuskunnan jäsenistössä. Tämän seurauksena Utajärven ja Muhoksen kunnat ryhtyivät yhteistyöhön Imatran Voiman kanssa. Näin syntyi uusi sähköyhtiö Utajärven Valo Oy vuonna 1949. Sen omistajana oli Utajärven ja Muhoksen kuntien lisäksi Oulujoki Oy. Vuonna 1952 yhtiön nimeksi tuli Pällin Valo Oy.

Reviirikiiostojen ratkaisemiseksi Oulun Seudun Sähkö ja Pällin Valo tekivät toimialuesopimuksen. Sen mukaan itäosan Muhoksesta, muun muassa Kylmä-länkylän ja Sanginkylän, sähköisti Pällin Valo. Vuonna 1953 Pällin Valoon liittyi myös Utajärven Sähköosuuskunta, jonka jäsenyys Oulun Seudun Sähkössä jäi näin alle kymmenen vuoden mittaiseksi. Tarina ei kuitenkaan päätynyt tähän. Pällin Valon kanssa Oulun Seudun Sähkön polku risteytyi vielä monta kertaa.

Pohjoisen energialähteet etelää hyödyttämään

Sotien seurauksena Suomi menetti maa-alueistaan 12, kansallisvarallisuudestaan 13 ja vesivoimatuotannostaan yli 30 prosenttia. Myös osa kantaverkkoa jäi luovutetuille alueille. Samaan aikaan maamme sai maksettavakseen Neuvostoliitolle suuret, yli 300 miljoonan Yhdysvaltain kultadollarin arvoiset sotakor-

Valon tuloa juhlittiin

”Eikö tuota pitäisi siirtyä yötuuriin, jotta valosta saisi nauttia tarpeekseen. Niin ne tekevät elämän mukavan tuntoiseksi.” Näin kerrotaan erään emännän Sanginjoelta riemuinnee vuonna 1955, kun kylään pitkän odotuksen jälkeen oli saatu sähköt.

Jo 1920-luvulta lähtien oli tapana, että sähkön saamista juhlittiin sekä perhepiirissä että koko kylän voimin viettämällä valojuhlia. Silloin sytettiin sovittuna hetkenä kaikki lamput yhtä aikaa palamaan, ja sen jälkeen ne saivat hehkua yön yli. Ennen niin pimeä kylä oli valaistuna upea ilmestys, jota kelpasi kokoontua raitille yhdessä ihastelemaan.

Oli kuin olisi tullut toinen joulukuu. Taloissa syötiin ja juotiin hyvin. Usein kyläkunnan sanaseppo laati sähköistämistä kronikan, joka esitettiin yhteisissä juhlissa. Sanginjoella tällainen sanataituri oli Vilho Mannermaa, joka riimitteli kronikassaan muun muassa näin:

*Päre oli hampaissa navettaan mennen
muuta ei silloin kaivattukaan.
Talista kynttilät valettiin ennen
mutta vain joulua juhlistamaan.*

Vas. Oulun Seudun Sähkön osasto Muhoksen maatalousnäyttelyssä. Esittelijänä talousopettaja Annikki Francesco.

*Lampussa suuren he näkivät ihmeen
märkkää öljyä mis poltetaan vaan.
Ei luullette kun kuulivat sähköstä sitten
he sellaista ihmettä olevankaan.*

Yleensä kronikoissa kuvattiin ihmisten elämää ennen sähkön tuloa, kuten edellisessä, kirjattiin ylös sähkötöiden eri vaiheita, valotettiin asukkaiden ajatuksia ja joskus keskinäisiä kiistojakin sekä ihasteltiin lopputulosta ja uumoiltiin, mitä tulevaisuus toisikaan tullessaan. Näin tehtiin esimerkiksi tässä tuntemattoman runoilijan kronikassa, joka esitettiin Tyrnävän Murron kylän valojuhlissa vuonna 1961:

*Niinpä sitten valot syttyi
tähän Murron kylähän.
Päivä kyllä nyt jo paistaa
pitkän talven jälkehen.
Hyväpä on vehkeet laittaa
kilvan niitä kaupataan.
Yllätä ei meitä syksy
pimeä ei pelota
kun on sähköt saatu tänne
valot ajanmukaiset.*

Valojuhlat herättivät mielenkiintoa laajemminkin. Usein mukana oli paikallisen lehden toimittaja, joka raportoi ihmisten tunnoista ja tunnelmista sekä tietysti itse juhlan kulusta. Oulujoella sähköistämishankkeen isä Veikko Honkanen totesi toimittajan kysyessä klasisisesti ”miltä nyt tuntuu?”, että ”tässähän velatkin tuntuvat saatavilta pitkän aikaa”.

Vuonna 1959 vietettiin valon merkkipäivää Tyrnävän Ylipäässä, jossa säh-

köt oli napsautettu päälle hieman ennen joulua. Sanomalehti Liitto oli paikalla Kallisen talossa pidetyissä juhlissa, jonne väkeä oli saapunut Oulusta saakka. Useita puheita pidettiin, onnittelevia esitettiin ja opettaja Leena Niskanen kaatoi vieraille kahvia pannutolkulla. Varmuuden vuoksi käytiin navetassakin katsomassa, miten Tähikki ja muut lypsävät olivat asettuneet levolle ja miten sonnimullikat nurkassa myhäilivät tyytyväisyyttä ihmisten hyvän saavutuksen johdosta. Lehdessä todettiin vielä, että nyt kun sähköt on saatu, on vuorossa lypsykoneiden, pesukoneiden ja muiden naisten työtaakkaa helpottavien apukeiden hankkiminen. ”Ylipäästäkin ovat monen talon tyttäret karanneet maailmalle ja emännät kaipaavat kipeästi työtään helpottavia apulaisia. Isännätkin tuntuivat olevan ymmärtäväisiä ja se onkin paljon se!”

Sanomalehti Kaleva oli mukana todistamassa hetkeä, jolloin katuvalot syttyivät ensimmäisen kerran Kempeleessä. Jutussa todetaan tyytyväisesti, että Kempeleen katuvalot syttyivät ensi yrittämällä, vaikka oli perjantai ja 13. päivä. Valon juhlissa urheilukentällä oli mukana kymmeniä kempeleläisiä ja valaistussuunnitelmia valotti kunnanvaltuuston puheenjohtaja Arvo Niemelä. Hän arveli, että katuvalojen avulla saadaan suuri parannus muun muassa liikenneturvallisuuteen, olihan etenkin vilkasliikenteisellä nelostien osuudella sattunut pimeässä useita onnettomuuksia.

Toimitusjohtaja
Väinö Mikkosen
perhe Maikkulassa
vuonna 1957.

vaukset. Yli 400 000 suomalaista joutui jättämään kotiseutunsa. Edessä olivat maan jälleenrakentaminen, teollistaminen ja siirtoväen asuttaminen.

Teollisuuden rattaat piti saada pyörimään nopeasti. Lapin uudelleen rakentaminen totaalaisesta tuhkasta sekä sotavaurioiden korjaaminen muuallakin maassa vaativat pikaisia toimenpiteitä. Sotaa seurannut taloudellinen nousukausi katkesi hetkeksi vuosina 1948–1949 vientiteollisuuden vaikeuksien vuoksi. Korean sodan aiheuttama vahva noususuhdanne tuli kuitenkin avuksi seuraavan vuosikymmenen alussa.

Vuonna 1952 suomalaisilla oli monta syytä juhlia. Sotakorvaukset oli ainoana maana Euroopassa saatu maksettua. Helsingissä järjestetyt olympialaiset olivat suuri kansainvälinen menestys ja itsetunnon nostattaja sodasta selvinneelle kansakunnalle. Kaiken kruunasi muhoslaisen Armi Kuuselan valinta universumin kauneimmaksi naiseksi.

Vuonna 1956 lähes kolme viikkoa jatkunut yleislakko heikensi maamme taloutta pahoin, ja epävarmuus leimasi sen jälkeen kehitystä useiden vuosien ajan. Inflaatio laukkasi ja markka devalvoitiin moneen otteeseen. Vuodesta 1959 vuoteen 1966 elettiin sitten noususuhdannetta viennin kasvaessa etenkin Neuvostoliittoon. Kaiken kaikkiaan 1960-luku oli Suomelle taloudellisesti menestyksenkäs. Erityisesti kilpailukykyämme paransi kauppasuhteiden luominen Länsi-Euroopan EFTA-maihin. Nousukautta jatkui lähes keskeytyksettä 1970-luvun puoliväliin asti.

Heti sotien jälkeen jatkettiin Pohjois-Suomen vesivoiman valjastamista koko maan sähköntarvetta palvelemaan. Kantaverkkoa rakennettiin yli 2 000 kilometriä sähkön tuomiseksi pohjoisen energialähteistä eteläiseen Suomeen. Teollisuuden lisäksi kasvava palvelusektori ja modernisoituvat kotitaloudet tarvitsivat yhä enemmän sähköä. Niinpä sähkön kulutus lähes kaksinkertaistui joka

vuosikymmen 1950-luvulta 2000-luvulle saakka. 1960-luvun alussa kokonaiskulutus maassamme oli noin 10 TWh, ja vuonna 2018 se oli jo lähes 90 TWh.

Sähköntuotannon nopean lisäämisen mahdollistivat aluksi uudet vesivoimalaitokset. Rakentamisen painopiste kohdistui sotien jälkeen Oulujokeen, sillä pääosa Etelä-Suomen valjastuskelpoisista vesistöistä oli jo ehditty rakentaa. Voimalaitoksia pystytettiin 110 kilometrin matkalle, kaikkiaan seitsemään porttaaseen. Kiihkeimmillään rakennustyömaalla ahersi 4 000 työntekijää ja keskimäärin yli 2 000 miestä. Voimalaitoksista ensimmäisenä otettiin käyttöön Oulun kaupungin sähkölaitoksen rakentama Merikoski vuonna 1948. Sitä seurasivat vuosina 1949–1957 Pyhäkoski, Jylhämä, Pälli, Nuojua sekä Montta ja Utanen. Ne kaikki rakensi Oulujoki Oy.

Samaan aikaan käynnistettiin voimalaitosten rakentaminen Kemijokeen. Sen voimalaitoksista otettiin ensimmäisenä käyttöön Isohaara vuonna 1949. Sen rakensi teollisuuden omistama Pohjolan Voima Oy. Rakentaminen sai uutta puhtia vuonna 1952, kun ilmestyi kirja ”Onko maallamme malttia vaurastua?” Sen oli kirjoittanut silloinen pääministeri Urho Kekkonen. Aina syrjäseutujen puolta pitänyt Kekkonen esitti, että valtiovallan olisi riennettävä Pohjois-Suomen avuksi ja rakennettava sen koko raskas teollisuus sähköntuotantolaitokset mukaan lukien. Valtion omistama Kemijoki Oy perustettiin vuonna 1954, ja se tuli mukaan Kemijoen valjastukseen. Itseoikeutetusti yhtiön hallituksen puheenjohtajan pallille istahti UKK.

Vuonna 1962 vielä reilut 80 prosenttia koko Suomen sähköstä tuotettiin vesivoimalaitoksissa. Sen jälkeen niiden suhteellinen osuus alkoi supistua. Voimantuotannon lisäyksestä huolehtivat nyt teollisuuden vastapainevoimalaitokset, jotka perustuivat sähkön ja lämmön yhteistuotantoon. 1970-luvulta alkaen sähköntuotantoa täydennettiin Neuvostoliitosta ja Ruotsista tuodulla sähköllä.

Oulun Seudun Sähkön kaikki sähköasentajat vuonna 1960. Vasemmalta: J.Valtola, M. Keinänen, H. Kanninen, V. Piirainen, V. Juusola, J. Pirttikoski ja V. Pirttikoski.

Oulun läänissä turpeella on ollut merkittävä osuus energiantuotannossa. Sen käyttö alkoi lisääntyä 1970-luvulta lähtien. Kehitystä vauhditti Oulun kaupungin energialaitos, joka rakensi Ouluun turvekäyttöisen sähkö- ja lämmön-
tuotantolaitoksen Toppila I:n.

Myös ydinvoiman käyttöönotto ajoittuu Suomessa 1970-luvun lopulle ja 1980-luvun alkuun. Ensimmäiset neljä ydinvoimalayksikköä rakennettiin Loviisaan ja Eurajoen Olkiluotoon.

Lautoja ikkunoissa

Vuonna 1947 perustettu Maaseudun sähköistyskomitea oli asettanut tavoitteekseen maamme sähköistämistason nostamisen 80 prosenttiin 1950-luvun puoliväliin mennessä. Tavoite saavutettiin kuitenkin vasta viisi vuotta myöhemmin, mikä ei johtunut siitä, etteikö sen eteen olisi tehty töitä. Oli vain käynyt niin, että asuntojen määrä maaseudulla oli kasvanut yli 100 000:lla, kun maamme asutettiin Veikko Vennamon johdolla siirtoväkeä kaikkiaan noin 450 000 henkeä. Heistä hyvin suuri osa perusti uudisraivaustilansa Itä- ja Pohjois-Suomeen.

Pitemmän päälle elämä pientiloilla ei kuitenkaan lyönyt leiville. Toimeentulon perässä jouduttiin muuttamaan niin Etelä-Suomeen kuin Ruotsiin. Vaikka teollistuminen merkitsi maallemme kokonaisuutena vaurastumista, sen nurjana puolena oli maaseudun tyhjeneminen ja työttömyys. Teollisuuden syntyneet uudet työpaikat eivät riittäneet korvaamaan maataloudessa menetettyjä.

Oulun Seudun Sähkön johtokunta vuonna 1971. Vasemmalta Lauri Littow, Pekka Siira, Aaro Kauppi, Väinö Mikkonen ja Timo Tuomikoski.

1970-luvun taitteessa muuttoliike Ruotsiin sai Pohjois-Suomessa lähes joukkopaon luonteen. Vuosittain maastamme muuttaneista noin 40 000 henkilöstä lähes puolet oli Oulun ja Lapin lääneistä. Huippuvuonna 1970 Ruotsiin muutti yhteensä 5 000 pohjoispohjalaista. Toimialueen kunnista muuttotappioita kärsivät Lumijoki, Liminka, Muhos, Temmes ja Tyrnävä. Sen sijaan Oulunsalo ja Kempele selvisivät rakennemuutoksesta paljon paremmin. Etenkin Kempeleen väkiluku nousi tasaisesti 1960–1970-lukujen vaihteessa.

Kokonaisuudessaan tuolloisen toimialueen yhdeksässä kunnassa väkiluku väheni 1950-luvun reilusta 37 000 henkilöstä 1970-luvun reippaaseen 23 000 henkilöön. Myös elinkeinorakenteen murros tuntui alueella. Se tarkoitti sitä, että maa- ja metsätaloudessa työskentelevien määrä laski selvästi, kun taas erityisesti palvelujen piirissä työskentelevien osuus nousi. Kun toimialueella vuonna 1950 oli maanviljelijöitä vielä noin 15 000, väheni heidän määränsä 1970-luvulle tullessa 4 000:een. Palveluelinkeinoissa sen sijaan työskenteli jo kolmannes työllisistä.

Maaseudun autoitumiskehitys sai valtion johdon jälleen kiinnostumaan haja-asutusalueiden sähköistystilanteen parantamisesta. Maaseudun sähköistyskomitea arvioi, että vuonna 1965 sähköistämättömiä talouksia oli kaikkiaan 120 000 ja näistä puolet kokonaan sähkön jakeluverkon ulkopuolella. Maaseudun sähköistämistä oli koko maassa 83 prosenttia, mutta Oulun läänissä vain 70. Vuonna 1970 Oulun läänin maaseututalouksien sähköistämistä oli sitten saatu nostettua yli 80 prosenttiin.

Sotien jälkeen sähköverkkojen ja työmenetelmien kehittämisessä mentiin eteenpäin pitkin harppauksin. Jakeluverkkojen suunnittelussa päästiin suurimmalta osin standardoituihin ratkaisuihin, jotka koskivat esimerkiksi siirtöjännitteitä, avojohtoja ja muuntamorakenteita. Koppeihin asennetuista jakelumuuntamoista siirryttiin pylväsmuuntamoihin.

Pylväsmuuntamot olivat käyttövarmoja ja helppoitoisia. Ne olivat myös turvallisia, sillä salama aiheutti niissä vain sulakkeiden palamista ja korkeintaan pieniä vaurioita muuntajaan. Koppimuuntajissa sen sijaan oli sisällä ajoittain

Oulun Seudun Sähkön hallintoneuvostoa vuonna 1971. Vasemmalta Veikko Utriainen, Kaarlo Manelius, Hannes Väliäho, Aatos Elsilä, Väinö Pakonen, Jukka Saarela, Toivo Heiko, Einari Oikarinen, Jaakko Höyhtyä ja Kalle Kerola.

Pylväiden pystytys helpottui huomattavasti, kun avuksi saatiin kuorma-autoja nostureineen.

Verkon rakennusta ankarissa oloissa

Ensimmäiset sähkölinjat rakennettiin lihasvoimin ja 1,5–2 metriä syvät pylväiden kuopat kaivettiin käsin. Oulun Seudun Sähkön toimialueen maaperä on suureksi osaksi tasaista, pehmeää ja kosteaa, mikä helpotti kaivajien työtä. Toisaalta pylväät lahoavat tällaisessa maaperässä nopeasti, pahimmillaan jopa kuudessa vuodessa. Toinen paha ongelma on routiminen, minkä vuoksi pylväät oli pystytettävä syvään kuoppaan ja tuettava hyvin.

Erilaiset nostohangot ja hinausköydet toivat sitten huomattavaa helpotusta pylväiden pystytykseen. Johdot hilattiin paikoilleen olkapäiden varassa. Johdinnippu laitettiin kannettavalle kelapukille, josta se oikaistiin.

Työkalut ja -menetelmät alkoivat kehittyä varsinaisesti 1960-luvulla, jolloin Oulun Seudun Sähkö hankki omien linjamiestensä käyttöön traktorin, maakairoja, pylväännostohaarukoita ja kiristystaljoja. Painavat laitteet tosin kannettiin maastossa vielä

miesvoimin. Koneellinen pystytys alkoi 1970-luvulla. Käyttöön ostettiin Unimog-maastoauto, jota alan miehet mokaksi kutsuivat, ja pian tämän jälkeen myös moottorikelkka. Pylväskuoppien kaivamiseksi ostettiin kaivinkone. Huomattavaa tehokkuutta korjausryhmien partiointiin toivat radiopuhelimet, joista ensimmäinen hankittiin jo vuonna 1962.

Vaikka menetelmät vähitellen tehostuivat ja työkalut paranivat, oli niissä vielä 1970-luvun alussa paljon kehittämisen varaa. Oulun Seudun Sähkön palvelukseen 18-vuotiaana tullut Pekka Tasanto muistelee, kuinka itse toimitusjohtaja Mikkonen haki hänet kotoa töihin. Näin hän lähti astelemaan Oulun Seudun Sähköllä asentajana työskennelleen Hugo-setänsä jalanjälkiä. Tämä oli alku yli 40 vuotta kestäneelle uralle, joka vei Pekan moniin tärkeisiin ja vastuullisiin tehtäviin yrityksen palveluksessa.

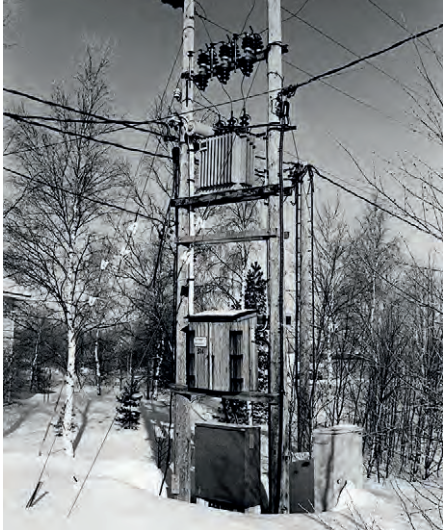
”Verkon rakentaminen pohjoisen luonnon ankarissa oloissa oli raskasta ja vaarallistakin työtä. Miehet eivät kuitenkaan valittaneet. Heistä monet oli-

vat sodan käyneitä, paljon kovemmissa liemissä keitettyjä jermuja. Jos miehellä oli työ – vieläpä kunniallinen työ – josta maksettiin kohtuullista palkkaa, se oli parasta, mitä toivoa saattoi. Olosuhteiden perään ei kyselyt.”

”Tuohon aikaan otettiin monesti myös aikamoisia riskejä. Kun oli kiire, asennushommia tehtiin virrat päällä, usein märät kintaat kourassa, olisihan lähtö muuntoasemalle virtaa katkaisemaan vienyt aivan liikaa aikaa. Mestari tietysti kielsi tämän, jos sattui työmaalle tulemaan, mutta me vaan vaihdettiin kuivat hanskat käteen ja jatkettiin hommia. Jos kuivia kintaita ei ollut, pantiin vähän paidan helmaa väliin”, Pekka Tasanto muistelee.

”Kahteen johtoon ei tietenkään saanut koskea yhtä aikaa. Se olisi ollut kuolemanloukku. Pieniä tällejä tuli koko ajan, mutta ei ollut miehekästä valittaa. Oli se ihme, että vakavia vahinkoja sattui todella vähän. Muis-tan erään Kinnusen tulleen pää edellä pylvästä alas, mutta onneksi hän selvisi ryttäkästä hengissä.”

Pekka Tasanto korostaa, että tällainen tyyli työskennellä ei suinkaan ollut ominaista pelkästään Oulun Seudun Sähkölle tai maaseudun sähkölaitoksille ylipäätään. Se oli maan tapa ja kuului työskulttuuriin. 1970-luvun puolivälistä alkaen työsuojeluasioihin ryhdyttiin sitten kiinnittämään erityistä huomiota, ja työturvallisuus meni harppauksittain eteenpäin. Näin ei tapahtunut vain energia-alalla, vaan koko suomalaisessa työelämässä.

Turvallisemmat pylväsmuuntamot korvasivat koppimuuntamot 1950- ja 60-luvuilla.

kosteaa ja pölyistä. Tästä seurasi joskus katkoja ja jopa muuntajapaloja, joita aiheuttivat erityisesti salamot. Ensimmäinen pylväsmuuntoasema rakennettiin Muhoksen Mäntyrintaan vuonna 1952.

1960-luvulle tultaessa alettiin kehittää pienjännitteistä ilmakaapelia erinomaisin tuloksin. Mekaaniset laitteet ja vähitellen myös koneet vapauttivat asentajat raskaista työvaiheista. Jakelujärjestelmän perusosien kustannukset pienenevät.

Sähköä Imatran Voimalta

Koko 1960-luku oli keskusosuuskunnan sähkömiehille työntäyteistä aikaa. Jäsenosuuskuntien pienjännitelinjat siirtyivät Oulun Seudun Sähkön omistukseen, ja ne kaipasivat kipeästi kunnostamista; usein verkot jouduttiin uusimaan kokonaan. Yksi haastavimmista vuosista oli 1966, jolloin Pohjois-Pohjanmaalla paukkuivat ennätyspakkaset. Kun elohopea laski alle 40 asteeseen, sähkönjohdot kiristyivät ja osa niistä meni jopa poikki. Näin tapahtui esimerkiksi Tyrnävällä ja Kempeleessä, jossa sähkönjakelu keskeytyi pariin tunniksi hyytävän kriittisissä oloissa.

Samaan aikaan kun Oulun Seudun Sähkön sähköistämä alue oli laajentunut, oli myös erilaisten koneiden käyttö sekä maataloudessa että kotitalouksissa yleistynyt, ja näin sähkön kulutus oli jatkuvasti noussut. Niinpä jo vuonna 1950 sähköä alettiin ostaa Oulun kaupungin sähkölaitoksen lisäksi Imatran Voimalta, sen Pyhäkosken voima-asemalta. Imatran Voiman merkitys sähköntoimittajana kasvoi nopeasti. Vuonna 1968 siltä ostettiin peräti 90 prosenttia kaikesta tarvittavasta tukkusähköstä.

Sähkön saannin turvaamiseksi ja laadun parantamiseksi Oulun Seudun Sähkö ryhtyi 1960-luvun lopulla lisäksi rakentamaan sähköasemia yhteistyössä Imatran Voiman kanssa. Keskusosuuskunta rakennutti urakkatyönä varsinaisen aseman ja hankki kaluston, Imatran Voima puolestaan veti asemille 110 kV:n johdot. Seuraavien vuosikymmenien kuluessa sähköasemat rakennettiin Limin-

Sähköhuolia Tyrnävällä

Vielä 1970-luvullakin sähkön laadussa oli ajoittain ongelmia. Tämä lietsoi tyytymättömyyttä esimerkiksi Tyrnävällä. Asia sai jopa poliittista väriä, kun Keskustapuolueen Tyrnävän paikallisosasto perusti sähkötoimikunnan epäkohtien poistamiseksi. Työryhmä vieraili Oulun Seudun Sähkön toimitalossa kertomassa huolistaan. Vastavuo-roisesti koko johtokunta osallistui Tyrnävällä järjestettyyn sähkökokoukseen, jossa oli läsnä myös kunnan edustajia ja paikallisia sähkökuluttajia.

He ilmoittivat sähkön olevan osassa kuntaa niin heikkotehoista, että lypsykoneen nännikupit irtoilivat lehmien utareista kesken lypsyt ja viljelijät joutuivat syksyisin käyttämään viljakuivaamoja vuoroittain. Jotkut toivat julki, että iltakahvin saantikin on kyseenalaista, jos se jää sähköhellan varaan.

Oulun Seudun Sähkön edustajat suhtautuivat paikkakuntalaisten huoliin myötätuntoisesti. Toimitusjohtaja Mikkonen toi kuitenkin esiin sen ikävän tosiasian, että laajat, lyhyellä aikavälillä tehtävät sähköverkon huoltotyöt romahduttaisivat osuuskunnan talouden. Hän sanoi, että osuuskunta oli pyytänyt kahteen otteeseen valtiolta avustusta tilanteen korjaamiseksi, mutta kummallakin kerralla ne jäivät saamatta.

gan Haaransillalle, Kempeleeseen, Muhokselle, Utaselle, Pyhäkoskelle, Oulunsaloon sekä yhteistyössä Kainuun Sähkön kanssa Jylhämään. Tiheällä sähköasemaverkostolla on haluttu varmistaa, että sähkönjakelu on mahdollista ilman rajoituksia, vaikka yksi sähköasema yllättäen vaurioituisi.

Varastointia ja verkostosta huolehtimista helpottamaan perustettiin tukikohdat Liminkaan, Muhokselle ja Kempeleeseen. Niiden yhteydessä sijaitisi myös asuntoja. Keskusosuuskunnan ensimmäinen asuinrakennus oli ollut toimitusjohtaja Mikkosen perheen käyttöön Oulun Pikkukankaalle rakennettu talo, jota pian laajennettiin myös konttorin tarpeisiin. Vuonna 1961 sen tilalle päätettiin rakentaa täysin uusi toimitalo, jonka suunnittelijaksi valittiin lääninarkkitehti Mikko Huhtela. Siinä toimittiin aina vuoteen 1990, jolloin valmistui ensimmäinen osa nykyisistä toimitiloista Kempeleen Ristisuolla.

Koko toimialue sähköistetty

Kempeleen Sähköosuuskunnan tehtyä konkurssin vuonna 1925 Oulun Seudun Sähkö oli ottanut Kempeleessä huolekseen sähkön myynnin suoraan paikallisille kuluttajille. 1960-luvun lopulla paikkakunnalla ilmeni tyytymättömyyttä vallitseviin sähköoloihin. Nopeasti kasvava kunta oli huolissaan muun muassa sähkönsaannin hitaudesta uusille asuinalueille. Sähköyhtiö vastasi tähän, että se ei saanut tietoa maakaupoista, asemakaavoituksesta jne. riittävän nopeasti. Yhdessä sitten päätettiin, että kiinnitetään erityistä huomiota pitkäjänteisen sähkösuunnittelun tekemiseen.

Kempeleen kunnanvaltuusto esitti toiveen siitä, että kunta saisi edustuksen yrityksen hallintoon, jolloin sen toiveet ja tarpeet tulisivat paremmin kuulluiksi. Vuonna 1971 Oulun Seudun Sähkö otti myönteisen kannan siihen, että kunta voisi olla keskusosuuskunnan jäsen. Asialle täytyi saada siunaus Pellervo-Seuran lakiasianosastolta, josta todettiin, ettei tälle ollut mitään estettä.

Liittyminen järjestettiin siten, että Oulun Seudun Sähkö myi Kempeleen kunnalle Kempeleen Sähköosuuskunnan 1920-luvun alussa merkitsemät 200 osuutta. Kempeleen kunnan lisäksi Oulun Seudun Sähköön kuului vuonna 2020 kaksi muuta jäsenyhteisöä, Tyrnävän Osuusmeijeri ja Limingan Osuusmeijeri.

1970-luvun alkuun tullessa toimialueella oli vielä kaksi paikallisosuuskuntaa, jotka vastasivat edelleen itsenäisesti asiakkaidensa pienjännitejakelusta. Nämä olivat Oulunsalon Sähköosuuskunta sekä Salonpään Sähköosuuskunta. Ensimmäiseksi verkostokaupasta kävivät neuvotteluja Salonpää ja Oulun Seudun Sähkö. Toukokuussa 1972 ne solmivat sopimuksen suoraan sähkönjakeluun siirtymisestä. Kaupan ehtoihin sisältyi, että Oulun Seudun Sähkö maksaa Salonpään Sähköosuuskunnalla olleen pankkilainan.

Oulunsalon Sähköosuuskunta teki saman ratkaisun ja ilmoitti seuraavana vuonna halukkuudesta myydä jakeluverkkonsa Oulun Seudun Sähkölle. Asiaa mutkisti kuitenkin se, että pöydällä oli samaan aikaan esitys jakeluverkoston myymisestä keskusosuuskunnan sijasta Oulun kaupungin sähkölaitokselle. Oulun Seudun Sähkö oli valmis korottamaan tuntuvasti aikaisempaa tarjoustaan pienjänniteverkostosta, ja lopulta Oulunsalon Sähköosuuskunta myi verkostonsa sille vuonna 1975.

Vuonna 1965 Oulujoen kunta sekä osia Haukiputaan kunnasta liitettiin Oulun kaupunkiin. Tällöin Oulun kaupungin sähkölaitos ilmaisi kiinnostuksensa ostaa Oulujoen alueen pienjänniteverkosto Oulun Seudun Sähköltä. Kaupat tehtiin vielä samana vuonna, ja lopullisesti sähkön välittäminen Oulujoen alueella päättyi kolme vuotta myöhemmin.

Vuonna 1972 päättyi myös Oulun kaupungin sähkölaitoksen ja Oulun Seudun Sähkön välinen pitkäaikainen yhteistyö. Keskeinen syy asiakassuhteen purkamisen taustalla oli, että sähköenergian ostaminen yhdestä lähteestä eli päätoimittajaksi nousseelta Imatran Voimalta oli Oulun Seudun Sähkölle edullisin vaihtoehto.

Vuosi 1978 oli Oulun Seudun Sähkön historiassa todellinen merkkivuosi. Silloin valmistui yli 50 vuotta kestänyt urakka, jonka aikana syrjäisimmätkin savut olivat saaneet sähkönsä. Viimeisimpien joukossa olivat Limingan Värminkoski, Laurinperä, Tikanperä ja Heinijärvi, Lumijoen Ukuranperä ja Sallisenperä sekä Temmeksen Kärsämänkylä. Viimeisinä sähkönsä saivat Tyrnävän Leppioja sekä Limingan Kurranperä ja Nakkulanperä.

Uuden sähköverkon rakentaminen ei toki tähän kokonaan päättynyt. Siitä piti ja pitää edelleen huolen toimialueen useiden kuntien talouselämän vireys ja väkiluvun kasvu. Alueelle on syntynyt runsaasti uusia asuinalueita, teknologia-teollisuutta ja palveluliiketoimintaa.

1970-luvulla vaikeimpien alueiden sähköistämistä edisti valtion sähköistystuki, josta pääosa jaettiin Pohjois- ja Itä-Suomeen. Suurimmillaan se oli vuonna 1976, noin 90 miljoonaa markkaa. Tätä seuraavana vuonna sähköttömiä talouksia oli koko Oulun läänissä vielä noin 1400.

Kahdenkymmenen kilovoltin johdon 3-pylväskulma.

Numeroiden kaveri

”Tiesin sähköstä suurin piirtein sen verran, että pistorasiasta sitä virtaa tulee.”

Näin muistelee nauraen Merja Keskitalo, josta tuli Oulun Seudun Sähkön pääkirjanpitäjä elokuussa 2007. Nyt hän tietää energia-alasta koko lailla enemmän, sillä naisen omien sanojen mukaan kaikki yrityksen toiminta ja tapahtumat näkyvät jossain vaiheessa kirjanpidossa. Hänellä on tarkka tuntuma sekä keskusosuuskuntaan että kaikkiin sen tytäryhtiöihin, sillä koko konsernin kirjanpito on Keskitalon hoidossa.

Torniosta kotoisin oleva laskenta-merkonomi päätti jo yläasteella, että hänestä tulee kirjanpitäjä. Töihin oli kiire päästä.

”Olen numeroihminen, pilkunviilaa-jaksi syntynyt. Jos jokin tiliointi heittää edes 60 senttiä, en saa rauhaa ennen kuin virhe on löydetty.”

Ja kyllähän ne satunnaiset virheet löytyvät, niin tarkka ja looginen

Pääkirjanpitäjä Merja Keskitalo on Oulun Seudun Sähkön talouden kokenut asiantuntija.

Merja työssään on. Ennen Oulun Seudun Sähkön palvelukseen tuloaan hän oli ehtinyt toimia alalla jo 25 vuotta. Kokemusta on kertynyt muun muassa teknisen alan yrityksistä, kiinteistönvälityspuolelta ja tilitoimistosta. Viime mainittua Merja pitää varsinaisena korkeakoulunaan, niin monien eri aloilla toimivien ja erikokoisten yritysten kanssa hän silloin oli tekemisissä.

Vaihtelevaa ja itsenäistä

Merja Keskitalo kuuluu niihin ihmisiin, joita ei aamuisin harmita lähteä töihin. Hän pitää siitä, että työ on hyvin itsenäistä ja peruspäivissä on vaihtelevuutta yllin kyllin. Lähimpien työkavereiden, talouspäällikkö Maarit Törrön ja ostoreskontranhoidaja Kaisu Holman kanssa yhteistyö sujuu jouhevasti.

Säännölliseen tekemiseen kuuluu mm. laskusuoritusten täsmäyttämistä, tapahtumien tiliöintiä tilioitteille, tositeaineistojen keräilyä, tilien täsmäytyksiä sekä aineistojen vientiä kirjanpitoon. Myös palkanlaskenta kuuluu toimenkuvaan.

Verottajan kanssa Merja seurustelee jatkuvasti. Arvonlisävero-, energiavero- ja palkkailmoitukset sekä rakentami-

sen tiedonannot ovat rutiinia, mutta verotukseen usein tulevat muutokset työllistävät myös.

Tilinpäätösten laatiminen vuoden vaihteessa on talousosastolla kiireisintä aikaa. Kunnianhimoisesti Oulun Seudun Sähkö -konserni on asettanut tavoitteekseen, että yrityksen taloudellisesta tuloksesta ja asemasta kertovat luvut ovat aina valmiina tilikautta seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

”Tämä tarkoittaa sitä, että voimme laatia tilinpäätöksen helmikuun puoliväliin mennessä, ja hallitus ehtii käsitellä sen vielä saman kuun aikana.”

Merjalle yksi kunnon rypistys kerran vuodessa sopii hyvin. Kun tilinpäätökset ja veroilmoitukset ovat valmistuneet sekä alkava vuosi saatu käyntiin, voi itselleen antaa luvan hetkeksi huokaista. Silloin on usein talviloman paikka.

Reissussa virkistyy

Vaikka Merja on työssään pilkuntarkka, ei tämä rooli jää päälle kotioloihin. Silloin rentoudutaan miehen kanssa joko Raanujärven mökillä tai reissun päällä. Matkustaminen niin kotimaassa kuin

ulkomailla on rakas harrastus. Merjalla on kolme aikuista lasta. Pojat asuvat Oulussa ja Tampereella, tytär Sveitsissä.

Kuntosali, pyöräily, hiihto, laskettelu, liikunnallinen nainen luettelee muita harrastuksiaan. Niihin kuuluu myös jokavuotinen viikonmittainen syysvaellus Lapin maisemissa, tutun, jo 14 vuotta koossa pysyneen ”Pallaksen puremat” -porukan kanssa.

Merja Keskitalo kertoo viihtyvänsä erilaisten muutosten keskellä. Niitä onkin aikaan nykyisen työnantajan palveluksessa mahtunut lukuisia. Viimeisimpiin kuuluvat myyntiyhtiö Oomi Energia Oy:n ja palveluyhtiö Ensin Palvelut Oy:n perustaminen yhdessä kymmenen muun suomalaisen energia-alan yrityksen kanssa.

”Minun työtäni uudet järjestelyt helpottivat sikäli, että myyntireskontran hoito on siirtynyt Ensin Palveluiden vastuulle.”

LIIKETOIMINTA LAAJENEE JA TOIMIALUE KASVAA

Marraskuussa 1975 suomalaiset kokoontuivat television ääreen kuuntelemaan presidentti Kekkonen painavaksi povattua puhetta. Monilla nousi tukka pystyyn, kun kaljupäinen maan isä julisti, että Suomessa vallitsee nyt kansallinen hätätila. Kekkonen jyrähti runnovansa kasaan enemmistöhallituksen, kun poliitikot, ”nuo saatanan tunarit”, eivät olleet sellaista saaneet aikaan.

Työttömyys oli noussut siihenastisiin ennätyslukemiin, 60 000:een, ja se jatkoi edelleen reipasta kasvua senkin jälkeen, kun Martti Miettusen hätätilahallitus oli vihdoin muodostettu. Korkeasuhdanteen valoisista tunnelmista oli äkkiä pudottu synkkään lamaan.

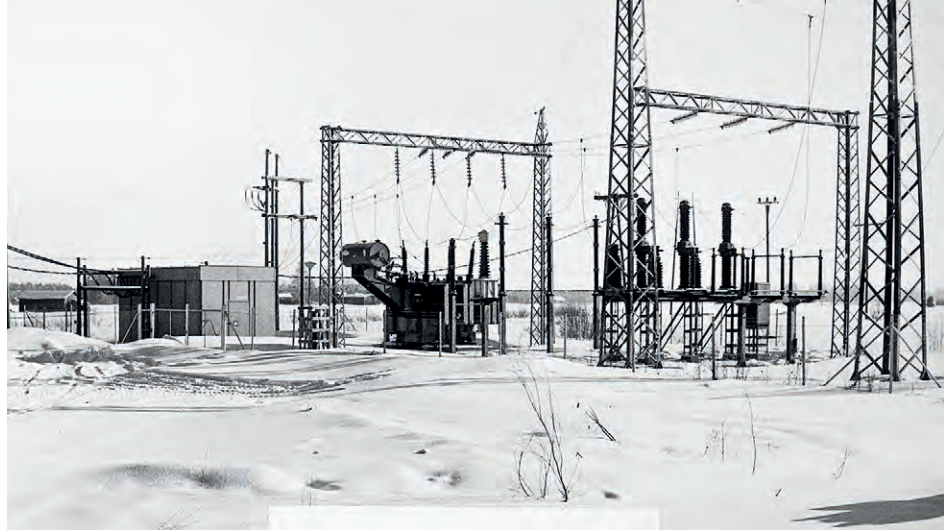
Ja pimeää aika oli ihan konkreettisesti. Vuoden 1973 joulukuussa valtioneuvoston julistaman energiansäästöohjelman vuoksi moottoriteiden valaistus oli kielletty, suurin osa kaupunkien mainosvaloista sammutettu, patterit asunnoissa ruuvattu säästöliekille ja suomalaisille niin rakkaat autokilpailut kielletty. Vakavasti harkittiin jopa, että televisio-ohjelmat maanantai-iltaisina lopetettaisiin.

Koko surkeuden taustalla oli öljykriisi, joka sai alkunsa Egyptin ja Syyrian sodasta Israelia vastaan. Painostaakseen israelilaismielisiä länsimaita arabimaat supistivat öljyntuotantoaan neljänneksellä ja pian myös korottivat hintoja. Nämä toimet kaksinkertaistivat öljystä riippuvaisten teollisuusmaiden energiakustannukset. Kekkonen ennusti, että halvan energian päivät ovat peruuttamattomasti ohi. Nyt alkaisi uudenlainen maailmanjärjestys, joka toisi ikäviä muutoksia myös suomalaisten elämäntyylisiin.

Tätä kirjoitettaessa maailmaa ja Suomea koettelee pandemia, joka tunnetaan koronakriisinä. Vaikeina aikoina tunnelmat ovat aluksi kovin synkkiä, mutta kaikesta on aina selvitty. Samaan aikaan on syntynyt uudenlaista ajattelua ja uusia tapoja toimia. Öljykriisin negatiiviset vaikutukset eivät jääneet pysyviksi, mutta monet asiat energiatoimialalla alkoivat sen seurauksena muuttua.

Sähkölinjojen
huoltoraivausta
tehdään säännöllisesti.

Limingan
sähköasema

Öljyriippuvuudesta haluttiin eroon. Suomessakin todettiin, että energiatehokkuutta on parannettava ja säästöihin pyrittävä. Samalla tulisi edistää kotimaisten energiavarojen, lähinnä turpeen ja puupolttoaineiden, tuotantoa ja käyttöä. Suhtautuminen tuontienergiaan, kuten tuontisähköön, muuttui varaukselliseksi.

Maailmanlaajuisesti ryhdyttiin tutkimaan ja kehittämään täysin uudenlaisia tapoja tuottaa energiaa. Ydinvoimakeskustelu heräsi. Ensimmäistä kertaa alettiin toden teolla ymmärtää, että maailman fossiiliset energiavarat ovat rajalliset ja että ne loppuisivat yllättävän pian.

Vuosina 1973–1975 sähköenergian keskihinta kallistui Suomessa noin 38 prosenttia. Myös Oulun Seudun Sähkö joutui korottamaan hintojaan. Vuonna 1971 se peri kotitalouksilta energiamaksua 53 penniä / kWh. Kolme vuotta myöhemmin maksun suuruus oli 68 penniä. Vastaavia korotuksia tekivät muutkin maaseudun sähkölaitokset. Niiden keskihinta samana ajankohtana oli 80 penniä / kWh.

Oulun Seudun Sähkö selvisi energiakriisistä voittajana. Se lisäsi myydyin sähkön määrää vuonna 1974 poikkeusoloista huolimatta reilut seitsemän prosenttia. Seuraavana vuonna kasvu oli jo 13 ja sitä seuraavana vuonna peräti 17 prosenttia.

Kuitenkin myös siellä pohdittiin samoja asioita, jotka olivat nousseet tapetille koko toimialalla: kuinka liiketoimintaa pitäisi reivata, jotta se sopisi uuteen muuttuneeseen maailmantilanteeseen? Kuinka entistä epävarmempaan tulevaisuuteen voisi varautua? Pohdiskelu sai lisäkierroksia, kun samaan aikaan ympäristötietoisuus ja luonnonsuojelu alkoivat nostaa päätään. Yhä enemmän keskusteltiin vesivoiman käyttöönottoon liittyvistä jokien patoamisista, järvi-aldaiden säännöstelystä sekä tekoaldaiden rakentamisesta. Myös siitä oltiin huolissaan, kuinka vesivoimalaitokset muuttavat maisemaa ja vaikuttavat vaelluskalan kulkuun. Yhä äänekkäämmin alettiin vaatia, että suomalaisen vesivoiman käytölle olisi asetettava rajat.

Öljykriisi vauhditti lämpölaitostoimintaa

”1970-luvun öljykriisi oli taustana sille, että monet kunnat – myös Oulun seudulla – perustivat omia lämpökeskuksia. Ne olivat yksi keino vähentää öljyriippuvuutta ja parantaa paikallista energiaomavaraisuutta. Tässä vaiheessa kukin toimi tavallaan. Tekniikka oli sekalaista, samoin lämmöntuotantoon käytetyt raaka-aineet. Haketta ja turvetta testattiin monin paikoin. Useimmissa näistä laitoksista ongelmana oli, että käyttöä, kunnossapitoa ja huoltoa ei oltu juurikaan mietitty. Kuntien omistamaa toimintaa ei oltu yhtiöitetty, vaan kuntien työntekijät hoitivat näitä erityisosaamista vaativia asioita kuten parhaiten taisivat.”

Näin kuvailee Osmo Rautio tilannetta, jossa toimialueen laajentamista alue- lämpötoimintaan alettiin suunnitella. Rautio ehti ennen vuonna 2010 tapahtunutta eläkkeelle jäämistään työskennellä 36 vuotta energia-alalla, näistä 21 vuotta Oulun Seudun Sähkön palveluksessa, ensin osastopäällikkönä ja myöhemmin Oulun Seudun Lämpö Oy:n toimitusjohtajana.

1970-luvun lopulta lähtien Oulun Seudun Sähkö pyrki edistämään alue- lämpötoiminnan laajentamista ja yhtenäistämistä jakelualueellaan. Vuonna 1979 järjestettiin sähkölaitosten ja kuntien yhteinen neuvottelutilaisuus, jonka aiheena oli lämpöenergian tuotanto ja jakelu yhteistyössä. Suunnitelma herätti kiinnostusta, mutta käytännön toimenpiteisiin ryhtyi kunnista vain Muhos.

”Muhos muodosti poikkeuksen kuntien joukossa, sillä siellä ymmärrettiin sekä yhtiöittämisen että yhteistyön tärkeys. Niinpä perustettiin Muhoksen Lämpö Oy, jossa Oulun Seudun Sähkö oli mukana vajaan kolmanneksen osuudella. Suurin omistaja oli Muhoksen kunta ja pienempinä osakkaina mukana Muhoksen Säästöpankki ja Muhoksen Osuuspankki. Muhoksen Lämpö rakensi sitten lämpölaitoksen kunnan keskustaan”, Osmo Rautio muistelee.

Tässä vaiheessa kaikki lämpölaitostoiminta oli joko ns. alue- tai lähilämpötoimintaa. Varsinainen kaukolämpötoiminta alkoi vasta 2000-luvun alussa, kun Oulun ja Kempeleen välille rakennettiin yhdysputki. Muhoksen Lämpö Oy ja Oulun Seudun Sähkö sen mukana olisi ollut valmis laajentamaan toimintaansa myös muihin jakelualueen kuntiin, mutta yhteistyöhaluja ei ilmaantunut. Tavoite kuitenkin pidettiin mielessä, ja se alkoi toteutua 1980-luvun loppupuolella.

”Alkuvaiheessa teimme erilaisia lämpöpumppuprojekteja. Toimitimme muun muassa kaksoiskattilalaitoksia rivitaloihin ja niitä isompiin kohteisiin. Ensimmäinen tällainen oli Muhoksen Pohjolan poikakoti. Näin hankimme kokemusta ja tietämystä lämpöhuoltotoiminnasta ja sen kannattavuudesta. Selkeänä tavoitteena oli myös tukea kotimaista energiantuotantoa”, Osmo Rautio kertoo.

Suomen yleisin lämmitysmuoto

Kaukolämpö on ennen muuta kaupunkien ja taajamien lämmitysratkaisu. Ensimmäiset kaukolämpölaitokset syntyivät USA:ssa pian teräsputkien valmistusmenetelmien keksimisen jälkeen 1800-luvulla. Höyrylämpö mahdollisti muun muassa pilvenpiirtäjien rakentamisen. Saksassa kaukolämmitys aloitettiin vuonna 1893 ja muualla Euroopassa seuraavina vuosikymmeninä. Pohjoismaissa kaukolämmön leviämistä edisti toisen maailmansodan jälkeen idea korkeatasoisesta lähiörakentamisesta.

Suomen ensimmäinen nykyisenkaltaiseen perusratkaisuun eli vesikiertoon perustuva kaukolämpölaitos otettiin käyttöön Espoon Tapiolassa vuonna 1953. Helsingissä ensimmäinen vesikaukolämpöä tuottava voimalaitos oli Salmisaari A ja sen

ensimmäinen verkkoon liitetty asiakas ravintolakoulu Perho, jonka rakennus valmistui sopivasti putkireitin varrelle Töölön kaupunginosaan vuonna 1957.

Kaukolämpö on yleisin lämmitysmuoto Suomessa, lähes puolet maamme lämmitysenergiasta tuotetaan sen avulla. Kaukolämpöverkko toimii lähes 170 kunnassa. Kaukolämpöä tuotetaan yhteistuotantolaitoksissa ja erillisissä lämpölaitoksissa. Sähkön ja lämmön yhteistuotannossa otetaan talteen turbiineissa sähköntuotannon yhteydessä syntyvä hukkalämpö. Tämä on tehokas tapa tuottaa energiaa. Koska Suomi on energiaköyhä maa, se on käyttänyt hyödykseen yhteistuotannon mahdollisuudet ollen menetelmän edelläkävijöitä maailmassa.

Oulun kaupungissa kaukolämpö on ollut käytössä vuodesta 1969. Oulun Energian verkkosivuilla luonnehditaan

kaukolämmön toimintaperiaatetta hauskaasti:

”Niin kuin ihminen, myös kaukolämpöverkosto tarvitsee sydämen. Oulun alueella sydämenä työskentelevät Toppilan voimalaitokset, joista kuuma-vesiputket lähtevät. (Syksyllä 2020 Laanilan biovoimalaitos korvasi käytöstä poistuvan Toppilan ykkösyksikön, kirj. huom.) Yksittäisissä kiinteistöissä sydämen virkaa toimittaa lämmönjakokeskus. Kaukolämpövesi pyörähtää lämmönjakokeskuksen siirtimien läpi, jotka välittävät lämmön kiinteistön lämmitykseen ja käyttöveteen. Mitä viileämpänä vesi palaa takaisin kaukolämpöverkkoon, sitä paremmin lämmönjakokeskus on työnsä hoitanut.”

Oulun Energian kaukolämpöverkostossa on maanalaisia vesisuonina eli kaukolämpöputkia yli 830 kilometriä, ja ne kattavat koko Oulun kaupungin Oulunsalosta aina Kiiminkiin ja Haukiputaalle saakka. Vesi piipahtaa myös Oulun eteläpuolella Kempeleessä, mutta siellä verkosta pitää huolta paikallinen energiayhtiö Oulun Seudun Sähkö.

Kaukolämmön esittelytilaisuus Muhoksen valtuustosalissa.

Liisa ja Pekka Tasanto tekivät molemmat pitkän uran Oulun Seudun Sähkön palveluksessa.

Tietotekniikkaa ja romantiikkaa

Samaan aikaan, kun energiakriisi ravisteli Suomea nostaten sähkön hinnan siihenastisiin huippulukemiin, astui Oulun Seudun Sähkön ruoriin uusi toimitusjohtaja. Yritystä yli 30 vuoden ajan palvellut Väinö Mikkonen, kansan parissa Sähkö-Mikkosena tunnettu ja ansioistaan talousneuvoksen arvonimen saanut edellinen toimitusjohtaja jäi eläkkeelle vuonna 1975. Uusi kippari, insinööri Osmo Valkama oli toiminut Rantakairan Sähkö Oy:n toimitusjohtajana.

Tarmokkaaksi johtajaksi luonnehdittu Valkama alkoi nykyaikaistaa sähköyhtiön taustatoimintoja. Hänen johdollaan otettiin ensimmäiset askeleet kohti atk-aikaa. Mukanaan Rantakairan Sähköstä Valkama toi oikean kätensä Liisa Tasannon, silloisen Ohtosen, joka oli käytännössä hoitanut laskutuksen ja asiakaskortistojen modernisoinnin Rantakairassa.

”Oulun Seudun Sähkössä tiedettiin, että siirtyminen manuaalisesta tekemisestä atk-pohjaiseen työskentelyyn olisi iso askel. Ei siis ihme, että se herätti jo ennakkoon kiinnostusta. Ensimmäisinä viikkoina jopa asentajat kävivät konttorin ovelta uteliaina tiirailemassa, mitä täällä oikein puuhaillaan”, Liisa Tasanto muistelee.

Yksi ihmettelijöistä oli hänen tuleva aviomiehensä Pekka Tasanto. ”Piti hän sitä tulla katsomaan, kuka täällä on se nainen, joka pistää kaiken uusiksi. Näin huhut talossa kertoivat. Muistan, että Liisa istui Pikkukankaan konttorilla nurkkahuoneessa ja tokaisi minulle, että älä kato liian tarkkaan, alkaa jännittää. Jostain syystä aloin käydä siinä huoneessa aina vain useammin.” Naimisiin Liisa ja Pekka menivät vuonna 1986.

Liisa Tasanto kertoo, että hänen ensivaikutelmansa uudesta työnantajasta oli sangen myönteinen. ”Firmalla oli hyvä maine, ja pian huomasin, että täällä asiat oli hoidettu mallikkaasti. Koko porukka oli suhteellisen pieni ja kaikki teki-

Toimitusjohtaja Osmo Valkama

vät kovasti töitä. Paljon hommaa olikin. Jopa lauantaisin ja sunnuntaisin oltiin usein töissä, mutta kukaan ei nurissut.”

Laskutuksen lisäksi Liisa hoiti muun muassa saatavien perintää niin yksityisiltä kuin yritysasiakkailta. Se ei aina ollut miellyttävä tehtävä. Joka kuukausi jouduttiin laittamaan jostakin sähköt poikki. Murheellisimpana hänelle on jäänyt mieleen tapaus, jossa nuori äiti Tyrnävältä soitti ja sanoi, että kun lähetät ne miehet tänne katkaisemaan sähköt, lähetä samalla seitsemän ruumisarkkua. Sanattomaksihan siinä meni. Kerran puolestaan epätoivoiseen tilanteeseen ajautunut yrittäjä tuli toimiston luukulle ja uhkasi ampua. Eikä tämä ollut ainoa tappouhkaus Liisan nelikymmenvuotisella uralla.

Täytyy muistaa, että suomalainen sosiaaliturva oli tuohon aikaan huomattavasti heikommissa kantimissa kuin nykyään. Yleinen sosiaalituki oli kovin riittämätöntä. Usein piti hakea kunnan sosiaalitoimistosta maksulappu, jonka sitten sai käyttää siinä määriteltyyn tarkoitukseen. ”Joskus kunnat ilmoittivat meille, että älkää katkaisko sähköjä siltä ja siltä talolta, kyllä kunta jeesii.”

Liisa Tasanto kertoo, että sietokyky oli pitkä. Maksuaikaa annettiin niin paljon kuin pystyttiin, kunnes summat kasvoivat liian suuriksi. Asiakkaille kerrottiin hyvissä ajoin, milloin sähköt tullaan katkaisemaan. Kun asentaja sitten meni tehtävää suorittamaan, hän vielä paikan päältä ilmoitti asiakkaalle, että tällainen on nyt tilanne, pystyttekö maksamaan laskun heti.

”Kaikkien ikävien tilanteiden varalta oli hallinnossa sovittu, kuinka toimitaan. Lähtökohtana olivat valtakunnalliset Sähkölaitosyhdistyksen ohjeet. Perintätappiot koituvat aina yrityksen vahingoksi ja näin viime kädessä muiden asiakkaiden maksettaviksi.”

Keskusvalvomo Oulun Pikkukankaalla 1980-luvun alussa

Laskutus oli konttorin toiminnoista ensimmäinen, joka siirtyi atk-pohjaiseksi. Vähitellen näin kävi kaikille muillekin tehtäville. Vuotta 1987 voidaan pitää tietokoneajan lopullisena alkuna, silloin kaikkiin huoneisiin ja kaikille työntekijöille oli saatu näyttöpäätteet. Oulun Seudun Sähkö oli tässä toimitusjohtaja Valkaman johdolla hyvin edistysellinen yritys.

Mauri, Sanna ja Tapani

Vuonna 1977 Oulun Seudun Sähkö ja Revon Sähkö Oy sopivat keskenään varasyöttöjärjestelystä. Sähkön varasyöttö oli tarpeen verkon kunnostustöiden ja pitkäkestoisten jakeluhäiriöiden aikana. Revon Sähkö tarvitsi varasyöttöä ensisijaisesti Siikajoen ja Hailuodon alueilla, Oulun Seudun Sähkö puolestaan Limingan ja Lumijoen alueilla. Keskusosuuskunta rakensi uuden varayhteyden Lumijoen Korvenkylästä Siikajoen rajalle, jonne tuli sähkölaitosten yhteinen kytkin- ja mittausasema. Toinen varasyöttöpaikka rakennettiin vuonna 1982 Pyhäkoskelle.

Kun toimialueen sähköistysaste oli nyt noussut käytännössä sataan prosenttiin, keskityttiin sähkön laadun ja toimitusvarmuuden kohentamiseen. Valkaman aikana otettiin käyttöön sähköverkon automatisoitu kaukokäyttöjärjestelmä. Se oli mittava, noin kahden miljoonan markan arvoinen investointi.

Kaukokäyttövalvomo sijoitettiin aluksi Pikkukankaalle ja vuonna 1995 Kempeleen uuteen toimintakeskukseen, missä yhteydessä koko järjestelmä samalla uusittiin. Aluksi se oli käsittänyt vain sähköasemien kaukokäytön, mutta laajen-

tunut sittemmin koskemaan myös erotinasemia. Kaukokäyttöiset erotinasemat helpottavat verkon vikojen paikantamista, lyhentävät sähkökatkosten kestoa ja pienentävät niitä alueita, joilta vikoja voidaan etsiä.

Vuonna 1984 Oulun Seudun Sähkö hankki ensimmäisenä Suomessa käyttöönsä Valmet Oy:n kehittämän verkoston kuormienohjausjärjestelmän. Tämän Melko-ohjelmiston tarkoituksena oli ohjata sähkön käyttöä siten, että kuormitus ei kasva liian suureksi ja kalliiksi. Myös tämä investointi oli merkittävä, noin kaksi miljoonaa markkaa. Järjestelmä uusittiin 10 vuotta myöhemmin.

Vuonna 1982 Mauri-myrsky teki tuhojaan Oulun seudulla. Sähkölinjojen päälle kaatui toistasataa puuta, minkä johdosta asiakkaat tekivät satoja vikailmoituksia. Vahingot saatiin kuitenkin korjattua vuorokaudessa.

Mauria vakavampia olivat vuonna 1985 riehuneet Sanna- ja Manta-myrskyt, jotka aiheuttivat osuuskunnalle noin 600 000 markan korjauskulut. Jälleen kaatui puuta ja sähkönjakelu häiriintyi – pahiten Sanna-myrskyn pauhatessa Limingan Ala-Temmeksellä, Lumijoen Ylipää-Varjakka-alueella ja Temmeksen Kärsämänkylässä. Koska sattui olemaan sunnuntai ja kesäloma-aika, riittävän suuren korjausmiehistön kerääminen vei aikansa. Apua saatiin alueen palokunnilta ja väestöltä. Sähkökatkokset kestivät pisimmillään 20 tuntia.

1990-luvulla isoimpia myrskyjä olivat Soile vuonna 1991 ja tapaninpäivän myrsky seuraavana vuonna. Se kaatoi jopa sähköpylväitä ja aiheutti kolmasosan koko vuoden vioista. Riutunkarilla näky oli hurja, kun myrsky nostatti yli viiden metrin ahtojääkerroksen lauttasataman rantaan.

Useat ankarat myrskyt koettelivat Oulun Seudun Sähkön toimialuetta 1980-luvulla.

Oulun Seudun Sähkö Verkkopalvelut Oy:n toimitusjohtajana vuosina 2004–2012 työskennellyt Yrjö Vilhunen tietää omasta kokemuksestaan, että että toimialue ei kuitenkaan ole myrskyjen suhteen pahimmasta päästä. Opiskeluaikanaan Savon Voiman palveluksessa ollut Vilhunen kertoo, että esimerkiksi Järvi-Suomi on metsätuhoille ja sitä myötä sähkökatkoille paljon alttiimpaa aluetta.

”Aina kun suuri myrsky pyyhkäisee, keskustelu säävarmoista sähköverkoista nousee pintaan. Näin on ollut 1940-luvulta lähtien. Paljon voidaan tehdä sähkökatkojen lyhentämiseksi ja minimoimiseksi, mutta ainoa verkko, johon luonnonilmiöt eivät vaikuta, on maan sisään kaivettu kaapeli.”

Säävarman sähköverkon rakentaminen on kansallinen tavoite, jonka sähkömarkkinalain mukaan pitäisi toteutua vuoteen 2028 mennessä. Maaseudulla toimivalle energiayhtiölle tavoite ei kuitenkaan ole ongelmaton, kuten myöhemmin ilmenee.

Pekka Tasannolle maakaapelointi tuli tutuksi 1980-luvun puolivälissä, jolloin hän vieraili Kööpenhaminassa Tanskan sähkölaitosyhdistyksen kutsumana. Mukana oli myös tuore toimitusjohtaja Jouko Simonen.

”Tanskalaiset pistivät verkkoa maahan, kun välimatkat siellä olivat lyhyet, eikä pylviäitä ollut kuin nimeksi. Niissä harvoissa pylväissä, jotka näin, oli suomalaisen metsäyhtiön leima. Kyllä meilläkin oli jo tuossa vaiheessa suuri halu maakaapelointiin, mutta hiivatin kalliiksi sen tiesimme. Niinpä kysyin Simonselta, paljonko verkosta pitäisi meillä panna maahan. Simonen sanoi, että pannaan kolmannes, ryhtykää töihin. Siitä se maakaapelointi meillä alkoi”, Pekka Tasanto kertoo

Oulun Seudun Sähkön väkeä tutustumassa toimitusjohtaja Jouko Simosen johdolla maakaapelointiin Tanskassa vuonna 1987.

Helikopteri rysähti metsään

Sähkölinjojen sekä johtokatuojen tarkastus-, huolto- ja raivaustyöt ovat sähköyhtiön perustoimintaa. Apuna niissä käytetään toisinaan myös helikopteria. Vuonna 1983 sattui onnettomuus, joka on lajissaan perin harvinaisen. Silloin voimalinjojen tarkastuslennolla ollut helikopteri putosi metsään Limingan Lapinkankaalla. Kyydissä ollut teknikko Veli Leinonen kuvaili tapahtunutta sanomalehti Liitolle: ”Yht’äkkiä tuntui vain siltä, että ilma katosi koneen alta ja nyt tiputaan alas. Ei siinä ehtinyt kelata tapahtumia mitenkään.” Kuin ihmeen kaupalla sekä Leinonen että koneen ohjaaja Esa Törmälä selvisivät tapaturmasta vammoitta. Kopteri sitä vastoin romuttui käyttökelvottomaksi.

Toimitusjohtaja
Jouko Simonen

Historian lehti kääntyy

Terveydellisistä syistä eläkkeelle siirtynyttä, yli-insinöörin arvonimen saanutta Osmo Valkamaa seurasi toimitusjohtajana vuoden 1986 alussa sähköinsinööri ja ekonomi Jouko Simonen. Hän käänsi uuden lehden Oulun Seudun Sähkön historiassa. Nykyinen toimitusjohtaja Risto Kantola luonnehtii edeltäjänsä aktiiviseksi ja bisneshakuiseksi johtajaksi, joka etsi uusia rakenteita ja yhteistyökuvioita.

”Jouko Simonen näki tulevaisuuteen ja osasi tehdä siitä johtopäätöksiä. Hän käynnisti useita kehittämishankkeita, jotka veivät yrityksen merkittävään kasvuun ja muutokseen.”

Toimintaa ennen Simosta eli 65 ensimmäisen vuoden aikana voi luonnehtia tietyllä tavalla perustekemiseksi. Se oli tekniikkapainotteista energiahuollon rakentamista, jonka päämääränä oli maaseudun sähköistäminen. Oulun Seudun Sähkö perustettiin verkkoyhtiöksi, jonka ydintehtävänä oli jakaa Oulun kaupungin sähkölaitoksella tuotettua sähköä jäsenosuuskunnille, jotka puolestaan jakoivat sitä kuluttajille. Kun sitten jäsenosuuskuntien talous ja verkot ajautuivat huonoon kuntoon, sähkönjakelu siirtyi keskusosuuskunnan harteille.

”Simosen aikana tahti muuttui. Toimialue laajeni yli kaksinkertaiseksi, kun fuusio Pällin Valon kanssa toteutui. Oulun Seudun Sähköstä tuli konserni ja täysimittainen energiayhtiö, kun lämpöliiketoimintaa laajennettiin ja se yhtiöitettiin. Myös sähköurakointi eriytettiin omaksi tytäryhtiökseen. Sähköverkkojen rakentaminen sekä kunnossapito ulkoistettiin uuden perustetun yhtiön tehtäväksi. Useita uusia yhteistyökuvioita sähkönmyyntiin etsittiin ja toteutettiin sekä menttiin rohkeasti mukaan uusien ympäristöystävällisten energiamuotojen hyödyntämiseen. Ehkä kaikkein merkittäväntä oli oman tuotannon käynnistäminen”, Risto Kantola summaa Simosen aikana tapahtuneita edistysaskeleita.

Pekka Tasanto puolestaan muistelee: ”Alkuun sähkölaitostoiminta oli hyvin insinöörivetoista, siis hyvää aikaa teknisesti orientoituneille ihmisille. Sitten tuli Simonen ja siirryttiin aivan uudelle aikakaudelle. Piti opetella ajattelemaan myös liiketaloudellisesti. Työskentelin tuohon aikaan verkkojen rakentamisen parissa ja sanoin Simoselle, että päämääränä pitäisi olla niin hyvä verkko, että sähkön laatu on parasta mahdollista. Siihen Simonen totesi, että kuule Pekka, ei tehdä mahdollisimman hyvää, vaan riittävän hyvää. Silloin hyvää riittää enemmän jaettavaksi.”

Jouko Simonen muistelee ensimmäistä hallintoneuvoston kokousta, johon hän osallistui. ”Olin jo ehtinyt todeta, että verkosto, jota oli toki aika ajoin uusittu, tarvitsi korjauksia. Uusia sähköasemia piti rakentaa, rautalanka hävittää ja osa verkosta vetää maahan. Firman tase oli vahva ja tilillä melkoisesti käteistä

Hyvät varusteet ovat keskeinen osa työturvallisuutta. Kuvassa asentajia 1990-luvun tamineissaan, vasemmalta Tuomo Majjala, Markku Pöykiö, Olli-Matti Leuaniemi, Jari Heikkala, Matti Koivukangas, Matti Lempinen ja Jarmo Marin.

Valvomossa sähköverkkovikaa paikallistamassa Veijo Niemikorpi ja Mika Huttu.

rahaa. Niinpä kysyin, miksi sitä ei heti sijoiteta. Siihen eräs hallintoneuvoston jäsen totesi: Emme me ole mikään investointipankki.”

Simonen siirtyi Oulun Seudun Sähköön Oulun kaupungin energialaitoksen apulaisjohtajan paikalta. Tätä ennen hän oli toiminut Kouvolan ja Hämeenlinnan kaupunkien sähkölaitoksissa sekä osastopäällikkönä Suomen Sähkölaitosyhdistyksessä. Aikaa Sähkölaitosyhdistyksen palveluksessa hän kuvailee omaksi energia-alan korkeakoulukseksi.

”Yhdistyksen toimitusjohtaja, professori Tapio Kunnas kirjoitutti minulla useita energia-alan uudistamista ohjanneita mietintöjä. Näin sain elää tämän toimialan tapahtumien ja uudistusten keskiössä. Sähkölaitosyhdistyksen ajalta periytyi haluni päästä perehtymään isoihin kokonaisuuksiin. Tuona aikana pystyin rakentamaan myös hyvän verkoston alan valtakunnallisiin päättäjiin.”

Simonen on ollut jäsenenä lukuisissa valtakunnallisissa sähköalan työryhmissä ja komiteoissa sekä toiminut kauppaja- ja teollisuusministeriön asettamien komiteoiden asiantuntijana. Kun vuonna 1995 voimaan tullutta sähkömarkkinalakia valmisteltiin, Simonen oli Sähkölaitosyhdistyksen varapuheenjohtaja.

”Oulun Seudun Sähkö oli mukana liittoumassa, johon kuului useita samankokoisia tai hieman suurempia firmoja. Näin yhteistyössä toimien pääsimme kokoamme painavammalla panoksella vaikuttamaan lainsäädäntöön, joka sittemmin mullisti koko toimialan vapauttamalla sähkömarkkinat todelliselle kilpailulle.”

Urakoitsijan eristäjä työssään kaukolämpöverkon Riihivainion yhdyslinjalla.

Kempeleen kaukolämpöverkkojen yhdyslinjan työmaalla moottoritie alitettiin Zeppelinin ramppien kohdalta.

Sähkömarkkina-alaista jakettiin taittaa peistä politiikan tantereella. Jouko Simonen hymähtää, että kiinnostus kuitenkin heräsi toden teolla vasta, kun huomattiin virhe kansantalouden kirjanpidossa. Aiemmin sähkölaitostoimialan kooksi arveltiin joitakin satoja miljoonia markkoja, mutta oikein laskettuna se oli todellisuudessa miljardeja. Kun lukuun lisättiin oikea määrä nolliä, johan heräsivät poliitikotkin.

Lämpöliiketoiminnasta toinen kivijalka

Lämpölaitosyhteistyö, joka oli pantu alulle jo 1970-luvun lopussa, nousi vahvasti uudelleen esille vuonna 1987. Silloin Oulun Seudun Sähkön jakelualueen kuntien hallitukset tulivat vierailulle. Yhtenä tärkeänä keskustelun aiheena oli lämpöalan yhteistoiminta. Vierailun tuloksena perustettiin energiatoimikunta, joka teetti asiasta tutkimuksen Valtion teknillisessä tutkimuskeskuksessa. Selvityksen mukaan paras ratkaisu olisi, että Oulun Seudun Sähkö ottaisi keskitetyksi hoitaakseen aluelämpötoiminnan kaikissa toimialueensa kunnissa.

”Tämä oli Jouko Simoselle mieluinen tulos. Hän halusi päästä nopeasti tehokkaampaan ja laajempaan toimintaan ja asetti tavoitteeksi parantaa radikaalisti sekä laitosten hoidon tasoa että modernisoida niissä käytössä ollutta tekniikkaa. Selvitys osoitti kiistatta, että keskitetty lämpöhuoltomalli toisi taloudellista etua kaikille osapuolille: niin kunnille, sähkön ja lämmön loppukäyttäjille kuin sähkölaitoksellekin”, Osmo Rautio kertoo.

Simosen visiona oli, että vaikka lämpölaitokset olivat pieniä, niiden yhteyteen voitaisiin myöhemmin rakentaa voimalaitos lämmön ja sähkön yhteistuotantoa varten. Lumijoki, Tyrnävä, Kempele, Liminka. Yksi toisensa jälkeen

kunnat lähtivät hankkeeseen mukaan. Ensimmäiset lämpösopimukset tehtiin vuonna 1988. Kunnalliset päätökset syntyivät nyt jouhevasti. Sähköosuuskunnat, jotka jäsenenä tunsivat Oulun Seudun Sähkön ennestään, pehmensivät maaperää. Vuonna 1994 aloitti sitten toimintansa Oulun Seudun Lämpö Oy, jonka alle kaikki lämpöliiketoiminta koottiin. Myös vuonna 1979 perustettu Muhoksen Lämpö Oy fuusioitiin siihen.

”Näin jakeluverkkoa saatiin laajennettua, toimintaa keskitettyä, tekniikkaa uusittua ja kaikki yksiköt tulivat yhtenäisen valvonnan piiriin. Jokaiseen myös koulutettiin ammattitaitoinen henkilöstö. Kaikki tämä vaati isoja investointeja”, Osmo Rautio muistelee.

Lämpölaitosten lisäksi rahaa tarvittiin pitkien siirtoyhteyksien eli lämpöverkon rakentamiseen. Siihen yhdistettiin kaikkiaan 45 lähilämpöyksikköä. Polttoaineina käytettiin niin öljyä, palaturvetta kuin haketta. Niitä kilpailutettiin jatkuvasti. Pienissä yksiköissä käytettiin yleensä öljyä, sillä vaati tarkkoja laskelmia selvittää, kannattaako tehdä investointeja, jotka mahdollistavat kiinteän polttoaineen käytön. Kuitenkin noin 60 prosenttia kaikesta polttoaineesta oli kotimaista. Kokonaistoiminnan hyötysuhde parani koko ajan, minkä osaltaan mahdollisti tarkka seurantajärjestelmä.

2000-luvun alussa Oulun Seudun Sähkö lähti mukaan Ilaakson Lämpö Oy:öön, jossa muita osakkaita olivat Iin kunta, Viilutehdas ja Teknologiakylä. Iihin investoitiin lämpökeskus, joka myytiin sittemmin Vapolle vuonna 2018, ja Kiimingin Jääliin rakennettiin aluelämpöyksikkö. Toiminta ei kuitenkaan ollut kannattavaa, ja se myytiin Oulun Energialle, joka rakensi siirtoyhteyden Kiimingin keskusta.

”Lämpöliiketoiminnalla on ollut Oulun Seudun Sähkölle suuri merkitys. Aluksi se vaati paljon investointeja, jotka emoyhtiö teki. Kun toiminta sitten alkoi kannattaa, investointeja voitiin maksaa takaisin. Lämmöntuotanto on laajentanut merkittävästi yhtiön tarjoamia palveluita. Jäsenet arvostavat sitä, se on kilpailuetu ja imagokysymys. Kun rakensimme paljon, se näkyi ja kuului – ja kunnat tykkäsivät. Suhteet ja yhteydet kuntapäittäjiin olivat aina erinomaiset, ja lupa-asiat hoituivat kuin itsestään”, Osmo Rautio toteaa.

Oulun Seudun Sähkön ja Pällin Valon järkiavoliitto toteutuu

Lämmöntuotannon ansiosta Oulun Seudun Sähkön liiketoimintapaletti laajeni. Näin se oli kasvanut sähkönjakeluyhtiöstä energiafirmaksi. Jouko Simosella oli kuitenkin selkeä näkemys siitä, että toimintaa tulisi laajentaa myös alueellisesti.

Energiatehokkuus kaikkien etuna

Vastuullisuus on ollut Oulun Seudun Sähkön toiminnassa kantava periaate sen perustamisesta lähtien. Vaikka yhtiön päätehtävä on myydä sähköä koko toimialueellaan kannattavasti, sillä on myös valistus- ja neuvonta-tehtävä erityisesti kotitalous-asiakkailleen. 1990-luvun lamavuosien jälkeen korostui jälleen energian mahdollisimman tehokas käyttö ja energian säästäminen.

Oulun Seudun Sähkö aloitti ensimmäisten sähkölaitosten joukossa maasamme pientalojen energiakatselmuksset. Niissä selvitettiin rakennuksen energiatalous analysoimalla lämmön,

sähkön ja veden kulutus sekä tarkastamalla LVIS-laitteiden ja rakenteiden kunto. Asiakkaat pitivät palvelua tarpeellisena ja hyödyllisenä. Selvityksen perusteella ehdotetuilla toimenpiteillä saavutettiin keskimäärin 18 prosentin energiansäästö vuositasona.

Energian tehokkaasta käytöstä alettiin kertoa lukuisissa erilaisissa asiakastilaisuuksissa. Säästöneuvoja jaettiin muun muassa messuilla. Vuonna 1991 osuuskunta kutsui asiakkansa energian säästötalkoisiin. Kädenojenuksena se myi palvelupisteissään pienloistelamppuja alennushintaan. Tällainen lamppu kulutti energiaa 80 prosenttia vähemmän kuin sen aikainen tavallinen hehkulamppu.

Jäsenille järjestettiin myös säästö-ideakilpailu, johon tuli yli sata ehdotusta. Yhdessä ideassa toivottiin energiansäästökilpailua kuntien omistamille kiinteistöille. Hyvästä ajatuksesta otettiin koppi, ja kilpailu toteutettiin vuoden 1993 aikana. Jokaisesta kunnasta valittiin mukaan viisi kiinteistöä, joiden lämmön ja sähkön kulutusta seurattiin vuoden ajan ja verrattiin niitä edellisen vuoden kulutukseen. Kunnat itse eivät tienneet, mitkä niiden kiinteistöistä olivat mukana kisassa. Tiukan kamppailun voittajaksi selviytyi Kempeleen kunta, jonka omistamissa kiinteistöissä saavutettiin lähes 10 prosentin säästö energian kulutuksessa. Hopeaa pokkasi Liminka ja pronssille ylsi Oulunsalo.

”Suomessa oli enimmillään peräti 500 energiafirmaa. Kun itse tulin näihin hommiin, niitä oli jäljellä vielä 300, suurin osa pieniä ja paikallisia sähkölaitoksia. Oli selvää, että niiden määrä tulisi tästä vielä huomattavasti vähenemään. Tuolloin kilpailtiin sillä, kenen resurssit riittäisivät myymään sähköä halvimmalla. Isot yritykset ostivat pieniä, mutta meitäpä ei voitu ostaa – olimmehan osuuskunta.”

Simonen oli ajatuksineen oikeassa. Kauppa- ja teollisuusministeriö oli jo vuonna 1969 ehdottanut Pällin Valon liittämistä Oulun Seudun Sähköön, molempien näet ajateltiin yksinään olevan liian pieniä tulevaisuuden jakelulaitoksiksi. Fuusion synnytyks oli lopulta pitkä ja kivulias. Sen parissa hääri monta kättilöä, mutta sen isäksi osoittautui lopulta Simonen.

”Kilpailimme ostosta Kainuun Valon kanssa, joka oli 1970-luvulla ilmoittanut havittelevansa piiriinsä sekä Muhoksen että Utajärven sähkönjakelua. Oulun Seudun Sähkö puolestaan oli turvannut selustaansa hankkimalla vuonna 1954 omistukseensa Muhoksen Sähköosuuskunnan pienjänniteverkoston. Näin meillä oli hyvä jalansija suurimmassa osassa Muhosta. Yhdessä vaiheessa prosessia Kainuun Valo ehdotti, että ostaisimme Pällin Valon puoliksi ja jakaisimme toimialueen keskenämme, mutta sitä en pitänyt järkevänä. Miksi pilkkoa elinkelpoista yritystä”, Simonen kertaa.

Kaikilla Pällin Valon omistajilla oli etuosto-oikeus sen osakkeisiin. Utajärven kunnanvaltuusto vastusti sähkölaitosten yhdistymistä, kun taas Muhoksella asiaan suhtauduttiin myönteisesti. Muhos ilmoittikin olevansa valmis myymään osakkeensa Oulun Seudun Sähkölle.

Pällin Valosta tekivät ostotarjouksen sekä Kainuun Valo että Oulun Seudun Sähkö. Vaikka kainuulaisten tarjous oli avokätisempi, muhoslaiset ja utajärveläiset suhtautuivat epäillen yhteistyöhön pitkällä tähtäimellä eivätkä pitäneet kauppaehtoista.

Monien neuvotteluiden, poliittisten käännteiden ja tarjouskierrosten jälkeen Utajärvi ilmoitti käyttävänsä etuosto-oikeuttaan hankkiakseen Oulun Seudun Sähköltä sen haltuun päätyneet Pällin Valon osakkeet. Tämän uumoiltiin tarkoittavan sitä, että Utajärvi oli sittenkin päätenyt myymään osakkeet Kainuun Valolle tai Koillispuhjan Sähkölle, joka myös oli ilmaantunut mukaan kisaan. Näytti siltä, että asia ratkeaa Oulun Seudun Sähkön tappioksi.

Näin ei kuitenkaan käynyt. Aika tuli Oulun Seudun Sähkön puolelle. Kun Utajärven olisi pitänyt suorittaa maksu osakkeista eräpäivänä, joka sattui olemaan sunnuntai, se myöhästyi. Rahat tulivat pankkitilille vasta maanantaina, jolloin lunastusta ei lain mukaan ollut tapahtunut. Vastaavasta asiasta oli olemassa korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätös. Oulun Seudun Sähkö palautti maksun Utajärven kunnalle. Näin Oulun Seudun Sähköstä tuli Päl-

lin Valoon ns. vanha osakas, joka pystyi entistä paremmin vaikuttamaan yhtiön kohtaloon. Lunastusoikeus ei enää koskenut sen osakkeita.

Oulun Seudun Sähkö ryhtyikin heti neuvottelemaan kau-poista Muhoksen kunnan kanssa, ja ne solmittiin vuonna 1992. Vielä samana vuonna Utajärvi taipui hyväksymään ostotar-jouksen, ja näin Oulun Seudun Sähköstä tuli Pällin Valon pääomistaja. Seuraavana vuonna ostettiin myös Oulujoki Oy:n omistamat Pällin Valon osakkeet, jotka olivat pääty-neet Imatran Voimalle yhtiöiden fuusioituessa keskenään. Tämän jälkeen hallussa oli jo 98 prosenttia Pällin Valon osakekannasta.

Yritysten toiminnot yhdistettiin syyskuussa 1995. Näin Oulun Seudun Sähkön vastuualuekaksinkertaistui, sähkön hankinta kasvoi 45 GWh:lla ja asiakasmäärä 4 000:lla. Kauppa herätti ristiriitaisia tunteita. Jotkut olivat sitä mieltä, että Pällin Valo myi nahkansa liian halvalla, sillä Kainuun Valo olisi maksanut enemmän. Useim-mat kuitenkin ajattelivat, että sähkön kuluttajahin-nan aleneminen, jonka Oulun Seudun Sähkö takasi, oli tärkeämpää kuin osakkeista saatu hinta.

Fusion syntyminen ajoittui koko alan kan-nalta historialliseen taitekohtaan, jonka vaikutuk-set Jouko Simonen osasi hyvin ennakoida. Voi-mien yhdistäminen antoi nyt entistä paremmat mahdollisuudet menestyä asteittain vapautu-villa sähkömarkkinoilla.

Viestintää ja asiakaspalvelua

Maaliskuussa 1993 ilmestyi ensimmäisen kerran Oulun Seudun Sähkön uusi asiakaslehti Valokaari. Pääkirjoituksessa linjattiin, että lehdessä tullaan kerto-maan aiheista, joista asiakkaat ovat kiinnostuneita ja joista voi olla heille hyötyä. Tällaisia olivat hiljattain tehdyn yrityskuvatutkimuksen mukaan energian teho-kas käyttö, energian säästö, energian hinnoittelu, sähköturvallisuus sekä sähkö-laitoksen tarjoamat palvelut.

Ensimmäisen numeron aiheita olivat muun muassa energiakatselmukset ja niiden avulla saatavat säästöt, automaattisen maksupalvelun käyttö laskutuk-sessa, yhtiön hyvä tuloskehitys, Oulun Seudun Sähkön ja Pällin Valon omistus-

järjestelyt, tulossa oleva sähkölain uudistus sekä Muhoksen Lämpö Oy:n siirtyminen palaturpeen käyttöön. Lisäksi kerrottiin, kuinka Oulun Seudun Sähköstä voi saada puunkaatoapua silloin, kun puut ovat ilmajohtojen läheisyydessä, esiteltiin jäsenosuuskuntia sekä yhtiön palvelukseen tulleet uudet mittarinlukijat.

Vuosien saatossa Valokaaresta on tullut erittäin merkittävä viestinnällinen yhdysside Oulun Seudun Sähkön ja sen jäsenten välillä. Vuonna 1996 toimitusjohtajan sihteeriksi valitulle Tarja Ollikaiselle eri viestintätoimistojen kanssa yhteistyössä toteutettu lehti on aina ollut läheinen. Vuosien mittaan Ollikaisen työtehtävät painottuivat lukuisten hallinnollisten töiden lisäksi yhä enemmän viestintään ja markkinointiin. Koko ajan mukana kulki Valokaari.

”Tutkimuksen mukaan sen lukuarvo jakelualueella on huippuluokkaa asiakaslehtien joukossa. Lehti on vuosien aikana uudistunut niin ulkoasultaan kuin sisällöltään ajan hengessä. Vaikka käytössä on nykyisin monia uusia viestintäkanavia, kuten verkkosivut, tekstiviestipalvelut ja chat-palvelu, on Valokaaren rooli tässä monikanavaisessa viestinnässä edelleen tärkeä. Sen kautta jäsenemme kokevat saavansa hyödyllistä tietoa ja tärkeää taustoitusta asioille.”

Vuonna 1994 Valokaaressa kerrottiin uudesta asiakaspalvelumuodosta seuraavasti: ”Oulun Seudun Sähkön asiakkaat voivat nyt hoitaa yhteyksiä sähkölaitokseensa mihin vuorokauden aikaan tahansa. Tämän mahdollistaa käyttönotettu automaattinen puhelinpalvelujärjestelmä. Puhelinpalvelumme on asiakkaalle täysin ilmainen. Ainoa edellytys on, että asiakkaalla on käytössään äänitaajuus-näppäinpuhelin. Ne asiakkaat, joilla ei sellaista ole, voivat käyttää mittarilukemien ilmoituspalvelua, jossa viestit sähkölaitokselle jätetään puheviestinä.”

Järjestelmä edusti omana aikanaan edistyksellistä viestintäteknologiaa. Sen kautta asiakas saattoi tehdä vikailmoituksia, sai neuvoja ja ohjeita toimintaan häiriötapauksissa, pystyi ilmoittamaan sähkömittarin lukemat, tekemään liittymis- ja muuttoilmoituksia sekä vertailemaan sähkön myyntitariffeja, liittymismaksuja ja palvelujen hintoja.

Kohti uutta toimintaympäristöä

Maaliskuussa 1996 Oulun Seudun Sähkö täytti 75 vuotta. Kyseinen vuosi oli samalla ensimmäinen täysi toimintavuosi uuden sähkömarkkinalain voimaantulon jälkeen. Millaisesta asennosta yritys ponnisti muuttuneeseen toimintaympäristöön, jossa pitkään säännelty ja suojattu toimiala asteittain vapautui ja siirtyi markkinatalouteen?

Sähköverkosto oli lähtötilanteestaan kasvanut merkittävästi. Kun esimerkiksi vuonna 1930 sekä suur- että pienjänniteverkostoa oli molempia noin 100 kilo-

Kohderyhmänä koululaiset

Koululaiset ovat olleet yksi kohderyhmä, jolle Oulun Seudun Sähkön ihmiset ovat käyneet kertomassa energia-asioista, niin tehokkaasta energiankäytöstä kuin energia-alasta työpaikkana. Vuonna 1995 Oulun ja Lapin läänien sähkö- ja energialaitokset sekä voimayhtiöt järjestivät yhteistyössä tapahtuman peruskoulujen yhdeksäsluokkalisille. Edellä mainittujen teemojen lisäksi koululaisille jaettiin tietoa maakuntien energialähteistä, sähkön ja lämmön tuotannosta ja jakelusta sekä energiantuotannon ympäristövaikutuksista. Yritys vei lähes 800 oppilaista tutustumaan Pyhäkosken voimalaitokseen Oulujoella.

metrin verran, oli suurjänniteverkostoa 1990-luvulla jo noin 600 kilometriä ja pienjänniteverkostoa noin 1 300 kilometriä. Koko toimialue oli sähköistetty.

Sekä sähkönosto- että myyntimäärät olivat kasvaneet huomattavasti. Vuonna 1930 sähköä ostettiin 0,23 GWh ja myytiin 0,11 GWh. Vastaavat luvut vuonna 1994 olivat 301,6 GWh (osto) ja 287,9 GWh (myynti). Vuonna 1930 sähköverkon huipputeho oli 0,12 MW, kun se vuonna 1994 oli jo 54,8 MW.

Vuonna 1995 sähkönmyynti jakautui asiakasryhmittäin seuraavasti: yksityiset kotitaloudet 52,4 %, maatalous 10,6 %, julkiset toimijat 14,2 %, teollisuus 6,5 % ja liikelaitokset 16,3 %.

Sähköä siirrettiin kuuden sähköaseman kautta yli tuhannelle jakelumuuntoasemalle, joista edelleen asiakkaiden erilaisiin tarpeisiin.

Sähköverkoston kuntoon ja uuteen teknologiaan oli investoitu edellisten kymmenen vuoden aikana merkittävästi. Vuosina 1986–1995 investoinnit tulevaisuuteen ja toiminnan kehittämiseen olivat peräti 140 miljoonaa markkaa. Vaikka ne olivat rasittaneet taloutta, samoin kuin 1990-luvun lamavuodet luottotappioineen, oli 75-vuotiaan energiayhtiön taloudellinen tilanne ja tuloskunto kuitenkin hyvä.

Pienten sähköosuuskuntien verkostot olivat vähin erin siirtyneet keskusosuuskunnalle: Kempeleen Sähköosuuskunnan verkosto konkurssin jälkeen 1925, Muhoksen Sähköosuuskunnan verkosto 1954, Tyrnävän kirkonkylän Sähköosuuskunnan verkosto 1961, Tyrnävän Ängeslevän Sähköosuuskunnan verkosto 1963, Temmeksen ja Limingan Sähköosuuskuntien sekä Lumijoella Osuuskunta Lumen verkostot 1965, Salonpään Sähköosuuskunnan verkosto 1971 sekä Oulunsalon Sähköosuuskunnan verkosto 1975. Tämä oli parantanut merkittävästi edellytyksiä huolehtia sähkön laadusta ja toimitusvarmuudesta. Kauppaa tehtiin myös toisinpäin. Oulujoen pienjänniteverkosto myytiin Oulun kaupungin sähkölaitokselle vuonna 1965.

Edellytykset kokonaisvaltaisten palveluiden kehittämiseksi olivat nekin parantuneet, kun yrityksestä tuli konserni, jossa Oulun Seudun Sähkö toimi emoyhtiönä ja Oulun Seudun Lämpö Oy sekä Oulun Seudun Sähköasennus Oy sen tytäryhtiöinä. Viime mainittu oli peruja Pällin Valolta, jossa oli harjoitettu omaa sähköurakointia. Uusi palvelukokonaisuus lanseerattiin nimellä Oulun Seudun Energiapalvelut, jonka toiminta kattoi kaikki kotitalouksien ja yritysten tarvitsemat energiapalvelut niin sähkön, lämmön kuin asennustöiden osalta.

Yhtiö oli valmis astumaan uusiin haasteisiin, vapaan kilpailun ja globaalien markkinoiden maailmaan. Lähtökohta oli hyvä myös siksi, että hinnoissa oltiin kilpailukykyisiä. Kaksi tavoitetta oli kirkkaana: oman tuotannon käynnistäminen sekä asiakkaiden saaminen muualtakin kuin omalta toimialueelta. Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi strategiaksi valittiin liittoutuminen. Sitä Oulun Seudun Sähkö viritteli jo 1990-luvun puolivälissä monella rintamalla.

ennen ja nyt

Sähkön historiaa tutuksi

Kun Oulun Seudun Sähkö täytti 75 vuotta, se järjesti Kempeleessä uudessa toimintakeskuksessaan näyttelyn teemalla Sähköä ennen ja nyt. Sähkön historiasta ja nykypäivästä kuvin ja esinein kertova monipuolinen näyttely sai väen liikkeelle. Viikon aikana siihen tutustui lähes 5 000 kansalaista. Juhlavuoden kunniaksi julkaistiin myös lehtori Martti Asunmaan kirjoittama kirja yrityksen siihenastisesta taipaleesta.

Haasteiden ratkoja

AMMATTILAISIA
TYÖNSÄ ÄÄRESSÄ

Onni potkaisu Joni Pekkala kesällä 2016. Oulun ammattikorkeakoulussa energiatekniikan insinööriksi opiskeleva nuorukainen pääsi silloin kesätöihin Oulun Seudun Sähköön. Mikä parasta, aurinkoenergian käyttöön liittyvän opinnäytetyönsä hän sai tehdä samalle yritykselle.

Tarina jatkui heti syksyllä 2017, jolloin Pekkala kutsuttiin mukaan projektiryhmään miettimään ja toteut-

tamaan uusien palveluiden myyntiä Oulun Seudun Sähkön asiakkaille. Seuraavana vuonna hän vaihtoi kaukolämmön tuotantopuolelle, josta aukesi vakituinen työpaikka vuonna 2019.

”Edeltäjäni Mikko Haaranen jäi tuolloin eläkkeelle. Tunsin, että nyt hyppään todella suuriin saappaisiin. Perintönä Mikolta sain arvokasta tietoa ja taitoja, joista on ollut minulle iso apu”, nykyinen kaukolämmön tuotantovastaava kertoo.

Tupoksen Ankkurilahdessa on kesästä 2018 pilotoitu aurinkokeräinjärjestelmää kaukolämmön tuottamiseksi, tuotantopäällikkö Joni Pekkala kertoo.

Oulun Seudun Sähkö omistaa itse kaikki lämpölaitoksensa, joita on Kempeleessä, Limingassa, Tyrnävällä, Muhoksella ja Lumijoella. Kempeleen verkko on yhteydessä Oulun Energian kaukolämpöverkkoon, josta Oulun Seudun Sähkö ostaa lämpöenergiaa.

Laitosten käytön ja kunnossapidon se on ulkoistanut yhteistyökumppanilleen KPA Uniconille. Jonin työn ydintehtävät liittyvät kaukolämmön tuotannon seurantaan, valvontaan ja ohjaukseen.

”Aika paljonhan tämä on palaverissa istumista, mutta mielelläni kiertelen myös laitoksissa niin usein kuin ehdin. Pidän käytännön tekemisestä ja erilaisten haasteiden, kuten teknisten ongelmien, ratkaisesta.”

Etävalvonta ja erilaiset raportointityökalut helpottavat tänä päivänä työtä ratkaisevasti.

Lämmöntuotantoon liittyvien investointien selvittely, niihin kuuluvien töiden suunnittelu sekä polttoaineiden hankintasopimukset budjetoituneen ovat myös Joni Pekkalan vastuulla.

”Meillä on pieni organisaatio ja asioita pääsee tekemään laidasta laitaan. Olen vielä työurani alkuvaiheessa, joten haasteita ja opittavaa riittää. Koska tilanteet ovat niin moninaisia ja vaihtelevia, on työn kautta oppiminen oikeastaan ainoa tapa tulla tällä alalla ammattilaiseksi.”

Kiekkoo ja golfia

Erityisen opettavaisia Jonin mielestä ovat erilaiset projektit, joissa asioita pohditaan ja ratkaistaan tiiviissä yhteistyössä.

”Meillä on sellainen kulttuuri, että aina saa ja pitääkin kysyä, jos jokin asia on epäselvä.”

Joni Pekkalan lähimpiä työkavereita ovat verkostovastaava Tapio Laurila, energiapäällikkö Jukka Kaakinen sekä myyntijohtaja Jussi Ervasti ja myyntineuvottelija Janne Palojarvi. Esimies on toimitusjohtaja Risto Kantola.

”Korona-aikana, kun olemme tehneet paljon etätöitä, olen oppinut entistä enemmän arvostamaan hyvähenkistä työyhteisöä ja mukavia työkavereita”, Joni pohtii.

Koska Joni Pekkala on asunut koko ikänsä Oulussa, ei ole ihme, että hän on intohimoinen jääkiekkofani. Eikä vain penkkiurheilija, vaan lajia seitsemänvuotiaasta harrastanut aktiivi. Oma seura, jossa hän pelasi A-junnuihin asti, oli oulunsalolainen Laser HT.

Nyt jääkiekkomaila on vaihtunut golfmailaan. Toinen mieluisa harrastus on kalastus.

Naimisiin Joni ei vielä ole ehtinyt, mutta rinnalla kulkee tyttöystävä.

Työ opettaa

Sen koomin ovat kaikki kaukolämpötoiminnan tehtävät tulleet Jonille tutuiksi.

”Tein aluksi maastohommia ja myyntityötä ja nyt tuotantovastaavana olen osallistunut monien uusien palveluiden kehittelyyn. Toimenkuva on laaja ja mielenkiintoinen.”

SÄHKÖMARKKINAT VAPAUTUVAT KILPAILULLE

”R autarouva Margaret Thatcher saa kyllä britit tekemään, mitä haluaa, mutta Saksassa ja Ranskassa Suomen touhuille hymyillään.” Näin murjaisi toimitusjohtaja Jouko Simonen Kalevan haastattelussa loka-kuussa 1995. Mitä hän mahtoi lausumallaan tarkoittaa?

Iso-Britannia, Ruotsi, Norja ja Suomi olivat ensimmäisten maiden joukossa avaamassa sähkömarkkinoitaan vapaalle kilpailulle. Englannissa uudistuksen takuumiehenä toimi pääministeri Thatcher, mutta muut Euroopan suuret maat eivät halunneet ymmärtää, mitä etua kilpailun nopeasta vapauttamisesta voisi koitua.

Toisinajatteli joita riitti Suomessakin. Monet miettivät, mitä hyötyä uusi laki toisi tullessaan ja ennen kaikkea kenelle. Epäluuloja lain toimivuudesta lisäsi se, että vuonna 1995 sähkön tukkuhinta nousi 10 prosenttia. Tällä ei kuitenkaan ollut mitään tekemistä sähkömarkkinalain kanssa, vaan tukkuhinnan korotus johtui kohonneista tuotantokustannuksista sekä ympäristöinvestoinneista, joita monet sähköntuottajat olivat innostuneet tekemään.

Jouko Simonen totesi samassa haastattelussa, että kotimaisen sähkön hinta on vielä korotusten jälkeenkin eräs Euroopan edullisimmista. Silti monet pelkäsivät, että hintakehitys olisi suotuisinta suurasiakkaille, jotka pystyisivät hyödyntämään kilpailua täysipainoisesti, kun taas kotitalouksille ja muille pienkulluttajille jäisi mopen osa.

Suomessa sähkömarkkinoiden vapautuminen alkoi asteittain sen jälkeen, kun laki astui voimaan 1. kesäkuuta 1995. Lain tarkoituksena oli purkaa alan sääntelyjärjestelmää ja lisätä kilpailua sekä sähköntuotannossa että sähkönmyynnissä. Sen avulla pyrittiin myös toteuttamaan niitä velvoitteita, joita samana vuonna alkanut EU:n täysjäsenyys maallemme asetti.

Mahdollisuus kilpailuttaa sähköntoimittajia koski aluksi vain suurkuluttajia eli yrityksiä ja muita sähkönkäyttäjiä, joiden sähkötehotarve ylitti 500 kW. Kotitaloudet pääsivät valitsemaan oman sähkönmyyjänsä vapaasti, kaikkien maamme energiayhtiöiden joukosta, syksystä 1998 alkaen.

Uudessa laissa sähkönmyynnin ja sähkönsiirron hinnoittelu erotettiin toisistaan, ja sähköverkot vapautuivat kaikkien käyttöön. Siirtohinnoille valtio pystyi edelleen määrittelemään katon. Siirtotariffista tuli kaikille käyttäjille sama siirtoetäisyydestä riippumatta. Tämä mahdollisti myös Oulun Seudun Sähkölle sähkönhankinnan mistä tahansa Suomesta.

Oulun Seudun Sähkön nimi auton kyljessä tarkoittaa asiakkaiden mielestä aina luotettavaa palvelua. Vasemmalla Jari Heikkala, oikealla Jarmo Marin.

Vaikka siirtohinta oli edelleen säädelty, sähköyhtiöt saattoivat nyt aidosti vaikuttaa myyntihintoihin hankkimalla omille asiakkailleen myymänsä sähkön mahdollisimman edullisesti. Uuden lain myötä sähköyhtiöiltä poistui yksinmyyntioikeus omalla toimialueellaan, mutta toimitusvelvollisuus jakelualueen asiakkaille säilyi. Uudet järjestelyt ennakoivat entistä tiukempaa kilpailua.

”Kaikki toimittajat menettävät asiakkaita ja toisaalta kaikki myös saavat uusia asiakkaita”, Simonen ennusti. ”Uuden lain mukaan voimme myydä sähköä vaikka Helsinkiin. Kun siirtohinta ei riipu enää siirtoetäisyydestä, kaikki on kiinni yrityksen muista kilpailutekijöistä, ensi sijassa siitä, kuinka edullisesti se pystyy sähköä hankkimaan sekä toisekseen siitä, kuinka tehokkaasti se toimii.”

Hankintaetujen merkitys tiedostettiin hyvin pohjoismaisella tasolla. Vuonna 1996 Ruotsi liittyi mukaan Norjan jo kolme vuotta aikaisemmin perustamaan pohjoismaiseen sähköpörssiin, jonka niiden kantaverkkoyhtiöt puoliksi omistivat. Pian mukaan liittyi myös Suomi. Kantaverkkoyhtiöiden rooli vapaassa sähkökaupassa on ratkaisevan tärkeä. Ne huolehtivat, että sähköverkon taajuus pysyy vakiona. Samoin ne huolehtivat kantaverkon liittymisestä naapurivaltioiden verkkoihin. Näin vapaa sähkökauppa yli valtiorajojen mahdollistuu.

Vuonna 2020 pohjoismaisessa Nord Pool -sähköpörssissä olivat mukana myös Tanska, Viro ja Liettua ja ovi oli raollaan Latvialle, joka voisi liittyä mukaan heti, kun sähkökilpailu maassa vapautuisi.

”Suomella on verkkoyhteyksiä kaikkiin naapurimaihin, niistä merkittävimpinä yhteydet Ruotsiin. Ruotsin johtoja pitkin kulkee iso osa Suomen tuontisähköstä. Myös Oulun Seudun Sähkö hyötyy näistä yhteisistä verkoista. Kun

me tänä päivänä omistamme norjalaista ja ruotsalaista vesivoimantuotantoa, saamme siirrettyä tätä puhdasta energiaa edullisesti asiakkaidemme käyttöön”, kertoo Oulun Seudun Sähkön verkkoliiketoiminnan johtajana vuodesta 2012 toiminut Timo Patana.

Patanan mukaan omavaraisuus sähköntuotannossa olisi Suomelle tänä päivänä erittäin kallis ratkaisu, joka nostaisi sähkönhintaa kaikille käyttäjille. Pohjoismaisten yhteyksien ansiosta energiantuotannon, -kulutuksen ja -hintojen vaihtelua maidemme sisällä on mahdollista tasoittaa. Näin yhteistyöstä hyötyvät kaikki.

Sähkömarkkinoiden vapauttamiseen tähdättiin toki koko EU:ssa. 1990-luvun puolivälissä annetun sähködirektiivin tavoitteena oli muun muassa markkinoiden tehokkuuden lisääminen, energiaverkkojen yhteen liittäminen, energian toimitusvarmuuden parantaminen sekä energiansäästöjen ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen.

Tästä huolimatta valtaosa Euroopan maista eteni vapauttamisessa huomattavan nihkeästi Pohjoismaihin verrattuna. Oman energiantuotannon suojaaminen ajoi yhteisten tavoitteiden ohi. Siksi useat maat vetosivat ns. subsidiari-teettiperiaatteeseen. Sen mukaan kaikkia päätöksiä unionissa ei tarvitse tehdä keskitetysti, vaan päätösvaltaa voidaan tarpeen mukaan jättää myös kansalliselle ja paikalliselle tasolle.

Entä miksi yksi EU:n silloisista mahtivaltioista, Iso-Britannia, oli samoilla linjoilla Pohjoismaiden kanssa? Thatcherin toteuttama uusliberalistinen talouspolitiikka kannatti vapaata kilpailua kaikilla aloilla – myös energiantuotannossa. Ennen Thatcherin kautta Britannian sähköntuotannosta valtaosa oli tapahtunut hiilivoimaloissa. Niihin raaka-aineen toimittivat valtio-omisteiset hiilikaivosyhtiöt, joissa ammattiyhdistysliikkeellä oli suuri valta, jopa niin suuri, että se pystyi kaatamaan hallituksia. Thatcher oli luvannut tehdä ammattiyhdistysliikkeen hegemoniasta lopun. Hän piti sanansa antamatta piiruukaan periksi ay-liikkeen vaatimuksille ennätyksellisen pitkään kestäneissä lakoissa sekä sulkemalla suuren joukon vanhentuneita kaivoksia. Vuonna 1994 kaikki vielä jäljelle jääneet hiilikaivokset yksityistettiin. Näin vapaa kilpailu sähkömarkkinoilla sopi rautarouvan pirtaan enemmän kuin hyvin.

Verkostoasentaja Pekka Hahtonen.

Kuvassa verstaallaan muhoslainen yrittäjä Matti Pellinen. Hän keksi lintupallot, jotka vähentävät tehokkaasti lintujen aiheuttamia ongelmia sähkölinjoille.

Asiakasneuvoja Anja Nykänen ja esimies Pentti Pikkarainen.

Komea toimitalo valmistuu

Oulun Seudun Sähkön Kempeleen Ristisuolle nousseen toimitalon toisen vaiheen rakennustyöt käynnistyivät syyskuussa 1995. Viisi vuotta aiemmin sinne oli valmistunut tekninen toimintakeskus. Rakennusta laajennettiin nyt asiakaspalvelu- ja hallintotiloilla, joihin asetui työskentelemään 20 työntekijää.

Uuden osan arkkitehtuuri noudatteli teknisen toimintakeskuksen modernia tyyliä. Sitä kuvaili sanomalehti Kempeleläinen seuraavasti: ”Rakennuksen sisätilavaikutelma korostuu tavallista suuremman kerroskorkeuden ja toimistohuoneiden vinojen kattojen ansiosta. Asiakastilan lattia tehdään luonnonkivestä. Valaistuksessa käytetään erilaisia halogeenivaloja, ja tuulikaappia valaisivat monet pienet kuituvalot. Rakennuksen ulkopintamateriaalina käytetään poltettua punatiiltä, muovipinnoitettua peltiä, teräspeltikasetteja ja maalattua rappausta. Toimistosiiiven pinta-ala on 800 neliometriä ja tilavuus 3 000 kuutiometriä. Toimintakeskuksen molemmat vaiheet on suunnitellut arkkitehti Tero Paldanius.”

Oulun Seudun Sähkön nykyiset toimitilat ja toimintakeskus sijaitsevat Kempeleen Voimatiellä. Kuva vuodelta 1995.

Muskeleita Voimatorilta

”Vapaassa kilpailussa pienen yhtiön on yksin vaikea pärjätä. Strategisten liittoumien avulla sen sijaan on mahdollista menestyä. Toisaalta tulisi pystyä hankkimaan uusia asiakkaita, mutta vähintään yhtä tärkeää on säilyttää nykyiset asiakkaat tuottamalla heille mahdollisimman hyviä palveluja ja etuja.”

Näin muistelee Eero Holma linjauksia, jotka olivat pöydällä hänen tullessaan hallituksen jäseneksi vuonna 1991. Kun Holma sitten valittiin hallituksen tois-
taiseksi pitkäaikaisimmaksi puheenjohtajaksi (1996–2010), näitä ajatuksia pantiin jo täyttää päätä toimeksi. Heti vuonna 1995, välittömästi sähkömarkkinalain tultua voimaan, Oulun Seudun Sähkö lähti aktiivisesti perustamaan Suomen ensimmäistä sähköpörssiä, Voimatoria.

”Niin silloinen toimitusjohtaja Simonen kuin nykyinen toimitusjohtaja Kantola ovat korostaneet, että yrityksen kokoa tärkeämpää on, että se uskaltaa toimia rohkeasti. Tätä ajattelua me hallituksessa halusimme tukea. Meidät pidettiin koko ajan erinomaisen hyvin mukana suunnittelussa ja päätöksenteossa. Suhteessa yrityksen kokoon tehtiin todella mittavia investointeja ja lähdettiin ennakkoluulottomasti mukaan moniin uusiin hankkeisiin.”

”Liittoutumisstrategian käynnistimme Voimatorin myötä. Vuosien mitaan liittoutuminen on havaittu viisaaksi tavaksi toimia siinäkin mielessä, että vaikka pienellä yrityksellä olisi rahaakin, sitä ei oteta tosissaan, ellei mukana ole isompia kavereita. Tämän totesimme erityisesti siinä vaiheessa, kun lähdimme 2000-luvulla mukaan sähkönhankintaan muualta Pohjoismaista”, Eero Holma muistelee.

Voimatori oli hankinta- ja markkinointiyhteenliittymä ja samalla osakkaidensa keskinäinen sähköpörssi, joka yhtiöitettiin vuonna 1997. Sen tavoitteena oli ostaa sähköä markkinoilta mahdollisimman edullisesti suurasiakkaan etuja hyödyntäen. Lopullisena tavoitteena oli tietysti halpa sähkönhinta Voimatorissa mukana olleiden yhtiöiden asiakkaille, joita jo perustamisvaiheessa oli yhteensä yli miljoona. Eipä olisi vanhoillisella suojatulla ja säädellyllä sähkötoimialalla vielä hetkeä aikaisemmin uskottu, että pian toimitaan pörssin tapaan.

Voimatori-sähköpörssissä osapuolet jättivät välittäjälle joka päivä seuraavan päivän jokaista tuntia koskevat osto- ja myyntitarjoukset, joiden perusteella välittäjä totesi ja vahvisti syntyneet kaupat ja informoi niistä osapuolia. Perjantaisin lyötiin lukkoon lauantain, sunnuntain ja maanantain sähkökaupat. Moinen ei tietysti olisi ollut lainkaan mahdollista ilman tietotekniikkaa, johon Oulun Seudun Sähkö oli ymmärtänyt panostaa.

Sähköpörssin lisäksi kaikilla sähköyhtiöillä oli toki omat kiinteät sähkön hankintalähteensä. Voimatorilta kannatti ostaa silloin, kun omasta hankintalähteestä saatava sähkö oli kalliimpaa kuin Voimatorilla myynnissä olleet sähköerät. Voimatorilla pystyttiin hyödyntämään sitä tosiasiaa, että sähkölaitosten kuormituskäyrät poikkesivat toisistaan huomattavasti esimerkiksi niiden maantieteellisestä sijainnista johtuen. Niinpä Pohjois-Suomessa toimiva sähkölaitos saattoi ostaa talvipakkasilla edullisempaa sähköä etelästä, jossa sää oli lauhempi, eikä kulutushuippu ajoittunut samaan ajankohtaan.

Voimatori oli edelläkävijä. Valtakunnallinen sähköpörssi syntyi Suomeen vasta seuraavana vuonna 1996. Sen nimi oli EL-EX Sähköpörssi Oy, ja siihen Voimatori liittyi heti jäseneksi yhdessä 30 suomalaisen sähköyhtiön kanssa. Mukaan mentiin myös pohjoismaiseen sähköpörssiin Nordpooliin, ja näin olivat Oulun Seudun Sähkön hankintamahdollisuudet laajentuneet melkoisesti. Voimatori-yhteistyöllä tavoiteltiin samalla tehokkuutta ja kustannussäästöjä. Muskeleita saatiin myös valtakunnantasoiseen markkinointiin.

Vuonna 1998 Oulun Seudun Sähkö valittiin vuoden Voimatori-yhtiöksi. Perusteena valinnalle oli, että yhtiö oli aktiivisella toiminnallaan hyödyntänyt yhteistyön tuomat suuruuden edut asiakaskuntansa hyväksi.

Millaisia olivat sähkönmyynnin vapautumisen vaikutukset? Millaista vipinää mahdollisuus kilpailuttaa sähköyhtiöitä sai aikaan asiakkaiden keskuu-

Voimatori-nimisessä hankinta- ja markkinointiyhteenliittymässä oli mukana useita suomalaisia sähköyhtiötä. Siitä sai alkunsa Oulun Seudun Sähkön pitkäaikainen liittoutumisstrategia.

dezza? Jouko Simonen oli ennakkoon todennut, että Oulun Seudun Sähköllä on kaksi erityisvahvuutta: erittäin motivoitunut ja hyvin koulutettu henkilöstö sekä omistajan vankka tuki. Omistajalla hän tarkoitti jäsentalouksia, jotka eivät Simosen mielestä aivan vähällä lähtisi vaihtamaan omaa sähköyhtiötään, jonka toimintaan he luottivat. Suurempien asiakkaiden käyttäytymistä oli kuitenkin hankalampi ennustaa.

Kun sähkömarkkinalaki oli ollut voimassa vuoden, yksikään suurasiakkaista ei ollut vaihtanut sähköntoimittajaansa. Sen sijaan yritys oli saanut yhden ison asiakkaan lisää, Oulun kaupungin.

Oulun Seudun Sähkö osallistui sähkökilpailuun myös siinä mielessä, että se kilpailutti kahden vuoden aikana kaikki sähkön tukkutoimittajansa. Päätöimittajana säilyi edelleen Imatran Voima, ja näin jatkui jo 1950-luvulla alkanut yhteistyö.

Kuinka sitten kävi sähkön hinnalle? Kauppa- ja teollisuusministeriö teetti asiasta tutkimuksen vuonna 1998. Se osoitti, että vuonna 1996 markkinoiden vapauduttua sähkön keskihinta maassamme laski, kun taas seuraavana vuonna se teki saman suuruisen harppauksen ylöspäin. Monet muut asiat, kuten Ruotsin ja Norjan sekä tietysti Suomen vesivoimatilanne, vaikuttivat hintoihin lakia enemmän. Välittömästi kuitenkin havaittiin, että alueelliset erot sähkön keskihinnassa maan eri osien välillä olivat käytännössä hävinneet.

Pekka pörssiakauppiana

Kukapa olisi aikoinaan uskonut, että sähkö olisi jonain päivänä normaalia kauppatavaraa? Ei ainakaan Pekka Tasanto, joka lähti verkon asennustöistä opiskelemaan, valmistui ensin teknikoksi ja sitten insinööriksi ja eteni esimiestehtäviin. Hän toimi piiriteknikona Limingassa ja Kempeleessä sekä tämän jälkeen neuvontateknikona, jonka tehtäviin kuului muun muassa opastaa ihmisiä erilaisten sähkölaitteiden käytössä.

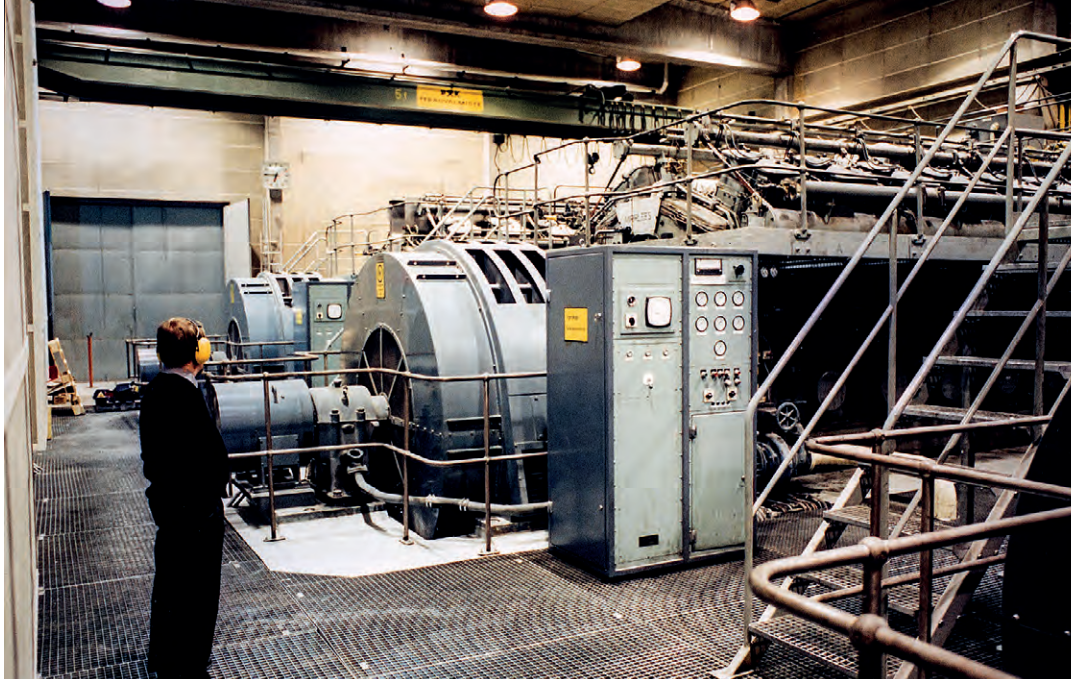
Sähkömarkkinoiden vapauduttua Pekalle kävi, kuten useille muillekin sähköinsinööreille Suomessa: hänestä

tuli myyntimies. Vastuulla oli suurasiakkaiden sähkönmyynti, ja kauppvoja hän teki muun muassa Karjaan kaupungin kanssa.

Pekka työskenteli Heikki Ruikkalan ja Jukka Kaakisen kanssa Voimatorilla ja kävi kauppaa sähköpörssissä. Työvuoro alkoi varhain aamulla päivän sähkönkulutusennusteiden tarkistuksella. Sen jälkeen valmisteltiin ja tehtiin tarjoukset Voimatorille. Sähkökauppaa piti seurata tarkasti koko päivän ajan, usein vielä myöhään illallakin. Ennusteita tarkistettiin jatkuvasti ja uusia tarjouksia tehtiin, jotta sähköä

pystyttiin hankkimaan mahdollisimman edullisesti.

”Päivittäin oli mietittävä, paljonko sähköä tarvitaan seuraavan päivän kunakin tuntina ja mistä sähkö hankitaan. Samoin suunniteltiin, paljonko sähköenergiaa ja mihin hintaan oli mahdollista tarjota pörssiin myytäväksi ja paljonko sieltä haluttiin ostaa. Silloin kun pörssin osto- ja myyntitarjousten sekä määrät että hinnat kohtasivat, syntyi kauppa. Ostaja ei tiennyt, kuka myyjä oli ja päinvastoin”, Pekka Tasanto muistelee.

Oulun Seudun Sähkö hankki vuonna 1996 omistukseensa maakaasuvoimalan Lappeenrannasta. Kuvassa konehuone, jossa sijaitti muun muassa kaksi 6MW:n generaattoria.

Kiinni omaan tuotantoon

Oulun Seudun Sähkön oman tuotannon alkulähde on Kemijoessa. Vuonna 1954 perustetusta Kemijoki Oy:stä Oulun Seudun Sähkö alkoi ostaa sähköä jo vuonna 1973. Tuossa vaiheessa Kemijoki Oy subventoi sähkön hintaa pohjois-suomalaisille yhtiöille. Tästä ns. Oulujoki-alennuksesta luovuttiin 1990-luvun puolivälissä. Tämän jälkeen Oulun Seudun Sähköllä oli kuitenkin edelleen mahdollisuus ostaa valtiolta Kemijoen tuottamaa edullista osuussähköä.

”Tämä ei meitä tyydyttänyt, sillä tavoitteemme oli päästä osakkaaksi Kemijoki Oy:öön ja näin saada alulle oma vesivoimantuotanto. Tämä onnistuikin pienen kädenväännön jälkeen”, Jouko Simonen kertoo.

Järjestely toteutettiin vuonna 1997 hankkimalla 6,4 prosenttia Lapin Sähkövoima Oy:n osakkeista. Lapin Sähkövoima oli Kemijoki Oy:n vanha osakas, joka omisti siitä 10 prosenttia. Tämän manööverin avulla torjuttiin muiden vanhojen osakkaiden mahdolliset lunastusvaatimukset. ”Myöhemmin saimme vielä lisää omaa tuotantoa, kun ostimme Utsjoen kunnan omistamat Kemijoki Oy:n osakkeet”, Simonen myhäilee. Kemijoen merkitys Oulun Seudun Sähkön sähköntuotannossa on edelleen tärkeä, 8,5 prosenttia eli 32 GWh vuonna 2019.

Haave omasta tuotannosta oli elänyt yrityksen perustamisesta lähtien. Pitkään ajateltiin, että tavoite toteutettaisiin rakentamalla oma voimalaitos. Näin ei kuitenkaan päässyt tapahtumaan. Siksi täytyi valita toinen tie ja alkaa ostaa osuuksia olemassa olevilta suurilta sähköntuottajilta. Miksi Oulun Seudun Sähkö ei tyytynyt olemaan sähkönsiirtoyhtiö? Mikä omassa tuotannossa on parempaa kuin ostetussa sähkössä?

Oulun Seudun Sähkö lähti mukaan tuulivoiman hyödyntämiseen 1990-luvun lopussa.

Uusia tuulia

Tuulivoimabuumi pyyhkäisi Suomen yli 1990-luvun puolivälistä alkaen. Perämeren rannikkoalue sopi tutkimusten mukaan hyvin tuulivoiman tuotantoon, joten toiminnan aloittamista suunniteltiin monilla tahoilla. Huimissa visioissa puhuttiin jopa useiden satojen yksiköiden pyörittämisestä.

Ensimmäisenä markkinoille ehti Revon Sähkö, jonka myllyt alkoivat jauhaa tuulesta sähköä Hailuodossa ja Siikajoella. Muita potentiaalisia alueita olivat Lumijoen, Oulunsalon ja Oulun edustat. Niistä myös Oulun Seudun Sähkö oli kiinnostunut.

Elokuussa 1995 Oulunsalo-lehti kirjoitti: ”Lumijoelle Riutunkarin lauttatien varteen voitaisiin rakentaa puolenkymmentä tuulivoimalaa. Oulun Seudun Sähkö tekee tänä syksynä tuulimittauksia, joiden arvellaan antavan lähes yhtä hyvät arvot kuin Hailuodossa, jossa ne ovat maan parhaat.”

Vaikka Oulun Seudun Sähkö seurasi ja suunnitteli kaiken aikaa tuulivoiman käyttöönoton mahdollisuuksia, aloite Riutunkarin rakentamiseksi tuli Lumi-

”Riippumattomuus on tietysti yksi tärkeä asia. Toinen on se, että omistajat voivat hankkia yhtiöstään ns. mankalasähköä eli sähköä omakustannushintaan”, Eero Holma valaisee.

Vaikka oman suurvoimalaitoksen rakentaminen osoittautui historian saatossa mahdollottomaksi, täysin ei ajatuksesta tarvinnut luopua. Vuonna 1996 Oulun Seudun Sähkölle aukesi mahdollisuus hankkia omistukseensa Partek Oy:n Lappeenrantaan rakentama maakaasukäyttöinen dieselveimola. Se oli valmistunut jo parikymmentä vuotta aikaisemmin ja kuten vuosikertomuksessa silloin todettiin, laitos oli nyt sopivasti sisään ajettu, kun moottoreita oli ehditty käyttää noin 9 000 tuntia. 15 MW:n maakaasulaitos oli lajissaan Suomen suurin. Voimalaitoksella haluttiin korvata ostosähköä silloin, kun sähköntarve oli huipussaan ja sähkön hankintahinta kallein. Laitos oli toiminnassa vuoteen 2006 saakka.

joen kunnalta. Rakentamisen ajateltiin käynnistyvän Sähköosuuskunta Lumen nimissä, ja mukaan sijoittajiksi kaivattiin niin Oulun Seudun Sähköä kuin julkista valtaa. Tässä vaiheessa valtion tuki tuulivoimalle oli sangen avokätistä. Julkisen rahoituksen osuus oli useimmissa hankkeissa 40 prosentin luokkaa.

Paikalla olleet sähköosuuskunnan edustajat muistelevat, että tunnelma asian tiimoilta järjestetyissä kuntalaisten kokouksissa oli enemmän kuin innostunut – lähes riehakas – joten asiantuntijoiden tehtävänä oli palauttaa korkealentoiset suunnitelmat maan pinnalle. Vuonna 1999 valmistui sitten ensimmäinen suunnitelluista tuulivoimalaitoksista Oulunsalon Riutunkariin. Teholtaan tämä Oulun Seudun Sähkön oma tuulivoimala oli Suomen suurin, 1 300 kW. Hanke sai runsaasti huomiota ja lisäsi yrityksen mainetta edelläkävijänä ja ympäristöystävällisen sähkön tuottajana.

Päättä ei palellut tämänkään jälkeen, vaan tuulivoimatuotantoa laajennettiin osallistumalla useisiin yhteishankkeisiin. Propel Voima Oy:öön lähdettiin mukaan 15 prosentin omistusosuudella. Yhtiö rakensi Uuteenkaupunkiin kaksi Riutunkarin kokoista tuulivoimalaa. Tarkoituksena oli myydä vapautuneilla sähkömarkkinoilla tuulisähköä koko Suomeen.

Kemijoki Oy perusti tuulivoimayhtiön nimeltään Tunturituuli Oy. Sen omistajaksi Oulun Seudun Sähkö tuli Lapin Sähkövoiman kautta. Tunturituuli rakensi nopeassa tahdissa useita voimaloita ympäri Lapin läänin. Vuonna 1999 Oulun Seudun Sähkö osti lisäksi Vapo Tuuli Oy:ltä kahden 750 kW:n tuulivoimalan sähkön tuoton.

Riutunkarin ensimmäisen vuoden tuotanto ylitti reilusti ennusteet. Tuulet olivat muutenkin suotuisat uusien energiamuotojen esiinmarssille. Vuoden 2000 vuosikertomuksessa todettiin, että hyvä vesivuosi ja runsaat tuulet tuottivat hyvän tuotantotuloksen. Samalla kerrottiin, että Pietarsaaren valmistuva maailman suurin biopolttoaineita käyttävä voimalaitos Oy Ahlholmens Kraft Ab, jonka osakas Oulun Seudun Sähköstä oli tullut vuonna 1999, lähes kolminkertaistaa yhtiön oman sähköntuotannon.

Tuulivoimalla tuotettu sähkö oli kilpailukykyistä niin kauan kuin mittava valtion tuki jatkui. Kun tuki pieneni, kannattavuus heikkeni. Riutunkari oli saanut yhdessä Kemin Ajoksen tuulivoimapuiston kanssa kauppa- ja teollisuusministeriöltä erityistukea rakentamiselle. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että kyseessä olivat vaativat rakennusprojektit, joissa jääolosuhteet asettivat rakenteiden kestävyydelle poikkeuksellisen kovat vaatimukset.

Ensimmäisen sukupolven tuulivoimalat eivät kuitenkaan olleet teknisesti niin valmiita, hyviä ja kestäviä kuin tänä päivänä. Riutunkarin ensimmäiset voimalat purettiin vuonna 2013. Oulun Seudun Sähkö oli jo ennen tätä, vuoden 2007 alussa, myynyt Riutunkarin tuulivoimalan PVO-Innopower Oy:lle, jolta se tämän jälkeen osti tuulisähköä.

2000-luvun puolella tuulisähkö joutui vastatuuleen julkisuudessa, kun tuulivoimaloiden ihmisiin, asuinympäristöihin ja luontoon aiheuttamista vaikutuksista heräsi kriittinen keskustelu. Erityisesti voimaloiden meluhaitat aiheuttivat parranpärinää. Niitä ei oltu osattu ottaa huomioon tuulipuistojen rakentamisen kiihkeässä alkuvuodessa.

Nykyinen toimitusjohtaja Risto Kantola summaa yhtiön tähänastiset vaiheet tuulivoiman tuotannossa: ”Oulun Seudun Sähkö lähti ensimmäisten joukossa mukaan. Se oli rohkea ja oikea veto. Ensimmäiset myllyt eivät kuitenkaan toimineet riittävän hyvin, ja kun kokemukset olivat hieman huonoja, täytyy myöntää, että pieni krapula niistä jäi.”

”Kymppiwoiman (Oulun Seudun Sähkö omistajaksi vuonna 2008) kautta meillä olisi ollut myöhemmin mahdollisuus päästä investoimaan tuulivoimaan merkittävästi. Tällöin suunnittelupöydällä oli Oulunsalo–Hailuoto-tuulipuiston rakentaminen yhteistyössä Metsähallituksen ja Lumituuli Oy:n kanssa. Alueelle suunniteltiin noin 50 voimalan tuulipuistoa. Silloinen syöttötariffi olisi tehnyt siitä hyvin kannattavaa liiketoimintaa. Olimme kuitenkin – meille poikkeuksellisesti – aika varovaisia. Koska meillä oli samaan aikaan monia muita rahaa vaativia investointeja meneillään, linjasimme, että käytämme tuulivoimaa vain sen verran, että jalka pysyy ovenraossa. Vuosien saatossa tuulivoimateknologia on kehittynyt valtavasti, ja siitä on tullut ilman tukiakin kilpailukykyinen tapa tuottaa sähköä. Tuulivoiman osuus kaikesta sähköntuotannostamme oli vuonna 2019 vain kolme prosenttia, mutta on täysin mahdollista, että tulevaisuudessa se on enemmän.”

Kumppaniksi suomalainen energiajätti

Vuonna 1999 saavutettiin Oulun Seudun Sähkön historiassa yksi tärkeä merkki-paalu, kun yrityksen liikevaihto ylitti 100 miljoonaa markkaa. Näin Oulun Seudun Sähkö saattoi hyvällä syyllä lukea itsensä keskisuurten energiayhtiöiden joukkoon. Myös kannattavuus käyttökatteella mitattuna oli parantunut merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna. Vuosikertomuksessa syiksi tähän todettiin onnistuminen sähkönhankinnassa sekä siirrettävän sähkön määrän kasvu.

Vaikka asiat olivat hyvin, haluttiin kuitenkin varautua siihen, että kilpailu sähkömarkkinoilla kiristyisi edelleen. Mukaan oli tulossa uusia toimijoita ja entistä suurempia liittoutumia.

Yhtiössä analysoitiin, että kilpailussa pärjäisivät ne, joiden toiminta on kustannustehokkaampaa, osaavampaa ja joustavampaa kuin muiden ja jotka ovat kyenneet valitsemaan oikeat yhteistyökumppanit. Tämän vuoksi liittoutumisstrategiaa päätettiin edelleen vahvistaa. Hallintoneuvosto ja hallitus siuna-

sivat päätökset, joiden perusteella sähkönmyynti eriytettiin omaksi yhtiökseen, Suomen Energiakauppa Oy:ksi vuoden 2000 alusta. Tähän myyntiyhtiöön tuli vähemmistöosakkaaksi suomalainen energiajätti Fortum, tarkemmin Fortum Energiatalo Oy. Samanaikaisesti luovuttiin Voimatori-yhteistyöstä, joka ei ollut lupaavan alun jälkeen kehittynyt toivotulla tavalla.

”Oulun Seudun Sähkö omisti Suomen Energiakauppa Oy:stä 66 ja Fortum 34 prosenttia. Tämä oli harvinaista. Yleensä Fortum ei vähemmistöosuksiin tyytynyt. Kyseessä oli sentään sähkönmyyntiyhtiö, jonka markkina-alueena oli koko Suomi.” Näin muistelee Jukka Kaarre, joka tuli Oulun Seudun Sähkön palvelukseen Suomen Energiakauppa Oy:n toimitusjohtajaksi keväällä 2000.

”Samalla rykäisyllä liityimme mukaan markkinointiketju Fortum Energia-partnereihin. Sen myötä pääsimme vahvaan seuraan, sillä yhtiöllä oli tuossa vaiheessa yli 300 000 asiakasta. Uuden yhtiökumppanin myötä toimialamme laajeni entistä monipuolisempiin palveluihin. Myimme muun muassa halkoja, lämmitysöljyä, kodinkonehuoltoa ja jo tuolloin myös aurinkosähköä. Erityisen suosittu oli Sähkämies kotiin -palvelu. Voi sanoa, että olimme reilusti aikaamme edellä, kun nyt 20 vuotta myöhemmin erilaisista palveluista on tulossa tärkeä osa energiayhtiöiden liiketoimintaa.”

Palveluiden merkityksen kasvua ennakoi myös Fortum Energiatalon toimitusjohtaja Rauno Kallonen, joka totesi Energia Plus -julkaisussa vuonna 2000, että vaikka hinnalla tulee aina olemaan suuri merkitys sähkönmyynnissä, painavat vaakakupissa yhä enemmän erilaiset sähköenergiaan liittyvät palvelut ja niiden valikoima.

Uusien palveluiden tuottamista varten solmittiin yhteistyösopimuksia useiden Oulun Seudun Sähkön alueella toimivien sähköliikkeiden, kodinkonehuolto-

Vasemmalla Oulun Seudun Sähköasennus Oy:n sähköasentaja Ilpo Näppä.

Keskellä asiakasneuvoja Liisa Niemelä.

Oikealla Markus Ilmonen, useana kesänä ”Vara-Virtasena” Timo Virtasta mm. korjaamotöissä tuurannut opiskelija.

liikkeiden ja halkotoimittajien kanssa. Fortum-yhteistyö toi myös lisää vakava-raisuutta sekä sähkömarkkinoilla hyvin tärkeää riskienhallinnan osaamista.

Alusta saakka Suomen Energiakauppa tutki mahdollisuuksia laajentaa toimintaansa. Ostotarjous jätettiin muun muassa Kokemäen Sähkö Oy:n sähkönmyyntitoiminnasta. Se ei kuitenkaan toteutunut, mutta isommin asiat lähtivät etenemään vuonna 2003.

Verkkojen tarve kasvaa

2000-luvun alussa tehtiin Suomen Energiakauppa Oy:n perustamisen lisäksi toinen merkittävä strateginen päätös, kun sähköverkoston rakennus-, kunnossapito- ja viankorjaustoiminta ulkoistettiin. Niistä Oulun Seudun Sähkö oli siihen asti koko historiansa ajan vastannut itse. Ulkoistus tapahtui menemällä osakkaaksi Pohjoistec Oy -nimiseen verkonrakennusyhtiöön. Tämän Pudasjärvellä toimivan yrityksen pääosakkaana oli IVO Transmission Engineering Oy ja toisena osakkaana Koillis-Pohjan Sähkö. Oulun Seudun Sähkön omistusosuudeksi tuli 20 prosenttia. Järjestelyllä haettiin leveämpiä hartioita myös verkoston rakentamiseen ja kunnossapitoon.

Kasvua teknologiateollisuudesta

Oulun seutu oli 2000-luvun alussa Suomen Piilaakso. Teknologiateollisuus siellä oli innovatiivista ja monipuolista. Yksi vahvoista uuden yritystoiminnan keskuksista oli Kempele. Muutkin lähikunnat kokivat huiman kasvupyräyksen Oulun imussa, kun Nokian vaikutus oli voimakkaimmillaan ja ICT-huuma kiihkeimmillään. Tästä seurasi muun muassa melkoinen rakennusbuumi, joka toi töitä ja uusia asiakkaita myös Oulun Seudun Sähkölle.

Esimerkiksi vuonna 2000 Oulun Seudun Sähkön verkkoon liitettiin 350

uutta sähköliittymää, mikä merkitsi yli 500 uutta sähkökäyttöpaikkaa. Alueelle siirrettiin sähköä 347 GWh, mikä oli 4,7 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Koko maassa vastaava kasvu oli vain 1,7 prosenttia.

Energia Plus -julkaisu kirjoitti: "Oulun Seutu ympäristöineen, hightec -yritysten suosima kasvukeskus, houkuttelee energiantarjoajia. Kilpailu on kovaa ja jalansijan kasvattaminen vaatii asiakkaiden tuntemista ja heille sopivia palvelukokonaisuuksia. Tässä

kilpailussa Oulun Seudun Sähkö on nyt vahvoilla, kun se on saanut kumppanikseen Fortum Energiapartnerit -markkinointiketjun. Tavoitteena on Fortumin valtakunnallisen tunnettuuden ja resurssien yhdistäminen paikallisen energiyhtiön paikallistietämykseen ja asiakastuntemukseen."

Juttuun haastatellun Fortum Energialalon toimitusjohtaja Rauno Kallosen mukaan Oulun Seudun Sähkö oli Fortumille mitä mieluisin yhteistyökumppani.

Sopimuksen mukaan Oulun Seudun Sähkö tekisi vastaisuudessa verkonrakennukseen liittyvät työt itse maastosuunnitteluun saakka. Varsinaisesta rakentamisesta huolehtisi Pohjoistec. Ulkoistuksen tavoitteena oli selkiyttää yritysrakennetta ja keskittyä entistä tiukemmin omiin ydintoimintoihin. 14 asentajaa ja kaksi toimihenkilöä siirtyivät Pohjoistecin palvelukseen vanhoina työntekijöinä. Yrityksen nimi on nykyisin Eltel Networks Pohjoinen Oy, ja Oulun Seudun Sähkön omistusosuus siitä vuonna 2020 oli 15 prosenttia.

”Meidän verkostomme oli tuossa vaiheessa selvästi parempaa kuin maaseudulla yleensä, kiitos tehtyjen investointien, jotka olivat noin 10 miljoonan markan tasoa vuosittain. Kun toimialueemme asutus keskittyy teiden ja jokien varsille, varsinaista haja-asutusta on vähän. Lähinnä sitä on Utajärvellä ja Vaalassa”, Jouko Simonen kertoo.

Samoihin aikoihin ehti parahiksi valmistua Muhoksen ja Utajärven välille rakennettu 20 kilometriä pitkä keskijännitejohto. Se paransi merkittävästi Utajärven kuntakeskuksen sähkön käyttövarmuutta.

Uudelleenorganisoitu toiminta lähti vauhdikkaasti käyntiin, sillä tekemistä kasvavissa kunnissa riitti. Vuoden 2000 aikana uusia keskijännitejohtoja rakennettiin 54 kilometriä ja pienjännitejohtoja 27 kilometriä. Jakelumuuntamoita tuli lisää 29. Uusia kaava-alueita sähköistettiin Kempeleessä Puronnotko ja Myllykorventie, Limingassa Pöytäpetäjänpiha, Seppäläntie, Jokelantie ja Haapalehto, Lumijoella Viinavuorentie, Kelkkakuja ja Laakerikuja, Muhoksella Kankaantaus, Oulunsalossa Koivurannantie, Vihirannantie, Nikkarinkuja ja Toivolankuja, Tyrnävällä Ollila ja Paavolankangas sekä Utajärvellä Martinkangas.

Suurimpia yksittäisiä rakennuskohteita olivat Kempeleessä Matturin alueen saneeraus ja lentokentäntien varren uusien yritysten tarvitsemat verkon muutokset, Limingassa Jouttenoisen verkosto, Utajärvellä Mustikkakankaan teollisuusalueen verkoston muutokset sekä Pälli-Väänänen-välille rakennettu uusi johto.

Uusi vuosituhat alkoi näin suurilla investoinneilla, joihin kuuluivat myös Kempeleeseen rakennettu yhtiön kahdeksas sähköasema Paituri, Muhoksen sähköaseman uusi 25 MVA päämuuntaja ja maasulkuvirtojen sammuuslaitteistojen hankinta Limingan, Tyrnävän ja Utajärven sähköasemille. Vuonna 2000 investoinnit nousivat yhteensä 22 miljoonaan markkaan.

Osa näistä investoinneista kohdistui lämpöliiketoimintaan, kun Kempeleessä sijaitsevat erilliset kaukolämpöverkot päätettiin yhdistää. Lämpöä alettiin ostaa Oulun Energialta, joka toimitti sitä uutta, vuonna 2001 rakennettua yhdysputkea pitkin. Näin Oulun Seudun Sähkö siirtyi aluelämpötoiminnasta varsinaiseen kaukolämpötoimintaan. Tätä ennen oli tutkittu myös ns. pienois-Toppila-vaihtoehtoa eli mahdollisuutta rakentaa Kempeleeseen lämmön ja sähkön yhteistuotantolaitos, jonka Oulun Seudun Sähkö olisi itse omistanut. Laskelmat kuitenkin osoittivat tämän vaihtoehdon kannattamattomaksi.

Sähkömies kotiin

Ovatko kotisi sähköasiat kunnossa? Onko sähkökeskus kunnossa? Olisiko sähkömiehelle yhtä ja toista tehtävää? Huolettaako kotisi sähköjohtojen turvallisuus? Haluatko keittiöosi paripistorasiaa lisää? Näitä kyseltiin Valokaari-lehdessä vuonna 2000, kun Oulun Seudun Sähköön sähkönmyyntiyhtiö Suomen Energiakauppa oli lanseerannut uudet palvelunsa asiakkailleen. Valittavana oli neljä eri tyyppistä Sähkömies kotiin -palvelua, joita myytiin nimillä Huoletta uuteen kotiin, Sähkölämpö turvalliseksi, Koti turvalliseksi ja Pienet sähköasiat kuntoon.

Maastosuunnittelu on taitolaji

Maastosuunnittelun haastavin osa ovat usein neuvottelut maanomistajien kanssa.

Verkostosuunnittelussa ratkaisevan tärkeä vaihe on maastosuunnitelman laatiminen. Maastosuunnittelija joutuu usein neuvottelemaan ratkaisusta maanomistajien kanssa. Joskus yhteinen sävel löytyy helposti, vaan ei suinkaan aina. Kuten silloin, kun hyvistä puhujanlahjoistaan tunnettu maastosuunnittelija Markku Pöykiö oli kovan pehmittämistehtävän edessä.

”Olin neuvotellut lumijokelaisen isäntämiehen kanssa pitkään tontista, jonka tarvitsimme sähköaseman rakentamista varten. Monta kertaa olin tuvassa vierailut, jutellut ensin tunnin verran puinti-ilmoista ja haukkunut EU:ta ja lopulta päässyt keskustelemaan tontin lunastamisesta. Emäntä suhtautui asiaan ihan myönteisesti, olihan kyseinen tontti valtakunnan sähkölinjan alla, eikä sille sen suurempaa käyttöä tilalla ollut. Isäntä kuitenkin vastusti minkään kokoisen pläntin luovuttamista ihan periaatteesta. Siinä mentiin syvät tunteet edellä järkisistä piittaamatta.”

Lopulta isäntä sitten antoi periksi hammasta purren ja sopimus päätettiin allekirjoittaa konttorilla. Paikalla oli Markun lisäksi hänen esimiehensä Yrjö Vilhunen.

”Kahvin ääressä taas rupateltiin mukavia ja lopulta koitti allekirjoittamisen hetki. Kun oli isännän vuoro piirtää nimi paperiin, hänen kätensä meni yllättäen täydelliseen kramppiin. Silloin emäntä puuttui peliin, tarttui miehensä ranteeseen ja väänsi väkisin nimentapaisen paperiin.”

Verkostosuunnittelu alkaa siitä, kun sähköyhtiö tekee kohdealueelle sähköteknisen suunnitelman. Siinä sähkökaapelit, muuntamot ja muut verkon komponentit sijoitetaan ja mitoitetaan niin, että sähköverkko toimii kuten pitää. Ennen kuin sähkötekninen suunnitelma on mahdollista viedä käytäntöön, tarvitaan maastosuunnittelua. Sen avulla selvitetään konkreettisesti, onko paperilla oleva suunnitelma toteuttamiskelpoinen todellisissa olosuhteissa. Hyvin tehty maastosuunnitelma säästää kustannuksia ja pitää kaikki osapuolet – sähköverkkoyhtiön, maanomistajat, rakennusurakoitsijat ja viranomaiset – tyytyväisinä.

Tämä työ vaatii näkemystä ja erityisosaamista. Siihen ei suoraan koulun penkiltä valmistuta. Pitkästä ja monipuolisesta kokemuksesta sähkönsiirron parissa sen sijaan on korvaamatonta hyötyä.

2000-luvun alussa maastosuunnittelijoista oli suoranaista pulaa, niin myös Oulun Seudun Sähkössä. Tehtävään onnistuttiin rekrytoimaan siihen sangen hyvin sopiva mies, Markku Pöykiö, joka oli työskennellyt yrityksessä vuodesta 1984 saakka verkosto- ja sähköasentajana. Hän tunsu kaikki verkonrakentamisen vaiheet pylväiden pystytyksestä linjojen vetämiseen ja vikojen hoitoon. Pöykiö seurasi tehtävässä vuodesta 1989 saakka työskennellyttä Mauri Skantsia.

”Kun tulee tarve rakentaa uusi linja, ilmajohto tai maakaapeli, tutustun ensimmäiseksi huolellisesti sähkötekniseen suunnitelmaan. Sen jälkeen lähdän paikan päälle maastoon ja arvioin, millaisia haasteita suunnitelman toteuttamisessa on. Erilaisia haittoja voivat olla esimerkiksi eteen tulevat rakennukset ja kasvusto tai sitten jokin kohta maastossa voi olla hankala tai kallis rakentaa, jolloin sen kiertäminen voi olla järkevää. Tämän jälkeen käyn läpi suunnitelmaa maanomistajien kanssa. Jos suunnitelma ei tunnu hyvältä, jokin asia häiritsee silmää tai muuta sellaista, suhtaudumme näihin kannanottoihin hyvin joustavasti. Emme tee mitään väkisin. Vaikka jokin ratkaisu tulisi hieman kalliimmaksi, muutamme yleensä suunnitelmaa maanomistajien toiveiden mukaan. Vasta äärimmäisenä ja erittäin harvinaisena keinona käytössä on pakkolunastusmenettely, jonka aina hyväksyy kunkin kunnan rakennuslautakunta”, Markku Pöykiö kertoo.

Hänen mukaansa maanomistajia askarruttavat lähes aina samat asiat. Menettääkö hän oikeuden maahan? Ei menetä, mutta tiettyjä rajoitteita maankäyttöön tulee. Ne koskevat esimerkiksi rakentamista ja puiden kasvatusta. Velvoitetaanko häntä johonkin? Ei. Kaikesta työstä, kuten raivauksesta, huolehtii urakoitsija. Millä perusteella korvaus maasta määräytyy? Sijainti ratkaisee eli tuleeko linja pellolle, metsään vai pihapiiriin. Jos linja kulkee metsässä, metsänhoitoyhdistys arvioi puun odotusarvon. Linjan ympärillä on aina oltava 6–10 metriä puista vapaata aluetta.

Kun maastosuunnittelu on tehty, kootaan yhteen dokumenttiin mahdollisimman paljon tietoa viranomaiskäsittelyä varten. Rakentamista ei voida aloittaa, ennen kuin tarvittavat luvat on saatu. Hyvin tehty maastosuunnitelma nopeuttaa lupien käsittelyaikoja ja sujuvoittaa viranomaismenettelyä.

Markku on kouluttanut itseään käymällä useita maastosuunnittelun kursseja. Hän sanoo, että omasta taustasta verkonrakennuksen parissa on ollut valtavasti hyötyä. ”Mielestäni kykenen aika realistisesti arvioimaan, mitä pystytään tekemään ja mitä kannattaa tehdä.”

Hyvältä maastosuunnittelijalta vaaditaan erinomaisia neuvottelutaitoja ja psykologista silmää. Työ on luovimista verkonhaltijan, maanomistajan, kunnan ja viranomaisten toiveiden ja vaatimusten ristiaallokossa. Kun jo suunnitteluvaiheessa löydetään maanomistajan kanssa yhteinen sävel, se näkyy aina sutjakkaassa rakentamisessa. Tämän Markku Pöykiö tietää hyvin.

”Homma on sopinut minulle, koska tykkään raatailla. Ihmisiä oppii lukemaan. Ja vaikka porisenkin mukavia, pyrin koko ajan määrätietoisesti maaliin. Kaiken taustalla on tietysti luottamus ja näkemys siitä, että etu on yhteinen.”

Supliikkimies on urallaan törmännyt monenlaisiin tilanteisiin, joista tarinoita riittää. Kaikki niistä eivät ole painokelpoisia, mutta kerrotaanpa tässä yksi Markun nuoruusvuosilta. Markku oli tullut taloon tekemään sähköasennusta,

Eikö laitettaisi naapurin pellolle?

Sähköasentajana vuosina 1960–1988 toiminut Erkki Saikkonen kirjoitteli muistiin värikkäitä tarinoita uransa varrelta. Yksi niistä kertoo tapauksesta, jossa etsittiin paikkaa uudelle muuntajalle ja sähkölinjalle.

Talon isäntä: ”Olen meinannut soittaa kylluuttaa taikka käyvä sanomasa sinulle sähkömies, kun kuivausaikana valot vilkkuu ja töllötin viiruja heittää ruutuun.”

Saikkonen: ”Jaa, että teilläkin sähkö heikkoilee. On tullut jo valituksia naapureiltasi, joten lähdin tutkimaan

asiaa. Laitoksemme insinööri vähän ennakkoon piirteli paperille uutta muuntoaseman paikkaa. Hän kaavaili sitä tuohon teidän pellonlaitaan.”

”Jaa, ettäkö mejän pellolle?”

”Olen jo käynyt katsomassa tuossa parin sadan metrin päässä sarkojen päistää. Siinä olisi hyvä paikka appeerille. Kirkko keskellä kylää, niin kuin sanotaan.”

”Hei kuule kipinä. Tuossa saan metrin päässä on naapurin pelto, siinä on sopivampi paikka. Mejän pellolle et enää pylvaitä lisää!”

Avuksi keskusteluun otettiin emäntä, joka tuumasi, että taitaa aviomies vaan haluta naapurille änskää tehdä. Saikkonen ehdotti, että jos hän käy laittamassa kepit sinne, mihin suurjännitelinja ja muuntaja olisivat tulossa ja isäntä lähtisi sitten mukaan tarkentamaan suunnitelmia, hän kun tuntee peltonsa parhaiten. Näin sitten tehtiin ja muuntajanpaikka löydettiin yhteisymmärryksessä. Emännän kulta-mokka kruunasi sopimuksen kirjoittamisen pirtinpöydän ympärillä.

kun hehkeä emäntä ilmestyi ilmoittamaan pienestä sähköongelmasta. Hiustenkiharrin ei toiminut.

”Onko siinä johto poikki”, Markku kysyi. ”En minä tiedä, se kun vaan ei toimi”, vastasi emäntä. ”No katsotaanpa sitä.” ”Se on tuolla makuuhuoneessa.” ”No toisitko sen tänne.” ”Ei, kyllä sinun täytyy tulla sitä tuonne makuuhuoneeseen katsomaan”, emäntä kujersi.

Energiapolar-yhteistyöllä tavoiteltiin koko Pohjois-Suomen kattavan sähkönmyyntiyhtiön perustamista.

Kumppani löytyikin Lapista

Oulun Seudun Sähkö otti seuraavan askeleen liittoutumisstrategiansa toteuttamisessa vuonna 2003. Silloin Suomen Energiakauppa Oy sekä Lapissa ja Koillismaalla toiminut Isommus-Energia Oy yhdistyivät Energiapolar Oy:ksi. Näin syntyi Suomen viidenneksi suurin sähkönmyyntiyhtiö. Samalla vaihtui jälleen sähkönmyyjän nimi asiakkaan sähkölaskussa.

”Oulun Seudun Sähkön osuus yhtiöstä oli 13 prosenttia, ja odotukset toiminnalle ymmärrettävästi suuret. Määrittelimme päätoimialueeksi Pohjois-Suomen, mutta olimme edelleen valmiita myymään sähköä muuallekin Suomeen”, Energiapolarin myyntijohtajaksi siirtynyt Jukka Kaarre muistelee.

Fuusiota olivat edeltäneet neuvottelut useiden naapurisähkyhtiöiden kanssa. Niissä kaikissa tavoiteltiin sähkönmyyntitoimintojen yhdistämistä. Oulun Seudun Sähkön päämääränä oli todella suuren myyntiyhtiön synnyttäminen Pohjois-Suomeen.

Muuntajien siirtäminen on aina haastava prosessi.

Pohjoisen naapurin Isommus-Energian kanssa neuvottelut sujuivat alusta lähtien hyvin ja asioista vallitsi suuri yksimielisyys. Jouko Simosen mukaan tähän vaikuttivat yhtiöiden samankaltainen yrityskulttuuri ja näkemys tulevaisuudesta, aikaisemmat hyvät kokemukset keskinäisestä yhteistyöstä sekä asiakaskuntien samankaltaisuus. Lisäksi molemmat myyntiyhtiöt olivat täysin velattomia ja niiden osaomistaja oli Fortum.

Pitkään oli viritelty yhteistyötä myös Oulun Energian kanssa. Näin oli tapahtunut jo ennen Suomen Energiakauppa Oy:n syntyä. Pohjois-Pohjanmaan Liiton vuonna 1997 tekemän selvityksen pohjalta tavoitteeksi oli asetettu muodostaa Koillis-Pohjan Sähkön, Revon Sähkön, Oulun Energian ja Oulun Seudun Sähkön yhteinen maakunnallinen myyntiyhtiö. Hanke kaatui Oulun Energian haluttomuuteen muiden ollessa valmiita yhteistyöhön. Simosen mukaan oli virhe, ettei silloin perustettu maakunnallista sähkönmyyntiyhtiötä ilman Oulua. Nyt kuitenkin saatiin balsamia haavoille, kun Energiapolar käynnisti toimintansa.

Energiapolar jatkoi keskusteluja yhteistyömahdollisuuksista Oulun Energian myyntiyhtiön Oulun Sähkönmyynnin kanssa. ”Pitkällä juoksulla kannattaa miettiä, miten myyntitoiminnot saadaan vielä isompiin kuvioihin. Tällainen yhteisrintama olisi kaikkien pohjoisten sähköyhtiöiden etu”, totesi Oulun Seudun Sähkön uudeksi toimitusjohtajaksi valittu Risto Kantola sanomalehti Kalevassa syyskuussa 2003. Kantola perusteli suurempien kuvioiden tarvetta ulkopuolisten toimijoiden aktiivisuuden lisääntymisellä. Esimerkiksi saksalainen energijätti E.ON oli tuolloin hankkinut omistukseensa Espoon Sähkön, Joensuun Energian ja Graninge Kainuun eli entisen Kainuun Sähkön.

”E.ON:lla on aika aggressiivinen leviämis- ja kasvamispolitiikka. Meidän suomalaisten ja pohjoisten yhtiöiden kannattaisi kaikissa ratkaisuisa miettiä, kuinka vahvoja olemme suhteessa kansainvälisiin kilpailijoihin”, Kantola totesi.

Energiapolarin syntyminen ja synnytysvaihe herättivät runsaasti mielenkiintoa ja kärkeäkin keskustelua alan piireissä. Kun kierrokset kuumenivat, myös suuren yleisön mielenkiinto heräsi. Lapin Kansa -lehti kirjoitti tammi-kuussa 2003: ”Energiapomot nokittelevat toisiaan. Hinnankorotukset tuovat sähkömarkkinoille muutakin hermoilua kuin yhä kalliimpia sähkölaskuja maksavan kuluttajan tuskan. Sähköyhtiöiden bossit intoutuvat nakkelemaan toisilleen kuin turkkilaiset torikauppiat.”

Kaleva puolestaan otsikoi, että Oulun kaupunki pettyi Oulun Seudun Sähkön valintaan. Oulun kaupunginvaltuuston ja Oulun Sähkönmyynti Oy:n hallituksen puheenjohtajan Jorma Yypänahan mukaan Oulun Seudun Sähkölle olisi löytynyt kumppani lähempääkin kuin Lapista. Lehden tietojen mukaan ratkaisu sieppasi Oulun Energiaa niin pahoin, että se aikoi aloittaa näyttävän myyntikampanjan Oulun ympäristökunnissa. Oulun Energian asiakaslehdestä Ouluvoimasta otettaisiin sitä tukemaan 50 000 kappaleen lisäpainos.

Rantalakeus-lehti kommentoi käytyjä keskusteluja toteamalla, että Oulun kaupungin päättäjien uho ei välttämättä lupaa hyvää lopputulokselle. Lehden mukaan Jorma Yypänaho olikin jo pehmentänyt kärkevimpä lausuntojaan toteamalla, että oululaistenkin on katsottava itseään peilistä. ”Jos et ole meidän puolellamme, olet meitä vastaan -asenne ei toimi. Yhteistyö ei millään alalla voi perustua vahvemman saneluun. Näin ei varmasti ole sähköyhtiöiden eikä seutuyhteistyönkään osalta”, lehti kirjoitti.

Vauhti vain paranee

Vuodesta 1986 saakka Oulun Seudun Sähköä johtanut ja sitä monella tavalla uudistanut ja vahvistanut Jouko Simonen jäi eläkkeelle energianeuvoksena elokuun lopussa 2003. Kaikissa ennakoinneissaan alan tulevaisuuden kehityssuunnista Simonen oli osunut oikeaan, ja hänen viitoittamallaan strategisella polulla – monialaisuus, kumppanuus, ydintoimintoihin keskittyminen ja oman tuotannon vahvistaminen – yhtiötä on johdettu myös tästä eteenpäin.

Viimeisessä vuosikertomuskatsauksessaan Simonen kirjoitti sähkönmyynnin kansainvälistymisestä ja keskittymisestä. Ympäri Eurooppaa suurimmat energiayhtiöt olivat alkaneet kasvaa, vahvistua ja vallata uusia markkinoita sen jälkeen, kun sähkömarkkinat vähitellen olivat vapautuneet kaikissa maanosamme suurimmissa maissa. Esimerkkejä näistä olivat ranskalainen EDF, saksalaiset E.ON ja RWE, italialainen Enel ja ruotsalainen Vattenfall. Niistä

Pullat kurkkuun

Sähköasentaja Erkki Saikkonen muisteli, kuinka tärkeää oli aina säilyttää hyvät suhteet sähkönkäyttäjiiin. Harvoin maaseudulla vihaisia haukkuja tuli, mutta leikkimielisiä letkautuksia emänniltä aina silloin tällöin.

”Ensi kerran, kun sähkömies ajaa Mokallaan talon ohi, minä pysäytän sen ja tukin keskenpaistuneet pullat sen kurkkuun, kun katkaisi muuntajalta virran juuri, kun olin laittanut pullat uuniin.”

EdF:llä, E.ON:llä ja Vattenfallilla oli jo osansa Suomen sähkömarkkinoista vuonna 2003.

Suomessa ala oli kilpailun vapauttamisen jälkeen alkanut selvästi keskittyä. Vaikka sähkönsiirtoa harjoitettavia verkkoyhtiöitä oli edelleen noin sata, neljä suurinta niistä omisti yli puolet koko sähkönsiirtomarkkinasta. Sähköntuotanto oli keskittynyt tätäkin nopeammin. Neljä suurinta sähköntuottajaa omisti yli 70 prosenttia tuotantokapasiteetista. Pieniä paikallisia tuottajia oli silti vielä runsaasti.

Simonen korosti suuruuden ja synergiaetujen lisäksi mielikuvatekijöiden merkitystä tulevaisuuden kilpailussa. Asiakasuskollisuuden kasvattamisen ja tuotevalikoiman laajentamisen hän näki lähiaikojen tärkeimpinä tavoitteina.

Jouko Simonen jätti jälkeensä suuret saappaat, mutta niitä täyttämään löytyi täsmälleen oikea mies. ”Energiaa on virrannut Risto Kantolan suonissa jo 1980-luvulta lähtien. Kaikki alan toimijat taitavat olla tuttuja tälle miehelle, sen verran vahva hänen taustansa energiapiireissä on.” Näin esitteli uutta toimitusjohtajaa Rantalakeus-lehti.

Kuusamossa syntynyt Kantola opiskeli diplomi-insinööriksi Lappeenrannan teknillisessä korkeakoulussa. Oulun Energian palveluksessa hän työskenteli ensimmäisen kerran 1984–1986, jolloin hän teki samalla diplomityönsä. Sen jälkeen työpaikkoja olivat Ekono Oy Helsingissä, Pohjolan Voima Oulussa ja uudelleen Oulun Energia vuodesta 1995 elokuuhun 2003. Viime vaiheessa Kantola oli tuotannosta vastaava johtaja ja toimitusjohtajan varamies. Näin historia toisti itseään, sillä Oulun Energian varatoimitusjohtajan paikalta tuli myös edellinen toimitusjohtaja.

”Aiemmassa työssäni volyymit olivat suurempia, mutta uudessa työssäni tehtäväkenttä on paljon laajempi. Toimitusjohtaja on aina toimitusjohtaja”, kommentoi Kantola siirtymistään. ”Rehellisesti sanoen en tuntenut yritystä kovin hyvin. Osuustoimintakin oli minulle uusi tuttavuus. Firmalla oli kuitenkin tosi hyvä maine ja näin, että se oli vahvalla kehityksen polulla. Oulun Seudun Sähkö ei ollut tehnyt yhteistyötä entisen työnantajani Oulun Energian kanssa. Päinvastoin, meillä oli todellinen kilpailutilanne sähkönmyyntissä. Kun Oulun Energia perusti oman sähkönmyyntiyhtiön, se havitteli osakkaaksi myös Oulun Seudun Sähköä. Tämä oli kuitenkin ehtinyt muutama vuosi aiemmin perustaa Suomen Energiakauppa Oy:n yhdessä Fortumin kanssa.”

Kantola kertoo, että Oulun Seudun Sähkön ostamistakin väläyteltiin, mutta sehän ei osuustoiminnallisen yrityksen kohdalla ollut mahdollista. Yhteistyötavoitteille tuli sitten oululaisten näkökulmasta kolaus, kun Oulun Seudun Sähkö meni kimppaan lappilaisten energiayhtiöiden kanssa ja Energiapolar syntyi.

”Itse olin koko ajan mahdollisimman laajan yhteistyön kannalla, mutta kauan meni ennen kuin se lopulta toteutui”, Kantola kertoo viitaten tuleviin tapahtumiin.

Ensitöikseen mies linjasi, että oman sähköntuotannon määrää lisättäisiin johdonmukaisesti. Strategiana olisi panostaa entistä selkeämmin uusiutuviin ja hiilidioksidipäästöistä vapaisiin energialähteisiin. Vahvoja liittoutumia solmittaisiin vielä merkittävästi lisää. Kantolan toimitusjohtaja-aikana hyvään nousukiitoon päässeen Oulun Seudun Sähkön vauhti kiihtyi ja nousukulma jyrkkeni.

Vuonna 2003 toimitusjohtajana aloittaneen Risto Kantolan missiona on ollut tehdä osuustoiminnallisesta yritysmuodosta Oulun Seudun Sähkölle todellinen kilpailuetu.

Jäsenyys kunniaan

Oulun Seudun Sähkö on osuuskuntamuotoinen yritys, tarkemmin sanoen keskusosuuskunta eli toisen asteen osuuskunta, jonka omistavat sen jäseninä olevat paikalliset sähköosuuskunnat. Näihin sähköosuuskuntiin voivat liittyä jäseniksi kaikki henkilöasiakkaat, joiden sähkönkäyttöpaikka on Oulun Seudun Sähkön toimialueella. Jäsenyys avaa tien etuihin ja vaikuttamismahdollisuuksiin yrityksessä.

Vuonna 2000 paikallisten sähköosuuskuntien määrä kasvoi kolmella, kun sellaiset perustettiin Kempeleeseen, Utajärvelle ja Vaalaan. Kaikkiin näihin kuntiin sähköä oli toki toimitettu jo aiemmin, mutta nyt kotitalouksille tuli mahdolliseksi liittyä Oulun Seudun Sähkön jäseneksi oman paikallisen osuuskunnan kautta. Liittyminen tehtiin äärimmäisen helpoksi: pelkkä puhelinsoitto riitti. Tavoitteena oli, että jokainen sähkönkäyttäjä olisi jäsenenä omassa osuuskunnassaan.

Jäsenkunta ei kuitenkaan kasvanut vielä tuolloin toivotulla tavalla. Risto Kantola osallistui toimitusjohtajaksi tultuaan kaikkiin jäsenosuuskuntien kokouksiin. Hän huomasi, että osanottajia oli vähän ja he olivat valtaosin iäkkään puolaisia. Jäsenten yhteismäärä tuossa vaiheessa oli vain noin 3 000.

”Muistan ajatelleeni, että kohta meiltä häviävät jäsenet ja sitä myöten omistajat. Kuitenkin potentiaalisia uusia jäseniä oli toimialueella paljon. Oli siis alettava tekemään töitä jäsenhankinnan eteen tavoitteena osallistuva ja aktiivinen jäsenkunta.”

Kantola ymmärsi, että osuustoiminnasta löytyy liiketoiminnan johtolanka. Kasvattamalla jäsenmäärää voitiin kasvattaa myös bisnestä, ovathan jäsenet osuuskunnan tärkeimpiä asiakkaita, ja palveluiden ja etujen tuottaminen heille on samalla koko osuuskunnan olemassa olon tarkoitus. Ensimmäiseksi tavoitteeksi asetettiin rohkeasti 10 000 jäsentä.

”Jäsenyyttä alettiin toden teolla markkinoida vuodesta 2004 alkaen Valokaa-ri-asiakaslehdessä. Vuonna 2006 vuosikertomuksessa oli ensimmäisen kerran oma aukeama jäsenyydestä ja sen eduista. Tämän jälkeen vuosikertomusta jaettiin pitkään postitse kaikille jäsenille”, kertoo Tarja Ollikainen, jonka vastuulla jäsenasioiden markkinointi oli.

”Vuosina 2006–2012 järjestimme suuria jäsentapahtumia useilla paikkakunnilla osuuskuntien kokousten yhteydessä. Niihin olivat kaikki jäsenet tervetulleita, ja kyllä he myös kutsuun vastasivat. Parhaimmillaan osallistujia oli yhteensä lähes pari tuhatta. Tarjoilussa ei pihistelyä ja myös esiintyjät olivat huippuluokkaa. Monille on jäänyt mieleen esimerkiksi Lumijoen oman tytön Johanna Kurkelan esiintymiset.”

Tapahtumia järjestettiin, kunnes ne paisuivat niin suuriksi, ettei toimialueelta enää löytynyt tiloja, joihin kaikki halukkaat olisivat mahtuneet. ”Niinpä päätimme luopua isoista tilaisuuksista ja sijoittaa niihin käytetyn rahan jäsenalennusten kehittämiseen”, Tarja Ollikainen muistelee.

Tavoite saavutettiin ja 10 000 jäsenen raja rikottiin jo vuonna 2007. Kriittinen piste oli nyt ohitettu. ”Tämän jälkeen lähdimme systemaattisesti nostamaan jäsenalennusta, joka aluksi oli pennipohjainen ja muutettiin sitten prosenttipohjaiseksi. Minulle vahvistui koko ajan se ajatus, että kun olemme osuuskunta, meidän pitää lunastaa osuuskuntana olemisen oikeutus. Tämä tarkoitti selkeitä jäsenetuja. Korostin edeltäjäni tavoin kuitenkin koko ajan, että jäsenetuja voidaan jakaa vain, jos yrityksen toiminnasta jää ylijäämää eli se tuottaa voittoa. Kehittämiseen ja kunnossapitoon täytyy aina jäädä oma siivunsa”, Risto Kantola toteaa.

Hänen mukaansa tässä maassa riittää savuavia osuuskuntaraunioita, joissa tämä tosiasia unohdettiin. Mutta silloin kun osuuskunta on riittävän vahva ja kannattava, sillä on todella hyvät mahdollisuudet tuottaa edullisia palveluita,

jopa kaikkein edullisimpia. Osuuskunnan ei tarvitse maksaa osinkoja omistajilleen, vaan koko ylijäämä voidaan käyttää toiminnan kehittämiseen ja jäsenetujen tuottamiseen.

”Nämä ajatukset on allekirjoittanut keskusosuuskunnan hallinto, jota on vuosien aikana siunattu uudistusmielisillä ja eteenpäin katsovilla avainhenkilöillä”, Kantola kiittelee.

Jäsenkuntaan panostamalla Risto Kantola itse asiassa toteutti tehokkaasti ja konkreettisesti Jouko Simosen teesejä siitä, että mielikuvatekijöillä on tulevaisuuden kilpailussa ratkaisevan tärkeä merkitys ja että asiakasuskollisuuden kasvattaminen on yksi yrityksen tärkeimmistä tehtävistä. Positiivisen muistijäljen hienot tapahtumat ja näyttävä markkinointi varmasti jättivät. Ja mikäpä lisäksi asiakasuskollisuutta enemmän kuin vuosi vuodelta paranevat jäsenedut.

Hallituksen puheenjohtaja Arto Marttila näkee asian myös niin, että jäsenkunta pienentää bisnesriskiä. Jäsenet ovat parhaita asiakkaita siitäkkin syystä, että he ovat ostouskollisia. Kaikissa tutkimuksissa Oulun Seudun Sähkö on pärjännyt tässä asiassa erittäin hyvin.

Tarja Ollikainen vahvistaa asian. Asiakas- ja tunnettuustutkimusten mukaan Oulun Seudun Sähkö on toimialueellaan tunnetuin energiayhtiö ja selkeä ykkösvalinta. ”Onnistuneella markkinoinnilla on tässä toki osuutensa, mutta yhtä tärkeää on se, että haluamme olla lähellä asiakkaita ja pidämme heihin jatkuvasti yhteyttä monien eri kanavien kautta.”

Panostus oman jäsenkunnan laajentamiseen oli viisas valita. Myyntiyhteistyöllä saavutettiin toki näkyvyyttä ja monia kustannus- sekä synergiaetuja, mutta tavoite saada runsaasti asiakkaita muualtakin kuin omalta toimialueelta osoittautui vaikeaksi. Oma jäsenkunta oli siis se voimavara, johon nyt yhä selvemmin nojaututtiin.

Osaava hallinto avartaa näkökulmaa

Perehdyttyään asiaan Risto Kantola ymmärsi yhtä selvemmin, että osuuskunta yritysmuotona on ollut ja voi edelleen olla kilpailuetu alalla, jolla julkinen omistus on hyvin yleistä.

”Saatoimme tehdä päätöksiä ilman kuntapolitiikointia ja julkista byrokratiaa – muun muassa useita sellaisia rakennemuutoksia, joihin muilla ei ollut kantaa lähteä. Tästä esimerkkejä ovat verkoston rakennus- ja korjaustöiden ulkoistus ja sen jälkeen monet rakenteelliset virtaviivaistukset ja toimialalaajennukset. Toimimme joustavasti ja pystymme tekemään investointeja myös perinteisen toimialueemme ulkopuolelle. Tällainen on julkisesti omistetussa sähköyhtiössä vieras ajatus.”

Vuorovaikutusta jäsenten kanssa

”Vaikka osallistujamäärät, megawattit ja muut luvut olivat suuria, tunnelma tapahtumissa oli hyvin leppoisaa.” Näin kerrottiin asiakaslehti Valokaassa vuonna 2011, kun Oulun Seudun Sähkön järjestämät jäsen-tapahtumat olivat jälleen kerran saaneet väen liikkeelle. Osuuskuntien kokoukseen ja jäseniltään Kempeleeseen oli saapunut noin 800 ja Rokualle noin 700 jäsentä. Kuulijat saivat tietoa niin 90-vuotiaan Oulun Seudun Sähkön historiasta kuin energiamarkkinoiden nykytilasta ja tulevaisuuden näkymistä. Virallisen osuuden jälkeen siirryttiin notkuvien pitopöytien äärelle seurustelemaan vapaamuotoisesti. Lehdessä todettiin, että Oulun Seudun Sähkö ei tarvitse norsunluutorneja toimiakseen, vaan läsnäolo ja vuorovaikutus ovat olennainen osa osuuskuntatoimintaa.

Joskus osuustoiminnallisia yrityksiä on syytetty päätöksenteon hitaudesta, onhan osuuskunnan rakenne moniportainen. Ylintä päätösvaltaa käyttää osuuskuntakokous, johon omistajajäsenet valitsevat edustajansa. Osuuskuntakokous valitsee hallintoneuvoston jäsenet, jotka puolestaan valitsevat hallituksen jäsenet.

Oulun Seudun Sähkössä kaikesta energialiiketoiminnasta vastaavat konsernin yritykset. Jäsenosuuskunnat ovat hallinnollisia elimiä. Voidakseen vaikuttaa henkilön on oltava jäsen jossakin paikallisessa sähköosuuskunnassa.

”Tällainen rakenne voi olla hyvin tehokas, kun sen tärkeimmissä tehtävissä on kyvykkäitä ihmisiä. Osuuskunta voi toimia yhtä ketterästi ja notkeasti kuin mikä tahansa yksityinen yritys. Osakeyhtiöihin nähden sen etu on, että voittoja ei tulouteta toiminnan ulkopuolelle, vaan kaikki käytetään vakaan toiminnan turvaamiseen pitkällä tähtäimellä”, Kantola miettii.

Jos ovat energiayhtiön kaikki työntekijät alan ammattilaisia, löytyy hallinnosta puolestaan mitä monipuolisin kattaus eri alojen osaamista monilta yhteiskuntasektoreilta. Esimerkiksi neljä viimeintä hallituksen puheenjohtajaa ovat kaikki tuoneet mukanaan erityisosaamista, josta on ollut yritykselle selvää hyötyä.

Hallituksen puheenjohtajana vuonna 2020 aloittanut Arto Marttila on menestynyt yrittäjä, ICT-alan asiantuntija ja taloushallinnon osaaja. Vuosina 2017–2019 hallitusta johtaneella Voitto Uusimäellä on 25 vuoden tausta yrittäjänä. Hänen omistamansa insinööritoimisto on erikoistunut talotekniikan ja energia- tehokkuuden suunnitteluun ja konsultointiin, mikä liittyy läheisesti Oulun Seudun Sähkön palveluihin. Ossi Sainila toimi hallituksen puheenjohtajana vuosina 2011–2016. Hän on koulutukseltaan sähköasentaja ja työskennellyt pitkään Suomen vanhimmassa sähköliikkeessä, Hammarin Sähkössä, sen Limingan myymälän päällikkönä. Pitkäaikaisin puheenjohtaja Eero Holma (1996 –2009) on paitsi autoinsinööri ja katsastus- sekä vahinkotarkastaja, myös vaikuttanut pitkään Kempeleen kunnallispolitiikassa mm. kunnanhallituksen puheenjohtajana.

Hallituksen pitkäaikaisin jäsen Jukka Matinelli (hallituksessa 1986–2018) kertoo, että hänet valittiin hallitukseen ”kahdella mandaatilla”: nuorien edustajana ja maanviljelijöiden puhemiehenä. ”Nuoruus ehti hallitustaipaleen aikana haihtua, mutta viljelijöiden näkemyksiä toin esiin loppuun saakka”, Matinelli lohkaisee.

”Keskustelu hallituksessa oli aina asiallista, mitään poliittista vääntöä ei ollut ja jokainen saattoi esittää oman mielipiteensä. Tavallisen sähkönkuluttajan asemaan osattiin mielestäni asettua. Oli hienoa olla mukana yrityksessä, jonka toiminnassa tapahtui iso kehitys ja muutos sähkönjakelijasta monitoimialaiseksi energiayhtiöksi”, Matinelli toteaa.

Voitto Uusimäki pitää Oulun Seudun Sähkön suurena vahvuutena nopeaa ja selkeää päätöksentekojärjestelmää. Asiat valmistellaan huolella ja pieni, ket-

Ossi Sainila (vas.), Eero Holma ja Jukka Matinolli ovat pitkäaikaisia vaikuttajia Oulun Seudun Sähkön hallinnossa. Kuva on otettu Tyrnävän kirjastossa, jossa alkujaan sijaitsti Tyrnävän Osuusmeijeri, yksi Oulun Seudun Sähkön perustajajäsenistä.

terä hallitus voi tehdä nopeitakin päätöksiä. Päätöksenteko hallituksessa on ollut yksimielistä.

”Hallitus on keskeinen päätöksentekofoorumi, mitä tulee yrityksen liiketoimintaan. Monenlainen osaaminen on hallituksen toiminnassa voimavara, kun näkökulmia päätettäviin asioihin tulee monista lähtökohdista.”

”Tällä hetkellä keskusosuuskunta järjestää keskitetysti osuuskuntakokoukset. Tämä on ollut hyvä muutos toiminnan sujuvoittamisen kannalta. Oulun Seudun Sähkö on koko lailla keskusosuuskuntavetoinen yritys, mutta jokaisella jäsenellä on hyvät vaikuttamismahdollisuudet riippumatta siitä, mihin paikallisosuuskuntaan hän kuuluu. Meidän hallinnon ihmisten tärkeä tehtävä on toimia silminä ja korvina jäsenistöön päin ja välittää heidän toivomuksiaan, näkemyksiään ja ideoitaan päätöksentekijöille. Kyllä jäsenen ääni meillä kuuluu”, Arto Marttila vakuuttaa.

Jäsenten merkitys ja osuustoiminnallinen yritysmuoto kilpailuetuna nostettiin ensimmäisen kerran Oulun Seudun Sähkön visioon vuonna 2006. Visiossa todettiin, että Oulun Seudun Sähkö on alan innovatiivinen edelläkävijä, jonka jäsenet kokevat hyötyvänsä osuustoimintamallista ja kilpailukykyisistä hinnoista.

Mies maastossa

AMMATTILAISIA
TYÖNSÄ ÄÄRESSÄ

"Tässä hommassa saa liikkua luonnossa. Hiki työn puolesta kuuluu luontaisetuihin", veistelee maastosuunnittelija Markku Pöykiö.

Nuori sähköasentaja astui Oulun Seudun Sähkön palvelukseen 8. lokakuuta 1984. Ensimmäinen tehtävä oli toimia verkostoasentajana Tyrnävän seudulla. Tuohon aikaan Markun työ oli vielä nykyistäkin fyysisempää ja työskentelyolosuhteet toisinaan anka-

rat. 80-luvun lopulla pakkaset paukkuivat Pohjois-Pohjanmaalla toden teolla. Pitkä pakkaskausi ylikuormitti muuntajia. Osa niistä särkyi ja sulakkeita paloi roppakaupalla.

"Eräänä jouluna vikoja oli niin paljon, etten ehtinyt olla kotona ollenkaan, en edes saunassa käydä", hän muistelee.

Verkoston rakentaminen oli tuohon aikaan rankkaa työtä, josta suuri osa tehtiin lihasvoimin. Pylväiden pys-

tytystä ja uusimista. Ilmajohtojen ja myöhemmin maakaapeleiden vetoa. Liittymien rakentamista ja vikojen hoitoa. Tätä kaikkea kuului Markun toimenkuvaan.

Kesäisin tehtiin niin paljon uutta kuin ehdittiin ja talvisin saneerattiin vanhaa. Tänä päivänä verkkojen rakentajilla on apunaan koneita joka lähtöön, ja yhteistyökumppanit eli urakoitsijat hoitavat rakentamisen käytännössä.

Yksin ja yhdessä

2000-luvun alussa verkkojen rakennus- ja viankorjaustoiminta ulkoisettiin Pohjoistec Oy -nimiselle yritykselle, josta myöhemmin tuli Eltel Oy. Näin vaihtui myös Markun työnantaja ja pian myös työtehtävät, kun hänet houkuteltiin maastosuunnittelijaksi. Tähän tehtävään sopivista henkilöistä oli tuolloin kova pulaa.

”Lupasin olla kolme viikkoa, vaan pitemmäksihän tuo komennus on vierähtänyt”, mies naurahtaa.

Vuonna 2009 Oulun Seudun Sähkössä aukesi maastosuunnittelijan paikka. Rekrytoiduksi tuli Pöykiö, jonka luontaiset edellytykset tehtävään olivat mitä parhaimmat. Hän pääsi nyt suunnittelemaan sitä, mitä oli aikaisemmin ollut rakentamassa. Sosiaalisesti lahjakkaalta mieheltä löytyy myös niitä taitoja, joita tarvitaan, kun neuvotellaan moniin eri suuntiin ja perustellaan yhteistä etua.

”Toisaalta tykkään olla yksin – maastossa kaverina on vain pohjoinen luonto. Mutta muilta osin tämä on todellista tiimityötä, jossa saa olla tekemisissä monenlaisten ihmisten kanssa: maanomistajien, urakoitsijoiden, kaupunkien ja kuntien, ELY-keskusten ja tietysti Oulun Seudun Sähkön omien projektivastaavien. Heitä ovat Petri Seppälä, Jonne Laurila ja Kari Salmela. Teen paljon yhteistyötä myös verkostoinsinööri Tatu Kurosen sekä asentajien Jarmo Marinin ja Raimo Henttusen kanssa.”

Ratkaisevimpia ja usein myös haastavimpia ovat neuvottelut maanomistajien kanssa.

”Alkuun pääsee aina hyvin, kun kurvaa pihaan Oulun Seudun Sähkön autolla. Firman täällä tuntevat kaikki ja maine on hyvä.”

Hyvä maastosuunnitelma on Pöykiön mukaan selkeä ja loppuun asti mietitty. Luvat ovat kunnossa, kaikki maaston haitat selvitetty, eikä avoimia kysymyksiä ole jäänyt.

Työajastaan Markku viettää noin 70 prosenttia maastossa ja loput tietokoneen ääressä toimistolla. Työvälineet ovat kehittyneet hänenkin ammattisaan. Aiemmin tärkeimpiä olivat rullamitta ja kiikari. Nyt mukana kulkevat käsi-GPS, etäisyysmittari ja astekompassi. Talvella matkassa ovat aina sukset ja lumikengät.

Mieluinen työpaikka

Markku Pöykiö on innostunut liikunnasta myös vapaa-ajallaan. Virtaa miehellä riittää, sillä harrastuksiin kuuluvat juokseminen, pyöräily, hiihto, kuntosalisekä hirven metsästys. Usein hän on primus motor myös monenlaisissa työpaikalla toteutettavissa kuntotempauksissa. Vapaa-aika vierähtää myös mökillä Syötteellä. Perheeseen kuuluvat vaimo sekä jo omillaan asuvat tytär ja poika.

Oulun Seudun Sähkötä mies kehuu todella viihtyisäksi työpaikaksi.

”Työkaverit ovat mukavia, huumorintajuisia ja kannustavia, eikä päälliköitäkään voi moittia”, hän myhäilee.

PUHDASTA ENERGIAA OMALLA TUOTANNOLLA

loiset ulkoilmamihmiset. Hurjimmat hiihtäjät. Vuonot ja vuoret. Taidokkaasti kudotut villapaidat. Korkea elintaso. Kuningasravut ja punakylkinen jäämerenlohi. Siinä asioita, jotka mielikuvissamme liitämme Norjaan. Pohjoinen naapurimme on osannut huolehtia maakuvastaan. Ja taloudestaan. Toukokuussa 2020 Norjan öljyrahastoihin oli kertynyt säästöjä noin 200 000 euroa jokaista maan asukasta kohden. Meillä Suomessa oli samaan aikaan valtionvelkaa yli 20 000 euroa per kansalainen.

Valtavilla öljyvaroillaan Norja ei suinkaan tyydytä omaa energiantarvettaan, vaan se vie kaiken Pohjanmerestä pumppaamansa mustan kullan ulkomaille. Samaan aikaan kun useat maat tekevät lujasti töitä korvatakseen energiantuotannossa uusiutumattomat luonnonvarat uusiutuvilla, ne tarvitsevat vielä pitkään öljyä ylimenokauden mahdollistamiseen. Norja sen sijaan tuottaa omasta energiantarpeestaan 90 prosenttia vesivoimalla. Tätä kansallisaarrettaan se ei hevin myy ulkomaille. Poikkeus kuitenkin vahvistaa säännön.

Keväällä 2003 tunnelma Oulun Seudun Sähkön toimitiloissa oli kihelmöivän sähköinen. Samanlainen innostus vallitsi Vantaalla ja Turussa. Suomalaisen energiayhtiöiden muodostamalle konsortiolle oli yllättäen avautunut mahdollisuus ostaa vesivoimaa Norjasta. Siellä toimineen Eastern Norge Svartisen -nimisen yrityksen emoyhtiö, texasilainen energijätti TXU Europe, teki konkurssin ja sen omaisuutta realisoitiin kansainvälisessä huutokaupassa. Voimansa yhdistämällä suomalaisyhtiöt – Oulun Seudun Sähkö, Vantaan Energia ja Turku Energia – onnistuivat hankkimaan koko osakekannan haltuunsa.

Vuonna 2003 Oulun Seudun Sähkö ryhtyi ostamaan vesivoimaa Norjasta. Ensimmäinen kohde oli kallioon louhittu Svartisenin vesivoimala.

kannattaa ostaa aina, kun siihen tulee tilaisuus.

Kaleva päätyi pääkirjoituksessaan spekuloidaan kauppahintaa: ”Tietävästi Oulun Seudun Sähkön yhdessä Turku Energia Oy:n ja Vantaan Energia Oy:n kanssa 50 vuodeksi hankkima 26,1 prosentin osuus pohjoisnorjalaisessa Meloyn kunnassa sijaitsevasta kallioon louhitusta vesivoimalasta maksaa 201,5 miljoonaa euroa. Siitä laskien Oulun Seudun Sähkön noin 15 prosentin osuus tekee 30 miljoonaa euroa. Silti yhtiön omistajat voivat olla ilmeisen tyytyväisiä, tyydyttihän kauppa myös Turun päättäjiä. Kaupungissa arvioidaan Turku Energian arvon ja kilpailukyvyyn paranevan kaupan myötä. Samoin käy varmasti Oulun Seudun Sähkölle.”

Jouko Simonen ei myöntänyt eikä kieltänyt lehden arviota kauppasummasta. Hän totesi mystisesti, että olivatpa arviot hinnasta liian pieniä tai suuria, ne menevät joka tapauksessa metsään.

Svartisen-kaupat olivat uniikki tilaisuus saada Norjasta näin pitkäaikainen sopimus. Pian voimaan tuli laki, jonka mukaan muut kuin Norjassa julkisesti toimivat yhtiöt eivät voi tehdä yli 20 vuoden mittaisia sopimuksia vesivoiman hankkimiseksi maasta.

Maailman puhtainta energiaa

Onko olemassa sellaista tapaa tuottaa energiaa, joka on täysin saasteeton, jossa on erittäin hyvä hyötysuhde, johon ei liity minkäänlaisia turvallisuusuuhkia ja joka ei aiheuta haittaa tai kuormitusta ympäröivälle luonnolle? Tällaista vesivoi-

Tämä ei suinkaan ollut jokapäiväistä leipää, sillä kuten sanomalehti Kalevassa kerrottiin, vesivoimaa tulee enää äärimmäisen harvoin myyntiin, sen verran arvokasta se omistajilleen on. Tätä harvinaista herkkua päästiin nauttimaan, kun osakkeet saatiin ostettua.

Jouko Simonen ehti kaupantekoon juuri ennen eläkkeelle jäämistään. Hän myönsi, että kyseessä olivat isot rahat, vaikka virallinen kauppasumma julistettiin salaiseksi. Hallituksessa tuolloin vaikuttanut Jukka Matinoli muistelee, että 50 vuoden sopimus ja sen hintalappu hieman hirvittivät, mutta kaikesta huolimatta hallitus päätyi suosittelemaan Simoselle, että kaupat vietäisiin loppuun.

Hallituksen puheenjohtajana toiminut Eero Holma perusteli hallituksen kantaa Simoselle toteamalla, että jättipottia ei saa, jos ei hieman riskeeraa. Vesivoimaa

maa löytyy Norjasta ja siihen Oulun Seudun Sähkö nyt pääsi kiinni. Svartisen, jossa voimalaitos sijaitsee, on maan toiseksi suurin jäätikköalue. Sen sulamisvedet otetaan kallioon louhitun voimalan käyttöön maailman suurimman kivistä rakennetun padon avulla. Vesiputous on lähes 550 metrin korkuinen. Kahden vuoden tarpeisiin riittävään altaaseen juoksetetaan vettä myös tunturipuroista 100 kilometrin pituisen putkiston avulla. Voimalaitoksen käytöstä ja kunnossapidosta vastaa Norjan valtion omistama energiayhtiö Statkraft SF.

Edellä mainitussa pääkirjoituksessaan Kaleva arvioi, että Oulun Seudun Sähkön päätös olla mukana ostamassa vesivoimaa Norjasta on ilmeisen kaukokatseinen. Koska norjalaiset yleensä vartioivat mustasukkaisesti omaa energiantuotantoaan, teki myyjän ulkomaalaistaustaisuus tästä kaupasta lehden mukaan erityistapauksen. Tämän jälkeen Kaleva vielä vertasi Oulun seudulla toimivaa kahta sähköyhtiötä toisiinsa ja toivoi niiden tekevän tulevaisuudessa entistä tiiviimpää yhteistyötä. Kaleva kirjoitti:

”Oulun Energialla on vanhastaan omaa sähköntuotantoa. Oulun Seudun Sähköllä sitä oli aiemmin vain vähän, mutta yhtiö on kartuttanut sitä määrätietoisesti. Nyt tehty kauppa kaksinkertaistaa yhtiön oman sähköntuotannon. Oulun Seudun Sähkö saa kaupan myötä puoleksi vuosisadaksi 14,3 megawattia omaa vesivoimatehoa. Se tuottaa vuosittain lähes 100 gigawattituntia sähköä, mikä on melkein puolet Oulussa sijaitsevan Merikosken voimalaitoksen sähköntuotannosta.”

Kauppa toteutui joulukuussa 2003. Tuore toimitusjohtaja Risto Kantola totesi Rantalakeus-lehdessä, että tehty kauppa on osa strategiaa, joka tähtää voimakkaaseen oman tuotannon kasvuun. Tätä ennen oman tuotannon osuus oli vasta neljännes Oulun Seudun Sähkön omalle toimialueelleen siirtämästä sähköstä. Nyt tuo määrä siis tuplaantui. Samalla Kantola paljasti, että lopullisena tavoit-

Kauppaa päästöoikeuksilla

Päästökaupan tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä niin yksittäisten maiden kuin koko EU:n tasolla. Lähtö päästökauppaan oli takeltelevaa, ja vuonna 2005 useissa maissa ei vielä oltu tehty vaadittuja kauppajärjestelyitä. Tänä päivänä mukana ovat kaikki EU-maat, kun ilmastomuutoksen torjunnasta on tullut yhteinen tavoite.

Päästökaupassa on kysymys päästöoikeuksien kaupasta. Kaupan piiriin kuuluvat laitokset tai yritykset tarvitsevat päästöjään vastaavan määrän päästöoikeuksia, joilla ne voivat käydä kauppaa. Kaupankäynnin seurauksena yksittäisen toimijan päästöt voivat vaihdella.

Kuluttaja-asiakkaan sähkölaskussa näkyy nykyisin, kuinka hänen ostamansa sähkö on tuotettu. Esimerkiksi tuulella, hiilellä ja öljyllä tuotetun sähkön hinta vaihtelee runsaastikin, kun sen sijaan vesivoimalla tuotetun sähkön hinta on huomattavasti vakaampi.

teena on omavaraisuus eli se, että oma tuotanto kattaa kaiken sähkön tarpeen. Hän kertoi myös, että yhtiön tavoitteena on saada 30 megawatin osuus viiden ydinvoimalan, Olkiluoto 3:n tuotannosta.

Suuri kiinnostus ydinvoimaa kohtaan kuitenkin yllätti jopa alan toimijat. Lopulta Oulun Seudun Sähkön vuotuisen tuotannon määräksi luvattiin vain kymmenesosa toivotusta eli 3 MW. Mukaan piireihin oli kuitenkin päästy, vaan kukapa olisi tuossa vaiheessa aavistanut, millainen ikuisuusprojekti tästä Eura-joen kolossista sukeutuisi, olihan rakentaminen vuonna 2020 kestänyt jo 15 vuotta.

Vuonna 2007 Oulun Seudun Sähkö lähti mukaan toiseen ydinvoimahankkeeseen. Kyseessä on Fennovoiman Hanhikiven laitos Pyhäjoella. Näillä näkymin Olkiluoto 3 alkanee tuottaa sähköä vuonna 2021 ja Hanhikivi vuonna 2028.

Lisää vesivoimaa Norjasta

Mahdollisuus hankkia lisää luontoystävällistä vesivoimaa Norjasta tuli eteen jo vuonna 2004. Vaikka alla oli mittavia investointeja, Oulun Seudun Sähkö tarttui tilaisuuteen epäröimättä. Jälleen oli liittolaisista hyötyä. Olkiluoto 3 -hankkeen aikana käynnistynyt Kymppivoima-yhteistyö osoittautui toimivaksi myös uudessa Norja-kuviossa.

Norjalaisesta vesivoimayhtiöstä Eco Vannkraftista avautui mahdollisuus ostaa 20 prosentin vähemmistöosuus, jonka omisti Statkraft. Sen Kymppivoima ja Oulun Seudun Sähkö sen osakkaana päättivät hankkia. Tiedossa kuitenkin oli, että E-CO Energillä, joka oli Eco Vannkraftin enemmistöomistaja, oli osakkeisiin lunastusoikeus. Tämän vuoksi Kymppivoimassa laadittiin yhdessä Statkraftin kanssa osakekaupan rinnalle toinen sopimus, jossa 15 vuoden mittaisella leasing-järjestelyllä hankittaisiin vesivoimaa Norlannin maakunnassa sijaitseva Ranan vesivoimalaitoksesta.

Kävi juuri niin kuin oli ounasteltu. Päädyttiin leasing-sopimukseen, mutta sillä saatiin sama määrä energiaa kuin olisi saatu osakkeet ostamalla eli 65 prosentin osuus Ranan voimalaitoksen tulovirtaamasta, vesivoimalaitoksen kapasiteetista ja tuotannosta. Kyseessä oli jälleen sangen merkittävä liiketoimintaoperaatio, jonka ansiosta Oulun Seudun Sähkö sai hankittua omaa tuotantoa yhtä paljon kuin Svartisen-kaupoilla edellisenä vuonna.

Aivan kaikessa ei kuitenkaan voi onnistua. Yhdessä Kymppivoiman kanssa Oulun Seudun Sähkö lähti tämän jälkeen mukaan pienvesivoiman rakentamiseen Norjassa. Byrokratia osoittautui vuorenkorkeiseksi haasteeksi. Niinpä tästä projektista ei tullut menestystarinaa, mutta ei siinä myöskään suuria rahoja menetetty.

Vuoteen 2005 tultaessa Oulun Seudun Sähkö oli tilanteessa, jossa yhtiön oman tuotannon määrä vastasi jo kolmea neljäsosaa toimialueella käytettävästä sähkön määrästä. Tästä sähköstä 85 prosenttia tuotettiin uusiutuvilla energialähteillä.

Panostus uusiutuviin energiamuotoihin osoittautui taloudellisesti järkeväksi, kun EU:n sisäinen hiilidioksidipäästöjä koskeva päästökauppa samana vuonna käynnistyi. Sen sähkön hintaa nostava vaikutus hallitsi energia-alan julkista keskustelua koko vuoden. Päästökauppa rankaisi erityisesti fossiilisilla polttoaineilla tapahtuvaa energiantuotantoa. Samalla se teki investoinnit uusiutuvaan energiantuotantoon entistä houkuttelevammiksi. Koska uusiutuvien energialähteiden – vesivoiman, tuulivoiman ja puupolttoaineen – osuus oli niinkin suuri kuin 85 prosenttia, päästökaupan vaikutus Oulun Seudun Sähkön kustannuksiin oli vähäinen.

Myös lämmöntuotannossa pyrittiin jatkuvasti lisäämään kotimaisten polttoaineiden määrää yhtiössä laaditun bioenergiaohjelman mukaisesti. Pontta tähän antoi vuonna 2005 tapahtunut öljyn hinnan voimakas, peräti 50 prosentin nousu. Vuonna 2020 öljyn osuus Oulun Seudun Sähkön lämmöntuotannossa oli saatu pudotettua minimiin, vain kahteen prosenttiin.

Lamppujen määrästä etäluettaviin mittareihin

Sähkön hinta ja sen muodostuminen on jatkuvan kiinnostuksen ja keskustelun aihe. Kuluttajat haluavat tarkkaan tietää, mistä maksavat, ja tähän heillä on luonnollisesti täysi oikeus. Vuosikymmenten vieressä sähkön hinnoittelun määräytymisperusteet ovat vaihdelleet. Kuten kirjassa on kerrottu, Oulun Seudun Sähkön syntyessä 1920-luvulla laskutusperusteena oli lamppujen lukumäärä. Usein säästäväinen maaseudun asukas hankki yhden lampun pirttiin ja toisen navettaan. Seuraavassa vaiheessa, kun maaseutu koneellistui ja sähkön käyttö moni-

Norja on vesivoiman luvattu maa. Sieltä Oulun Seudun Sähkö on onnistunut yhdessä kumppaniensa kanssa hankkimaan maailman puhtainta energiaa.

Sähkön hinnan muodostumisesta on paljon vääriä käsityksiä.

puolistui, sähkömaksun suuruuden määrittävät asunon huoneiden lukumäärä sekä peltopinta-ala.

Sähkölaitokset ovat hinnoittelussaan aina lähteneet ns. kustannusvastaavuusperiaatteesta. Koska asiakkaiden määrä kuitenkin on suuri, jokaista sähkökäyttäjää ei ole mahdollista käsitellä yksilöllisesti. Siksi käyttöön on otettu sähkönmyyntitariffit. Niiden mukainen hinnoittelu rakentuu sille periaatteelle, että samankaltaiset sähkökäyttäjät ryhmänä maksavat sähköstään samojen perusteiden mukaan. Kunkin ryhmän maksuilla peitetään sille sähkönmyynnistä aiheutuneet kustannukset. Näin sähkön käyttäjän maksama hinta voi vaihdella.

1940–1950-lukujen vaihteessa Oulun Seudun Sähkö, samoin kuin suurin osa muistakin sähkölaitoksista, alkoi jaotella sähkön hintaa käyttömuodoit-

tain. Esimerkiksi valaistukseen käytetyn sähköenergian hinta oli tuolloin 1,4 markkaa kilowattitunnilta, maatalousmoottoreihin käytetyn sähkön hinta 1,2 mk/kWh, pumppumoottoreihin käytetyn sähkön hinta 1,3 mk/kWh sekä teollisuuskäyttöön menneen sähkön hinta noin 1,0 mk/kWh. 1950-luvulle tultaessa käyttömuotojen mukaan määritellyjä tariffeja oli yhteensä 11 erilaista.

Vuonna 1976 luovuttiin valtakunnallisesta vanhasta käyttömuotoon perustuvasta hinnoittelusta, ja sen tilalle tuli pääsulakkeiden kokoon perustuva myyntitariffijärjestelmä. Tässä ns. ampeerihinnoittelussa kunkin asiakkaan sulakekoko määriteltiin ennalta arvioidun sähkönkulutustarpeen perusteella. Sähkön kuluttaja maksoi sähköstään ennakkoon tämän arvion mukaan. Jos käytetyn sähkön määrä ylittyi, tuli lisämaksua, jos se taas alittui, tuli palautusta.

Vuonna 1987 Oulun Seudun Sähkö otti käyttöön uudet tehotariffit ja muutti hinnoittelujärjestelmänsä vapaavalintaiseksi. Asiakas saattoi nyt valita sähkön käyttömuodosta riippumatta itselleen edullisimman tariffin. Kuluttajalle tuli mahdolliseksi vaikuttaa sähkölaskunsa suuruuteen käyttämällä energiaa silloin, kun sen hinta oli huokeinta. Esimerkiksi maatilatalouksia osuuskunta neuvoi siirtymään yleistariffista vuodenaikatariffiin, mikä toi tiloille kustannussäästöjä. Sähköä opastettiin yleisesti myös käyttämään kesäaikaan, öisin ja sunnuntaisin.

Vuosikymmenten saatossa todellisen sähkönkulutuksen mittaaminen kotitalouksissa on kehittynyt harppauksin. Ossi Sainila muistelee alkutaivaltaan sähkömiehenä Limingan Sähköosuuskunnassa 1950–1960-lukujen taitteessa.

”Olin 16-vuotias ja ajoin polkupyörällä talosta taloon rahastajanlaukku kaulassa, vaihtorahat ja kuittivihko laukussa. Luin mittarit, perin maksun ja kirjoi-

tin kuitenkin. Eihän asiakas tietenkään aina ollut kotona. Silloin piti käydä uudestaan, lankapuhelinkin kun oli tuohon aikaan vielä suuri harvinaisuus.”

Piiriteknikko Veli Leinonen puolestaan muisteli Valokaari-lehdessä, kuinka Limingan Sähköosuuskunnan verkoston luovutusvaiheessa luettiin sähkömittarit jokaisesta talosta. Suuri osa mittareista näytti virrankulutusta vain 1000 kilowattiin saakka. Yksi sähkölevy tai -patteri sai tällaiset mittarit pyörimään niin vinhasti, ettei kukaan voinut sanoa, montako kertaa mittari oli ehtinyt pyöriä ympäri mittarin luvun välillä. Tuohon aikaan mittarit olivat talojen omia. Myöhemmin kun mukaan tulivat atk-pohjaiset laskutusjärjestelmät ja etäluettavat mittarit, siirryttiin kokonaan uuteen aikakauteen – helpompaan niin sähkön kuluttajalle kuin sen myyjälle.

Mistä sähkön hinta muodostuu?

Sähkön hintaan vaikuttavat kaikkialla hankintahinta sekä kulutetun sähkön määrä ja ajankohta, jolloin sähköä käytetään. Asiakas maksaa sähkölaskussaan sekä kuluttamastaan sähköstä että sähkönsiirrosta. Tämän lisäksi laskuun sisältyy aikamoinen määrä veroja – niin sähköveroa kuin arvonlisäveroa.

”Aivan kuten ruoka täytyy kuljettaa ensin tuottajalta kauppaan ja sieltä edelleen asiakkaan kotiin, täytyy sähkö kuljettaa siirtolinjoja pitkin energiantuotantopaikalta kuluttajatalouksille saakka. Siirtohinnassa maksetaan verkoston ylläpitämisestä ja rakentamisesta, siitä, että energian valtatiellä ei ole kuoppia ja että se pysyy hyvässä kunnossa”, Risto Kantola kuvailee.

Verkkoliiketoiminta on Suomessa ns. luonnollinen monopoli. Kantaverkon ylläpidosta vastaa valtion omistama kantaverkkoyhtiö Fingrid ja muiden verkkojen ylläpidosta sähköverkkoyhtiöt, kuten Oulun Seudun Sähkö. Energia-markkinavirasto määrittää verkkoyhtiöille sallitun tuoton ja edellyttää niiden toiminnalta tiettyä tehokkuutta. Viranomaisten tehtävänä on myös valvoa sitä, että asiakkaan maksama siirtomaksu on kohtuullinen.

Sähkön hinta riippuu siirtokustannusten lisäksi tuotantokustannuksista. Näin sähkön hankintahinta määräytyy joko sähköyhtiön oman tuotannon arvon tai markkinoilta ostettavan sähkön hinnan mukaan. Sähkön tukkumarkkinahinta muodostuu pohjoismaisessa sähköpörssissä kysynnän ja tarjonnan perusteella. Kysynnän määrään vaikuttavat erityisesti sää, vuoden- ja vuorokaudenaika sekä teollisuuden tarvitseman sähkön määrä. Valtion kantaverkkoyhtiön tehtävänä on valvoa, että sähkön kulutus ja tuotanto kokonaisuudessaan pysyvät tasapainossa kaikissa olosuhteissa.

Risto Kantolan mukaan julkisessa keskustelussa jää usein huomaamatta, että merkittävä osa sähkön hinnasta on veroa. Valtio on ulkoistanut tällaisen fiskaal-

Sähkölasku reaaliaikaan

Oulun Seudun Sähkö alkoi vuonna 2006 asentaa etäluettavia sähkömittareita uusille kaava-alueille rakennettuihin taloihin. Iso urakka eli yli 20 000 mittarin vaihto suoritettiin vuosina 2009–2011. Silloin kaikki asiakkaat pääsivät reaaliaikaisen seurannan ja laskutuksen piiriin. Näin sähkömittareiden paikan päällä tapahtuva luenta jäi historiaan.

Samaan aikaan uusittiin myös asiakastietojärjestelmä. Asiakas pääsi nyt seuraamaan sähkönkulutustaan sekä omien säästötoimenpiteidensä vaikutuksia. Kulutusta voi seurata tunnin tarkkuudella. Etäluettavia mittareita voidaan hyödyntää myös sähkönjakeluverkon vikojen paikantamisessa, jolloin korjaustyöt nopeutuvat. Järjestelmä rekisteröi tarkkaan jokaisen asiakkaan sähkökatkokset ja sähkön laadun muutokset.

Suomessa tehtiin sähkömarkkinahistoriaa

Kun suomalaiset nukkuivat yönuntaan sunnuntai ja maanantain välillä 9.–10. helmikuuta 2020, harva tiesi, että samaan aikaan tapahtui jotain, mitä ei vielä koskaan ollut tapahtunut: sähkön hinta kääntyi negatiiviseksi. Atlantilla puhaltanut myrsky toi paljon tuulivoimaa samalla, kun vuoden-aikaan nähden erittäin lauha sää ja paperiteollisuudessa käynnissä olleet lakot vähensivät sähkön kulutusta.

Matalimmillaan hinta oli aamuyöllä kello kahden ja kolmen välillä, jolloin megawattitunnin hinta laski 0,20 euroa miinukselle. Miinusmerkkinen hinta pysyi aamuyöllä neljän tunnin ajan.

Energiaviraston markkinoista vastaava johtaja Antti Paananen kommentoi Yle-uutisten verkkosivuilla, että tuotanto on nyt suurempaa kuin kulutus. Vastaavaa on tapahtunut useamman kerran Tanskassa ja Saksassa, mutta ei koskaan aiemmin Suomessa.

lisen toimenpiteen sähköverkkoyhtiöille, jotka näin toimivat veronkantajina. Niin sähkövero kuin arvonnäkövero menevät täysimääräisinä valtion kukkaraan. Käytännössä sähkönsiirtomaksusta puolet on veroa.

Kantola valaisee asiaa esimerkillä: ”Jos jonain vuonna keräämme siirtomaksuja vaikkapa 15 miljoonaa euroa, laskutetaan tämän perusteella kuluttajilta sähkövero kaksi kolmasosaa siirtomaksujen hinnasta eli tässä tapauksessa 10 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi laskutetaan 24 prosentin arvonnäkövero, joka on 15 miljoonasta eurosta 3,6 miljoonaa euroa. Sitten seuraa erikoisuus, jonka keksimiseen on tarvittu suomalaisen verottajan nerokkuutta. Sähkövero on arvonnäköverollinen vero eli 10 miljoonan euron sähköveron päälle lisätään vielä 24 prosenttia eli tässä tapauksessa 2,4 miljoonaa euroa. Lopputuloksena on, että Oulun Seudun Sähkö saa itselleen siirtomaksuina 15 miljoonaa euroa ja se kerää valtiolle veroina 16 miljoonaa euroa. Sähköenergian verotus ei ole yhtä ankaraa kuin sähkönsiirron, mutta kaiken kaikkiaan sähkölaskun loppusummasta hie-man yli kolmannes on veroja.”

Joskus väitetään, että sähkö on Suomessa muihin Euroopan maihin verrattuna poikkeuksellisen kallista. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa.

”Euroopan Unionin virallinen tilastointiorganisaatio Eurostat julkaisee säännöllisesti vertailuvia tilastoja eri tuotteiden ja hyödykkeiden hintatasosta jäsenmaissa. Niiden mukaan Suomessa sähkön hinta on eräs EU-maiden edullisimpia. Todellisuus ja mielikuvat ovat näin ollen ristiriidassa keskenään. Toki on sanottava, että kun Euroopan markkinat tälläkin toimialalla yhdentyvät, myös hintatasot lähenevät toisiaan. On lisäksi hyvä muistaa, että Suomessa henkeä kohden laskettu sähkönkulutus on yksi korkeimpia maailmassa. Isossa kuvassa suomalaiset energiayhtiöt toimivat tehokkaasti”, Risto Kantola toteaa.

Sähkön käytön lisääntyessä sen hinta laskee, koska pääoma- ja muut kiinteät kustannukset myytyä energiayksikköä kohti pienenevät suhteellisesti. Kun tekninen kehitys on vuosikymmenten mittaan tuottanut yhä suurempia tuotantoyksiköitä ja kun valtakunnan verkkoon on voitu liittää entistä suurempia voimalaitoskoneistoja, sähkön hinta on pitkällä aikavälillä reaalisesti pudonnut. Samoin on pienentynyt se osuus, joka tavallisen kuluttajan tuloista menee sähkölaskun maksamiseen.

Hintakilpailu energiayhtiöiden kesken on aina ollut tiukkaa. Hintakilpailukykyyn ratkaisee toisaalta hankintaosaaminen, toisaalta toiminnan tehokkuus. Oulun Seudun Sähkö on menestynyt tässä mittelössä aina hyvin. Sen sähkö on ollut halvempaa kuin maassa keskimäärin, ja maaseudulla toimivien energialaistosten sarjassa se on ollut suorastaan hintajohtaja.

Vuonna 2006 Risto Kantola kirjoitti: ”Energiamarkkinavirasto pitää yllä tilastoja sähkönjakeluyhtiöiden siirtohinnoista ja myyntiyhtiöiden energian hinnoista. Maaliskuun alussa voimassa olevilla siirtohinnoilla Oulun Seudun Sähkö

sijoittuu kaikissa tyyppikäyttäjäryhmissä 10 edullisimman joukkoon. Kaikkiaan jakeluyhtiöitä on noin 90.”

Kantola kehui samassa yhteydessä osuustoiminnallisen yritysmuodon kilpailukykyisyyttä energiabisneksessä. Lisääntynyt oma tuotanto oli sekin vahvistanut yritystä. Samalla hän lupasi, että jäsenkunnalle olisi luvassa entistä edullisempää sähköä ja lämpöä.

Sähköverkon kunnossapito on vaativaa, pitkäjänteistä työtä. Joskus viat ovat niin yllättäviä, että kokeneetkin ammattilaiset hämmästyvät. Vasen kuva: Jussi Rytönen / Vastavalo, kuva oikealla Timo Heikkala.

Sähköverkon kuntoon panostetaan

Oulun Seudun Sähkö perustettiin 1920-luvun alussa sähkönsiirtoyhtiöksi. Sata vuotta myöhemmin sähkönsiirto on edelleen sen keskeistä perusliiketoimintaa. Energiamarkkinavirasto seuraa verkkoyhtiöiden toimintaa ja arvioi niiden tehokkuutta. Tässä vertailussa Oulun Seudun Sähkö on maaseudun verkkoyhtiöistä Suomen tehokkain. Erittäin hyvin se pärjää myös suurempia kilpailijoitaan vastaan ollen esimerkiksi vuonna 2020 maamme kaikista verkkoyhtiöistä neljänneksi tehokkain.

Hyvät saavutukset perustuvat pitkäjänteiseen suunnitteluun, jatkuviin kehittämisinvestointeihin ja uusimman tekniikan hyödyntämiseen. Ammattitaitoisen henkilökunnan merkitys on luonnollisesti ollut aina ratkaiseva.

Hyvän maineen tiesi myös Yrjö Vilhunen tullessaan yrityksen palvelukseen vuonna 2004 sähköverkon käyttöpäälliköksi. Kun verkkoliiketoiminta yhtiöitettiin 1.1.2007, kuten sähkömarkkinalakiin tehty muutos edellytti, Vilhusesta tuli Oulun Seudun Sähkö Verkkopalvelut Oy:n toimitusjohtaja. Oulun Seudun Sähkölle tekijämies ja alan asiantuntija siirtyi Oulun Energian tuotannon

Helikoptereita käytetään apuna sähkölinjojen raivaustöissä.

käyttöpäällikön paikalta. Tätä ennen hän oli työskennellyt Merikosken voimalaitoksen käyttöpäällikönä sekä ollut rakentamassa Toppila 1 ja Toppila 2 -voimalaitoksia. Pylväisiin kiipeäminen, jopa märkiin sellaisiin, ja pienten tällien vastaanottaminen oli sekini tullut koettua opiskeluaikana Savon Voiman palveluksessa.

Mahtuupa Vilhusen mielenkiintoiseen työuraan myös kaksi jaksoa Tansaniassa, kun Viktoria-järven rannalle pystytettiin uutta sairaalaa. Vilhunen toimi rakennuttajana ja teknisenä esimiehenä.

Vuosi 2007 oli Oulun Seudun Sähkölle merkittävä investointivuosi. Asiakkaiden palveluiden parantamiseen käytettiin rahaa 11 miljoonaa euroa. Investoinnit kohdistuivat pääosin sähköverkon ja kaukolämmön laajennuksiin. Tuolloin rakennettiin muun muassa Oulunsaloon toinen sähköasema ja Liminka-kaan lämpökeskus. Tämän jälkeen investoinnit sähköverkkoon jatkuivat noin 7 miljoonan euron vuosivauhtia. Investointitarve pysyi korkeana, koska toimialueen kunnissa kaavoitettiin jatkuvasti uusia asuin- ja työpaikka-alueita. Esimerkiksi Liminka oli useana vuonna Suomen suhteellisesti eniten kasvanut kunta.

”Sähköverkkojen kunnossapito on pitkäjänteistä toimintaa. Oulun Seudun Sähkössä sähköverkon ns.

pitoaika on noin 40 vuotta. Erilaisia tarkastus- ja huoltotoimenpiteitä tehdään kuuden vuoden kierrolla ennalta laaditun huolto-ohjelman perusteella. Esimerkiksi johtokatu- ja huoltoraivaus tapahtuu tässä kuuden vuoden rytmissä. Pylväät, joita on kymmeniä tuhansia, lahotarkastetaan ensimmäisen kerran 18 vuoden iässä, ja ne pyritään pitämään hengissä 40-vuotiaiksi. Useimpina vuosina verkon saneeraukseen ja korjauksiin käytetään enemmän rahaa kuin uusinvestointeihin”, Yrjö Vilhunen kertoo.

Hän korostaa, että kunnossapitoinvestoinnit on tehtävä rohkeasti ja oikea-aikaisesti. Vanhan toistuva korjaaminen tulee kalliiksi.

Vuonna 2007 käynnistyi uusi viranomaisvalvontajakso kaikkien suomalaisten verkkoyhtiöiden toiminnassa. Viranomaiset edellyttivät, että sähkönjakelun keskeytysajat lyhenevät merkittävästi. Vilhusen johdolla Oulun Seudun Sähkö asetti tämän jälkeen kunnianhimoisen tavoitteen vähentää verkon vikoja 25

prosenttia kolmen vuoden aikana, vaikkei lähtökohtatilannekaan verkkoyhtiötä vertailtaessa suinkaan ollut huono.

”Energiamarkkinavirasto yhdisti valvonnassaan keppiä ja porkkanaa. Mikäli sähkönlaadun tunnusluvut valvontajaksolla heikkenivät, viranomainen pienensi verkkoyhtiön sallittua tuottoa. Mikäli laatu parani, sallitun tuoton yläraja nousi. Me tähtäsimme jälkimmäiseen vaihtoehtoon”, Vilhunen muistelee.

Niinpä seuraavina vuosina uusittiin elinkaaren lopulla olevia orsia, eristimiä, johtimia ja pylviäitä. Keskeytysaikoja lyhennettiin myös kaukokäyttöisillä erotin- asemilla, joissa on pylväskatkaisijat. Niitä asennettiin pitkien johtojen haara- pisteisiin. Nämä katkaisija-erotin-yksiköt toimivat verkon vikatilanteissa auto- maattisesti. Ne erottavat verkon viallisen kohdan irti terveestä verkosta. Näin vian selvittely ja korjaaminen nopeutuu, mikä näkyy asiakkaalle parempana sähkön laatussa.

”Ilmajohdot ovat aina alttiita erilaisille luonnonilmiöille, kuten myrskyille, lumelle ja jäälle, joista aiheutuu sähkökatkoksia. Joskus sattuu erikoisiakin tapauksia. Eikös tuossa ollut aikaisemmin pylväs, ihmettelimme kerran. Sähkö- lanka oli tipahtanut pylvässä olevalle metalliorrelle ja sytyttänyt pylvään, joka sitten oli palanut pois”, Vilhunen kertoo.

Vikojen vähentämistavoitteessa onnistuttiin. Sähkön toimitusvarmuus on parantunut vuosi vuodelta. Asiakaskeskeytykset ovat olleet niin vähäisiä, että kohtuullisen tuoton laskentamekanismi on tuottanut selvää taloudellista hyötyä.

Vilhusen mukaan digitaalinen tekniikka on lisännyt merkittävästi edelly- tyksiä tehokkaalle verkkoliiketoiminnalle. Eri järjestelmiä on voitu integroida keskenään. Tärkeimpiä niistä ovat verkkotietojärjestelmä eli verkon teknisen rakenteen suunnittelu- ja ylläpitojärjestelmä sekä verkon käyttöjärjestelmä, johon kuuluvat edellä kuvatut sähköasemien erotinasemat, pylväskatkaisijoiden suojaustoiminnot sekä etäluettavat asiakasmittarit.

Asiakastietojärjestelmä on nykyisin integroitu molempiin verkkoyhtiöjärjestel- miin. Häiriöiden sattuessa viat kyetään paikallistamaan, ja yhtiöllä on aina ajan- tasainen tieto jokaisen asiakkaansa tilanteesta, mikä luonnollisesti parantaa asiakaspalvelua.

Kaapelia maahan kohtuudella

Maaseudulla ja pienissä taajamissa ilmaverkkojen rakentaminen on ollut säh- könsiirron perustapa pitkälti 1970-luvun lopulle saakka. Myös Oulun Seudun Sähkön verkostossa taajamien väliset siirtoyhteydet sähköasemilta toisille ovat olleet keskijännite-avojohtolinjoja. Sen sijaan kaupungeissa maakaapeloinnilla

Emäntä säikähti pahanpäiväisesti

Yrjö Vilhunen tietää, että toisinaan, kun verkkoa uusitaan tai siirretään, maanomistajia voi joutua ”pehmittä- mään” useamman kerran. Näin kävi iäkkään rouvan kanssa, joka oli aikoi- naan säikähtänyt pahemman kerran, kun helikopteri oli tullut tekemään huoltoraivausta. Rouva oli ollut saunassa, kun käsittämätön meteli keskeytti makoisat löylyt ja sai saunojan pakenemaan hädissään pihamaalle. Metelin aiheuttajaksi paljastui helikopterisaha, joka leikkasi puiden oksia aivan saunan takana.

”Asia oli jäänyt kaiheartamaan rouvan mieltä vuosien ajaksi ja oli esteenä uuden johdon rakentami- seen ja sijoittamiseen paikkaan, jossa hän omisti maata. Sain käydä monta kertaa rouvan luona kahvittelemassa, katsastamassa marjamaata ja puhu- massa mukavia. Keskustellen asiat korjaantuivat, varsinkin, kun totesin, että virrehän tuossa oli aikaisemmin tapahtunut. Emme olleet muistaneet ilmoittaa huoltoraivauksesta ennak- koon, kuten aina kuuluu tehdä. Sopimus saatiin aikaan ja uusi johto mielekkääseen paikkaan”, Vilhunen kertoo.

on pitkä historia. Aluksi käytössä olivat paperi- ja öljyeristeiset kaapelit, jotka sittemmin on korvattu muovieristeisillä.

Viimeisten vuosikymmenten aikana maakaapelointi on merkittävästi lisääntynyt. Energiamarkkinavirasto nopeutti omilla toimillaan tätä kehitystä. Yrjö Vilhunen korostaa kuitenkin, että maaseudulla toimivan verkkoyhtiön täytyy malttaa edetä maakaapeloinnissa harkitusti.

Vuonna 2012 eläkkeelle jäänyttä Vilhusta seurasi Verkkopalvelut Oy:n toimitusjohtajana Timo Patana. Tuossa vaiheessa Oulun Seudun Sähkön noin 1 500 kilometrin keskijänniteverkosta oli maakaapeloitu kuusi prosenttia. Sitten iski- vät Hannu- ja Tapani-myrskyt, jotka riepottelivat erityisesti Etelä-Suomea. Ne saivat viranomaiset liikkeelle. Vuonna 2013 astui voimaan uusi sähkömarkkina- laki, jossa kiirehdittiin säävarmojen verkkojen rakentamista eli käytännössä maakaapelointia koko valtakunnassa.

”Kaltaisemme maaseudulla toimiva verkkoyhtiö joutuu ottamaan huomioon sen, että maakaapelointi on erittäin kallista. Tämä näkyy siirtohinnoissa. Kun ilmajohtojen vetäminen maksaa noin 20 000 euroa kilometriltä, maakaape- loinnin hinta on vastaavalta matkalta viisinkertainen eli 100 000 euroa”, Patana selvittää.

”Osuustoiminnallisena yrityksenä emme voi hyväksyä sitä, että siirtohinnat jatkuvasti nousevat, vaan tehtävämme on tuottaa hyviä palveluita ja edullista sähköä jäsenillemme. Siksi emme tässä asiassa hötkyile, mutta toteutamme toki lain määräykset. Tilanteemme vain on tyystin erilainen kuin suurten kaupun- kien alueilla toimivien energiayhtiöiden.”

Esimerkkinä tavasta toimia Patana mainitsee Utajärven ja Puolangan välillä kulkevan verkon. Se tuli yhtiölle Pällin Valolta. Verkko on noin 170 kilometriä pitkä, kun Oulun Seudun Sähkön verkkojen kokonaispituus kahdeksan kunnan alueella oli vuonna 2020 yhteensä 3 500 kilometriä. Utajärvi–Puolanka-verkon vaikutuspiirissä asuu noin 800 Oulun Seudun Sähkön asiakasta, kun heitä koko toimialueella on yhteensä noin 25 000. Kaikista vuotuisista verkon toiminta- häiriöistä, jotka vaativat korjaamista, kyseiselle verkko-osuudelle kohdistuu noin kolmannes.

”Osuuden kaapelointi maksaisi miljoonia, mikä tietysti vaikuttaisi hintoihin. Yksityinen pääomasijoittaja mitä suurimmalla todennäköisyydellä kaapeloisi sen välittömästi ja pääsisi näin nostamaan siirtohintaa. Mutta koska osuuskunta tehtävänsä mukaisesti kantaa huolta jäsentensä taloudesta, otamme mieluum- min harteillemme suuret korjauskustannukset vuodesta toiseen”, Patana kertoo.

Oulun Seudun Sähkö Verkkopalvelut Oy:n
toimitusjohtaja vaihtui viimeksi vuonna 2012.
Yrjö Vilhunen luovutti johdon Timo Patanalle.

Yrjö Vilhunen rohkenee sanoa ääneen asian, joka varsinkin Suomen harvaan asutuilla alueilla on puhututtanut kansan syviä rivejä.

”Suurin osa Suomen noin 80 sähköverkkoyhtiöstä on alun perin syntynyt kaupunkien ja kuntien alueille ja ollut osa niiden organisaatioita. Myöhemmin on tapahtunut yhdistymisiä, uudelleen organisoitumisia ja yhtiöittämiä. Omistajat ovat myös myyneet osuuksiaan ulkomaisille toimijoille ja myöhemmin ostaneet – tai joutuneet ostamaan – niitä takaisin. Verkkoyhtiöiden myynti ulkomaille ei aina ole ollut hyvä ratkaisu. On tapahtunut niinkin, että ulkomainen yhtiö on ottanut tuoton itselleen, mutta häipynyt, kun on tullut verkon uusimisen aika. Verkko on ajettu ikälopuksi merkittävän kokoisilla alueilla. Uusien verkkojen rakentamisen ovat sitten maksaneet asiakkaat. Näin vahingot ovat koituneet näiden alueiden tappioksi.”

Merkittävä pääomasijoitus Vapoon

Oulun Seudun Sähkö avasi liiketoiminnassaan jälleen uusia uria vuonna 2009, kun siitä tuli välillisesti yksi Vapo Oy:n omistajista. Tämä tapahtui siten, että Metsäliitto myi omistamansa 49,9 prosentin osuuden Vapon osakkeista. Osakkeet osti Suomen Energiavarat Oy, jonka useat energiayhtiöt olivat perustaneet tätä tarkoitusta varten. Mukana oli tietysti aktiivinen verkostoituja Oulun Seudun Sähkö, jonka omistusosuus Suomen Energiavaroista oli 13,5 prosenttia. Näin yhtiön omistusosuudeksi koko Vaposta muodostui 6,7 prosenttia.

”Tämä oli meille erittäin merkittävä oman pääoman sijoitus kooltaan 17,5 miljoonaa euroa. Tuotannolliset kohteet rahoitetaan yleensä velkavivulla eli perustetaan yhdessä yhtiö, joka lainaa rahat pankista. Tavallisesti olemme sijoittaneet näihin tuotannollisiin kohteisiin omaa pääomaa 5–10 miljoonaa euroa. Näihinkin sinällään suuriin panostuksiin verrattuna mukaan lähtö Vapoon oli rohkeutta vaatinut päätös”, Risto Kantola muistelee.

Tuossa vaiheessa Vapon pääbisnekset olivat polttoaineet eli turve, hake ja puupelletti, lämmöntuotanto eli kaukolämpöyrietykset Suomessa ja Ruotsissa, sahaustoimintaa harjoittava Vapo Timber sekä Kekkilä Oy, Pohjoismaiden johtava puutarha-alan yritys.

”Uskon, että tämä on ollut meille kannattava investointi, vaikka tässä tarvitaankin hieman ns. kärsivällistä pääomaa. Turvehan on polttoaineena joutunut alamäkeen. Reilut 10 vuotta sitten se oli vielä uusiutuvana luonnonvarana täysin hovikelpoinen. Nyt kun sen ilmastovaikutukset on todettu haitallisiksi, Vapo on linjannut, että turveliketoiminta päättyy tietyllä aikajänteellä. Kasvunäkymät ja tuotto-odotukset sen sijaan ovat hyvät Kekkilän kasvualustapuolella sekä lämmöntuotannossa.”

Turvaan yhdellä jalalla hyppien

Asentaja Erkki Saikkonen on kirjoitellut muistiin tapauksen Tyrnävän Suutarinkylästä, josta aamuvarhaisella katosivat sähköt. Sähkömiehet saivat pikaisen komennuksen paikan päälle, olisihan monella tilalla pitänyt jo lypsää lehmät ja maitoautokin oli matkalla.

”Isompi vika taitaa olla kyseessä, kun koko kylä on pimeänä. Me tukka putkella ajetaan sinne Mokilla”, Saikkonen lupasi.

Työporukka kokoontui tukikohtaan, jossa Saikkonen odotteli viankorjaus-vehkeet auton lavalla. Perille päästiin nopeasti, vaikka kevätkelit olivat jättäneet teihin syviä kuoppia.

Sähkölaitos käytti siihen aikaan muuntajien suojina suurjännitepuolen sulakeputkia. Kun sulakkeet oli vaihdettu, miehet kokeilivat erottimen kiinnipanolla virran tuloa. Mutta paukaus vain kuului sulakkeista.

”Voi turkkilainen, se on tuo muuntaja sipannut oikosulkuun. Käy Tuomo pylväskengilläsi katsomassa muunta-

jan kannelta, onko siellä oravan taikka variksen raatoja.”

Niinhän siinä oli käynyt, että kannelta löytyi palanut orava. Tuomo ilmoitti, ettei tästä muuntajasta enää kalua tule, joten Saikkonen hyppäsi jälleen Mokaan rattiin ja lähti hakemaan uutta konetta Kempeleestä.

Suutarinkylässä rikkoutunut muuntaja laskettiin alas ja uusi ylös kannatusrautojen päälle, jotka olivat kahden pylvään välissä neljän metrin korkeudella. Sampo kytki johdot muuntajaan ja Saikkonen itse tarkisti kaikki piuhat ennen virran kytkemistä erottimista. Oikein olivat.

Kokemuksesta hän kuitenkin kehotti kavereita menemään hieman loitomaksi, kun hän nykäisee erottimen kiinni. Kauhea paukaus kuului uudesta muuntajasta ja sokaiseva valokaari leimahti suurjännitejohdoissa, jotka putosivat Saikkosen kasvojen eteen maahan. Keväinen ruohokulokko syttyi palamaan miehen ympärillä.

Nyt syntyi Saikkosen aivojen soluissa liikettä ennätysvauhdilla. Kenttä on jännitteinen. Askeljännite on tap-

pava. Mieleen nousivat opit turvallisuuskoulutuksesta. Yhdellä jalalla pomppien täytyy poistua sähkökentästä, kahden jalan välinen volttimäärä on tuhoisa.

”Mitenkä työkaverit?”, Saikkonen huolestui. Sampo näytti hyppivän yhdellä jalalla kohti maantietä, jossa toiset jo odottivat. Saikkonen irrotti sauvan kädestään ja hyppi kavereiden perään.

Paukaus oli kuulunut lähimpiin taloihin ja valokaari näkynyt. Miehiä alkoi tulla muuntamolle. Onneksi ei ihmisille käynyt kuinkaan, päiviteltiin huojentuneina.

Myöhemmin, kun tapahtumaa selviteltiin, ilmeni, että uusi muuntaja oli ollut aivan vääränlainen kone Oulun Seudun Sähkön verkostoon. Helpotus oli suuri, kun oikosulun aiheuttaja selvisi. Alan töihin tottuneilta miehiltä ei sitten mennyt kauaakaan, kun saatiin taas kylälle sähköt talouksia palvelemaan.

Kiireiset viankorjaajat saivat talon emännältä pullakahvit ja kiitokset, jotka lämmittivät mieltä monta päivää: ”Olette pitäjän tärkeimmät miehet!”

Vapon enemmistöosakas on edelleen Suomen valtio 50,1 prosentin omistusosuudellaan. Vapo Oy:n kautta Oulun Seudun Sähkö osallistuu aktiivisesti bioenergian käytön kehittämiseen. Bioenergian käytön lisääminen on yksi Suomen ilmasto- ja energiastrategian kulmakivistä.

Sähkönmyyntiä omalla brändillä

Oulun Seudun Sähkö on historiansa aikana myynyt sähköä niin itsenäisesti kuin kuulumalla erilaisiin myyntiyhtiöihin. Yksi niistä oli vuonna 2003 perustettu Energiapolar. Se oli mittava yritys rakentaa Pohjois-Suomeen valtakunnallisesti merkittävä energia-alan myyntiyhtiö. Huolimatta suurista toiveista Energiapolarista ei koskaan tullut niin vahvaa brändiä kuin Oulun Seudun Sähkö toivoi. Yhtiöiden omistajataustoista johtuen palveluyhteistyö ei edennyt toivotulla tavalla, eikä se ollut riittävän tehokasta.

Samanaikaisesti kilpailu kiristyi entisestään, ja monet sähköyhtiöt tekivät tappiota. Oulun Seudun Sähkön oma tuotanto sitä vastoin oli kasvanut voimakkaasti, joten enää ei oltu tukkusähkön varassa. Tilanne oli vuoteen 2010 tul-

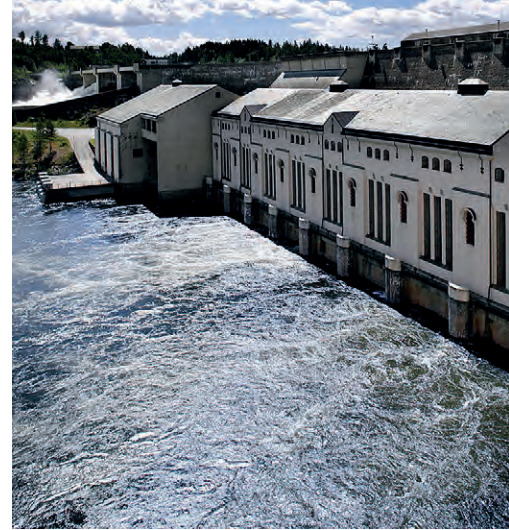

taessa muuttunut siinä määrin, että nyt päätettiin vahvistaa omaa brändiä ja myydä omaa tuotantoa.

Toinen tärkeä linjaus, joka tässä vaiheessa tehtiin, oli päätös myydä sähköä vain kotitalouksille. Tämä johtui siitä yksinkertaisesta syystä, että yritysmyyntin katteet olivat romahtaneet. Kotitalouksien kulutus oli lisäksi tasaisempaa ja helpommin ennustettavaa kuin yritysten. Näistä samoista syistä myös Suomen suurin sähkönmyyntiyhtiö Fortum lopetti tässä vaiheessa yritysmyyntin ja keskittyi sekini kotitalousasiakkaisiin.

Fokus oli nyt entistä voimakkaammin jäsenistössä. Toki lain mukaan alueen isoimpana toimijana Oulun Seudun Sähkön velvollisuus oli toimittaa sähköä kaikille toimialueen pienkuluttajille, mutta nyt hintatasot eriytettiin aiempaa selvemmin. Jäsenille myytiin edullisempaa sähköä kuin muille asiakkaille.

Oulun Seudun Sähkö päivitti strategiansa seuraavalle viisivuotiskaudelle. Näkyvin muutos oli edellä mainittu sähköenergian myynnin aloittaminen uudelleen omalla nimellä. Vuoden 2011 alusta myyntiin tulivat täysin päästöttömät MeidänSähkö-tuotteet. Muutos koski myös lämpöliiketoimintaa. Oulun Seudun Lämpö Oy fuusioitiin Oulun Seudun Sähköön ja asiakkaille alettiin toimittaa MeidänLämpöä. Entistä selkeämpänä tavoitteena oli nyt, että kaikki

Vuonna 2018 Oulun Seudun Sähkö yhteistyökumppaneineen hankki lisää vesivoimaa Norjasta. Kohteena oli Hafslund Produksjon Holding -niminen yhtiö.

Hiljainen liikkaja kiinnosti

Kesäkuussa 2011 Oulun seudulla alkoi liikkua aavemainen kulkija. Moni hämmästeli, miksei pikku-autosta kuulunut minkäänlaista ääntä. Kenenkään korvissa ei ollut vikaa, sillä kyseessä oli Citroen C-Zero-merkkinen sähköauto, ensimmäinen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle luovutettu. Sen otti omaan työkäyttöön Oulun Seudun Sähkö, joka halusi testata, kuinka sähköauto toimii pohjoisissa olosuhteissa.

Oulun Seudun Sähkön verkkoliiketoimintojen johtaja Timo Patana tunnustautuu sähköautofaniksi. "Voisin puhua aiheesta vaikka kuinka kauan. Olen täysin vakuuttunut siitä, että sähköautojen käyttö tulee merkittävästi lisääntymään jo lyhyessä ajassa."

"Suomen hallitus on asettanut tavoitteeksi nostaa täyssähköautojen määrän 250 000:een vuoteen 2030 mennessä. Toisin kuin väitetään, tämä lisäisi maamme sähkön kokonaiskulutusta vain reilulla prosentilla. Saavutetut hyödyt ympäristölle sen sijaan olisivat merkittävät. On turha pelätä, että sähköautojen määrän kasvu kaataisi suomalaiset sähköverkot. Joka lauantai lämpenee samanaikaisesti satoja tuhansia sähkökiukaita vastaavilla tehoilla, joilla sähköautot ladattaisiin. Toisin kuin saunan lämmitys, autojen lataus kuitenkin jakautuu eri viikonpäiville ja kellonajoille huomattavasti tasaisemmin."

2010-luvun alussa sähköautoilu oli vielä uusi ja ihmeellinen asia. Johdon assistentti Tarja Ollikainen testasi, kuinka sähköauto toimii pohjoisen olosuhteissa.

toimitettu sähköenergia olisi tuotettu omilla, uusiutuvilla tai päästöttömillä energialähteillä.

Lämmön tuotannossa alettiin suosia entistäkin voimakkaammin bioenergiaa. Vuonna 2013 Tyrnävälle investoitiin uusi biolämpökeskus. Tässä vaiheessa kaukolämmön hankinnasta jo 55 prosenttia oli omaa tuotantoa. Lisäksi kaukolämpöä hankittiin Oulun Energialta. Omasta lämmön tuotannosta 84 prosenttia perustui kotimaisiin biopolttoaineisiin. Samaan aikaan alettiin valmistella neljän uuden pellettilaitoksen hankintaa. Ne toteutuivat Limingan keskusta, Muhoksen Päivärinteelle, Iin Puulaaksoon ja Tupokselle. Myös kaukolämpöasiakkaina oleville jäsenille hinnat olivat muita asiakkaita edullisemmat.

"Uudella brändillä eli MeidänSähkö ja MeidänLämpö -tuotemerkeillä halusimme tuoda entistä selkeämmin esille rooliamme osuustoiminnallisena yrityksenä ja paikallisena toimijana. Uudistimme samaan aikaan liikemerkin ja visuaalisen ilmeen. Liikemerkin muoto viittaa kierrätykseen ja uusiutuviin luonnonvaroihin. Vihreät ja siniset sävyt kuvastavat luontoa, vettä ja uusiutumista. Ydinviestimme oli, että asiakkaiden omistama, paikallinen toimija tarjoaa omaan tuotantoon perustuvia, ympäristöystävällisiä ja kilpailukykyisiä energia-palveluita", Tarja Ollikainen tiivistää.

Uudistusten keskellä Oulun Seudun Sähkö iloitsi taloudellisesta menestyksestään. Vuosikertomuksessa toimitusjohtaja Kantola totesi, että yritys oli tehnyt historiansa parhaan tuloksen ja samalla sen asiakashinnoittelu oli hyvin kil-

Keskusosuuskunta
Oulun Seudun Sähkö

Oulun Seudun Sähkön liikemerkki on uudistunut vuosikymmenten kuluessa. Ensimmäinen liikemerkki on vuodelta 1976.

Vuonna 1995 käyttöön otettu liikemerkki kehitettiin Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston opiskelijoille järjestetyssä kilpailussa voittaneen Tanja Rytkösen ehdotuksen pohjalta.

Uusin liikemerkki on vuodelta 2011. Sen ilme viittaa kierrätykseen ja uusiutuviin luonnonvaroihin.

pailukykyistä. Jäsenosuuskuntien jäsenet saivat jäsenalennuksia yhteensä noin 2 miljoonaa euroa.

Samassa yhteydessä Kantola kritisoi valtion energiaverotuksen poukkoi-levuutta. Eduskunta oli hyväksynyt energiapaketin, jonka avulla Suomi pyrki toteuttamaan sitoumuksensa EU:n ilmastotavoitteissa vuoteen 2020 mennessä. Tämä käynnisti vilkkaan keskustelun energiaverotuksen muutoksista ja uusiutuvan energian tukimuodoista.

”Tapahtumat osoittavat, että energiasektorin ohjaustoimista puuttuu valtion puolelta yhtenäinen koordinointi ja pitkäjänteisyys. Energiainvestoinnit ovat hyvin pääomavaltaisia ja pitkävaikutteisia. Poliittisen riskin voidaan arvioida nousseen markkinariskiä suuremmaksi epävarmuudeksi investointeja suunniteltaessa”, Kantola tärytti.

Vuonna 2011 Oulun Seudun Sähkö täytti 90 vuotta. Osuuskunta yritysmuotona oli näin osoittanut elinvoimaisuutensa. Merkkivuosi oli esillä monin tavoin jäsentapahtumissa.

Yhtiö aloitti sähkönmyynnin yrityksille uudelleen vuonna 2015. Tällöin uudistetussa strategiassa todettiin, että jatkossa tavoitteena on myydä edullista sähköenergiaa kaikille toimialueen asiakkaille. Lisäksi sähköosuuskuntien henkilöjäsenet saavat selkeän edun jäsenyydestään sähkön hinnan kautta. Tavoitteena oli toimittaa jäsenasiakkaille kokonaisuutena edullisinta energiaa Suomessa.

Oulun Seudun Sähkö kylämyllärinä

Kun koskia on vuosikymmenten kuluessa valjastettu, vesivoimalaitoksille on syntynyt velvoitteita koskiosuuksia omistaneita tilallisia kohtaan. Usein vesivoiman tuottaja on sitoutunut antamaan ilmaista sähköä koskiosuuden haltijalle. Joskus pöytään on lyöty myös kertakaikkinen korvaus. Pato Osakeyhtiöllä, josta Oulun Seudun Sähkö omistaa osan, on edelleen näitä velvoitteita eli se antaa ilmaista sähköä kolmesta voimalaitoksestaan, jotka sijaitsevat Kymijoessa Vuolenkoskella ja Myllykoskella.

Hieman erikoisempi on mylläri-velvoite. Sekä Vuolenkoskella että Myllykoskella on vanhat myllyt, joissa paikalliset maanviljelijät ovat voineet jauhattaa viljansa. Sähkö niihin saadaan voimalaitoksilta. Mylläri-velvoitteeseen liittyy sopimus pitää myllyt toiminnassa. Myllykosken myllyä ei nykyisin enää käytetä, vaan tämän päivän tarpeisiin riittää lähellä litiä sijaitseva Vuolenkosken mylly. Siellä työskentelee työsopimussuhteessa ammattitaitoinen mylläri, jonka palkan Pato Osakeyhtiö maksaa. Näin Oulun Seudun Sähkön liiketoimintapaletti kuuluu kylämylläritoiminta.

Oulun Seudun Sähkön toimitilat Kempeleen Voimatiellä on rakennettu neljässä eri vaiheessa.

Merkittäviä vesivoimaomistuksia

Strategia oman tuotannon kasvattamisesta sai lisää virtaa, kun Myllykoski Oy:n silloisten omistajien, Björnbergien ja Fazerin teollisuussukujen hallinnoima Pato Osakeyhtiö tuli myyntiin vuonna 2013. Vaikka sähkönmyynnissä oli tässä vaiheessa luovuttu liittoutumisesta, jatkettiin tällä tiellä sähkönhankinnassa. Oulun Seudun Sähkö jätti Pato Osakeyhtiöstä tarjouksen yhdessä Oulun Energian ja Pori Energian kanssa. Tuttuja olivat jälleen yhteistyökumppanit.

Niinpä omistus ostetusta Pato Osakeyhtiöstä jakautui siten, että Pori ja Oulu saivat osakkeista 40 prosenttia kumpikin ja Oulun Seudun Sähkön osuudeksi tuli 20 prosenttia. Vesivoimansa Pato hankki Kymijoesta, ja se edustaa tänäkin päivänä merkittävää osaa Oulun Seudun Sähkön omasta vesivoimatuotannosta.

Seuraava tilaisuus avautui, kun Pohjoismaiden suurin sähköntuottaja norjalainen Statkraft halusi myydä Suomessa omistamaansa vesivoimaa. Sitä yhtiöllä oli sekä Kokemäenjoella että Kymijoella. Osakekannan hankintaa varten perustettiin tuttujen yhteistyökumppaneiden, Porin, Vantaan, Oulun ja Turun energiayhtiöiden kanssa Kolsin Voima Oy -niminen yhtiö, josta Oulun Seudun Sähkön omistusosuudeksi tuli 10 prosenttia.

Vuosi 2013 oli erittäin merkittävä yhtiön oman vesivoimatuotannon kasvattamiselle. Silloin päästiin mukaan vielä kolmanteenkin suureen hankkeeseen, kun vesivoimaa tuli kaupan myös Ruotsista, Indalsälven-joen vesivoimalaitoksista.

”Omistusosuuksia lähdettiin hankkimaan vanhalla porukalla. Olimme Vantaan, Porin, Turun ja Oulun kanssa muodostetulla yhteisellä konsortiolla mukana kansainvälisessä tarjouskilpailussa. Tähän päätti myös Kymppivoima osallistua, ja siinä olin vanhastaan mukana omistajana. Vaikka toimimme konsortiossa aktiivisesti ja Kymppivoimassa passiivisesti, kävi niin, että kakkoshevonen juoksi ensimmäisenä maaliin. Kymppivoima voitti tarjouskilpailun, ja saimme sitä kautta ikuisomistusta ruotsalaisesta vesivoimasta”, Risto Kantola selvittää.

Sitten olikin tällä rintamalla pitkään hiljaiseloa. ”Olimme kyllä Norjassa mukana monessa tarjouskilpailussa Svartin porukalla eli Vantaan ja Turun kanssa, vaan eipä tärpännyt. Pohdiskelimme, että mahdammekohan olla mukana kisoissa ihan vain sähköjäniksenä.”

Vuonna 2018 kärsivällisyys sitten palkittiin. Fortum päätti myydä pois 10 prosentin osuutensa Oslon kaupungin pääosin omistamasta Hafslund Produksjon Holding -nimisestä vesivoimayhtiöstä. Yhtiöllä oli Glomma-joessa kahdeksan vesivoimalaitosta. Nyt ne päätyivät Svartisen Holding AS:lle eli yhtiölle, jonka Oulun Seudun Sähkö, Vantaan Energia ja Turku Energia olivat perustaneet silloin, kun oma tuotanto Norjassa aloitettiin.

Risto Kantola joukkoineen saattoi olla tyytyväinen saavutuksiinsa. Vielä vuonna 2003 Kantolan aloittaessa toimitusjohtajana omavaraisuus sähköntuotannossa oli tuntunut sängen huimalta tavoitteelta. Nyt itse tuotettua sähköä riitti koko toimialueen sähköntarpeisiin ja jäipä sitä vielä myytäväksi sähköpörssiin. Vuonna 2019 parhaalla tuotantotavalla eli omalla vesivoimalla tuotettiin 92 prosenttia koko tuotannosta. Sähköntuotannosta tuulivoiman, puun ja turpeen osuus oli reilut kaksi prosenttia kunkin ja hiilen osuus yksi prosentti.

Sellainenkin toiveissa ollut asia oli tapahtunut, että Oulun Seudun Sähkö ja Oulun Energia olivat löytäneet toisensa. Myös Oulun Energia oli kiinnostunut sähkönhankinnasta muualta Pohjoismaista. Niinpä yhteistyötä tehtiin kaikissa kolmessa suuressa vuoden 2013 vesivoiman hankintaoperaatiossa. Sähkömyynissä yhtiöt vielä kilpailivat keskenään, mutta pitkin matkaa neuvoteltiin ja tehtiin töitä asiantilan muuttamiseksi.

Epämiellyttävä totuus

”Minulla on viesti maailman ihmisille. Planeetan elinkelpoisuus on uhattuna. Tuon lauseen lausuminenkin tuntuu kummalliselta, koska se on haaste meidän moraalillemme ja ymmärryksellemme. Mutta se on totuus, ja se on epämiellyttävä totuus.”

Näin totesi Yhdysvaltain entinen varapresidentti Al Gore vuonna 2006 esitellessään dokumenttiaan ilmastonmuutoksen vaikutuksista maapallon tulevaisuudelle. Gore oli hylännyt politiikan ja ryhtynyt suuremman asian ajajaksi. Hänestä oli tullut ilmastolähettiläs ja niin valovoimainen sellainen, että hänen puheistaan kiinnostuivat tiedostavien ihmisten lisäksi niin suurten yritysten johtajat kuin valtiotason päättäjät ympäri maailmaa. Goren dokumentin kuvat luonnonkatastrofeista, sulavista jäätiköistä ja merenpinnan kohoamisen seurauksista pysäyttivät ja järkyttivät.

Goren maailmankiertuetta voidaan pitää yhdenlaisena lähtölaukauksena, joka sysäsi keskustelun ilmastonmuutoksesta uusiin sfääreihin. Vaikutukset olivat huomattavat niin poliittisella tasolla kuin monenlaisessa yritystoiminnassa, ei vähiten energiateollisuudessa.

Kyse oli asiasta, josta tutkijat olivat jo vuosikymmeniä varoitelleet. Hiilen, öljyn ja maakaasun polttamisesta aiheutuvat hiilidioksidipäästöt muuttavat maapallon ilmastoa peruuttamattomasti.

Kirjassaan Suuri energiamurros yhdysvaltalainen ympäristöasiantuntija Lester R. Brown tiivistää:

”Hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen määrän lisääntyminen ilmakehässä nostaa maapallon keskilämpötilaa. Tämän seurauksena jäätiköt sulavat, merenpinta kohoaa ja kuivuus pahenee joillakin alueilla samaan aikaan, kun sateet voimistuvat toisilla. Myrskyt muuttuvat aina vain tuhoisammiksi. Jos ihmiskunta jatkaa fossiilisten polttoaineiden runsasta käyttöä, maapallon keskilämpötila nousee vuoteen 2100 mennessä jopa kuusi celsiusastetta, ja sulava jää sekä valtameren lämpölaajeneminen kohottavat merenpintaa kahdella metrillä. Pelissä on siis paljon ja aikaa on vähän. Siksi hiilidioksidipäästöjä on leikattava dramaattisesti ja kiireellisesti. Tämä edellyttää maailman energiatalouden uudelleen järjestelyä, hyvästien jättämistä fossiilisille polttoaineille, energiatehokkuuden omaksumista osaksi kaikkea toimintaa sekä uusiutuvien energiamuotojen pikaista laajentamista.”

Ilmastonmuutokseen isona teemana viitataan Oulun Seudun Sähkön vuosikertomuksessa ensimmäisen kerran samaisena vuonna 2006. Silloin todettiin, että yhä vakavampi suhtautuminen ilmastonmuutoksen torjuntaan johtaa siihen, että energia-ala on julkisuudessa esillä yhä näkyvämmiin. Nyt täytyy olla valmiina ottamaan kantaa kiihtyvään ilmastokeskusteluun.

Vuonna 2015 sitten analysoitiin, että energia-alan toimintaympäristö on voimakkaassa muutosvaiheessa, ja murroksessa keskeisin tekijä on ilmastonmuutoksen torjuminen. On tullut aika tarkistaa omat tulevaisuuden tavoitteet. Niinpä laadittiin uusi vuoteen 2020 ulottuva strategia, jossa ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvät ympäristönäkökohdat olivat keskeisesti mukana.

Oulun Seudun Sähkö linjasi, että sähköntuotannossaan se keskittyy pelkästään uusiutuvaan energiaan. Kaikki asiakkaille myytävä sähkö tuotetaan kokonaan omilla, uusiutuvilla energialähteillä. Lämmön hankinnassa sitouduttiin

PXHERE / CREATIVE COMMONS CC0

edelleen vähentämään ja jatkossa jopa kokonaan luopumaan fossiilisen öljyn käytöstä. Vision 2020 ytimessä oli slogan Meidän uusiutuva energiayhtiö. Oulun Seudun Sähkö lupasi monipuolisia palveluja lähellä asiakasta, jäsenasiakkailleen Suomen edullisinta energiaa sekä puhdasta uusiutuvaa energiaa luotettavasti.

Ilmoittautuminen mukaan ilmastotalkoisiin oli Oulun Seudun Sähkölle hyvin luontaista ja helppoa. Tämä johtuu kahdesta syystä. Ensimmäkin siitä, että valtaosa sen myymästä sähköstä on aina tuotettu vesivoimalla, joka on perinteisin puhtaan energian tuotantomuoto. Vesivoimalla käytettiin erilaisia koneita jo vuosisatoja ennen sähkön keksimistä, ja se oli kivihiihien ohella toinen energiamuoto, joka edisti teollista vallankumousta. Tänä päivänä vesivoimalla kateetaan noin 16 prosenttia koko maailman sähkönkulutuksesta ja sitä käytetään energianlähteenä 160 maassa.

Vesivoiman suurimpia etuja on se, että se on helposti säädettävää. Se sopii erinomaisen hyvin yhteen uusien päästöttömien ja uusiutuvien energiamuotojen, tuuli- ja aurinkovoiman kanssa, sillä vesivoiman tuotantoa voidaan nopeasti säätää tuulen voimakkuuden ja auringonpaisteen mukaan. Oman vesivoimatuoannon lisäämistä nyt jo täysin omavarainen Oulun Seudun Sähkö tavoittelee myös tulevaisuudessa.

Toinen syy kumpuaa yritysmuodosta, osuustoiminnasta. Voidaan hyvin sanoa, että vastuullinen toimintatapa on syvällä osuustoiminnallisen yrityksen dna:ssa. Vastuu nähdään omaa jäsenkuntaakin laajemmin. Se on toimimista oman alueen ja viime kädessä koko Suomen hyväksi.

Vaikka ilmastonmuutos tällä hetkellä onkin suurin uhka ihmiskunnan tulevaisuudelle, on toivonpilkahduksiakin näkyvissä. Uuden energiatalouden ääri- viivat ovat alkaneet hahmottua. Niistä saatiin esimakua jo vuonna 2013, kun Tanska ilmoitti tuottavansa 34 prosenttia kuluttamastaan sähköstä tuulivoimalla. Vain vuoden päästä tästä osuus oli lisääntynyt 62 prosenttiin. Aurinko- ja tuulivoiman kustannukset ovat laskeneet hyvin nopeasti ja yhä useammilla markkina-alueilla jopa alittaneet fossiilisten polttoaineiden kustannukset.

Keväällä 2020 alkanut koronaepidemia on yllättäen avannut silmiä uusiutuvan energian hyödyntämismahdollisuuksille. Kun sähkön kysyntä heikkeni, tuotantoa ajettiin Euroopassa alas, etenkin kivihiihivoimaloissa, kun taas tuuli- ja aurinkovoima jauhoivat sähköä tavalliseen tapansa. Euroopan tasolla uusiutuvilla tuotantomuodoilla tuotettiin parhaimmillaan lähes puolet kaikesta sähköstä, Saksassa yksittäisinä päivinä jopa 80 prosenttia. Isossa-Britanniassa yllettiin 60 prosentin osuuteen uusiutuvilla tuotantomuodoilla, eikä hiihivoimaa käytetty pitkään aikaan lainkaan.

Kokemukset valavat uskoa siihen, että uusiutuvalla energialla todella voidaan korvata fossiilisia polttoaineita suuressa määrin. Näin isojen uusiutuvien tuotannon osuuksien uskottiin olevan mahdollisia vasta vuosikymmenten päästä.

Valvomohuone on Oulun Seudun Sähkön hermokeskus. Kuvassa Jonne Laurila (vas.) ja Risto Pirinen.

Voitto Uusimäki on tyytyväinen niihin strategisiin linjauksiin ja investointeihin, joita Oulun Seudun Sähkössä on tehty uusiutuvaan energiaan panostamiseksi, ovathan ne satsauksia tulevaisuuteen. Uusimäen mielestä ilmastonmuutos – tai sen torjunta – on keskeinen haaste energia-alalla, aivan kuten koko yhteiskunnassa.

”On hienoa, että olen saanut olla mukana päättämässä näistä linjauksista. Vesivoimaa olemme hankkineet yhdessä meitä suurempien kumppaneidemme kanssa. Tätä yhteistyötä tulee mielestäni jatkaa ja kehittää. Energiantuotantoa ohjataan poliittisilla päätöksillä ja esimerkiksi päästökaupalla siten, että fossiilisten polttoaineiden käyttö lopulta päättyy. Sen sijaan uusiutuva energiantuotanto nousee arvoon arvaamattomaan. Nyt olisi tärkeää lisätä energiatehokkuutta kaikilla yhteiskunnan sektoreilla eli kuluttaa energiaa ja tuottaa päästöjä mahdollisimman vähän.”

Suomi on asettanut vielä Euroopan Unioniakin kunnianhimoisemmat ilmastotavoitteet. Päämääränä on, että maamme on hiilineutraali vuonna 2035 eli ensimmäisenä pitkälle teollistuneena maana ja 10 vuotta aiemmin kuin esimerkiksi edistyksellinen naapurimme Ruotsi. Tämän tavoitteen eteen yhteiskunnassamme tehdään nyt lujasti töitä. Tosin maailman kokonaispäästöistä Suomen osuus on ainoastaan yksi promille.

Kriisitilanteisiin on varauduttu

Vuonna 2013 voimaan tullut sähkömarkkinalaki edellyttää, että siirtymäajan jälkeen asemakaava-alueilla ei saa olla yli kuusi tuntia kestäviä sähkökatkoja. Haja-asutusalueilla sähkökatkon maksimiaika on 36 tuntia. Oulun Seudun Sähkö kykenee toteuttamaan haja-asutusalueiden tavoitteen ilmajohtoverkoilla huolehtimalla siitä, että viankorjauksiin on käytettävissä riittävästi resursseja. Kuuden tunnin vaatimukseen taajamissa päästään sen jälkeen, kun yhteensä 15 vuotta kestävä maakaapelointiohjelma valmistuu vuonna 2028. Kaapelointitahdissa pyritään välttämään yli-investointeja, koska ne aiheuttaisivat paineita korottaa siirtöhintaa.

Vuonna 2015 Oulun Seudun Sähkön verkoston kestävyyttä koeteltiin toden teolla. Tuolloin toimialueella riehui kaksi voimakasta myrskyä, Lyyli ja Valio. Timo Patana pitää Lyyli-myrskyä tähänastisen uransa pahimpana koettelemuksena.

”Kaikkiaan kolmasosalta asiakkaistamme katkesivat sähköt. Yhtä aikaa ilman sähköjä oli pahimmillaan 20 prosenttia toimialueestamme. Korjaaminen ja priorisointi oli vähintäänkin haastavaa. Olin todella ylpeä, kun saimme viimeisellekin asiakkaalle palautettua sähköt vain muutamaa minuuttia ennen kuin

Kun kriisitilanne havaitaan valvomossa, organisaatio tietää, mitä tehdä.

Valvomossa tilanne päällä

Heinäkuun lopussa vuonna 2015 Oulun Seudun Sähkön päivystys-huoneessa oltiin täydessä valmiudessa. Alueelle oli ennustettu voimakasta myrskyä, jonka pelättiin katkovan sähköjä maaseudulla. Ylen verkkoutiset raportoi paikan päältä, kuinka valvomossa tarkkailtiin sähköverkkojen tilaa kahdeksasta monitorista. Pohjois-Pohjanmaalle mahdollisesti iskevään ukkosmyrskyyn oli varauduttu hälyttämällä valmiuteen lähes kolmekymmentä työntekijää.

Timo Patana kommentoi, että yleensä, mitä paremmin myrskyyn on valmistauduttu, sitä vähemmän

tapahtuu. Ja nyt oli valmistauduttu. Puolen tusinaa maastokuorma-autoa ja pakettiautoa oli valmiina raivaus- ja korjaustehtäviin. Tarvittaessa käytössä olisi myös helikopteri. Myös lomailevat työntekijät olivat tarpeen mukaan tulossa apuun. Lisäksi hälytysvalmiudessa oli kahdeksan eläkkeellä olevaa ammattilaista.

Tieto verkkoviasta saapuu päivystäjälle noin kahden sekunnin kuluttua sähkökatkon alkamisesta. Vioittunut linja muuttuu päivystäjän näytöllä valkoiseksi. Timo Patana kertoo, että taajama-alueella korjaustöihin päästään yleensä lähtemään puolen tunnin kuluessa. Silloin kun ukkonen on korjattavan kohteen päällä, paikalle ei

ole menemistä. Tyypillinen keskivaikkea vika taajamassa korjataan 2–3 tunnin sisällä. Maaseudulla työ saattaa viedä kaksinkertaisenkin ajan. Asiakkaat saavat tietoa vikojen korjaamisen edistymisestä tekstiviestillä sekä Oulun Seudun Sähkön verkkosivuilta.

”Pahin skenaario olisi leveä ukkosrintama, joka pyyhkäisisi koko toimialueemme läpi. Tämä voisi tarkoittaa kymmeniä vikoja, joiden korjaaminen saattaisi venyä useaan päivään. Tämän hetkiselä valmiudella pystymme korjaamaan kuusi keskisuurta sähkövikaa yhtäaikaisesti”, Timo Patana totesi.

Myrskyt vaurioittavat usein ilmajohtoja.
Kuva: Jorma Silkelä / Vastavalo

katkoksen alkamisesta oli kulunut 12 tuntia. Se on ns. vakiokorvauksen raja eli aika, jonka jälkeen jouddumme palauttamaan osan asiakkaan siirtomaksusta. Raha ei tässä toki ollut se tärkein juttu, vaan se, kuinka hienosti organisaatiomme sitoutui ja toimi, jotta viat saatiin korjattua ja elämä taas sujumaan normaalisti.”

Samana vuonna, viikkoa ennen joulua, paksu lumipeite ja puiden oksia painanut tykkylumi aiheuttivat pahoja ongelmia toimialueen itäosissa. Tilanne oli niin vakava, että sen kartoittamisessa tarvittiin apuna helikopteria. Korjausmiehet poistivat alueelta useita kymmeniä sähkönjakelua uhanneita riskipuita.

Jotta lain vaatimukset sähkökatkojen maksimipituuksista on mahdollista täyttää ja riittävä valmius hätätilanteissa taata, häiriötilanteisiin, erityisesti myrskyihin, varautumisen on oltava tehokasta. Jo vuodesta 1978 Suomessa on edellytetty kaikilta sähköyhtiöiltä ympärivuorokautista vikapäivystystä. Tänä päivänä ”tilannehuone” eli valvomo löytyy Oulun Seudun Sähkön toimitiloista Kempeleessä. Siellä kartat peittävät siniä ja suuret tietokoneruudut kertovat sekunnin tarkkuudella kaikkialla verkossa tapahtuvista häiriöistä. Ilmatieteen laitokselta saadaan nopeasti tarkka aluekohtainen sääennuste ja -kuvaus. Toimenpiteistä ja työnjaosta kutakin tilannetta varten on olemassa tarkat suunnitelmat.

Myrskytilanteisiin varautumisessa käytössä on neliportainen asteikko. Ensimmäisessä vaiheessa kaikki ajoneuvot tankataan ja moottorisahat kannetaan kyytiin. Toisessa vaiheessa lisätään miehitystä. Kolmas vaihe on hälytysvalmiustila, jolloin lähtöön ollaan valmiita välittömästi. Neljännessä vaiheessa suunnataan paikan päälle kohteeseen. Tärkeä apuväline on ns. köyhän pojan Virve, kuten omaa digitaalista radiopuhelinverkkoa ja 200 radiopuhelinta leikkisästi kutsutaan. Nimi Virve tulee viranomaisten, poliisin ja pelastuslaitosten käyttämästä radiopuhelinverkosta.

Suuriin kriisitilanteisiin, joissa uhattuna on myös kantaverkko, varaudutaan yhteistyössä viranomaisten kanssa. Näihin yhteisharjoituksiin, joissa ovat mukana poliisi, pelastuslaitos ja joskus myös Puolustusvoimat, on osallistuttu koko 2000-luvun ajan. Sellaisia on Oulun Seudun Sähkön puolelta johtanut myös Pekka Tasanto, viimeisen kerran vuonna 2010. Mies oli palannut myynti-insinöörin tehtävistä käyttöinsinööriksi, jonka kontolla olivat jakeluverkoston

käyttötoimet ja kunnossapito. Toinen merkittävä tehtävä oli yhteensä kuuden sähköaseman rakennuttaminen projektipäällikkönä.

”Näissä suurhäiriöharjoituksissa oli viime kädessä kysymys energian huoltovarmuuden turvaamisesta. Kyllä ne tosissaan otettiin. Joskus tilattiin miehille maastoon lisää evästä keskellä yötä paikalliselta K-kauppiaalta. Heti oli hänkin juonessa mukana”, Pekka muistelee.

Timo Patana kertoo, että Oulun Seudun Sähkössä on varauduttu isoihin kriiseihin myös siten, että osa sähköasemista ei ole kiinni Fingridissä eli kantaverkossa. Niihin otetaan sähköä Oulujoen Fortumin vesivoimalaitoksista. Näin jokivarren kunnat voidaan sähköistää, vaikka kantaverkko kärsisi pahoja vaurioita tai jopa tuhoutuisi.

”Sähkön toimitusvarmuudessa olemme maaseudun verkkoyhtiöksi nykyisin todella hyvällä tasolla. Vikakeskeytykset vaihtelevat tyypillisesti 15 minuutin ja yhden tunnin välillä. Eniten vaikuttaa luonnollisesti sää. Jos yhden vuoden ajalle sattuu kolme myrskyä, keskeytysaika on heti tapissa. Nyt kun toimialueellemme rakennetaan paljon, vioista suuri osa on kaivinkoneen aiheuttamia”, Patana selvittää.

Kalliiseen maakaapelointiin on viime aikoina saatu uudenlaista taloudellista järkeä. Oulun Seudun Sähkön aloittama valokuituliiketoiminta mahdollistaa valokuidun ja maakaapelin vetämisen yhtä aikaa, jolloin kustannuksia saadaan jaettua samalla, kun asukkaille koituu mahdollisimman vähän harmia auki olevista teistä.

”Valokuituliiketoiminnassa on kysymys tiedonsiirtoverkkojen rakentamisesta. Suomalaisista energiayhtiöistä edelläkävijä tällä alalla on ollut Imatran

Talvisin riesana saattaa olla puiden oksille kasautuva tykkylumi.
Kuva: Petri Jauhiainen / Vastavalo

Voima. Se oli aikoinaan teletojimija ja hyödynsi voimajohtojen rakenteeseen tehtyjä valokuituyhteyksiä. Nyt Suomessa pieni ryhmä energiayhtiöitä, kuten Oulun Seudun Sähkö, on nähnyt synergiaedun sähkö- ja tietoliikenneverkkojen välillä ja lähtenyt rakentamaan nopeita yhteyksiä asiakkailleen. Ruotsalaiset energiayhtiöt ovat tässä meitä paljon edellä”, Patana kertoo.

Tietoliikenneyhteydet osaksi palvelutarjontaa

Osuustoiminnallisen yrityksen yksi keskeisimmistä tavoitteista on helpottaa jäsentensä arjen sujumista. Sähkön ja lämmön lisäksi toimiva, vakaa, luotettava ja nopea tietoliikenneyhteys on nykyisin jokapäiväinen tarve. Niinpä Oulun Seudun Sähkö aloitti vuonna 2018 valokuituliiketoiminnan. Silloin osaksi Oulun Seudun Sähkö -konsernia perustettiin Lakeuden Kuitu Oy, nyky-

Valokuituyhteyksien rakentaminen on merkittävää uutta liiketoimintaa Oulun Seudun Sähkölle ja nykyaikaista palvelua sen jäsenille. Valokuitukaapelia asennetaan usein samaan aikaan, kun sähköyhteyksiä maakaapeloidaan.

seltä nimeltään Oulun Seudun Sähkö Kuitu Oy, jonka tytäryhtiöitä ovat Limingan Kuitu Oy, Lumijoen Kuitu Oy ja Tyrnävän Kuitu Oy. Näistä kaikista Oulun Seudun Sähkö Kuitu omistaa 51 ja alueen kunnat 49 prosenttia. Muhoksen kunnan alueella operoi Muhoskuitu Oy, jonka Oulun Seudun Sähkö Kuitu omistaa kokonaan.

Ensimmäiseksi valokuituyhteydet rakennettiin Liminkaan, Lumijoelle ja Tyrnävälle, jonka jälkeen vuorossa oli Muhos. Rakentamisinvestoinnit kuntien alueilla nousivat noin 20 miljoonaan euroon. Keväällä 2020 aloitettiin valokuituverkkojen rakentaminen Oulunsaloon ja Kempeleeseen.

”Olemme suunnitelleet, että rakennamme valokuituverkkoa yhteensä 1100 kilometriä. Vuosina 2018–2019 olimme yksi suurimmista valokuituverkon rakennuttajista Suomessa”, valokuituliiketoiminnan vetäjäksi vuonna 2018 siirtynyt Jukka Kaarre kertoo.

Valokuitu on haluttu tuote. Sen suosiota kasvattaa se, että myös tehokkain mobiililataajapalvelu 5G-verkko vaatii toimiakseen valokuituyhteyden.

”Samalla kertaa rakennamme säävarmaa sähköverkkoa noin 200 kilometriä lisää. Yhteisrakentamisessa valokuitu- ja sähkökaapelit vedetään samanaikaisesti yhtenevillä reiteillä maahan. Vuoteen 2025 mennessä tavoitteenamme on saada 10 000 valokuituasiakasta. Tällöin alueella olisi noin 30 000 asukasta paremman infran piirissä. Olemme tässä energiafirmojen joukossa edelläkävijöitä”, Kaarre arvioi.

Yhteisrakentaminen on hyvin työllistävää toimintaa. Esimerkiksi Limingassa, Lumijoella ja Muhoksella ahersi samaan aikaan parhaimmillaan yli 100 työmiestä ja yli 70 konetta.

Oulun Seudun Sähkö osallistui vuonna 2019 liikenne- ja viestintävirasto Traficom in järjestämään Vuoden yhteisrakentamisteko -kilpailuun. Tuloksena oli yrityssarjassa hieno toinen sija sekä yleisöäänestyksen voitto.

”Kyseessä on sen mittaluokan hanke, että hyvällä syyllä sillä voi sanoa olevan suuri merkitys koko alueen elinvoimaisuudelle”, Jukka Kaarre toteaa.

Jukka Kaarre on toiminut monissa vastuullisissa tehtävissä pitkällä urallaan Oulun Seudun Sähkössä. Vuodesta 2018 hän on johtanut nopeasti kasvavaa valokuituliiketoimintaa.

Aurinkoenergian hyödyntäminen kotitalouksien energiantuotannossa kasvaa vuosi vuodelta.

Oulun Seudun Sähkössä aurinkosähkön myyntiä testattiin ensimmäisen kerran jo 2000-luvun alussa, jolloin, kuten kirjassa on aiemmin kerrottu, perustettiin sähkönmyyntiyhtiö Suomen Energiakauppa Oy yhdessä Fortumin kanssa. Toiminta oli tuolloin kuitenkin vielä vaatimatonta ja se loppui samalla, kun myyntiyhteistyö Fortumin kanssa päättyi.

Vuonna 2017 aurinkosähkön myynti tuli uudelleen mukaan palvelutarjontaan. Nyt yhteistyökumppanina oli Naps Solar Systems, johon Oulun Seudun Sähkö tuli mukaan omistajaksi yhdessä kuuden muun energiayhtiön kanssa. Asiakkaille alettiin toimittaa aurinkosähköjärjestelmiä avaimet käteen -periaatteella. Toimitus sisälsi suunnittelun, laitteet, asennukset ja mahdolliset lupasiat.

Energiaa auringosta

Jos auringon tuottama valtava energiamäärä osataisiin valjastaa täysimittaisesti ihmiskunnan käyttöön, energiapulmamme olisi ratkaistu kerralla ikuisiksi ajoiksi. Tässä toivossa auringon energiaa talteen ottavia puolijohdepaneeleja on kehitetty ja rakennettu jo vuosikymmenten ajan. Aluksi ne olivat erittäin kalliita. Niinpä niitä hyödynnettiin vain esimerkiksi avaruustutkimuksessa ja muissa suurissa pääomia vaativissa erityiskohteissa. Taloudellinen lainalaisuus on, että kun tuotantomäärät kasvavat, hinnat laskevat ja käyttö lisääntyy. Näin on käynyt myös aurinkopaneelien kohdalla.

Euroopassa aurinkovoimabuustin sai aikaan Saksan toteuttama energiakäännö, joka kunnianhimoisesti tähtää sekä hiilineutraaliuuteen että ydinvoimasta luopumiseen. Kun tätä ohjelmaa lähdettiin määrätietoisesti toteuttamaan, paneelien tuotanto kasvoi voimakkaasti ja niiden hinnat laskivat huomattavasti. Niinpä aurinkoenergiasta tuli entistä houkuttelevampi vaihtoehto. Samaan suuntaan on vaikuttanut aurinkoenergian käytön huomattava lisääntyminen Yhdysvalloissa. 2010-luvulta alkaen sen lounaisissa osavaltioissa on rakennettu satoja kaupallisia aurinkovoimalaitoksia. Mittavia investointeja aurinkovoimaan on tehty myös esimerkiksi Australiassa ja tulevaisuuden suurin potentiaali nähdään Afrikassa.

Aurinkosähköä alettiin myydä MeidänAurinko-brändillä. Aurinkovoima ei vielä yksin riitä kiinteistön sähköntuotantoratkaisuksi, mutta se sopii hyvin yhteen muiden Oulun Seudun Sähkön tuotteiden kanssa ja tukee tavoitetta myydä asiakkaille ainoastaan uusiutuvaa energiaa. Vuonna 2018 myös kaukolämmön tuotannossa alettiin hyödyntää aurinkovoimaa. Limingassa Ankkurilahden kaukolämpöverkkoon asennettiin aurinkolämpökeräimet, jotka tuottavat verkon lämmöntarpeesta noin 10 prosenttia.

On todennäköistä, että tulevaisuudessa yhä useammat kotitaloudet haluavat tuottaa ainakin osan tarvitsemastaan energiasta itse. Tähän aurinkosähkön hyödyntäminen on erinomainen, nykyaikainen ja ympäristöystävällinen tapa. Siksi Oulun Seudun Sähkössä uskotaan, että aurinkosähköpalveluiden kysyntä kasvaa tulevaisuudessa.

Vuonna 2019 yhtiö otti käyttöön yritysasiakkailleen uuden palvelumallin, jossa asiakas saa aurinkovoimalan käyttöönsä ilman omaa investointia ja ylläpitovastuuta. Asiakas sitoutuu ostamaan voimalan tuottaman aurinkosähkön seuraavan 15 vuoden ajan, jonka jälkeen voimalan voi lunastaa omakseen.

Valokuitulähettiläs

”Maidän isi päättää siitä, kuka saa sähköä!” Näin murjaisi Ville Sillanpään nelivuotias poika käydessään isän työpaikalla Oulun Seudun Sähkön konttorilla.

Todellisuudessa Ville vaikuttaa valokuitupuolella, joka on nopeasti kasvava Oulun Seudun Sähkön uusin palvelumuoto jäsentelouksille. Verkostovastaavana työskentelevä Sillanpää on valokuitutekniikan todellinen asiantuntija. Viimeisten 13 vuoden ajan tämän tekniikan parissa työskenteleminen on ollut osa hänen jokapäiväistä elämäänsä.

Aluksi tulivat tutuiksi rakentamistyöt, kun ammattikoulusta tietoliikenneasentajaksi valmistunut mies työskenteli muun muassa Relacom Finlandissa projektipäällikkönä.

”Rakensimme valokuituyhteyksiä Liminkaan, ja rakennuttajana toimi Oulun Seudun Sähkön tytäryhtiö Limingan Kuitu”, Ville kertoo.

Siirtyminen töihin rakennuttajan leipiin kiinnosti.

”Uskoin, että kokemuksestani asentajana olisi paljon hyötyä. Pystyn hypäämään rakentajan housuihin ja tiedän, miltä tuntuu seistä sateessa montun pohjalla.”

Toukokuussa 2019 Sillanpää sitten siirtyi Oulun Seudun Sähkön palvelukseen. Tänä päivänä hän vastaa valokuituverkon rakennuttamisesta, käy-

tettävästä tekniikasta ja alueellisesta suunnittelusta. Tehtäviin kuuluu erilaista yhteydenpitoa ja neuvotte-luja niin kuntien kuin urakoitsijoiden kanssa, tarjouspyyntöjen tekemistä ja katselmuksien järjestämistä. Työpöydän takaa Ville hyppää mielellään aina ehtiessään työmaalle, jossa muun muassa työturvallisuudesta huolehtiminen on hänelle sydämenasia.

”Näissä asioissa haluan olla jämpä, jotta kaikki turhat tapaturmat vältetään.”

Lähimpiä työkavereita ovat Oulun Seudun Sähkö Verkkopalveluissa työskentelevät Pasi Jokinen, Kari Salmela ja Jonne Laurila. Yhteistyö esimiehen, valokuitupuolen liiketoimintajohtaja Jukka Kaarteen kanssa on päivittäistä.

Tyrnävällä hurrattiin

Valokuituverkon rakentamisessa ei ole vitkasteltu. Vuodesta 2018 alkaen maahan on pantu miljoona metriä kaapelia ja koneet ovat kaivaneet tuhat ojakilometriä. Verkkoa on tehty yhteisrakentamisena Oulun Seudun Sähkö Verkkopalveluiden kanssa asentamalla samanaikaisesti valokuitu- ja sähkömaakaapeleita.

Ville Sillanpää tietää, että valokuitu on erittäin haluttu tuote.

”Kun aloitimme työt Tyrnävällä, paikalle kokoontui väkeä osoittamaan

suosiotaan kannustushuudoin ja kättentaputuksin.”

Valokuitu tarjoaa mahdollisuuksia lähes rajattomasti. Hankkimalla yhteyden maaseudun asukkaat saavat käyttöönsä uusimman digitaalisen teknologian mahdollistamat palvelut.

Valokuidun ansiosta kodeista tulee todellisia älytaloja, joissa voidaan esimerkiksi ohjata valoja automaattisesti, lisätä turvallisuutta hälytinja järjestelmillä ja käyttää huippunopeita tieto-

Ville Sillanpää on valokuitutekniikan asiantuntija.

liikenneyhteyksiä. Kaikki langattomat verkot vaativat valokuituyhteyden.

Hyvät yhteydet asiakkaisiin

”Koska tulette meidän tontille?” Tämä on yleisin kysymys, joka esitetään myös asiakaspalvelua hoitavalle Ville Sillanpäälle.

Vaikka vastaanotto on pääasiassa hyvin myönteistä, onhan tarve näille palveluille ollut suuri, eteen tulee joskus myös harmituksen paikkoja.

”Kaapelikatkot ovat valittavan yleisiä, ja ne me hoidamme aina kuntoon välittömästi”, Ville kertoo.

Sillanpää ei ole katunut päivääkään sitä, että vaihtoi urakointimaailman paineet palveluiden tuottajan haasteisiin.

”Tunnen voivani vaikuttaa asioihin nyt enemmän. Viihtymistäni lisää se, että meillä työyhteisössä on todella hyvä henki ja keskusteluyhteydet myös asiakkaisiin päin ovat avoimet ja sujuvat.”

Syksyllä 2019 Ville pesueineen muutti Limingasta Ouluun. Perheeseen kuuluvat vaimo, kolme pientä poikaa ja kaksi koira. Ouluun asettaututtuaan mies aloitti uudelleen nuoruuden harrastuksensa rullaluistelun, mihin kaupungin hyvät pyörätiet kutsuvat. Kalastus, erityisesti pilkkiminen, sekä salibandy vievät myös osansa vapaa-ajasta.

JUUREVA, OSUUSTOIMINNALLINEN OULUN SEUDUN SÄHKÖ

Sata vuotta sitten pienessä Suomessa maaseutukunnissa asuvien ihmisten oli pakko ottaa palveluiden järjestäminen omiin käsiin, kun niitä ei muutoin liiemmästi ollut tarjolla. Elämä oli niukkaa ja kaikesta oli pulaa. Kotitaloudet yhdistivät voimiaan hankkiakseen yhdessä tavaroita ja luodakseen yhdessä palveluita. Näin syntyivät osuuskaupat, osuuspankit, tuottajaosuuskunnat – ja sähköosuuskunnat.

Itse osuustoiminta-aate oli nähnyt päivänvalon Englannissa, kun kankaankutojat perustivat ensimmäisen elinkelpoisen osuustoiminnallisen yrityksen Rochdalen kaupungissa vuonna 1844. SOK:n entinen pääjohtaja Kari Neilimo kuvailee kirjassaan *Oma kauppa*:

”Kankurien osuuskaupan kalustus oli vaatimaton: kolme tynnyriä, leveä puutaso, helmitaulu ja pieni puinen lipas. Yksi tynnyreistä sisälsi elintarvikkeita. Kahden muun tynnyrin varassa lepäsi puutaso, joka toimi myyntipöytänä. Kasajärjestelmän muodostivat helmitaulu ja lipas. Alkuvaiheessa logistiikka rakentui hevosten varaan, myöhemmin mukaan tulivat autot, joilla elintarvikkeita kuljetettiin myymälään läheiseltä maaseudulta. Myös käyttötavarakauppa kuului liiketoimintapalettiin, sillä myynnissä oli kankureiden itse kutomia tuotteita.”

Vaikka alku oli vaatimaton, sai osuustoiminta-aate nopeasti tuulta purjeisiinsa. Hyvän pohjan sille loivat teollinen vallankumous ja sitä seurannut kaupungistuminen. Se synnytti uusia yhteiskuntaluokkia, teollisuustyöväestön

Nykyinen toimitusjohtaja Risto Kantola on luotsannut Oulun Seudun Sähköä vuodesta 2003 lähtien. Hänen aikanaan yritys on kasvanut ja kehittynyt merkittäväksi energia-alan toimijaksi.

ja keskiluokkaisen porvariston. Osuustoiminta istui hyvin heidän arvomaailmaansa. Merkittävä rooli osuustoiminnan leviämässä oli myös maaseudun itsenäisillä talonpojilla.

Suomeen osuustoiminta-aate rantautui 1800-luvun lopussa. Ensimmäinen pohjoissuomalainen osuuskauppa perustettiin syyskuussa 1901, samana vuonna, kun osuuskuntalaki maassamme säädettiin. Se oli nimeltään Piippolan kauppa-kunta r.l. Paitsi kauppa, Piippolan vaarilla oli myös kassa. Ensimmäinen osuuspankki näet näki sekin päivänvalon Piippolassa jo seuraavana vuonna. Piippolan Osuuskassa oli Suomen vanhin toimiva osuuskassa aina vuoteen 1971, jolloin se sulautui Oulun Osuuspankkiin. Piippolaan pian kauppa-kunnan jälkeen perustettu osuuskauppa puolestaan on tänä päivänä osa Osuuskauppa Arinaa. Osuustoiminnallisia olivat myös monet tuotannolliset yritykset, kuten meijerit. Niitä oli Oulun läänissä 1900-luvun alussa peräti viitisen sataa, ja näiden lisäksi vielä yli 50 kermomisasemaa. Oulun Seudun Sähkön historiassa merkittävää roolia ovat näyttelleet Tyrnävän Osuusmeijeri, joka perustettiin vuonna 1906 ja Limingan Osuusmeijeri, joka aloitti toimintansa vuonna 1909.

Jo ennen osuustoiminnan tuloa harvaan asutussa Pohjois-Suomessa oli haettu voimaa, turvaa ja hyvinvointia yhteistyöstä monin eri tavoin. Talkootoiminnalla ja naapuriavulla on todella pitkät perinteet. Ilman niitä ei olisi soita raivattu, eikä korpia asutettu. Suomea on usein sanottu maailman osuustoiminnallisimmaksi maaksi. On totta, että osuustoiminnan asema on meillä tänä päivänä varsin vahva, mutta emme kuitenkaan ole tässä suhteessa harvinaisuus. Maailmalla on paljon hyvin menestyvää osuustoimintaa muun muassa Englannissa, Italiassa ja Japanissa.

”Oulun Seudun Sähkön sadan vuoden historia on läpileikkaus ympäröivästä aikalaisyhteiskunnasta. Alussa, kun ei ollut suuria pääomia, oli luontevaa aloittaa toiminta osuuskuntamuotoisena. Näin Oulun Seudun Sähkö perustettiin. Osuuskunnalla on usein myös yhteiskunnallinen tarkoitus, ja sellainenhan se pitkälti myös Oulun Seudun Sähköllä sen perustamisvaiheessa oli, kun maaseutua ryhdyttiin sähköistämään. Ilman osuuskuntia tämä jättimäinen urakka olisi kestänyt paljon toteutunutta kauemmin”, sanoo entinen hallituksen puheenjohtaja Voitto Uusimäki.

Suomen osuustoiminnan isäksi kutsutulla Hannes Gebhardilla oli tapana luonnehtia osuustoiminnan dynamiikkaa sanoilla ”sydäntä, päätä ja kättä”. Hän uskoi vankasti, että liiketoiminta ja aate mahtuvat hyvin samaan pakettiin. Ne eivät ole erillisiä, vaan toisiaan vahvistavia asioita.

Näin ajattelee myös Voitto Uusimäki. Osuuskunta toimii samoilla markkinoilla ja samoilla markkinaehdoilla kuin muitakin yritysmuotoja edustavat yritykset. Liiketoiminnan on oltava yhtä lailla kannattavaa. Toimintansa tuloksen osuuskunta voi ohjata täysimääräisesti investointeihin sekä jäsentensä palvelui-

den kehittämiseen ja etujen parantamiseen. Uusimäki toteaa, että pitkäaikainen menestyksenkäs ja monipuolinen liiketoiminta on vuosikymmenten saatossa vahvistanut Oulun Seudun Sähköä siten, että yrityksellä on tarvittaessa valmiutta suurempiinkin investointeihin, esimerkiksi vesivoiman ostamiseen, kun sitä tulee myyntiin.

Vaikka sähköosuuskuntia oli viime vuosisadan alussa melkoinen määrä, ne ovat tänä päivänä harvinaisuus. Vuonna 2020 Suomessa toimi Oulun Seudun Sähkön lisäksi vain neljä osuuskuntamuotoista energia-alan yritystä: Haukiputaan Sähköosuuskunta, Jylhän Sähköosuuskunta, Kuortaneen Energiaosuuskunta sekä Muonion Sähköosuuskunta. Osuustoiminnan voittokulku ei näin ole ollut energia-alalla yhtä vahvaa kuin useilla muilla toimialoilla. Oulun Seudun Sähkö, joka on osuuskuntamuotoisista energia-alan yrityksistä suurin ja parhaiten pärjännyt, on kuitenkin esimerkillään osoittanut, että osuustoiminta voi olla hyvin kilpailukykyinen yritysmuoto myös energiatoimialalla.

Perimmäinen syy Oulun Seudun Sähkön tuloksellisuuteen on hyvin hoidettu liiketoiminta. Risto Kantola on useassa eri yhteydessä todennut, että nollatulos ei riitä, siksi hyvää pitää jakaa kohtuudella. Mitä tuloksellisempaa liiketoiminta on, sitä enemmän jaettavaa syntyy ja riittää. Hän on jatkuvasti myös korostanut, kuinka se, että ollaan mukana tarkoituksenmukaisissa ja strategisia tavoitteita palvelevissa liittoutumissa antaa pienelle yritykselle moninkertaiset mahdollisuudet verrattuna siihen, mihin se yksin toimien pystyisi.

Oulun Seudun Sähkön nykyinen liiketoimintamalli on osoittautunut toimivaksi. Siinä keskusosuuskunnan omistamat yritykset huolehtivat liiketoiminnasta ja paikalliset sähköosuuskunnat ovat hallinnollisia elimiä, joiden kautta jäsenistön ääni kuuluu ja vaikuttamismahdollisuudet konkretisoituvat. Panostaminen jäsenkuntaan on ollut paitsi osuustoimintahengen mukaista, myös liiketaloudellisesti fiksua. Parantuneet edut ja laajat palvelut ovat tehneet jäsenyydestä entistä houkuttelevampaa. Oulun Seudun Sähkö lupaa tarjota jäsenasiakkailleen Suomen edullisinta energiaa ja on tässä tavoitteessaan myös onnistunut. Jo lähtökohtaisesti edullisesta sähköstä ja kaukolämmöstä annettu 20 prosentin jäsenalennus jokaiseen toimialueella sijaitsevaan jäsenen käyttöpaikkaan on kovaa valuuttaa. Jatkuvasti kasvanut jäsenkunta on palkinnut oman energiayhtiönsä ostouuskollisuudella ja laajalla palvelujen käytöllä.

Osuustoiminta on perusolemukseltaan edelläkävijäliike. Se on muuttanut monia asioita monilla liiketoiminta-alueilla ja jopa koko yhteiskunnassa. Myös Oulun Seudun Sähkö on halunnut kulkea kehityksen eturintamassa. Siksi se hyödyntää tänä päivänä uusinta teknologiaa ja tuottaa kaiken energian uusiutuvilla, puhtailta energialähteillä. Nuorekkaan satavuotiaan katse on suunnattu rohkeasti tulevaisuuteen; uusia liiketoiminta-avauksia mietitään jatkuvasti.

Tällainen on 100-vuotias Oulun Seudun Sähkö

Heinäkuussa 2019 Oulun Seudun Sähkön myyntiasiakkaiden määrä ylitti 25 000 rajapyykin. Lisäystä edelliseen vuoteen kertyi yli 1 300 uutta asiakasta. Jäsenmäärä vuoden lopussa oli 16 612. Oulun Seudun Sähkö on omalla toimialueellaan energiapalveluiden markkinajohtaja niin euroilla kuin mielikuvilla mitattuna.

Liikevaihtoa vuonna 2019 syntyi yli 56 miljoonaa euroa ja liikevoittoa reippaat 9 miljoonaa euroa. Sähköenergian myynti oli 280 GWh. Sähkönkäyttöpaikkoja omalla toimialueella – Kempele, Oulunsalo, Liminka, Lumijoki, Muhos, Tyrnävä, Utajärvi ja Vaala – oli yli 31 000 ja siirretyn sähköenergian määrä 490 GWh. Kahdeksan kunnan alueelle Oulun Seudun Sähkö on rakentanut sähköverkkoa yhteensä 3 500 kilometriä. Tästä keskijänniteverkon osuus on 1 500 ja pienjänniteverkon 2 000 kilometriä. Jakelumuuntamoita on 1 400 kappaletta ja sähköasemia kymmenen.

Maamme energiayhtiöiden joukossa kooltaan keskisuuri Oulun Seudun Sähkö on taloudellisilla tunnusluvuilla mitattuna toimialansa kärkipaikoilla. Hyvä kannattavuus ja vakavaraisuus koituvat jälleen lähivuosina jäsenasiakkaiden iloksi. Risto Kantola kuvaa yhtiön taloudellista asemaa:

”Viimeisten vuosien aikana olemme tehneet runsaasti uusia investointeja tuotantoon. Ne ovat olleet pääosin kannattavia. Taloudellinen menestys on toki vuosien saatossa vaihdellut, vaihteleehan sähkön markkinahintakin mitä moninaisimmista syistä. Esimerkiksi vuosina 2011–2012 sähkön markkinahinta oli huipussaan ja taloudellinen tuloksemme erittäin hyvä. Sitten markkinahinnat laskivat vuoteen 2016 asti, mikä iski meillä tuotantoliiketoiminnan kannattavuuteen. Vuosina 2013–2015 tulokset jäivät tavoitteista, ja jouduimme tekemään säästöohjelmia ja höyläämään kuluja. Sitten tukkuhinnat alkoivat jälleen nousta, ja nyt olemme sangen hyvässä taloudellisessa asemassa. Tämä luo meille mahdollisuuksia tulevaisuuteen, kun esimerkiksi pystymme saamaan edullista rahoitusta panostuksiimme valokuituliiketoiminnassa.”

Kantola puhuu tässä yhteydessä mielellään myös ns. osuustoiminnallisesta tuloksesta. Sitä ei mitata pelkästään euromääräisesti, vaan se on saavutettu yhdistelmä edullista ja vastuullisesti tuotettua energiaa, tyytyväisiä ja uskollisia omistajia ja asiakkaita sekä hyvää taloudellista tulosta. Pienenä sähkönjakeluyhtiönä aloittanut Oulun Seudun Sähkö on onnistunut piirtämään historiaan pitkäjänteisesti rakennetun, jatkuvasti kirkastuvan valon kaaren.

Hallituksen nykyinen puheenjohtaja Arto Marttila summaa, että Oulun Seudun Sähkön toimintaa määrittävät ja ohjaavat arvot sekä strategia. Se, että tieto kulkee avoimesti ja tehokkaasti joka suuntaan, on osa yrityskulttuuria. Sään-

Hallituksen puheenjohtajan
nuija siirtyi vuoden 2020
alussa Voitto Uusimäeltä
Arto Marttilalle.

Eeli ja Atte ovat digi-
sukupolven kasvatteja,
joille valokuituverkon
mahdollistamat nopeat
tietoliikenneyhteydet
ovat tärkeitä.

nöllinen hallitus- ja johtoryhmäyöskentely, koko henkilöstön pitäminen ajan tasalla sekä jatkuva keskustelu jäsenkunnan kanssa ovat esimerkkejä tästä. Marttila luonnehtii, että sähköyhtiönä Oulun Seudun Sähkö on kuin perhe. Siellä vallitsee rento meininki, ja mikä on ollessa, kun sekä bisnes että talous ovat vakaassa ja turvatussa tilassa.

Asiakkaalle yritys näyttäytyy aina yhtenä kokonaisuutena ja hän muodostaa mielikuvansa siitä palvelukokemustensa perusteella. Sillä, miten yhtiö on sisäisesti organisoitu, ei ole hänelle useinkaan merkitystä, mutta yritykselle itselleen tehokas, matala ja ketterä sekä nopeisiin päätöksiin kykenevä organisaatio on suuri voimavara.

Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkö on konsernin emoyritys. Konserniin kuuluivat vuoden 2020 alussa lisäksi Oulun Seudun Sähkö Verkkopalvelut Oy sekä Oulun Seudun Sähkö Kuitu -konserni. Emoyhtiö vastasi sähköntuotantoliiketoiminnasta, sähkön vähittäismyynnistä, kaukolämpöliiketoiminnasta sekä konsernin tukipalveluista, joita olivat myynti- ja asiakaspalvelu, talous ja

henkilöstö, markkinointi ja viestintä sekä ICT. Oulun Seudun Sähkö Verkkopalvelut hoitaa sähkönsiirtoliiketoimintaa ja Oulun Seudun Sähkö Kuitu -konserni valokuituliiketoimintaa. Sähkö- ja televerkkojen rakentamisesta ja kunnossapidosta vastaa Eltel Networks Pohjoinen Oy, josta Oulun Seudun Sähkö omistaa 15 prosenttia. Sähköntuotannon suhteen Oulun Seudun Sähkö on omavarainen, jopa ylijäämäinen. Vuonna 2019 vuosituotanto oli 350 GWh.

Vuonna 2020 Oulun Seudun Sähkö päivittää strategiansa. Sen kulmakiviä ovat edelleen oman, uusiutuviin ja päästöttömiin energianlähteisiin perustuvan sähköntuotannon lisääminen, Suomen edullisimman energian tuottaminen jäsenille, heille tarjottavien palveluiden jatkuva monipuolistaminen sekä strategisten liittoutumien hyödyntäminen. Huhtikuussa 2020 aloittanut myyntiyhtiö Oomi Energia edustaa osaltaan uuden strategian viitoittamaa tietä.

Oomi tähtää Suomen suurimmaksi

Vuosikymmenten saatossa Oulun Seudun Sähkö on myynyt sähköä niin omilla tuotebrändeillään kuin hakenut voimaa suuremmista myyntiyhteenliittymistä. Voimatori, Suomen Energiakauppa ja Energiapolar ovat jääneet osaksi yrityksen mielenkiintoista historiaa. Vuodesta 2011 keväeseen 2020 sähköä myytiin omalla MeidänSähkö-brändillä.

Nyt on tilanne jälleen muuttunut, kun Oulun Seudun Sähkö päätti lähteä yhdessä kymmenen muun suomalaisen sähköyhtiön kanssa perustamaan uutta valtakunnallista sähkönmyyntiyhtiötä Oomi Energiaa. Perustamisvaiheessa Oomi oli asiakasmäärältään, 420 000, kolmanneksi suurin sähkönmyyjä Suomessa. Risto Kantola ei arkaile sanoa, että tavoitteena on kasvaa suurimmaksi eli lyödä Fortum ja Helen. Perusteita Oomin synnyttämiselle Kantola löytää kahdesta vahvasta alan trendistä.

”Koko maailma digitalisoituu – kaikki toimialat. Tämän päivän kuluttaja odottaa ostamiltaan palveluilta ennen muuta helppoutta. Esimerkiksi sähkösovimukset tai palveluiden hintojen vertailu on pystyttävä tekemään nappia painamalla vai pitäisikö sanoa ruutua hipaisemalla. Panostus sähköisiin markkinointikanaviin ja laaja näkyvyys niissä alkaa olla elinehto energiayhtiöillekin. Tähän tarvitsimme lisää muskeleita.”

”Toinen selkeä trendi on se, että energia-ala konsolidoituu eli keskittyy. Uusia ja entistä suurempia toimijoita tulee markkinoille, ja monet niistä myyvät sähkön lisäksi myös muita palveluita. Niitä voivat olla esimerkiksi vakuutukset, telepalvelut, kodinturvapalvelut, kodin sähkömiespalvelut ja miksei kodin putkimiespalvelutkin. Kaikkea tätä emme pienenä yrityksenä pysty itse tarjoamaan. Kuitenkin tavoitteemme on, että jäsenemme saavat Suomen edullisimman sähkön lisäksi parhaat palvelut yhdestä paikasta eli meiltä. Tavoitteena on ylivoimainen asiakaskokemus”, Kantola esittelee.

Samaan aikaan myyntiyhtiö Oomin kanssa aloitti toimintansa valtakunnallinen asiakaspalveluyhtiö Ensin Palvelut Oy, joka hoitaa jatkossa osakasyhtiöidensä, siis myös Oulun Seudun Sähkön, asiakaspalvelun ja laskutuksen.

Arto Marttila toteaa, että uusi myyntiyhtiö tuo suuruuden ekonomiaa – tehokkuutta ja kannattavuutta. Yhteiset järjestelmät luovat synergiaa. Uudet palvelut ovat todella kova juttu.

”Toki olemme pohtineet, tunnetaanko suuri Oomi riittävästi omaksi. Uskomme, että pystymme viestimään Oomin eduista Oulun Seudun Sähkön jäsenille ymmärrettävästi, onhan meillä hyvä keskusteluyhteys heidän kanssaan”, Marttila miettii.

Risto Kantola käyttää mielellään sanaa juureva puhuessaan Oomin tavoite-mielikuvasta.

Lauri ja Simo Rahkon
isännöimällä Härmän tilalla
oli Oulun Seudun Sähkön
sähköliittymä jo 1930-luvun alussa.

Perunakin tarvitsee sähköä

Lauri Rahko viljelee yhdessä veljensä Simon kanssa Tyrnävällä sijaitsevia Härmän ja Ränän tiloja. Härmän tila on ollut suvussa jo 1890-luvulta saakka. Päätuotantosuuntana on siemenperunan viljely. Perunaa kasvaa noin 90 hehtaarin alalla. Lisäksi tiloilla kasvatetaan ohraa ja kauraa sekä viljelykierrossa olevia saneerauskasveja ja nurmea. Yhteensä viljelypinta-alaa vuokra-maineen on noin 300 hehtaaria.

”Siemenperuna viljellään sopimustuotantona. Päämarkkina-alue on kotimaa, mutta osa sadosta menee myös vientiin useisiin eri maihin”, Lauri Rahko kertoo.

Rahkojen tilalla sähköä kuluu eniten perunan varastointikaudella syksystä kevääseen. Suurin kulutus-huippu on alkukuivatuksessa heti perunannoston jälkeen syksyllä. Sähköä tarvitaan myös perunan-lajittelu- ja pakkauskoneiden käyttöön kevättalvella. Lisäksi sitä kuluu viljankuivaukseen sekä rakennusten lämmitykseen.

Lauri Rahko on Ängeslevän sähköosuuskunnan jäsen ja toimii myös sen hallituksen puheenjohtajana. Oulun Seudun Sähkön hallitukseen hän tuli vuonna 2019 toimittuaan sitä ennen muutaman vuoden hallintoneuvostossa.

Kantaverkot paljon haltioina

Suomi voi syystä olla ylpeä kanta-verkostaan, Fingridistä. Se on pituudeltaan noin 14 300 kilometriä. Sähkönsiirron luotettavuus maassamme on huippuluokkaa. Ilmastonmuutoksen torjunta tuo kuitenkin uusia haasteita myös kantaverkolle, kun siihen on liitettävä yhä enemmän päästöttömillä energialähteillä tuotettua sähköä. Lisää virtaa kotimaan kantaverkoon saadaan, kun yksi maailman suurimmista tuotantolaitoksista, Olkiluoto 3, lähivuosina käynnistyy. Se ei kuitenkaan yksin riitä. Puhtaan sähkön toisen tukijalan muodostaa tuulivoima, jota on tulossa lähivuosina huomattavasti lisää ympäri Suomen.

Kantaverkkoja uudistetaan nyt monissa maissa hyödyntämään päästötöntä energiaa. Suurusuuntainen hanke on Kiinan valtion kanta-verkkoyhtiön läpi Amazonin sademetsän rakentama kantaverkko. 30 vuodessa on tarkoitus pystyttää niin paljon suurvoimalinjoja, että määrä vastaa samaa kuin jos Suomen kantaverkko rakennettaisiin yli 12 kertaa. Voimanlähteenä tulevat olemaan Amazon-joen valtavat vesivoimavarat.

”Kaikkien tuntema oma, paikallinen sähköyhtiö tässä edelleen on kyseessä. Se ei ole hävinnyt eikä häviä minnekään. Jäsenalennukset säilyvät entisellään, eikä asiakas huomaa muutosta juuri muussa kuin sähkölas-kun logossa. Toivottavasti kuitenkin syntyy myös kokemus parantuneista palveluista. Tarkoituksemme on tehdä Oomin puitteissa entistä enemmän yhteistyötä muiden toimialojen parhaiden palveluntarjoajien kanssa. Tavoitteenamme on tietysti asiakkuuden arvon nostaminen ja entistä sitoutuneempi jäsenkunta.”

”Oomissa Oulun Seudun Sähkö on hyvässä ja tutussa seurassa. Meillä on ollut pitkään kasassa tämä porukka samanmielisiä eli Vantaa, Turku, Pori, Oulu ja myöhemmässä vaiheessa mukaan tullut Lahti. Kun olemme tehneet hyvää yhteistyötä tuotannossa ja sen hankinnassa, miksei se onnistuisi myynnissäkin. Pohjoissuomalaista voimaa Oomiin tuovat Oulun Seudun Sähkön ja Oulun Energian lisäksi Tornion Energia, Haukiputaan Sähköosuuskunta, Raahen Energia, Rantakairan Sähkö ja Tenergia”, Kantola kertoo.

Kyky yhteistyöhön on ollut Oulun Seudun Sähkön vahvuus sen syntyhetkistä lähtien. Keskusosuuskunta perustettiin, kun pienet osuuskunnat halusivat yhdistää voimansa saadakseen sähköä paremmin, luotettavammin ja edullisemmin. Risto Kantola sanoo, että asioita kannattaa ajatella avarasti ja ymmärtää, että toiminta ja tulos ovat aina rakenteita tärkeämpiä. On luotettava siihen, että yhteistyön avulla päästään parempaan tulokseen kuin yksin. Tähdellistä on muistaa, että tavoitteena ovat aina ennen kaikkea laadukkaat ja edulliset palvelut osuuskunnan jäsenille.

Rajussa muutoksessa olevalla energiatoimialalla pienen yrityksen täytyy menestyäkseen olla myös rohkea ja aktiivinen.

”Voisihan sitä jäädä peräkammarin pojaksi odottelemaan, että joku tulee hakemaan tansseihin. Vaan harvemminpa tulee. Henkilökohtaiset suhteet ovat tietysti avainasemassa eli verkostoituminen ja kontaktit ovat tosi tärkeitä. Kun tämmöinen alle 30 000 asiakkaan yritys neuvottelee yli 100 000 asiakkaan fir-

mojen kanssa yhteistyöstä, täytyy yrityksen maineen ja luottamuspääoman olla kunnossa”, Kantola summaa.

Suomessa energiayritykset ovat perinteisesti toimineet hyvin paikallisesti ja alueellisesti. Yhteistyökuviot ovat olleet hankalia ja erityisesti ulkomaille päin tähyäminen harvinaista.

”Kun uskalsimme aikoinaan ottaa askeleen yli kotimaan rajojen, kaikki on ollut sen jälkeen helpompaa. Olen suorastaan ylpeä siitä, että näin on tehty. On ollut hienoa havaita se voima, joka usean asiansa osaavan yhtiön yhteistyöllä saadaan aikaan”, Kantola sanoo.

Näkymät Oulun Seudun Sähkön menestykselliselle liiketoiminnalle ovat suotuisat. Alueen kunnat kasvavat ja sähkönkulutus lisääntyy sitä myöten.

”Se, että toimimme positiivisen väestönkasvun alueella, antaa perusliiketoiminnalle hyvän pohjan. Kasvu luo aina mahdollisuuksia toimia tehokkaam-

Kauhun tasapaino

Haastateltavista Eero Holma muistuttaa, että keskinäinen riippuvuus ohjaa edelleen energiapeliä maailmassa.

”Muistan olleeni palaverissa, jossa Inarin kaupungin johdolta tiedusteltiin, kuinka he uskaltavat ostaa suuren osan sähköstään Venäjältä. Eikös se ole riskaabeli toimittaja? Tähän inarilaiset totesivat, että jos Venäjällä tulee pulaa sähköstä tai katkoksia sähköntuotantoon, he panevat jonkun oman kaupungin pimeäksi ja toimittavat sähkön Inariin, maksetaanhan se dollareilla tai euroilla. Vähän sama pätee Venäjän ja Keski-Euroopan väliseen maakaasukauppaan. Ei se niin vaan pysähdy, koska Venäjä tarvitsee rahaa ja Eurooppa sähköä. Se on kauhun tasapaino.”

Älykästä lämpöä koteihin

Tekoälyä voidaan hyödyntää paitsi sähkön, myös lämmön jakelussa. Oulun Seudun Sähkö kulkee tässä eturintamassa, kun se lähti vuonna 2020 pilotoimaan älykaukolämpöä. Älykästä lämmönohjausjärjestelmää kokeillaan kolmessa kempeläisessä taloyhtiössä. Järjestelmä oppii ennakkoimaan kiinteistön kulutuskäyttämisen mittaamalla reaaliaikaisesti huoneistojen lämpötilaa ja ottamalla huomioon sääennusteet.

Järjestelmä ohjaa talon lämmitystä sen mukaan, kuinka paljon lämmintä käyttövoimaa kulutetaan. Esimerkiksi aamuisin, kun lämmintä vettä käytetään runsaasti, järjestelmä pudottaa lämmitystä. Näin asunnon lämpötila pysyy tasaisena ja energiankulutus pienenee. Halutun lämpötilan määrittää taloyhtiö. Älykäs lämmönohjaus tuo taloyhtiöille arvioiden mukaan 5–20 prosentin säästön energiankulutukseen ja lisää samalla asumismukavuutta.

min. Olisin kuitenkin pettynyt, jos lähitulevaisuudessa pysyisimme pelkästään nykyisissä liiketoiminnoissamme. Uskoisin, että Oulun Seudun Sähköllä voi olla entistä isompi rooli ihmisten, ennen kaikkea omien jäsentemme arjessa. Kaikki lähti sähköstä, sitten tuli lämpö ja nyt valokuitu. Saapas nähdä, mitä tulee seuraavaksi”, Kantola pohdiskelee.

Energia-ala murroksessa

Menestyvä yritys varautuu aina tulevaisuuteen. Joitakin muutoksia toimintaympäristössä asiantuntijat kykenevät ennakoimaan ja arvioimaan niiden vaikutuksia kohtuullisen tarkasti. Sitten on asioita, joiden suhteen vallitsee epävarmuus. Niin myönteisiin kuin kielteisiin muutoksiin täytyy olla varautumissuunnitelmat. Tätä skenaariotyötä Oulun Seudun Sähkössä on tehty kautta historian.

Kaikki tähän kirjaan haastatellut henkilöt ovat yhtä mieltä siitä, että juuri nyt energia-alalla käydään läpi suurta murrosta, jonka seurauksena energiayhtiöt joutuvat tarkkaan miettimään strategioitaan ja toimintatapojaan. Uudenlaisia toimijoita tulee markkinoille, myös uusia kansainvälisiä pelureita ilmestyy Suomeen. Yhteistyö ja uudenlaiset liittoumat lisääntyvät. Yhteistyöllä saadaan aikaan tehokkuutta, joka koituu pitkän päälle asiakkaiden eduksi. Samoin kuin se yhä kasvava palveluiden kirjo, jonka tuottaminen on tulevaisuudessa jokaiselle energiatalolle menestymisen ehto. Palveluistuminen muuttaa liiketoimintalogiikkaa. Enää ei myydä pelkästään mahdollisimman tehokkaasti tuotettua edullista energiaa, vaan sen lisäksi yhä täsmällisemmin asiakkaiden toiveita vastaavia, elämää helpottavia palveluita.

Tällä hetkellä sähköverkot siirtyvät vauhdilla ilmastusta maan alle. Tällaista kehitystä edellyttää jo uusi sähkömarkkinalakikin. Yhteisrakentaminen valokuituverkon kanssa parantaa toiminnan taloudellisuutta, joten Oulun Seudun Sähkö jatkaa tällä valitsemallaan linjalla myös lähitulevaisuudessa.

Seuraava suuri ja merkittävä, kaikkia sähköyhtiöitä koskeva kehitysaskel ovat älykkäät sähköverkot. Älyä siirtoverkoissa on toki jo tänä päivänä, mutta tulevaisuudessa kehitys harppaa aivan uudelle tasolle, kun myös jakeluverkkoihin tulee entistä enemmän automatiikkaa, jota ohjataan tekoälysovelluksilla. Älykkäät sähköverkot kykenevät siirtämään tietoa kahteen suuntaan sekä myös varastoimaan energiaa. Sähkön tuotanto monimuotoistuu, mikä tarkoittaa sitä, että niin kuluttajien kuin sähköä käyttävien yritysten rooli voimistuu. Jo lähivuosina syntyy paljon paikallista pientuotantoa, kun esimerkiksi aurinkopaneelit, maalämpö ja pienet biokaasuvoimalat yleistyvät. Onpa joissakin visioissa väläytelty jopa pienydinvoimaloita mahdollisina sähköntuottajina. Älyverkot luovat mahdollisuuksia tällaiselle hajautetulle sähköntuotannolle. Pieniäkin, vain ajoittain

ylimääräistä sähköä tuottavia voimaloita, voidaan kytkeä verkkoon. Uusi teknologia mahdollistaa sen, että yksittäinen kotitalous voi olla eräänlainen energia-varasto ja jopa myydä ylijäämänsähköään jakeluverkkoon.

Tällainen kehitys tuo luonnollisesti haasteita sähköyhtiöille. Ne liittyvät ennen kaikkea sähkön laatuun ja säätelyyn. Sähköyhtiöiden, jotka vastaavat jakeluverkkojen laadukkaasta toiminnasta, on investoitava verkkojen vahvistamiseen, kun jännitettä joudutaan paikoitellen nostamaan ja häviöitä kompensoimaan. Älykkäiden sähköverkkojen tarjoamissa mahdollisuuksissa vain mielikuvitus on rajana. Niiden projektien, joissa Oulun Seudun Sähkö on mukana, päämäärät ovat kuitenkin realistisia ja kaikkia osapuolia hyödyttäviä.

Selvää on, että sähkönkulutus lisääntyy. Silloin tarvitaan kaikkea edellä kuvattua: uutta teknologiaa, tehokasta suurten toimijoiden toteuttamaa siirto- ja palveluliiketoimintaa sekä paikallista, alueellista ja kuluttajien omaa tuotantoa. Pyrkimyksenä maailmanlaajuisesti on, että energian tuotannossa siirryttäisiin nopeassa tahdissa fossiilisten polttoaineiden käytöstä uusiutuviin energiamuotoihin. Ylimenokaudella tarvitaan kuitenkin vielä paljon öljyä, kivihiiltä, maakaasua ja myös päästötöntä ydinvoimaa. Suomessa säästä riippuvaisten tuotantomuotojen – auringon ja tuulen – osuuden kasvaessa ohjattavuus ja säätely vaikeutuvat. Vesivoiman merkitys säätövoimana korostuu entisestään, mikä sopii Oulun Seudun Sähkön strategiaan linjauksiin hyvin.

Tiedemiehet eri puolilla maailmaa ponnistelevat jatkuvasti keksiäkseen uusia tapoja tuottaa puhdasta energiaa. Joskus toivotaan, että ihmiskunnan energiaongelmat kyettäisiin ratkaisemaan yhden ihmepelastajan avulla. Sellaisia voisivat olla esimerkiksi vedyn tehotuotanto fotosynteesiä matkimalla, fuusioreaktion kesyttäminen energian tuotantoon tai vaikkapa niin sanottu PTX-tekniikka, jossa hiilidioksidia, vetyä ja tyypeä otetaan ilmasta ja vedestä ja niistä valmistetaan käytännössä kuin tyhjistä ruokaa, kemikaaleja, kaasua, bensaa ja dieseliä.

Ainoat varmuudella toimivat ja kohtuullisilla kustannuksilla energiantuotantoon sopivat uusiutuvat energialähteet ovat kuitenkin nykytiedon valossa vesivoima, tuulivoima ja aurinkovoima sekä bioenergia. Näitä kaikkia Oulun Seudun Sähkö omassa sähkön- ja lämmöntuotannossaan hyödyntää. Vesivoimaan se on luottanut koko historiansa ajan. Tuulivoiman hyödyntämisessä se oli yksi ensimmäisistä energiayhtiöistä maassamme. Aurinkovoima ja bioenergia ovat sittemmin tulleet täydentämään omaa energiantuotantoa, joka tänä päivänä rakentuu sataprosenttisesti uusiutuvan ja päästöttömän energian varaan.

Sadan vuoden ajan Oulun Seudun Sähkö on ollut energia-alan kasvot omalla toimialueellaan Oulun ympäristössä. Sellainen se haluaa olla vastakin, maanläheinen ja juureva, mutta samalla edistyksellinen ja eteenpäin katsova, omia jäseniään kuunteleva ja heidän hyväkseen toimiva osuustoiminnallinen yritys.

AMMATTILAISIA TYÖNSÄ ÄÄRESSÄ

Merja Kulju rentoutuu luonnossa. Kaverina tällä kertaa kahdesta koirasta vanhempi, 9-vuotias shetlanninlammaskoira lita.

Monessa mukana

Jo edellisessä työpaikassaan sanomalehti Kalevassa Merja Kulju sai työkavereiltaan lempinimen Moni-toimi-Merja. Sama nimitys sopii kuvaamaan häntä myös nykyisessä toimessa Oulun Seudun Sähkön markkinointi- ja viestintävastaavana.

Kalevan palveluksessa vierähti 13 vuotta. Sitä ennen ylemmän tradenomitutkinnon (MBA) suorittanut Kulju oli ehtinyt työskennellä muun

muassa matkailualalla sekä Rautaruukin energia- ja ympäristöosastolla.

Nöyrästi, muttei nöyristellen, on toimeliaan naisen motto. Jokainen työtehtävä, pieni tai iso, on tärkeä ja se on hoidettava jämpästi, vaan ei byrokrattisen tiukkaapipoisesti. Viestintä, niin sisäinen kuin ulkoinen, on aina ollut tärkeä osa toimenkuvaa.

”Kun luin työpaikkailmoituksen Kalevasta – kuinkas muuten – minulle

tuli sellainen olo, että nyt joku etsii minua. Kun sitten soitin Kantolan Ris-tolle, tämä tunne vain voimistui. Sen lisäksi, että työtehtävät ovat sellaisia, joita osaan ja haluan tehdä, minulle on tärkeää, että voin allekirjoittaa työnantajan edustaman arvomaailman. Oulun Seudun Sähköstä minulla oli myönteinen ennakkokäsitys, ja se on näiden parin vuoden aikana edelleen vahvistunut”, Merja Kulju kertoo.

Monta lankaa käsissä

Sisäinen viestintä vaatii käytännön tekemisen kykyä. Vahva kirjallinen ilmaisu on välttämättömyys, ja sitä paljon kirjoittaneelta Merjalta löytyy. Pääkanava sisäisessä viestinnässä on intranet, josta Merja kantaa vastuun. Sisällön tuottaminen on talossa toki hajautettu.

”Ulkoisen viestinnän ja markkinoinnin käytännön toteuttamisessa meillä on apuna yhteistyökumppaneita. Kaksi kertaa vuodessa ilmestyvä Valokaa-ri-lehti sekä vuosikertomukset ovat asiakasviestinnän näkyviä muotoja samoin kuin verkkosivusto ja sosiaalisen median kanavat.”

Markkinointiviestintää ovat myös erilaiset tapahtumat, kuten viime aikoina valokuituinfot, sekä sponsointi. Sitä tehdään osuustoiminnan hengessä tukemalla paikallista toimintaa ihmisläheisellä tavalla. Kohteita ovat oman toimialueen urheiluseurat, kulttuuritapahtumat ja yhdistykset.

Merjaa työllistävät myös useat erilaiset projektit. Hän on ollut muun muassa aktiivisesti mukana rakentamassa valtakunnallisen myyntiyhtiön Oomi Energian brändiä.

Viestinnän ja markkinoinnin lisäksi kolmas suuri kokonaisuus Merja Kuljun työkentässä ovat yritysmuotoon liittyvät hallinnolliset tehtävät. Keskusosuuskuntana Oulun Seudun Sähkö tarjoaa jäsenosuuskunnilleen tärkeän palvelun. Se organisoii vuosittain osuuskuntalain edellyttämät osuuskuntakokoukset kaikille 12 jäsenosuuskunnalle.

Lisäksi kerran vuodessa pidetään keskusosuuskunnan osuuskuntakokous, joka vahvistaa tilinpäätöksen ja valitsee hallintoneuvoston. Tämä vastaa osakeyhtiöissä pidettävää yhtiökokousta. Hallintoneuvosto kokoontuu

yleensä kerran vuodessa, ja sen valitsema konsernin hallitus kerran kuukaudessa. Kaikki tämä vaatii kutsujen lähettämistä, kokousaineiston valmistelua, tilojen järjestelyä, pöytäkirjojen kirjoittamista sekä monia muita käytännön asioita, joista Merja huolehtii.

”Kokemus auttaa kokousrutiineissa. Vaaditaan organisointitaitoa sekä kykyä pelata monilla nappuloilla yhtä aikaa”, hän pohtii.

Ihmiskasvoista viestintää

Merja nauttii siitä, että saa olla työssään kädet savessa.

”Työ tukee persoonaani. Pysyn hyvin vireessä, kun syötteitä tulee monelta suunnalta.”

Oulun Seudun Sähkön tapaa viestiä Merja luonnehtii ihmiskasvoiseksi ja kodikkaaksi.

”Edeltäjäni Tarja Ollikainen on tehnyt todella hienoa työtä, josta on ollut hyvä jatkaa. Viestintämme on pitkäjänteistä kommunikointia jäseniemme, henkilökuntamme ja muiden sidosryhmien kanssa.”

Merjan perheeseen kuuluvat aviomies ja kaksi poikaa, joista vanhempi asuu jo omillaan. Rakkaita perheenjäseniä ovat myös koirat, joiden kanssa harrastetaan nenätyötä ja agilityä. Luonto ja eläimet ovat Merjalle tärkeitä asioita. Lempiharrastuksiin kuuluvat mökkeily, sienestys ja marjastus. Syksyllä pakkaseen oli kerätty talven varalle jo 60 litraa mustikoita.

KONSERNIN LIIKEVAIHTO JA TULOS (1000 EUROA)										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liikevaihto	35936	42904	45167	43687	44515	42684	47488	48474	53480	53618
Tulos	6715	5912	2412	3548	3093	3480	7529	8375	10331	9120

SÄHKÖNSIIRTO (MYNTIMÄÄRÄ) GWH														
1922	1930	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995
0,16	0,11	0,13	0,5	1,4	1,9	4,1	7,5	10,6	18,8	43,1	73,3	132,9	194,1	238,2

SÄHKÖN HANKINTA GWH																
OSS																
	1922	1925	1930	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995
OSS Sähkön osto GWh	0,24	0,32	0,23	0,27	0,68	1,6	2,2	4,7	8,3	11,9	22,3	49,2	78,1	142,7	207	303

LÄMPÖENERGIAN MYyntI GWH															
1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
					25,7	27,8	49	66	68,3	59,8	58,7	62,4	63,1	68,7	66,3

SÄHKÖVERKON KEHITYS KM

	1921	1950	1960	1970	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2014	2019
Suurjänniteverkko	114	171	289	313	517	540	610	1151	1215	1310	1402	1399	1472
Pienjänniteverkko	0	433	837	900	1133	1243	1317	1493	1669	1806	1920	2077	2179

	2000	2005	2010	2015	2019
	347	417	487	443	490

SÄHKÖN TUOTANTO GWh

	1995	2000	2005	2010	2015	2019
OSS tuotanto GWh	0	28	199	302	305	375

	OSS/SEK	E.POLAR	E.POLAR	OSS	OSS	OOMI
	2000	2005	2010	2015	2019	2020
	405			231	283	

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	68,3	80,8	92,9	93,4	99,3	97	103	111	119	126	138	122	135	128	129	125	143	147	150	142

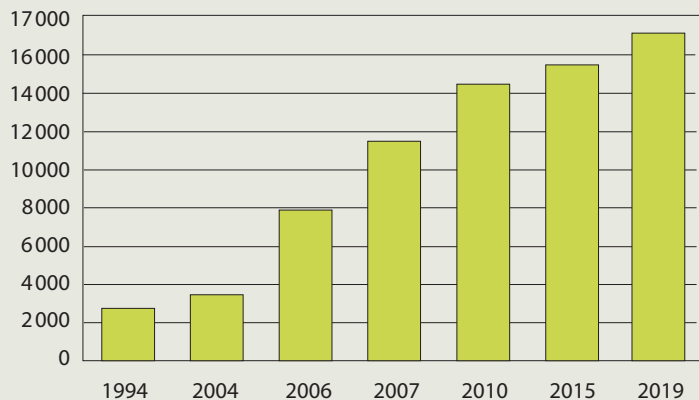
KULUTTAJAMÄÄRÄT												
1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019
3232	5129	5162	7356	9028	10932	13434	19018	21401	25090	27360	29355	31020

JÄSENMAÄRÄT OSUUSKUNNITTAIN 31.12.2019.

Alatemes	132
Salonpää	333
Temmes	277
Ängeslevä	124
Lumi	604
Vaala	561
Liminka	2252
Oulunsalo	2239
Muhos	2698
Kempele	4764
Utajärvi	1235
Tyrnävä	1393
Yhteensä	16612

JÄSENOSUUSKUNTIEN JÄSENET

Osuuskuntana Oulun Seudun Sähkö on olemassa jäseniään varten. Jo pitkään sen tärkeimpänä tavoitteena on ollut tarjota jäsenasiakkailleen Suomen edullisinta energiaa. Kun tässä tavoitteessa on onnistuttu ja palveluihin on oltu tyytyväisiä, jäsenmäärä on kasvanut.

JÄSENMAÄRÄT

1994	2004	2006	2011	2013	2015	2017	2019
2772	3496	7911	14533	14887	15699	15782	16612

JÄSENALENNUS

1.1.2001	1 p/kWh	200 mk/vuosi
1.1.2002	0,17 snt/kWh	34 €/vuosi
1.1.2004	0,30 snt/kWh	60 €/vuosi
1.1.2006	0,50 snt/kWh	100 €/vuosi
1.1.2007	0,70 snt/kWh	140 €/vuosi
1.6.2008	1,00 snt/kWh	200 €/vuosi
1.1.2011	1,20 snt/kWh	240 €/vuosi

Vuonna 2002 siirryttiin euroaikaan, jolloin jäsenalennus muuttui penneistä sentteihin. Sen jälkeen jäsenalennusta korotettiin lähes vuosittain. 1.1.2016 alennus muuttui prosentuaaliseksi ollen 15 prosenttia. Vuoden 2018 alusta alennus nousi 20 prosenttiin. Oman tuotannon ja tehokkaan toiminnan ansiosta sähkön hinta on edullinen jo ilman jäsenalennustakin. Jäsenasiakkaille Oulun Seudun Sähkön tuottaman energian kokonaiskustannus, joka sisältää sähkönsiirron ja sähkömyynnin sekä osalla asiakkaista myös kaukolämmön, on Suomen edullisin.

TOIMITUSJOHTAJAT	
Urho Johannes Sundström	1921 – 1952
Väinö Kosti Mikkonen	1952 – 1975
Osmo Kalervo Valkama	1975 – 1985
Jouko Antero Simonen	1986 – 2003
Risto Sakari Kantola	2003 –

HALLITUKSEN (AIEMMIN JOHTOKUNNAN) PUHEENJOHTAJAT	
Sundström Urho	1921 – 1952
Mikkonen Väinö	1952 – 1956
Kauppi Aaro	1957 – 1976
Tuomikoski Timo	1976 – 1985
Manelius Kaarlo	1986 – 1990
Virransalo Osmo	1991 – 1993
Seikkala Heikki	1994 – 1995
Holma Eero	1996 – 2010
Sainila Ossi	2011 – 2016
Uusimäki Voitto	2017 – 2019
Marttila Arto	2020 –

HALLINTONEUVOSTON PUHEENJOHTAJAT	
Ahmavaara Pekka	1921 – 1925
Matinolli Antti	1925 – 1931
Isola Aarne	1931 – 1939
Keränen Aappo	1939 – 1947
Juustila Ilkka	1947 – 1963
Ylitalo Hannes	1964 – 1966
Pakonen Väinö	1967 – 1975
Niemelä Veikko	1975 – 1982
Matinolli Paavo	1983 – 1985
Oravainen Tauno	1986 – 1986
Pietilä Rauno	1987 – 1998
Koskela Juhani	1999 – 2000
Yli-Elsilä Seppo	2001 – 2016
Marttila Arto	2017 – 2019
Lohi Tuomas	2020 –

Lähdekirjallisuus

Aalto Laura: Voimalaitosrakentamista ja näkymiä tulevaisuuteen. Helsingin Energia 2009.

Arola Jukka: Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkö Oulun ympäristön sähköistäjänä 1921–1950. Pro gradu 1994, Oulun yliopisto, historian laitos.

Asunmaa Martti: OSS 75 vuotta.

Auer Jaakko, Teerimäki Niilo: Puoli vuosisataa Imatran Voimaa. Imatran Voiman Oy:n synty ja kehitys 1980-luvulle. Helsinki 1982.

Brown Lester: Suuri energiamurros: hyviä uutisia energiataloudesta ilmastonmuutoksen aikakautena. Into Kustannus 2017.

Erävuori Jukka: Virtaa Vantaalta. Vantaan Energia 90 vuotta. Espoo 2000.

Herranen Timo: Valtakunnan sähköistyskysymys: strategiat, siirtojärjestelmät sekä alueellinen sähköistys vuoteen 1940. Helsinki 1996.

Keskitalo Jorma: Ihmiskunnan energiakriisi. Oy Yliopistokustannus 2011.

Monni Markku ja Adato Energia Oy: Jakeluverkon käyttötehtävät. 5. kokonaan uudistettu painos. Kirjapaino Laine Direct Oy 2015.

Neilimo Kari: Oma kauppa. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu 2005.

Perälä Rae: Aurinkosähköä. Alfamer / Karisto Oy 2017.

Rännäri Osmo: Kilpailun vapautumisen vaikutus sähkön hintatasoon 1989–1997. Kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimuksia ja raportteja 1/1998.

Rännäri Osmo: Muutoksen suunta. Energialiiketoimintaa 2000-luvulla. Helsingin Energia 1996.

Salo Kimmo, Salo Pälvi: Arinan Tarina. Lönnberg Print & Promo 2017.

Simola Osmo (toim.): Vuosisata sähköä Suomessa 1982. Suomen sähkölaitosyhdistys ry 1982.

Ukkola Jukka: Satanen. Oulun Osuuspankki 100 vuotta. Joutsen Median Painotalo Oy 2014.

Utoslahti Kari: Keskusosuuskunta Oulun Seudun Sähkö Oulun ympäristön energiahuoltolaitoksena 1950–1992. Pro gradu 1994, Oulun yliopisto, historian laitos.

Lehtiartikkeleita

Energia Plus

Energia virtaa, Vantaan

Energian asiakaslehti

Helsingin Sanomat

Ideat / Suomen

Tekniikkajulkaisut

Iltalehti

Kaleva

Kauppalehti

Kempeleläinen

Lakeuden Joutsen

Lapin Kansa

Oulunsalo

Pohjolan Työ

Rantalakeus

Suomen Kuvalehti

Sähköalalehti

Tervareitti

Turun Sanomat

Valokaari

YLE verkkouutiset

Verkkosivuja

Energiavirasto

Fingrid

Motiva

Oomi Energia

Oulun Energia

Oulun Seudun Sähkö

Turku Energia

Vantaan Energia

Oulun Seudun Sähkön vuosikertomukset 1921–2019

Haastattelut:

Eero Holma

Jukka Kaarre

Risto Kantola

Merja Keskitalo

Merja Kulju

Arto Marttila

Jukka Matinolli

Timo Patana

Joni Pekkala

Risto Pirinen

Markku Pöykiö

Tarja Ollikainen

Osmo Rautio

Ossi Sainila

Paavo Sallinen

Ville Sillanpää

Jouko Simonen

Liisa Tasanto

Pekka Tasanto

Voitto Uusimäki

Yrjö Vilhunen